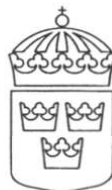

Riksdagens protokoll

1992/93:105

Protokoll
1992/93:105

Onsdagen den 5 maj

Kl. 9.00 – 18.06
19.00 – 19.43

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 28 april.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1992/93:234 till näringsutskottet

Förslag
1992/93:RFK5 till konstitutionsutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Jordbruksutskottets betänkanden 1992/93:JoU20–JoU22

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 29 april

Företogs till avgörande kulturutskottets betänkanden 1992/93:KrU20, KrU22, KrU24, KrU25 och KrU26 samt konstitutionsutskottets betänkande 1992/93:KU18 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 102).

Kulturutskottets betänkande KrU20

Mom. 1 (beräkning av medel för anslagsposten Svenska riksteatern)

Utskottets hemställan bifölls med 156 röster mot 145 för reservation 1 av Charlotte Branting m.fl.

Margareta Winberg (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 15 (medelsanvisningen till Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 167 röster mot 135 för reservation 7 av Åke Gustavsson m.fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU22

Mom. 1 (arkivtillväxt och leveransbehov, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 21 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionerna Kr201 av Sonia Karlsson m.fl., Kr210 av Dan Ericsson i Kolmården m.fl., Kr266 av Birger Hagård och Kr297 yrkande 1 av Elisabeth Persson och Lars Werner. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2–9

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU24

Mom. 17 och 18 (anslagsposten Arbetets museum och anslaget Bidrag till vissa museer m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 166 röster mot 134 för reservation 1 av Åke Gustavsson m.fl.

Mom. 20 (utformningen av de regionala stöden)

Utskottets hemställan bifölls med 281 röster mot 18 för reservation 2 av Simon Liliedahl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU25

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU26

Mom. 5 (Filminstitutets import av film för vuxenpublik)

Utskottets hemställan bifölls med 167 röster mot 133 för reservation 1 av Åke Gustavsson m.fl.

Mom. 12 (medelsanvisningen till Stöd till kulturtidskrifter)

Utskottets hemställan bifölls med 164 röster mot 137 för reservation 2 av Åke Gustavsson m.fl.

Lennart Hedquist (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 14 (alternativa distributionsformer)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 11 för motion Kr313 yrkande 15 av Gudrun Schyman m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande KU18

Mom. 1 (nådeinstitutet)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 18 för reservationen av Harriet Colliander.

Mom. 2-7

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Regionalpolitik

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1992/93:AU13 Regionalpolitik (prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 1 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! I den borgerliga regeringsdeklarationen hösten 1991 uttalades att "Hela Sverige skall leva". Den programförklaringen har upprepats flitigt av företrädare för regeringen. Men substansen i denna del av regeringsdeklarationen har blivit alltmera diffus under de 19 månader som har gått.

Allt fler frågar sig numera vad regeringen menar att man skall leva av. I takt med att arbetslösheten breder ut sig förlorar människor trygga inkomster. Den galopperande arbetslösheten har försatt nationen i ett chocktillstånd. På två år har arbetslösheten tredubblats. Denna tragiska utveckling har drabbat alla regioner i landet.

Den borgerliga politiken har dess värre också skapat en resignation och uppgivenhet hos väldigt många. Den regionalpolitiska debatten har nästan tystnat. I det sjukdomstillstånd som arbetsmarknadspolitiken befinner sig förefaller det för många meningslöst att försöka vitalisera regionalpolitiken.

Varje försök att föra upp regionalpolitiken på dagordningen igen har avvisats av framför allt arbetsmarknadsministern med långa litanior om det förfärliga 80-talet som skuld till allt ont. Men den som vill minnas kan erinra sig att det på 80-talet fanns gott om jobb i alla delar av landet. Även i Norrlands glesbygder erbjöds arbetstillfällen.

Den tystnad och stiltje som under 19 månader präglat den regionalpolitiska debatten har nu brutits av ett skri, inte från vildmarken utan från Finansdepartementet. En tjänsteman i Finansdepartementet, som är ansvarig för långtidsplanering, har framträtt med de mest häpnadsväckande idéer om en ny regionalpolitik. I en DN-artikel häromdagen sade han: Slopa Norrlandsstödet. Regionalpolitikerna måste lära sig att satsa på Skåne. Han säger

att även Stockholm är för avsides. Vad anser hans chef, finansministern, och vad anser arbetsmarknadsministern?

Detta fräcka utspel har naturligtvis uppkallat ledarskribenter, landshövdingar och andra att redovisa reaktioner från sina resp. regioner. I går noterade jag att en företrädare för Moderata samlingspartiet här i riksdagen, inspirerad av dessa tankegångar, väckt en interpellation i ämnet.

Den debatt som nu har dragit i gång kan mycket väl vara början till en svensk nord-syd-konflikt, skriver interpellanten utan minsta försök att dölja sin förtjusning.

Jag tycker att det är smärtsamt att uppleva sådana tongångar. Ingen gagnar av regionalpolitiska konflikter. Det må gälla nord mot syd, öst mot väst, storstad mot glesbygd eller någon annan konstellation. Sådana konflikter måste undvikas. Vår viktigaste regionalpolitiska uppgift i dag är att försöka undvika konflikterna.

Sveriges ekonomi är i kris. Arbetslösheten förlamar oss. Det politiska systemet uppvisar allvarliga brister. Att i det läget mana till strid mellan landets olika regioner är oförsvarligt. Sådana idéer måste med kraft avvisas. Jag tycker att vi alla bär ett ansvar för att så sker.

Vad Sverige nu behöver är nationell samling. Den ambitionen måste också i hög grad prägla regionalpolitiken. Hela nationens samlade tillgångar måste tas till vara. Vi vet att problem och möjligheter varierar starkt mellan olika regioner, men också i hög grad inom regionerna. Men alla regioner kan lämna viktiga bidrag. Allt vad Sverige har bör betraktas som gemensamma resurser. De gemensamma resurserna ger oss förutsättningar för tillväxt. Också tillväxten är gemensam och skall fördelas till gagn för alla landets innevånare.

Människor i alla delar av landet är lika värda. De har alla rätt till boende, arbete och service på likvärdiga villkor. Den inställningen måste prägla det regionalpolitiska tänkandet och arbetet.

Emellertid förekommer i den regionalpolitiska debatten tyvärr många schabloner och där odlas fördomar. Det finns starka fördomar mellan glesbygd och storstad, mellan syd och nord. Därför behöver vi få mera information om varandras levnadsvillkor och förmåga till inlevelse. Jag har noterat att Socialdemokraterna i Stockholms län och stad i en motion har gett ett viktigt bidrag till en sådan information som jag önskar kunde få en stor spridning. Jag tar mig därför friheten att läsa några meningar ur den motionen:

Stockholmsregionen har många ansikten, heter det.

Här finns nedsmutsad natur och allvarlig miljöförstörelse, men även jungfruliga marker och orörd natur.

Här finns de rikaste och resursstarkaste människorna, men även de fattigaste och sköraste.

Här finns de mest slitna bostadsområdena, men även de bästa boendemiljöerna.

Här finns det största utbudet av arbetstillfällen, men även den socialt mest brutala arbetslösheten.

Här finns den högsta förvärvsfrekvensen bland kvinnor, men också den största arbetslösheten bland kvinnor.

Här finns ett blomstrande och rikt kulturliv, men även de värsta avarterna av kommersialism och kulturell utarmning.

Här finns en mångfald av människor från olika delar av världen, men också en växande främlingsrädsla och en gryende rasism.

Här finns de allra mest utsatta människorna i vårt land, men även de allra mest resursstarka personerna i Sverige.

Dessa rader ur motionen om Stockholmsregionen tycker jag på ett förträffligt sätt åskådliggör den variationsrikedom som finns i storstadsområdet. Motsvarande skildring av livsbetingelserna i skogslänen, i skärgårdsområden, i sydöstra Sverige eller på västkusten visar också på väldiga variationer där.

Jag läste ur *en* motion. I den stora mängd av regionalpolitiska motioner som vi behandlar här i dag finns starka skildringar av tillståndet i alla delar av landet. En genomläsning av dem ger mycket information, och det kan skapa förståelse för de olika regionernas situation.

Det finns svåra problem i alla regioner, men där finns också stora möjligheter. Problemen och möjligheterna varierar. De måste därför mötas med skilda insatser.

Utskottsmajoriteten avvisar samtliga motionärers krav med en förnöjsam kommentar om att statsmakterna redan vidtagit åtgärder eller förbereder insatser för att komma till rätta med den svåra situation som råder i praktiskt taget alla län. Ärade kammarledamöter, tänk om det vore så väl! Men var och en vet att regeringen har förlorat greppet om utvecklingen. Regeringens politik snarast förvärrar läget på arbetsmarknaden och därmed utarmas regionalpolitiken. En avgörande förutsättning för en framgångsrik regionalpolitik är nämligen att sysselsättningen kan öka. Med regeringens politik är det bara arbetslösheten och underskotten som ökar.

Regeringen har nu satt i gång en översyn av regionalpolitiken. Vi socialdemokrater motsätter oss inte det. Det finns flera motiv för en sådan åtgärd. Tidpunkten kan visserligen ifrågasättas med anledning av att förhandlingarna om EG-medlemskap nu pågår och att dessa i hög grad rör just regionalpolitiken. Men det som upprör oss socialdemokrater är formerna för den översyn som Börje Hörnlund nu i snabbt tempo vill genomföra. Och det är inte bara vi socialdemokrater som är indignerade – ett enigt arbetsmarknadsutskott säger att en översyn av detta slag bör ske under parlamentarisk medverkan. I klartext: Utskottet kräver en parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp eller utredning.

Varför är detta så viktigt? Jo, vi betraktar regionalpolitiken som en mycket viktig fråga. Tidigare omläggningar av de regionalpolitiska riktlinjerna har alltid föregåtts av parlamentariska utredningar, där riksdagens partier haft möjlighet att få insyn och utöva ett inflytande. Vi finner det mycket anmärkningsvärt att den borgerliga regeringen nu vill frånga denna tradition och utestänga oss socialdemokrater och andra riksdagsföreträdare från detta arbete.

En väl fungerande regionalpolitik kan medverka till att stärka sammanhållningen inom nationen. Vi är just nu i stort behov av det av många skäl. Utöver det jag redan sagt om behovet av nationell samling för att klara de

nationella ekonomiska och politiska problemen, tillkommer nu behovet av att uppvisa en nationell samling gentemot EG. Därför är det synnerligen olyckligt att arbetsmarknadsministern behandlar andra partier så nonchalant och utmanande som har skett i denna fråga. Jag förväntar mig nu att arbetsmarknadsministern och regeringen, efter arbetsmarknadsutskottets uttalande, som också torde bli riksdagens, släpper in företrädare för riksdagens partier i det utredningsarbete om regionalpolitiken som har påbörjats. På den punkten förväntar jag mig ett svar i dagens debatt.

Vi socialdemokrater är på ett antal punkter kritiska mot den regionalpolitik som regeringen hittills bedrivit. Den kritiken är sammanfattad i ett antal reservationer. Jag vill här bara understryka tre aspekter.

För det första: Vi anser att den bolagisering och privatisering som regeringen nu genomför inom den statliga verksamheten, framför allt inom skilda kommunikationsområden, utgör ett allvarligt hot mot den regionala balansen. De fria marknadskrafterna kommer aldrig att intressera sig för olönsam verksamhet, det må vara flygtrafik, järnvägstrafik, postdistribution eller televerksamhet. Alla sådana verksamheter förutsätter nationellt sammanhängande nätverk för att de skall kunna ge rikstäckande service. Regeringens politik riskerar att riva sönder dessa nätverk.

För det andra: För att åstadkomma regional balans måste alla samhällssektorer medverka och samverka. Regeringen har det yttersta ansvaret för att detta sker. Men regeringens politik går ut på att minska samhällets insatser så mycket som möjligt. Kommunernas resurser begränsas. Staten avsäger sig ansvar inom det näringspolitiska området, vilket leder till att näringar och regioner riskerar att slås ut. Ett sådant exempel är gruvnäringen. Genom att regeringen inte längre tar något ansvar för prospektering, kommer tillskottet av nya fyndigheter att snabbt minska, och näringen riskerar att tyna bort. Därmed ödeläggs vissa regioner och nationen blir fattigare. Här tar ideologin över förnuftet. Jag tycker att arbetsmarknadsministern borde sätta ner foten och bromsa näringsministerns framfart på det här området.

För det tredje: De lokala initiativen måste tas till vara på ett bättre sätt. Det förekommer nu på många håll – ofta i det tysta utan feta rubriker – ett lokalt engagemang och en lokal mobilisering. Detta är en viktig förutsättning för den framtida regionalpolitiken. Detta engagemang måste på allt sätt uppmuntras och stödjas. Samhällsorganen måste vara lyhörda för vad som kommer fram i dessa aktiviteter. Medborgarnas initiativkraft är nämligen en förutsättning för utveckling av den egna regionen eller bygden. Utvecklingen måste därför bygga just på de lokala förutsättningar som finns.

Fru talman! Med stöd av dessa synpunkter yrkar jag bifall till reservationerna 1, 6 och 9. Berit Andnor kommer senare att för Socialdemokraternas räkning beröra vissa andra delar av betänkandet.

Anf. 2 ARNE JANSSON (nyd):

Fru talman! När nu debatten på "hembygdens dag" sätter i gång vill jag börja med att yrka bifall till reservation 3 under mom. 16 och 22 och till reservation 10 under mom. 54 i AU13.

Situationen på dagens arbetsmarknad i Värmland präglas alltjämt av ett stigande antal arbetssökande vid arbetsförmedlingarna. Över 31 000 varm-

länningar finns registrerade som sökande i nuläget, och tillströmningen väntas komma att fortsätta att öka under ännu en tid. Inför sommaren förefaller möjligheterna för ungdomar att erhålla feriejobb ha minskat påtagligt, och antalet varsel om uppsägningar är alltför stort, ca 3 000 personer. Tillgången på lediga platser är fortsatt liten, utan några påtagliga tecken på förbättringar.

Man har trots det dystra läget ändå känslan av att konjunkturläget nu står och väger. Länsarbetsnämndens prognos för 1993/94 pekar på en ökning av arbetskraftsefterfrågan i länet under första halvåret 1994. Utvecklingen de senaste månaderna har ändå inneburit minskande öppen arbetslöshet i länet, vilket är normalt med hänsyn till säsongen. Sammantaget har dock under det senaste halvåret antalet arbetslösa och i arbetsmarknadspolitiska åtgärder stigit från 12,1 % av befolkningen mellan 16 och 64 år till 13,7 %.

I nuläget utgör de öppet arbetslösa 6,41 % av befolkningen i länet. Detta kan jämföras med riksgenomsnittet, som är 5,94 %. Den högsta arbetslösheten har Eda kommun med hela 9,4 %.

I det rådande svåra arbetsmarknadsläget kommer det att bli speciellt problemfyllt att hitta utvägar för alla som berörs av uppsägning på orter som Björneborg, Hagfors och Karlstad. Från företagen Björneborgs Jernverk, Uddeholm Tooling, Bofors och Svenska Rayon varslas sammanlagt 1 100 personer om uppsägning. På ingen av dessa orter förmår dagens arbetsmarknad med en låg omsättning på arbetskraft ta upp annat än ett marginellt antal av de friställda.

För byggbranschen förutses fortsatt låg sysselsättning i länet, även om de nyligen tilldelade 40 miljoner kronorna av totalt 800 miljoner i stimulansbidrag för reparation och underhåll av kommunala fastigheter innebär en ljusning. Investeringar totalt runt 120–130 miljoner beräknas kunna komma till stånd till följd av bidraget, vilket naturligtvis är tacksamt. En inventering som gjordes i november 1992 pekar dock på att behovet av sådana arbeten är stort i kommunerna i länet. Drygt 500 miljoner skulle behöva investeras i reparationsarbeten av just den här typen.

Om anslaget till stimulansbidraget höjs ytterligare finns det således gott om objekt att förbättra byggarbetsmarknaden. Behovet av åtgärder för att mera på sikt stärka länet är naturligtvis lika viktigt att tillgodose som att söka lösa dagens arbetsmarknadsproblem. Bland de uppgifter som synes särskilt angelägna är ambitionerna att bredda Högskolan i Karlstad med utökat tekniskt program.

Ett annat objekt, "Etablering Värmland", syftar till att få företag att i större utsträckning etablera sig i länet. Beträffande infrastrukturen inom länet ger det geografiska läget mellan storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Oslo en anledning att bedriva samarbete i olika riktningar.

Några andra projekt som tack vare en tidigarelagd start skulle kunna bidra till att minska den akuta arbetslösheten samt rent profylaktiskt innebära en framtida stabil utveckling är utvecklingen av järnvägstrafiken Göteborg–Oslo–Karlstad, samordningen av trafikfrågorna över gränsen till Norge, Vänersjöfarten Vänerhamn som syftar till att få konkurrenskraftiga sjötransporter till och från länet m.m.

Fru talman! Jag är nästan övertygad om att mitt yrkande om bifall till re-

gionalpolitiska åtgärder i Värmland kommer att vinna gehör hos riksdagens partier. Jag grundar min optimism på att samtliga partier har skrivit motion härom, nämligen Socialdemokraternas motion 439 och den gemensamma motionen 467 från fyrklövern. Ny demokrati tyckte däremot att det var onödigt att skriva motion med samma innehåll som de andra. Som enda parti agerade vi i stället i utskottet och yrkade på bifall till dessa motioner.

Det enda som bekymrar mig är att ledamöterna som representerar dessa fem partier i utskottet avstyrkt sina kollegers motioner. Det måste man väl se som ett temporärt misstag i arbetet, som säkerligen kommer att rättas till vid kommande votering. Naturligtvis har de förankrat sina motioner bland partikamraterna, eller?

Problematiken sysselsättningen leder mig osökt till ett annat synnerligen hårt drabbat län, nämligen Gävleborgs län. Sedan våren 1990 har 17 000 arbeten gått förlorade i Gävleborgs län. Det är beklämmande. Näst efter Norrbottens län med en arbetslöshet på 7,37 % ligger Gävleborgs län på en förnedrande andra plats med 7,21 %. Riksgenomsnittet är 5,94 %. 26 000 arbetsföra personer kan för närvarande inte få sin utkomst i länet. De bransch- och yrkesområden som drabbas hårdast är tillverkningsindustrin och byggnadsverksamheten. Dessa näringsgrenar svarar för 30 % av sysselsättningen i länet. Härifrån har 8 000 jobb försvunnit sedan våren 1990.

Utvecklingen har också inneburit att våra ungdomars möjligheter till att ta ett första steg ut på arbetsmarknaden allvarligt försämrats. Av länets 26 000 ungdomar mellan 18 och 25 år finns 8 500 anmälda på arbetsförmedlingen. Inte i något annat län står så stor del av ungdomarna vid sidan av den ordinarie arbetsmarknaden. I ett par av länets kommuner saknar fyra av tio ungdomar riktigt jobb, inte sysselsättning utan jobb.

De resurser för att bekämpa arbetslösheten som tilldelats Arbetsmarknadsstyrelsen får en viss regionalpolitisk profil när de fördelas på länen. De resurser för att bekämpa arbetslösheten som Gävleborgs län får är 50 % mer än om dessa medel enbart skulle fördelas enligt befolkningens mängden. Norrbotten får 120 % mer. Lika viktigt är dock att de svårast drabbade länen tilldelas resurser som kan användas på ett flexibelt och otraditionellt sätt och att resurser ges inom flera områden.

Det krävs kraftfulla insatser för att stimulera en näringslivsutveckling som kan fylla upp det gap i sysselsättningen som uppstått i länet under de senaste tre åren.

Nyligen aviserade Posten rationaliseringsåtgärder som innebär en nedläggning av postsorteringen i Gävle och Bollnäs till förmån för Uppsala. 150 arbetstillfällen försvinner. Detta kommer på toppen av de 2 300 redan varslade, vilkas uppsägningar återstår att verkställa. Inom ytterligare något år är det således fullt möjligt att Gävleborgs län kommer att ha tappat 20 000 jobb. Det är en sjundedel av de arbetstillfällen som fanns i länet under 1990.

Det behövs snabba och samordnade insatser för att hjälpa till att bryta en negativ trend. Den måste emellertid brytas innan det blir för sent. En alltför sen insats kommer att kosta alltför mycket för att uppnå samma resultat. Därför förstår jag inte varför regeringen nyligen har lagt fram en proposition som utmynnar i en avveckling av t.ex. SIB i Gävle. Jag förstår inte heller varför regeringen har lagt fram en proposition avseende E 4 och Ostkustba-

nans utbyggnad för anpassning till snabbtåg, förslag som inte tar hänsyn till den ansträngda situation som länet befinner sig i. Regeringen har dessutom ifrågasatt fortsatt driftstöd till bl.a. de kommunala flygplatserna i länet, m.m.

Det är vidare mycket allvarligt att länet i dag har en större andel lågutbildade än andra län. Inför en eventuell kommande konjunkturuppgång är det avgörande att snarast förbättra utbildningsnivån. Här finns tillfälle att verkamt stödja och utveckla de mindre och medelstora högskolorna, t.ex. högskolan i Gävle/Sandviken.

Fru talman! Jag yrkar på riksdagens bifall till mina reservationer 3 och 10 till förman för de arbetsmarknadspolitiska insatserna i Gävleborgs län. Jag gläder mig redan åt kommande votering och seger. Samtliga andra partier kommer säkerligen att stödja Ny demokrati i sin strävan för Gävleborgs län. Hur kan jag veta det? Jo, Vänsterpartiet har motionerat för ett stöd i motion A420. Samtliga länets socialdemokrater har förenats i en motion, A447. Folkpartiet står bakom en motion, A472. Centern har väckt en motion, A478. Däremot tycks inte Moderaterna och kds känna speciellt för sitt hemlän.

Jag återkommer nu till det märkliga fenomenet: Är det här politiskt mygel eller vad är det egentligen fråga om? Samtliga ledamöter i utskottet har nämligen avstyrkt sina partikollegers motioner. Förankrar man inte sina motioner inom partiet innan man väcker dem? I stället för att vi inom Ny demokrati skall väcka liknande motioner, arbetar vi i utskottet. Vi yrkade bifall till motionerna för att Gävleborgs län skall få den hjälp som verkligen behövs. Jag ber er observera att vi i Ny demokrati är de enda som yrkat bifall.

Låt oss nu inför kommande votering tro att motionärernas partikolleger "glömde bort" att reservera sig i utskottet till förman för partikollegernas motioner. Nu finns det chans att revanschera sig och förutom motionärerna få med sig sina partier. Detta kommer att innebära en seger för Gävleborgs län.

Anf. 3 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag vill först ansluta mig till många av de synpunkter som Georg Andersson gav uttryck för. Jag vill också helt kort kommentera det som Arne Jansson sade.

Politiker riskerar att bli föremål för politikerförakt. Ett sätt är att motionera och sedan inte yrka bifall till sina motioner. Ett annat sätt är att göra som nydemokraterna gör, att yrka bifall på de motioner som berör ens egna områden utan att man har något egentligt underlag, utan några prioriteringar mellan olika län, utan att ta ställning till någonting av den generella politiken som i grunden skulle kunna ge upphov till positiva lösningar. Det är bra att riksdagsledamöter från olika partier och olika län motionerar utifrån sina länssynpunkter. Man fokuserar då på de problem som finns. Men det kräver insatser av näringspolitisk natur. Nydemokraterna har röstat nej till all sådan nationell politik. Vidare kräver det infrastrukturella satsningar, satsningar på forskning, utbildning, högskolor och skolor samt att man inte blint litar på marknadskrafterna. Det är precis det som det handlar om. Marknadskrafterna gör att vissa delar av landet faller för fäfat. Då efterlyser

nydemokraterna politiska ingrepp som kostar pengar. Var är finansieringen? Var är stödet för våra förslag om utökade länsanslag för att man skall kunna genomföra sysselsättningsdrivande projekt i olika län? Nej, jag måste beklagligtvis konstatera att det är en humbugpolitik som nydemokraterna står för. Den är dessutom populistisk, eftersom den enbart tar hänsyn till just de län som talarna kommer ifrån. Jag skall återkomma till den punkten senare.

Hela Sverige skall leva, uttalade man i regeringsförklaringen. Det klingar självfallet som ett hån mot alla de delar av landet där arbetslösheten bara ökar, mot de delar där det sker en utflyttning samt mot de delar som får en allt sämre befolkningsstruktur där företagen faller och där det blir allt svårare att upprätthålla en samhällsservice. Skattekraften räcker inte till. Regeringens politik drabbar ytterligare dessa delar av landet på kommunsidan.

Regionalpolitik kan handla om så mycket, men det är i sig en liten del av den generella politiken. Regionalpolitik kan handla om glesbygdspå problem i allmänhet, om skogslänen med de långa avstånden, om stöd och hjälp till den omstrukturering av näringslivet som pågår, om regionalt tänkande i förhållande till större enheter såsom Europapolitiken och det kan handla om effekterna av den bolagisering, den avreglering och den privatisering som de borgerliga partierna, regeringen och nydemokraterna så kraftfullt har stött. Det är bl.a. detta som ger upphov till mycket stora problem i glesbygden och i skogslänen, vilket måste kompenseras med regionalpolitik.

Det gör bara situationen ännu värre att kommuner och landsting får allt större ekonomiska problem. Regionaliseringen är över huvud taget ett problem. Det handlar om regionalisering inom näringslivet, inom organisationslivet och inom statliga verk och myndigheter. Denna regionalisering diskuteras ju inte på ett demokratiskt sätt, utan den poppar upp än här och än där. Jag vill illustrera detta med ett veckogammalt citat av landshövdingen i mitt hemlän, Gunnar Björk: "Mitt intryck är att det finns ett klart centralt intresse av att försvaga länens och därmed också länsstyrelsens roll trots talet om motsatsen i regeringens budgetproposition. De centrala verken har verkligen tagit för sig under senare år, och jag ser en uppenbar risk för att vi i framtiden inte får någon nivå mellan centrala verk i Stockholm och de enskilda kommunerna."

Detta gäller även inom näringslivet, t.ex. inom bankområdet. När det gäller mitt hemlän har dessa huvudkontor försvunnit: Handelsbankens huvudkontor har flyttats till Gävle, Föreningsbankens huvudkontor har flyttats till Östersund, Götabankens huvudkontor har flyttats till Karlstad och Farmek har flyttats till Uppsala, osv. Det här diskuteras inte annat än inom koncernerna, inom de nya bolagen. Detta var en av de saker som vi starkt varnade för i samband med bolagisering och avreglering. Politikerinflytandet blir mindre och regionalpolitiken blir sämre.

Regeringens brist på näringspolitik, brist på underleverantörsprogram och bristen på initiativ när det gäller bilindustrin i Uddevalla-Kalmar och dess omstrukturering drabbar stora delar av Sverige i dag. Ett bejakande av våra förslag som syftar till att ge utrymme för ordentlig forskning och utveckling inom skogsindustri, träindustri och förädling skulle spela stor roll för Norrbotten, för Kopparbergs län, för Ångermanland, för Gävleborg och för Värmland. Det handlar om mycket stora statliga insatser för att ge ett nä-

ringspolitiskt stöd till den bransch som måste omstruktureras om den skall komma ifrån rena bulkvarutillverkningen.

Listan kan göras lång: glesbygdsp Problemen, skolorna, biblioteken. Det finns en lång lista från Glesbygdsmyndigheten som har sänt ut varningssignaler genom att tala om hur många skolor och bibliotek som är hotade. Det handlar om fler än hundra skolor, framför allt i glesbygdslänen och skogslänen. Men även andra områden är hotade: bilprovningen skall rationaliseras genom att man skall utnyttja skalfördelar. Det betyder att många bilprovningenheter upphör. Alla vet hur vägarna ser ut inte minst just nu på många håll i Norrland och i inlandet. Det krävs stora satsningar för att man skall kunna hålla kommunikationerna öppna.

Bensinskatten är en gammal fråga som ofta har diskuterats. Vi har ständigt föreslagit att man skall favorisera glesbygden, där man har så stort behov av transporter för att komma till jobbet, för att skjutsa ungarna till skola och daghem och för att handla, genom en differentierad bensinskatt med inriktningen att gynna glesbygden. Men allt detta har man sagt nej till. Vidare har man tagit bort den kommunala beskattningsrätten, och enligt regeringens budgetproposition kommer statsbidraget nu att frysas. Allt detta är inslag i en allmän politik som mycket drastiskt kommer att drabba glesbyden.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande är man medveten om problemen. På s. 16, där man ger den allmänna problembilden, visar man att den öppna arbetslösheten i stödområdena 1 och 2 ligger 2,7 resp. 1,6 procentenheter högre än i storstadsregionerna. Befolkningsutvecklingen är negativ i de regionalpolitiska stödområdena, medan befolkningen ökade utanför dessa områden under 1992 etc. Man kunde ge väldigt många exempel.

Man förvänar sig inte eftersom utveckling och befolkningsutveckling handlar om ekonomisk utveckling och om att ha arbete. När det brister får vi den här statistiken. I dag firar vi det som kallas för hembygdsdag, vilket jag kan utnyttja till att åtminstone kommentera situationen i min hembygd Ludvika i Västerbergslagen, som är så hårt drabbad av skognärings, gruvnäringens samt den tunga verkstadsindustrins omstrukturering, den verkstadsindustri som är knuten till metallurgier och järnhantering. Där finns det också tung och modern verkstadsindustri som ABB. Arbetslösheten ligger skyhögt över riksnivån.

Befolkningstalet är i dag drygt 90 % av befolkningstalet 1980. På tolv år har vi tappat 10 %. Flyttningsöverskottet är mycket stort. Att vi över huvud taget har någon befolkning kvar får vi snart tacka invandrarna och flyktingarna för. Detta går ju inte, därför att vi har också en utflyttning av ungdomar och kvinnor. Vi får en befolkningsstruktur som blir allt sämre. Detta är inte unikt för Ludvika. Men det exemplifierar hur en trakt som har betytt så mycket för svensk industri, svenskt näringsliv och svensk ekonomi, har drabbats av omstruktureringsproblem när branscher har gått i kras. Därför krävs det rejäla insatser från statsmakterna. I det läget får man inte vara rädd för politik och för statens ansvar, då kan man inte lita på marknadens fria spel. Däri ligger den stora bristen med dagens regering.

Regionalpolitik och regionalisering – jag anförde ett citat av landshövding Gunnar Björk i Dalarna som kommenterade den spontana regionalisering som pågår inom myndigheter, näringsliv och även inom organisationer.

Detta visar bristen på demokratisk diskussion, bristen på politisk prioritering och bristen på helhetssyn. Det är detta som vi har fört fram i två motioner, A424 och A450, och som jag i min meningsyttring har yrkat bifall till.

Det finns olika regionala diskussioner. Ett groteskt exempel på en form av detta var Gunnar Wetterbergs artikel i Dagens Nyheter, som Georg Andersson omnämnde. Gunnar Wetterberg talar om att man skall stödja den region som har fördelar genom sin placering, vilket medför kortare transporter, och genom sin goda befolkningstäthet. Om dessa regioner fick en ännu bättre situation skulle de få en ännu bättre konkurrenssituation i Europa. Men detta är ju själva motsatsen till regionalpolitikens syften, som är att gynna alla delar av landet och att skapa näringspolitiskt goda tillväxtförutsättningar. Regeringen borde ta itu med den situationen, inte minst genom sin näringspolitik. Regionalpolitiken är ju till för att skapa likvärdiga förhållanden, att kompensera för de naturliga brister som finns och för att göra särskilda insatser vid omstruktureringsbehov. Om Gunnar Wetterbergs artikel är ett uttryck för någonting annat än rent personliga funderingar är det djupt allvarligt.

Med anledning av våra synpunkter och krav i motionerna A424 och A450 menar jag att arbetsmarknadsministrarnas inkallande av ett regionalpolitiskt råd måste underkännas. Avsikten är uppenbarligen att ta fram en ny regionalpolitisk strategi, som det står i utskottets betänkande, och att vara referensgrupp till utarbetandet av en ny regionalpolitisk proposition 1994. Referensgruppen skall vara parlamentariskt förankrad. Den skall inte på detta sätt utses som en expertreferensgrupp till arbetsmarknadsministern.

När det gäller anslagsfrågorna har vi från Vänsterpartiet fört fram förslag om en omfattande utökning av anslagen för länsprojekten. Dessa har ökat under senare år. Vi anser att de är bra och att de skall utökas, därför att de ger just den lokala förankring som Georg Andersson talade om. Det finns så många positiva projekt i många kommuner och län som är helt olika varandra och som har sin utgångspunkt i vad som finns i länet. Genom att utnyttja de friare projektanslagen kan man kombinera statliga insatser med kommunala insatser och insatser från småföretagarorganisationer och folkrörelser m.fl. Därigenom kan man skapa slagkraftiga projekt som kan höja nivån i de olika länen.

Vi har anslagit 350 miljoner kronor mer än vad regeringen har gjort. Det är en betydande utökning som skulle kunna ge starka effekter. Men jag har aldrig kunnat finna något stöd från Nydemokraterna för exempelvis den typen av materiella insatser.

Vi vill också poängtera att man hittills bara har utnyttjat dessa anslag till 3 % för kvinnofavoriserande projekt. Detta är naturligtvis en alldeles absurd siffra, inte minst med tanke på att statsmakterna har uttalat sitt påtagliga intresse för att öka dessa.

Jag vill även stödja den reservation från Socialdemokraterna som betonar vikten av de regionala infrastruktursatsningarna på 19 miljoner kronor.

I min meningsyttring har jag kommenterat svårigheterna med frågan om län och kommuner. Varken motionerna eller utskottet har tillgång till något egentligt underlag som gör det möjligt att genom en prioritering dirigera pengar till olika län. Däremot kan man ju uttala vad som i princip är viktigt.

Det har jag försökt att göra dels i meningsyttringen, dels genom de motioner som jag stöder. Jag har fört fram bl.a. följande förslag: betydande satsningar på infrastruktur, näringspolitiska satsningar, att låta Norrlandslänen få tillbaka en del av sin vattenkraftstillgång och att införa beskattning på vattenkraften per kilowattimme. Därigenom skulle många av just de motioner från glesbygdens företrädare och de motioner som handlar om regionalpolitiskt hårt drabbade områden starkt tillgodoses på såväl utbildnings-, infrastruktur- och skattesidan som många andra områden inom arbetsmarknads- och regionalpolitiken.

Jag vill tillägga något som jag förbisåg. Det gäller den mycket speciella situationen i Uddevalla, där Volvo som företag fick ett riktat stöd för insatser i Uddevalla. Nu pågår förhandlingar, men jag har hört att förhandlingarna inte alls innebär att man från Volvo är beredd att betala tillbaka de minst 115 miljoner som NUTEK har krävt, utan en väsentligt mindre summa. Om pengarna kommer tillbaka skall de riktas direkt till det länet som är så hårt drabbat. Där finns en bra beredskap att ta emot dessa pengar genom ett gott samarbete mellan kommunerna.

Förutom min meningsyttring kommer jag att ta upp en punkt i motion A460 om att riksdagen skall ställa sig bakom kravet på att få tillbaka minst de 115 miljoner kronorna och att pengarna går tillbaka till regionen. Detta skulle innebära ett näringspolitiskt ansvar med regionalpolitiska konsekvenser som jag efterlyser från så många andra.

Vad gäller mitt yrkande står jag naturligtvis bakom min meningsyttring. Men för att vinna tid vill jag yrka bifall till mom. 1 som gäller allmän inriktning, mom. 30 som gäller prioritering av kvinnor i länsprojekt, mom. 35 som gäller anslagen och mom. 56 som gäller att särskilda insatser skall ha en högre prioritet när det gäller Stockholms skärgård. Beträffande mom. 53 yrkar jag bifall till motion A460 i Volvo-Uddevalla-frågan.

Fru talman! Det finns oerhört mycket mer att säga, men jag har överskridit min anmälda tid, och jag skall inte tala längre. Låt mig bara säga att regionalpolitik är en sammanfattning av så mycket av den politik som vi hanterar här i olika avseenden. Den går ut på att låta hela Sverige leva.

Då får man verkligen också ta ansvar för politiken på andra områden. Man får inte använda den här dagen för att fly från alla de misslyckanden som har uppstått på andra områden inom politiken, och sedan peka finger och säga "Ta fast tjuven!", ungefär som Nydemokraterna har gjort i dagens debatt.

Anf. 4 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Hans Andersson retar sig på att vi yrkar bifall till motioner skrivna om län som har hög arbetslöshet, stora ungdomsproblem, etc. Det är en sak som jag inte förstår.

När han fortsätter att prata glider han samtidigt lätt in på sitt eget hemlän och pläderar ganska friskt för det. Jag trodde att han skulle förespråka en generell politik tvärs över landet. Han försökte komma tillbaka till den, men det skevade litet grand.

Hans Andersson eftersökte även ett politiskt stöd hos Ny demokrati för sina tankegångar. Resultatet av den politik som Vänstern har fört återspeglas ju i kalla fakta i vår omgivning. Det är därför förståeligt att Hans Anders-

son fortsättningsvis kanske får leta efter Ny demokratis stöd i de flesta frågor som Vänstern framför.

Hans Andersson faller in i tankegångarna om att Ny demokrati för en humbugpolitik och att vi är populistiska osv. Det där är ett gammalt försvar som man brukar tillämpa när man inte riktigt vet vad man skall säga. Det innebär att Hans Andersson också fördömer de ungefär 400 000 av Sveriges väljare som har röstat på Ny demokrati. Det är ganska fantastiskt att det lilla partiet Vänsterpartiet slår ut nästan 400 000 svenska väljare, vilka då skulle föredra en humbugpolitik och rösta populistiskt.

Hans Andersson använde, vilket jag glädde mig åt, samma uttryck som jag. Det var "hembygdens dag". Det har skrivits ca 100 motioner om regionalpolitik. Nästan alla motionärer tar upp situationen i sitt hemlän. Varför gör man det? Varför skriver man om det? Alla vet att motionerna avstyrks i utskottet. Varför arbetar man på det här sättet? Är lokalpolitik verkligen ett ämne som riksdagen skall behandla?

Nej, Hans Andersson, jag tycker att vi skall hålla oss litet mer till fakta om vad som händer och inte öka på det politikerförakt som Hans Andersson också tog upp. Vi skall försöka motionera seriöst. Vi skall inte skriva motioner för att få fin PR på hemmaplan, som sedan röstas bort på ett mycket enkelt sätt.

Anf. 5 HANS ANDERSSON (v) replik:

Det är ju precis tvärtom. Jag sade att jag tog exempel från Ludvika, men jag yrkar inte bifall till någon särskild motion om Ludvika. Ludvika var *ett* exempel – staden är alldeles extremt drabbad – i Bergslagsregionen. Jag hade kunnat ta Ljusnarsberg, Hällefors eller stora delar av Gävleborgs län, ja, stora delar av Norrland.

Om nu Ny demokrati yrkar bifall till motioner på detta område, varför yrkar ni inte bifall till Norrlandsmotionen? Varför röstar ni nej till motionerna 419 och 430 som berör Värmland och Örebro och har precis dessa inriktningar? Det här är inte ett sätt att fatta beslut på – det är populism.

Jag har i min meningsyttring sagt att väldigt många av dessa motionskrav blir tillgodosedda om man stöder den politik som vi från Vänsterpartiet har försvarat när det gäller forskning och utveckling, näringspolitik, infrastruktur och en mängd andra frågor. Det säger också regeringspartierna, men det är ju falskt. De har haft stöd av Ny demokrati för sin politik – ett Ny demokrati som inte vill att politikerna skall gå in för ofta, som vill att marknaden skall få styra och som vill minska beskattningen så att staten inte får de resurser som skulle behövas för att gynna dessa delar av landet.

Det är humbugpolitik, och det illustreras väl av vilka motioner som Laila Strid-Jansson tillstyrker bifall till i utskottet och som Arne Jansson yrkar bifall till här i kammaren.

Anf. 6 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Det nya begrepp som Vänstern inför, humbugpolitik, har kanske uppkommit när Hans Andersson har stått och tittat på sitt eget tal i spegeln när han skrev det.

Det är konstigt att Hans Andersson inte har förstått att det vi ifrågasätter

är den s.k. hembygdens dag. Är det verkligen ett område för riksdagen att hantera? Om Hans Andersson går tillbaka några år i tiden kan han se vad som händer med sådana här motioner i arbetsmarknadsutskottet. Motionerna har författats under lång tid, och många har haft hjälp med det på skattebetalarnas bekostnad. Många motioner avstyrks alltid automatiskt i utskottet. Varför är det då rätt att på skattebetalarnas bekostnad skriva dessa motioner? Man vet vad de emanerar i.

Anf. 7 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag kanske förstod Arne Jansson bättre nu.

För det första förefaller det mig som om bakgrunden till Nydemokraternas uppfattning är att de köper in hjälp för att skriva motioner. Jag tror att de flesta riksdagsledamöter gör som vi i Vänsterpartiet. Vi sitter och skriver dem alldeles själva.

För det andra verkar det som om Arne Jansson genom bifallsyrkanden till motioner som behandlar just de två län varifrån familjen Strid-Jansson kommer snarast vill visa att dessa motioner är fullständigt meningslösa. Det är ett slags formsak. I och med att man yrkar bifall här och inte till något annat, och i och med att man inte tar något ansvar för helhetspolitiken och inte föreslår finansieringar eller prioriteringar för en sådan här länstilldelning, visar Ny demokrati att den s.k. hembygdens dag är meningslös.

Om det är så, kanske det här replikskiftet trots allt var intressant. Låt mig upprepa att många motioner uttrycker mycket goda ambitioner och mycket god vilja till satsningar för att skapa ett levande Sverige – det gäller hela Sverige, också glesbygd – och bidra till omstrukturering av näringslivet. Det är bra. Jag stöder det.

Men det kostar mycket pengar. Det måste finnas ett bra beslutsunderlag, och det måste formas på en helhetspolitik. Man får inte vara rädd för politik och fly till marknaden eller rädd för att ta in skatter för att finansiera dessa goda gåvor som skall falla över hela Sverige, Arne Jansson.

Talmannen anmälde att Arne Jansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 8 HARALD BERGSTRÖM (kds):

Fru talman! I de yttersta av dessa dagar har det kommit i gång en debatt i massmedierna om regionalpolitikens inriktning och omfattning. Det förs tankar och uppfattningar till togs som vill ändra och omdefiniera de i arbetsmarknadsutskottets betänkande 1989/90:AU13 fastlagda och av kammaren beslutade allmänna regionalpolitiska målen.

Men om de regionalpolitiska målen och om inriktningen av regionalpolitiken har det rätt och råder fortfarande bred politisk enighet. Målen sammanfattas då som nu med att människor, oavsett var de bor i landet, skall ha tillgång till arbete, service och en god miljö.

Det som emellertid konstateras i årets utgåva av arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 13 är att förutsättningarna för den politik som lades fast 1989/90 har förändrats. Då var det ingen ekonomisk kris. Då räknade man fortfarande med tillväxt på de flesta områden i samhället.

Nu är det däremot annorlunda. Vi har ingen tillväxt att ta av längre. Ja, det är värre än så. De kostnader vi då drog på oss för många i och för sig vällovliga nyttigheter i de s.k. goda tiderna måste nu betalas. Pengarna räckte inte ens då till att betala.

Till detta kommer så arbetslöshetens kostnader som då, 1989/90, inte var i närheten av dagens kostnader. Nu måste vi alltså spara och omstrukturera. Och den processen är vi inne i nu. Det betyder avreglering, bolagisering och privatisering. Det betyder stärkande av privata initiativ och möjliggörande av privata initiativ. Detta är bl.a. förutsättningen för att kunna bedriva en aktiv regionalpolitik.

Men om denna process, att spara och omstrukturera, råder det tyvärr inte politisk enighet. Oppositionen menar att vi genom denna process snarast ökar den regionala obalansen och därigenom minskar möjligheterna att ge människor nödvändig service i landets olika delar.

För utskottsmajoriteten är det emellertid inget tvivel om att det behövs tillväxt i samhällsekonomin för att nå de regionalpolitiska målen. Det behövs dessutom samverkan från flertalet politikområden för att det skall bli möjligt. Det gäller exempelvis närings-, trafik-, skatte-, utbildnings- och forskningsområdena. Det är inte några småsummor som det i denna kammarer redan beslutats om att satsa t.ex. på infrastrukturen. Och mer blir det, när vi senare i vår skall ta ställning till den s.k. infrastrukturpropositionen.

Och talar vi om forskning, bör det nämnas att det för närvarande bereds förslag i utbildningsutskottet och andra utskott på tillsammans 37,5 miljarder kronor under den närmaste treårsperioden. För att inte tala om de insatser som vårt eget utskott, arbetsmarknadsutskottet, föreslagit i betänkande AU19, som kammaren godkände den 2 april. Där handlar det om nästan 30 miljarder kronor för arbetsmarknadspolitiska åtgärder nästa år, och ännu mer är föreslaget i kompletteringspropositionen. Detta är satsningar som på olika sätt kommer regionerna i vårt land till godo.

Tyvärr, måste vi erkänna, kan de medel som avsätts för direkta regionalpolitiska insatser endast marginellt påverka den regionala utvecklingen. Som Georg Andersson uttryckte det, gäller det också att stödja de privata initiativen, stödja de enskilda människorna att ta för sig. Det menar jag att vi gör på många olika sätt med den politik som förs i dag.

Fru talman! Med detta som bakgrund är det inte så underligt att det blir debatt om huruvida vi är träffsäkra med de medel vi sätter in för att nå de regionalpolitiska målen. Och skall vi vara ärliga, är det bra att det blir ifrågasatt om inte det som görs möjligen kan göras bättre.

Utskottet har därför inget att erinra mot att arbetsmarknadsministern i februari i år har tillkallat ett, som han benämner det, regionalpolitiskt råd. Rådet består av representanter från bl.a. länen, näringslivet och forskningen. Det skall fungera som en referensgrupp i samband med en översyn av regionalpolitiken.

Det heter att det regionalpolitiska rådet liksom Expertgruppen för regionalutveckling – ERU –, NUTEK och Glesbygdsmyndigheten skall bistå departementet i arbetet med att utarbeta en regionalpolitisk strategi samt bidra med synpunkter på en regionalpolitisk proposition våren 1994.

Vi är i utskottet eniga om att det kan finnas goda skäl för departementet

att genomföra en översyn av samt följa upp hur regionalpolitiken fungerar. Det är helt klart att det regionalpolitiska råd som arbetsmarknadsministern har tillkallat härvidlag kan tillföra mycken vetskap av betydelse.

Men när det är sagt vill ett enigt utskott påminna om det värde det har att sådana bedömningar sker under parlamentarisk medverkan. Och för att citera ordagrant ur utskottets betänkande: "En sådan medverkan anknyter till en fast tradition, som utbildats under de gångna decenniernas utveckling av svensk regionalpolitik. Utskottet föreslår därför att riksdagen ger regeringen till känna vad nu anförts om *parlamentarisk medverkan i regionalpolitiskt utredningsarbete*."

Fru talman! I ett avsnitt i utskottets betänkande behandlas storstadsregionernas problembild ur regionalpolitisk synvinkel. Flera motionärer tar upp denna frågeställning och belyser den ur olika synvinklar.

I utskottets överväganden refereras återigen till betänkande AU13 från 1989/90, där det sägs att det inte finns någon anledning att ställa storstadsregionerna mot övriga regioner i vårt land. En tillväxt i storstadsområdena bör i stället ses som en nationell tillgång.

Utskottet har inte ändrat uppfattning utan menar att regionalpolitiken har en viktig uppgift i att se till att också storstadsregionerna fungerar. Men det är otvivelaktigt så att när konjunkturen vänder finns det större risk för överhettning i storstäderna än i glesbygden. Det är den balanserade funktionen en rätt utformad regionalpolitik har som är så viktig för hela Sverige. Jag citerar återigen ur betänkande AU19: "Det är enligt utskottets mening en förutsättning för att Sverige som helhet skall utvecklas positivt att Stockholm – liksom övriga storstadsregioner – är en stark motor i en stabil ekonomisk utveckling."

Det finns alltså ett nära samband mellan utvecklingen i storstäderna och det regionalpolitiska målet att åstadkomma en balanserad utveckling i hela landet.

När det gäller omlokalisering av myndigheter och verksamheter lade riksdagen fast vissa allmänna principer 1990. De står fortfarande fast. Vidare har regeringen utfärdat generella direktiv, nr 50 från i fjol, till kommittéer och utredare att ta hänsyn till dessa allmänna principer samt att också redovisa de regionalpolitiska konsekvenserna i sina förslag vid större och mer omfattande omorganisationer eller bildande av nya myndigheter.

I det följande tar utskottet upp och diskuterar regionalpolitiskt företagsstöd, stiftelsen Norrlandsfonden m.fl. olika stödformer. Utskottsmajoriteten följer regeringens förslag i budgetpropositionen och avstyrker motionerna när det gäller dessa områden.

Beträffande Norrlandsfonden kan noteras att regeringen har ändrat sig i frågan om indragning av delar av stiftelsekapitalet. Regeringen har förhandlat med fondens styrelse om att 200 miljoner skulle inbetalas till staten. I det nya förslaget, som utskottet biträder, reduceras beloppet med 80 miljoner kronor.

I det följande behandlas i betänkandet glesbygdssöd och stödområdesindelning. Om glesbygdssstödet är att säga att Glesbygdsmyndigheten har fått i uppdrag att utvärdera dess effekter och effektivitet. Någon sådan utvärde-

ring har inte gjorts sedan mitten av 1980-talet. Resultatet väntas bli redovisat i september 1993.

Det har väckts en hel mängd motioner om stödområdena och problemen ute i dessa. Beträffande indelningen i stödområden kan väl sägas att regeringen i beslut den 7 april 1993 beslutat att dels förlänga inplaceringstiden, dels inplacera några nya kommuner, dels temporärt medge förhöjd stödnivå för en lång rad kommuner.

Som jag sade gäller ett flertal motioner ändring och utökning av stödområdena. Med regeringsbeslutet av den 7 april har flera önskemål tillgodosetts. Enligt utskottets mening skall stödområdesindelningen inte förändras ofta. Beslut om denna skall ha lång tid på sig att verka. Här är det fråga om långa förlopp. Att justeringar inte bör ske särskilt ofta är alltså en av orsakerna till att utskottets majoritet avstyrker de ändringar som i övrigt föreslås i motionerna.

Fru talman! När det gäller anslagsfrågor vill jag bara kortfattat konstatera att utskottet har tillstyrkt de äskanden som regeringen har gjort i budgetpropositionen. Jag tycker dessutom att det kan vara värt att nämna att anslaget till regionala utvecklingsinsatser är lika stort som föregående budgetår, dvs. 1 miljard kronor. Sammantaget ligger medelstilldelningen på nästan oförändrad nivå, trots det ansträngda budgetläge som vi för närvarande har.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till samtliga 56 moment i utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer och meningsyttringar.

Anf. 9 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Det var väl inte särskilt många nya synpunkter i Harald Bergströms inlägg utöver det som redan kunnat läsas i betänkandet. Jag noterade emellertid med intresse att Harald Bergström sade att arbetslösheten inte förorsakade några kostnader 1989 och 1990. Det är ju en viktig och riktig iakttagelse. Arbetslösheten var praktiskt taget obefintlig i slutet av 80-talet. Det stora problemet med regeringens politik är att den driver upp arbetslösheten och förorsakar mycket stora kostnader, som eroderar våra möjligheter att göra aktiva insatser på bl.a. regionalpolitikens område. Genom den höga arbetslösheten utarmas ju regionerna, och det är denna onda cirkel som det gäller att bryta.

Det behövs tillväxt, säger Harald Bergström som om det vore en nyhet. Regeringens politik leder ju till motsatsen. Nu gäller det att anstränga sig och bedriva en tillväxtfrämjande politik. Det är själva grunden för att vi skall ha något att diskutera när det gäller regionalpolitiken.

Vidare hänvisar Harald Bergström förtröstansfullt till infrastruktursatsningarna. Ja, vi hoppas verkligen att det skall bli något ordentligt med dem, men de är inte någon nyhet. De representerar snarast en minskning i förhållande till det program som den socialdemokratiska regeringen lade fram på våren 1991 och som nu presenteras igen. Men nu skall de lånefinansieras ned till minsta gruslass.

Finansutskottet har nu sagt nej till den finansieringsmodellen, och det är därför för närvarande kaos när det gäller planeringen och inriktningen av infrastrukturpolitiken i riksdagens trafikutskott. Vad som kommer ut av detta får vi väl se under de närmaste veckorna.

Man kan nu konstatera att den proposition som regeringen har presenterat på detta område inte ger någonting till de två nordligaste länen, och det är inte särskilt hoppningivande från regionalpolitisk utgångspunkt.

Slutligen vill jag gärna med Harald Bergström diskutera frågan om avreglering. Det framställs av Harald Bergström nästan som en tillgång när det gäller att skapa regional balans att man nu avreglerar och privatiserar. Men i utskottets betänkande är utskottsmajoriteten litet mera insiktsfull. Den uttalar där i frågan om avreglering och bolagisering:

”Den oro som motionärerna ger uttryck för delas av utskottet. Det är därför nödvändigt att vid dessa systemförändringar nogga överväga effekterna för den regionala utvecklingen.”

Men det är i det avseendet som regeringen brister så flagrant. Man överväger inte effekterna i förväg, utan genomför avreglering och privatisering och säger därefter: Sedan får vi se hur det blir. Skall man inte analysera först och besluta sedan?

Anf. 10 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Fru talman! Det är inte direkt någon nyhet för mig att Georg Andersson och Socialdemokraterna anser att regeringens politik driver upp arbetslösheten. Det har vi hört förut, men jag hävdar att motsatsen är fallet. Det hade egentligen varit fruktansvärt om det hade varit en hög arbetslöshet 1989–1990 med den högkonjunktur som vi då hade. Men vi vet i dag att de kostnader som vi då drog på oss genom beslut om välfärdssatsningar inte kunde betalas ens av den högkonjunkturen. I dag skall vi börja avbeta på dem i en lågkonjunktur.

Men, Georg Andersson, trösten är på väg. I gårdagens nyheter efter kl. 17 i program 1 hörde jag att det nu har vänt i Kronobergs och Jönköpings län. Där börjar exportindustrin att kunna sälja, och man börjar anställa igen. Det är de första solklara tendenser till en vändning som vi kan se. Därmed återvänder också tilltron.

Det är här i långa stycken fråga om psykologi. Det kommer, Georg Andersson.

Resultaten av den tillväxtbefrämjande politiken ser vi nu när det börjar vända. Med tanke på den omfattning som lågkonjunkturen har haft – en sådan som vi inte har haft sedan 30-talet – är det egentligen ganska fantastiskt att det vänder så fort som det gör.

Georg Andersson säger att vi har mindre av infrastruktursatsningar nu än under de socialdemokratiska åren. Sanningen är ju att de har tre gånger så stor omfattning i år som någonsin under något socialdemokratiskt regeringsår, och mer blir det.

Avregleringen, Georg Andersson, har inte alls gått så fort som många i regeringen trodde skulle bli fallet. Vi har lugnat ned takten, och nu kommer de utvärderingar som behövs för att vi skall kunna se hur det hela slår. Men det är ett faktum, Georg Andersson, att centralmakten måste släppa sitt reglerande grepp för att det privata initiativet skall kunna blomma ut. Det får vi också se exempel på nu framöver.

Anf. 11 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Det var länge sedan jag hörde någon så hoppfull företrädare för regeringspartierna tala om att det nu har vänt osv. Jag råkar sitta i AMS styrelse, där vi analyserar utvecklingen ingående vecka för vecka. Tyvärr kan vi inte rapportera några hoppgivande tecken på en vändning – ja, visserligen för exportindustrin, men inte för sysselsättningen, som viker ytterligare.

I den riktningen pekar också regeringens egen prognos i den kompletteringsproposition som nyligen är framlagd. Har Harald Bergström en helt annan uppfattning än den som arbetsmarknadsministern och regeringen presenterar där? Där handlar det om en oförändrad eller ökad arbetslöshet, och det är ett hot mot den regionala utvecklingen, eftersom arbetslösheten kostar så mycket pengar. Det är ett beklagligt faktum att regeringens politik driver upp arbetslösheten.

Jag skall emellertid för tillfället lämna den frågan och ta upp en annan punkt i det betänkande som vi nu behandlar. I ett mycket stort antal motioner från olika delar av landet uttrycker man oro för utvecklingen. Man känner precis till situationen i det egna länet, och alla län brottas med gigantiska arbetslöshetsproblem och regionala problem som en följd av dessa.

När utskottsmajoriteten besvarar dessa motioner anför den förnöjsamt:

”Sammanfattningsvis konstaterar utskottet en för länen likartad situation: hög arbetslöshet och behov av åtgärder av skilda slag. Statsmakterna har därför vidtagit åtgärder eller förbereder ytterligare insatser för att komma till rätta med den svåra situation som råder i praktiskt taget alla län.”

Ja, de åtgärder som har vidtagits känner vi till, och statsmakterna har uppenbarligen inte kommit till rätta med problemen. Nu är min fråga: Vilka ytterligare åtgärder förbereder regeringen för att nu komma till rätta med de här stora problemen ute i regionerna? Det vore intressant om Harald Bergström som företrädare för utskottsmajoriteten och regeringspartierna kunde berätta för oss vad det är för konkreta, mirakulösa åtgärder som nu, tvärt emot regeringens hittillsvarande politik, skulle förbättra tillståndet ute i regionerna och återskapa regional balans.

Anf. 12 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Fru talman! Det är ju synd att AMS styrelse kanske har litet långsamma rapportsystem. Jag skall inte klaga på det, för jag vet ärligt talat inte så mycket om det, men faktum är, Georg Andersson, att det har vänt. Det gäller också att inte bara sprida negativa signaler. I dagens läge måste vi som politiker också sprida positiva signaler. Vi måste lyfta i stället för att trycka ner. Det är en uppgift som ingår i det arbete som AMS utför. Folk från Länsarbetsnämnden berättade i radion i går att de nya företagen anmäler lediga platser till förmedlingarna för att få tag i folk. Det rör sig om hundratals platser i Kronobergs län, och det är ett litet län.

Vidare har vi frågan om signalerna. Jag trodde att Georg Andersson hade läst kompletteringspropositionen. Där återkommer många av de förslag som togs upp i förhandlingarna mellan regeringen och Socialdemokraterna tidigare i vår, bl.a. i mars månad. Det gäller bl.a. en massiv satsning på utbildning. Det är fråga om satsningar för att komma till rätta med arbetslösheten.

Men tillväxten ligger inte i arbetsmarknadspolitiken. Den ligger i sats-

ningar inom andra politikområden. Den ligger inte i infrastruktursatsningar. Men den ligger i näringspolitiska satsningar. Den ligger i skattepolitiken, dvs. att underlätta företagandet. Där görs det insatser. Jag hoppas att Georg Andersson tar av sig skygglapparna och ser sig omkring även på dessa områden.

Prot. 1992/93:105
5 maj 1993

Regionalpolitik

Anf. 13 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Uttalandet om exportindustrin är riktigt, Harald Bergström. Detta gäller trots regeringens ansträngningar. I första hand är det fråga om det ofrivilliga kronfallet – trots regeringens och socialdemokratins ansträngningar att bevara det gamla läget.

Låt mig få ta upp några andra saker. Jag tycker ofta att majoriteten i arbetsmarknadsutskottet är så nöjd. Det gäller även denna fråga, trots att utskottet på s. 16 i betänkandet – precis som jag noterade i mitt huvudanförande – talar om att regionalpolitiken är ett misslyckande. Stödområdena 1 och 2 visar systematiskt sämre resultat i fråga om alla indikatorer. Det gäller befolkningstal, flyttningsöverskott, arbetslöshet osv. Då måste bättre regionalpolitiska insatser genomföras. De förslag om att lysa igenom regionalpolitiken för att uppmärksamma dessa problem – regionalpolitiska, strukturella och glesbygdsrättsliga problem – som framförs i våra motioner A424 och A450 lämnas därhän. Utskottet säger att det nog skall gå bra. Olika utredningar har blivit uppmanade att kika litet grand på frågan om statliga avregleringar.

Men indikationerna som kommer från landet är inte alls sådana. Det finns stora problem nästan överallt där dessa avregleringar genomförs. I många fall finns det inte någon kännedom om dem, och då blir de inte föremål för politisk debatt, dvs. regionalpolitiska avvägningar. Det har varit fråga om rena bolagsbeslut. Det är just detta vi i Vänsterpartiet har varnat för. Det här är en utveckling som påbörjades redan innan den nuvarande borgerliga regeringen tillträdde.

Harald Bergström säger att anslaget nästan är oförändrat, trots att läget är så svårt. Det borde vara ett större anslag, just därför att läget regional- och sysselsättningspolitiskt är så svårt i Sverige. Politiska medel måste sättas in för att stimulera de regionalpolitiska insatserna. Men ni avstyrker de förslag som finns i olika motioner i denna fråga.

Vidare har vi satsningarna på infrastruktur och utbildning. Det har inte blivit fråga om något stöd för de regionala högskolorna. De skulle behöva tilldelas ytterligare fasta forskningsresurser, osv. Regeringspartierna avstyrker ju dessa yrkanden. Jag vill att Harald Bergström belyser dessa frågor.

Anf. 14 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Fru talman! Visst är det problem i stödområdena, Hans Andersson. Utskottsmajoriteten gör också detta konstaterande. Vi konstaterar att det tar lång tid att förändra attityder i stödområdena för att de regionalpolitiska satsningarna skall kunna slå igenom.

Det är möjligen så att vi i södra Sverige är mer lätttröliga och har mer av entreprenörsanda. Vi kan därför snabbare se skiftningarna och möjligheterna i ett konjunkturuomslag. Jag vet inte. Men jag är övertygad om att i

kristider växer förmågan hos den enskilde personen att observera saker. Vi vill öppna möjligheten för denna förmåga med hjälp av avregleringar. Jag har full förståelse för att Hans Andersson inte kan se detta. Det är väl litet för mycket rödfärg på glasögonen.

Anslagen är oförändrade. Vi har faktiskt inte råd med mera. Det är problemet. Det skulle vara väldigt intressant att få blåsa på ordentligt med anslagen. Men det är en kapacitetsfråga. Hur mycket klarar t.ex. AMS? När jag kom till utskottet talades det om att 4 %, kanske 5 %, var maximum. I dag är vi uppe i 5–6 % i insatser för de arbetslösa. Vi är på toppnivån.

Jag vill dessutom peka på en sak som förbigås rätt ofta. Frågan har varit underförstådd i debatten. Arbetsmarknadspolitiken skall visserligen vara med som ett stöd för sysselsättningen, men den skall inte gå i första ledet. Näringspolitiken skall gå i första ledet, dvs. en politik som stödjer och ger näringslivet möjlighet att komma i gång för egen maskin. Om det inte lyckas fullt ut skall arbetsmarknadspolitiken kopplas in.

Jag är övertygad om att de åtgärder som regeringen har vidtagit och de beslut som vi har fattat i kammaren om att stödja näringslivet, dvs. näringspolitiken och skattepolitiken osv., kommer att ge resultat.

Anf. 15 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Harald Bergström inledde sin replik med något som klingade otäckt i mina öron. Det här är något som jag är rädd för och som illustrerar det Georg Andersson pekade på i sitt huvudanförande. Om man inte håller tungan rätt i munnen i regionalpolitiska diskussioner – Gunnar Wetterberg i DN och Harald Bergström nu – uppstår snabbt motsättningar som kan bli vulgära. "Vi i södra Sverige, och ni i norra Sverige." Även om jag själv är född i Norrland, anser jag att jag nu tillhör Mellansverige. Jag vet inte riktigt hur jag skall förstå min situation. Det blir nästan ett slags rasim i diskussionen. "Vi är litet smartare, litet snabbare."

Förutsättningarna är olikartade. Södra Sverige består av olika regioner med olika problembilder. Det är precis den här typen av diskussion, med sådana uttryckssätt som Harald Bergström initierar, som jag bestämt vill varna för.

Vidare har vi frågan om anslagen. Det handlar inte om att skicka så oerhört mycket mera pengar till AMS. I det här fallet handlar det om att skicka pengar till länsstyrelser. De kan hantera mycket pengar. De är ju så många.

Det här handlar om näringspolitiska åtgärder. Vi lider brist på näringspolitiska åtgärder. Det finns en fruktansvärd näringspolitisk passivitet i regeringen i dag. Jag kan inte ens hitta en näringspolitisk bilaga i kompletteringspropositionen.

Jag har varit kritisk mot de passiva skrivningarna i fråga om effekterna av den statliga bolagiseringen och avregleringen. Utskottet har uppmärksammat denna fråga. Men vad händer? Jag tycker inte att Harald Bergström ger mig något kött på benen när det gäller dessa frågeställningar.

Anf. 16 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Fru talman! Det är möjligt att Hans Andersson tycker att det är oförsiktigt att säga "södra Sverige" och "norra Sverige". Men det är inte så farligt att

använda de uttrycken när man talar om de regionalpolitiska medlen. Tio gånger så mycket pengar går till de norra länen som till södra Sverige. Jag är inte så värst rädd för den oförsiktigheten.

Dessutom, Hans Andersson, finns det något som heter exempel och att kunna gå före. Jag vill inte på något sätt slå mig för bröstet. Jag är glad över att situationen är litet lättare söder ut. Jag hoppas att vi även framöver kan utgöra en motor.

Vidare har vi frågan om näringspolitiken. Jag vill delvis hålla med Hans Andersson. Intresset för näringspolitiken är litet för svag i regeringen i dag. Vi har från kristdemokraterna påpekat att det behövs en småföretagarminister i regeringen som kan bevaka just småföretagens villkor. Ministern skulle kunna driva just dessa frågor i regeringen. Jag tror att regeringen och framför allt småföretagen skulle må väl av detta. Det är ju ändå så att småföretagen är den allt dominerande grenen i svensk industri. Vi har nära 400 000 småföretag, men bara några få tusen företag med 500 anställda och däröver.

Talmannen anmälde att Hans Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 17 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag har naturligtvis noga analyserat vad utskottet har skrivit. Jag har noterat ett avsnitt där utskottet understryker att anslaget till regionalpolitik är det lilla när det gäller den regionala utvecklingen. Det är anslagen till andra sakområden och deras fördelning som i högre grad avgör en regions utveckling.

Där menar jag, liksom utskottet, att det är oerhört viktigt att våra små och medelstora högskolor breddas, att de kan ta emot regionens ungdomar och att de blir regionalpolitiska utvecklingsmotorer var och en i sitt län. Här har det hänt en hel del.

Under 80-talet kom det till 11 000 högskoleplatser i hela Sverige. På drygt ett år har det nu tillkommit 20 000 nya högskoleplatser. Det kommer att innebära över 50 000 platser för ungdomar när vi får det andra och tredje högskoleåret. Här har de mindre högskolorna kunnat breddas i avsevärd grad, även om jag som regionalpolitiskt ansvarig gärna hade sett att det hade gått att ta än snabbare steg. Men om man är ärlig måste man samtidigt erkänna att det har hänt oerhört mycket.

Nu begynner också en forskningsanknytning vid de mindre högskolorna. Där vill jag påminna Georg Andersson om att den förra socialdemokratiska kongressen sade nej till den utvecklingen. Det är mycket viktigt att också detta sker, gärna tillsammans med lokalt näringsliv.

Sedan har vi vägar och järnvägar. Man kan alltid diskutera storleken, men låt oss notera att det nu kommer att byggas fyra gånger så mycket på årsbasis som vid ett normalår under den förra regeringen. Ser vi på de dåliga länsvägarna är det faktiskt en del län som får satsningen tiodubblad. Där har det verkligen kommit till stora medel. Förslagen var ju utomordentligt knappa. Vad det betyder för mindre kommuner och mindre arbetsmarknaders utveckling kan sammanfattas i att det är ovärderligt att vägen är farbar.

När det gäller flyget är det klart att avregleringen har någon mindre nack-

del här och där. Men nu är priset minst 50 % lägre för en norrlänning eller sydlänning som behöver besöka huvudstaden. Jag tror att den prisbilden betyder en hel del när man bestämmer sig för att utveckla företag på olika ställen. Förbindelserna måste vara bra och priset någorlunda rimligt.

Teleinvesteringarna kommer nu också att gå i gång efter det att denna kammare sade nej till sänkta avgifter för långväga samtal och nej till litet höjda avgifter för lokala samtal. Nu får Televerket en hygglig möjlighet att rätt avväga detta. I och med det går också denna viktiga del av investeringarna och infrastrukturen snabbare framåt. Televerket får ju order om att inte bara stå för att man kan ringa på samma sätt över landet, utan data och fax skall ju också fungera över hela landet.

Den här delen av betänkandet, och andra delar som jag hade kunnat uppehålla mig vid ett tag, är alltså grunden för en regional utveckling. De regionalpolitiska anslagen, deras fördelning på länen, de beslut som fattas och de utlokaliseringar som sker av inte minst tjänsteföretag syns mer, och man pratar mer om dem. De betyder mindre ekonomiskt, men de betyder mycket i sak när de kommer ut och får användas.

Låt mig sedan gå över till dagens arbetsmarknad. Jag förstår att Georg Andersson har fått något litet blad från den grövre delen av förstamajtalet med sig. Det var ett litet avsnitt som tydde på det. I övrigt var det ett regionalpolitiskt tal.

Jag har nu varit och träffat representanter för OECD ett par dagar. De analyserar Sverige och andra länder och kommer med rapport i augusti. De säger att vårt land var värst när det gäller att spekulera på fastigheter och liknande. Vem regerade då, Georg Andersson? Vår uppgift är att lösa nota efter nota med förluster på tiotals miljarder kronor, alla gjorda före regeringsskiftet. Det är egentligen litet orättvist.

Vi var också värst på att höja löner utan att öka produktiviteten. Vi hade tvåsiffriga löneökningstal, men vi gjorde inte mer. På det sättet fick vi i gång en inflation och prissatte oss ut ur världsmarknaden långt före andra länder. Jag vill inte föra den förenklade debatt som Socialdemokraterna gör och säga att det bara är den förra regeringens fel. Det är ju en mängd aktörer som har varit med. Men, Herre Gud, det var ändå inte vi som regerade då. Vi får lösa notan på allt detta.

Jag tar faktiskt inte heller på mig den internationella lågkonjunkturen. Den är så stor och berör så många att lilla Sverige över huvud taget inte kan påverka den. Litet ödmjukhet i dessa frågor skulle medföra en bättre debatt.

I den här arbetsmarknadssituationen är det väldigt många som vill in i stödområden. Det finns också krav på kraftiga förändringar av hur man fördelar den miljard som går till länen. Dessa bekymmer har regionerna inte haft förut. Nu är det litet värre än vanligt. Man kan i och för sig förstå detta, men låt mig ändå betona att vi måste skilja på litet mera kortsiktiga problem och riktigt långsiktiga problem. Vad menar jag då med det?

Jag menar att ett antal kommuner som i 60-talets flyttlasspolitik och åren efter förlorat 50 % av sina invånare, i stor utsträckning ungdomar och kvinnor, har utomordentligt långsiktiga och besvärande problem. Däremot är jag övertygad om att välbelägna tätare regioner i vårt land kommer att komma

tillbaka till en fullgod arbetsmarknad bara världskonjunkturen vänder. Det finns faktiskt goda tecken på att den är på väg att göra det.

Jag noterar att socialdemokraterna i utskottet har släppt sitt motstånd mot att sänka arbetsgivaravgifterna med 10 procentenheter i stödområde 2. Utskottet noterar också fullt korrekt att stödområde 2 har litet större problem än vad man trodde för några år sedan. Det värdesätter jag. Vid förra årets debatt betonade socialdemokraternas talesman hur fel det var att sänka arbetsgivaravgifterna i stödområde 2.

Sänkta arbetsgivaravgifter ger litet bättre och mer överblickbara möjligheter att planera för ett företag. Ett större antal tjänsteföretag har valt den typen av kommuner vid lokalisering just därför att de fram till år 2000 får 10 procentenheter lägre kostnader.

Sedan till översynen av regionalpolitiken. Regeringen ser regionalpolitiken som en viktig del i en framtidsytande tillväxtpolitik. Jag vill mycket kraftigt betona, med anledning av debattartiklar och annat, att det inte blir någon bra tillväxt förrän alla regioner utvecklas på ett positivt sätt. Personligen har jag en ännu högre målsättning. Jag vill att alla lokala arbetsmarknader skall breddas och utvecklas på ett positivt sätt. Det är när man resonerar på detta sätt som vi får ett bra resultat i riket.

Vi har alltid haft ett regionalpolitiskt råd. Jag kommer ihåg debatter i kammaren med en tidigare minister. Det då aktuella regionalpolitiska rådet skulle vända och utveckla regionalpolitiken till någonting positivt. Jag noterar att det nu är sex år sedan det rådet sammanträdde. Det fick sluta sina dagar som regionalpolitiskt råd.

Det nya rådet består av ett antal företagsledare för stora företag och en riktig liten småföretagare på deltid som motvikt. Det består också av ett antal i vårt land mycket kända regionalpolitiska forskare och analytiker samt ett antal landshövdingar från längst i norr till nästan längst i söder, eftersom Kristianstad är med.

Jag vill betona att uppgiften är att alla regioner skall utvecklas positivt. Rådet består också av de generaldirektörer som skall arbeta med "våra" frågor, om jag får använda det uttrycket – NUTEK:s generaldirektör, Glesbygdsmyndighetens generaldirektör, osv. Sekreterare är förre ERU-chefen, dvs. forskarchefen på detta område, professor Jan-Evert Nilsson, som är specialiserad på ekonomi och regionala utvecklingsfrågor.

Dessa personer skall producera en skrift på ca 50 sidor. Den skall sedan ut på bred remiss, och vi skall få synpunkter på den från hela landet. Det pågår också annat arbete på departementet. Det har med EES och EG att göra. Det arbetet går ut på att vi skall kunna motivera dagens regler. Vi står enligt vårt sätt att se inte EG och dess konkurrensneutralitet med vårt transportstöd. Här ingår också en förberedelse. Vid ett eventuellt medlemskap skall det komma en rejäl summa tillbaka för regional utveckling.

I detta arbete samarbetar vi med hela Norden, men främst med Finland och Norge. Vi har särskilda dimensioner när det gäller de långt bort liggande glesa delarna. Både Bruce Millan och Jacques Delors har kommit på besök. Jag kan sammanfatta med att säga, att när de kommer från sina tätare områden och ser stora landområden med 1 à 2 invånare per kvadratkilometer för-

står de denna dimension. Detta måste Sverige få förståelse för såväl inom EES som vid ett eventuellt EG-avtal.

Det pågår också ett arbete där den förre huvudsekreteraren Arne Eriksson, som satt i den förra regionalpolitiska utredningen, analyserar just avregleringsarbetet och hur det slår på den regionala dimensionen. En sådan rapport finns att tillgå, och den skall också sändas ut så att olika instanser får ges synpunkter. Den beräknas vara klar till sommaren.

ERU, den regionalpolitiska forskningsorganisationen, skall i en skrift berätta hur den bedömer att Sverige ser ut och utvecklas under resten av 90-talet. Även den delen behöver greppas efter den svåra lågkonjunkturen. Glesbygdsmyndigheten utvärderar och ger synpunkter på glesbygdsstödet, och det kommer en rapport om detta. NUTEK gör samma sak när det gäller företagsstödet, och arbetet görs brett och ordentligt.

Vi har också bett NUTEK och Statskontoret att titta på inlandsprogrammet, dvs. de 200 miljoner kronor som gick till de fyra norra länen i inlandet. Man skall se om det finns någon speciell dimension om man samarbetar på detta sätt över ett område. En rapport om detta kommer att föreligga.

Det kommer också två dokument till, vilka jag inte tror är så bekanta. Vi har bett Glesbygdsmyndigheten att ge en rapport om kvinnors och ungdomars syn på regional utveckling i litet glesare bygder. Kvinnor är en bristvara. Unga kvinnor flyttar ut. Ungdomar över huvud taget är framtiden. Vi anser att det är mycket viktigt att fånga upp denna dimension.

För första gången får också Glesbygdsmyndigheten, eller någon myndighet över huvud taget, i uppgift att utforma ett landsbygdsutvecklingsprogram. Detta är två olika dimensioner av samma sak. I stora drag handlar det om alla regioners positiva utveckling. Ekonomin är där i stor utsträckning avgörande. Men sedan får man inte glömma den lilla skalan, de mindre samhällena, det öppna landskapet och hur stabil och bra landsbygdsbefolkning och landsbygdsutveckling vi får. Detta skall också komma med i de tänkta förslagen till riksdagen.

Det regionalpolitiska rådets arbete startade i mars, och det skall sammanträda sex gånger fram till i början av januari. Därefter har det fullgjort sin uppgift. Allt detta skall förankras på ett bra sätt. Jag har personligen varit ute i länen ett antal gånger tillsammans med landshövdingar, bygdegrupper, företrädare för kommunerna och över huvud taget alla intresserade. Vi har haft breda diskussioner om detta arbete för att få folket att delta på djupet i arbetet.

Allt skall som sagt ut på remiss. Jag vill här betona att jag är ute efter en mer fördjupad demokratisk process än vad som har varit vanligt. Det räcker inte med Länsstyrelsen. Jag ser mycket gärna att bygdegrupper och bygderåd också ger synpunkter på detta material. Alla är välkomna att ge synpunkter, så att vi skall få en bred förankring.

Jag ämnar givetvis att ta kontakt med partiföreträdarna för att diskutera det parlamentariska inslaget i denna fråga.

Jag vill beröra en fråga som har varit uppe till debatt. Det gäller jobben i allmänhet, men det har också med den regionala utvecklingen att göra. Det måste gång på gång betonas, att om vi skall klara jobben – och det skall vi göra – måste vi satsa på nyföretagande. Våra små och medelstora företag

måste få den trygghet och framtidstro som behövs för att de skall börja att satsa offensivt.

Det är inget tvivel om att kostnadsläget nu har rättats till. Det är inte bara det att kronan flyter. Till det kommer 5 % i sänkta arbetsgivaravgifter, en klart minskad sjukfrånvaro och en ordentligt höjd produktivitet. Allt detta samverkar till att svensk exportindustri aldrig haft ett bättre kostnadsläge. Det kommer vi att få se goda frukter av inom en nära framtid.

Tyvärr tar det litet tid innan sysselsättningen ökar – här finns förmåga att producera väsentligt mer innan nyanställningar behövs. Därför är återigen detta med små och medelstora företag oerhört viktigt. Här ges många goda möjligheter genom att man kan gå i ALU och förbereda hur man startar ett företag och kommer i gång. Det kan sedan följas av starta-eget-bidraget i Arbetsmarknadsverket, som vi bygger ut och förstärker ordentligt. Jag tror att vi kommer att se många goda exempel på detta.

Det som återstår är finansieringsfrågorna, ränteläget. Jag vill avsluta med att säga att socialdemokratin här bär ett utomordentligt stort ansvar. Utgiftsfrågor går alltid bra att diskutera, finansieringsfrågorna haltar i stort sett genom samtliga utskott. För rikets skulle hoppas jag att Socialdemokraterna när de nu lägger fram sitt svar på kompletteringspropositionen har insett att det inte går med bara utgifter – man måste också ha en inkomstsida. Man måste antingen ta in pengar eller spara på utgifter.

Anf. 18 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag skall inte bli mångordig när det gäller den ekonomiska politiken i stort, men som Börje Hörnlund så vist sade kan man inte göra av med pengar som man inte har; det gäller att skaffa intäkter. Varför då säga nej till alla oppositionens förslag till inkomstförstärkningar i statsbudgeten?

Börje Hörnlund talade om ekonomisk spekulation och sade att den började på 80-talet – ja visst. Men såvitt jag förstår var de borgerliga partierna ivriga anhängare av den politik som kom att leda till denna grymma spekulation. Marknadslösningarna tog sin början, och vi får nu betala priset för denna inriktning.

Jag har några korta frågor.

Den stora branschomstruktureringen i Bergslagen har ju fått förödande resultat. Jag läste upp några siffror som visade hur det ser ut i just min hemkommun, Ludvika. På den tiden gjorde regeringen vissa insatser. Vad har arbetsmarknadsministern från regionalpolitisk synpunkt att säga om den situationen, som efter de senaste nedläggningarna på gruvsidan alltmer förvärras?

De 115 miljoner kronor som man nu kräver av Volvo verkar företaget inte vilja betala tillbaka. Är regeringen beredd att ta i med hårdhandskarna för att vi skall få tillbaka de pengarna och för att de skall redestineras till länsstyrelsen och den mycket hårt drabbade Uddevallaregionen, som det en gång var tänkt?

Jag citerade vad landshövding Gunnar Björk, som ju arbetsmarknadsministern känner väl, uttalat angående den pågående regionaliseringen, som sker spontant och utan politiska eller regionalpolitiska överväganden. Har

arbetsmarknadsministern några kommentarer till den hotbild som landshövding Björk målar upp?

Statens ägaransvar gäller inte bara Vattenfall – det gäller Posten, Televerket, osv. På den punkten sägs det att regeringen, precis som utskottet, är medveten om att effekterna av avreglering och bolagisering är ett problem. Men effekterna är ju verkliga, och i många fall ser jag utomordentliga svårigheter regionalpolitiskt i detta. Vad tänker regeringen göra mer än att be utredningar vara observanta på saken?

Slutligen: Har arbetsmarknadsministern någon positiv kommentar till vårt förslag om att de vattenkraftsproducerande länen skall få tillbaka någonting av den rikedom som de exporterar, exempelvis genom en beskattning, en kilowattöresavgift?

Anf. 19 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Bergslagen är inne i en svår omstruktureringsfas, som en period framöver kommer att kräva både regionalpolitiska och arbetsmarknads-mässiga medel.

Frågan om Volvo och pengarna ligger i dag inte på regeringsnivå. Den frågan ligger hos NUTEK. Om Volvo överklagar NUTEK:s ställningstagande har regeringen att fatta beslut.

Jag kan säga till Hans Andersson att regeringens beslut när Saab överklagade blev att företaget hade återbetalningsskyldighet. Saabetableringen i Malmö, som varade något år, och Uddevallaetableringen, som verkade något längre, är ju två ganska lika ärenden.

Vi har ju inte den modellen att medel är öronmärkta att gå hit eller dit. Jag har under april månad fördelat en stor summa av återstående länsanslag till just de båda län som berörs av bilindustrins kris, just på grund av det svåra läget. Jag hade också litet centrala arbetsmarknadspolitiska medel kvar, och där kom också bilstäderna i fråga och fick en dos.

När det gäller Björks uttalanden vill jag säga att jag skulle bli förvånad om inte alla landshövdingar uttryckte sig ungefär så.

Verkens regionaliseringar var i princip genomförda när denna regering kom till. Frågan var utredd, och det var på gång. Jag började med att besvara ett stort antal frågor här i kammaren om varför man satte Uppsala framför Gävle, osv.

Jag har också en regionalisering i en av de verksamheter som lyder under mig, nämligen AMU. Men den görs på ett sådant sätt att det blir en utomordentligt stor decentralisering ned till arbetsområdena. Därmed kommer de här tjänsterna ut från länsförvaltningarna.

Anf. 20 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Tack för svaren.

Jag tolkar svaret när det gäller Bergslagen med sina olika drabbade kommuner så, att regeringen är medveten om att det måste göras fortsatta reella insatser för att styra upp verksamheten när det gäller de pengar som en gång har avsatts. Det är nödvändigt att ytterligare bidra till omstruktureringen av Sveriges gamla industribälte, som byggde på skog och malm och som har haft tung industri. Det är oerhört viktigt. Vi kan se hur det bältet i dag förtvinar

i oerhört hög arbetslöshet. Det finns idéer, men i många fall räcker inte finansieringen till för att klara av startsträckan när det gäller nyföretagande.

När det gäller Volvo tolkar jag arbetsmarknadsministerns uttalande så att regeringen, om de 115 miljonerna inte faller ut vid den här förhandlingen, kommer att se till att pengarna kommer fram vid överklagandet. Jag tycker att det vore rimligt att pengarna omedelbart destinerades till den regionen, som är så svårt drabbad. Jag tror dessutom att den, som arbetsmarknadsministern var inne på, behöver ytterligare medel.

Jag tror också att Gunnar Björks synpunkter uttryckte en allmän erfarenhet. Desto viktigare då att inte se dem som Dalasynpunkter i det här fallet; det är viktiga regionalpolitiska synpunkter. Regeringen måste i dag gå in och se till att inte verksledningar och centrala myndigheter fattar beslut som befinner sig på kollisionskurs med vad som är rimligt ur ett lokalt perspektiv. På många håll och kanter känner man sig i dag mycket överkörd. Jag tror att det är utomordentligt viktigt med ett initiativ från regeringens sida.

Det för mig in på en annan idé som vi har diskuterat. Många vill ju i dag komma åt landstingen. Vi har fört fram idéer om länsparlament. Där har vi hela diskussionen på grundval av den regionsutredning som Birgersson lade fram. Diskussionen har på något sätt stannat av, men det är synnerligen påkallat att vi får en diskussion som kan föranleda rejäla beslut, så att vi återfår demokratin även i regionalpolitiskt perspektiv.

Jag motser en kommentar också om vårt förslag om elkraftens återbetalning.

Anf. 21 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag vill i den här repliken ta upp två saker – vattenkraften glömde jag sist. Man ändrar inte åsikt för att man blir utsedd till minister. Jag har uttalat mig otroligt många gånger om vikten av en återbäring till de regioner som upplåtit så stora naturvärden.

När det gäller det folkliga inflytandet vill jag säga att det pågår en regionsutredning. Jag skall inte nämnvärt kommentera den. Jag vill bara när det gäller EES, EG och en allt större värld säga att jag tror att det är mycket viktigt att människorna i en valrörelse eller under hela perioden har möjlighet att diskutera frågor med förtroendevalda som har ansvaret. Om det inslaget inte finns i det nya, stora Europa är det inte bra för känslan av att kunna påverka med sin röst och med sin åsikt – det är jag övertygad om.

Anf. 22 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag noterar att Börje Hörnlund, sin vana trogen, skyller ifrån sig. Börje Hörnlund tar inget ansvar för sakernas tillstånd i landet – det är uppenbart. Antingen är det den internationella konjunkturen eller också är det den förra regeringen som bär ansvaret för allt elände som har drabbat oss.

Nu har Börje Hörnlund och övriga statsråd i den nuvarande regeringen regerat i 19 månader. Något har ni väl utträttat? Något har ni väl att redovisa som ni ändå måste bära ansvaret för?

Börje Hörnlund säger att han inte har ändrat åsikt för att han har kommit in i regeringen. Men uppenbarligen har han som centerpartist ändrat politik.

När det gäller ansvarstagandet för spekulationerna vill jag minnas att Börje Hörnlund satt i styrelsen för Riksbanken under sin tid som oppositionspolitiker. Att han gjorde allt för att förhindra dåvarande regeringens förslag för att kyla ned ekonomin i det överhettade tillstånd som rådde känner vi också till.

Jag vill ta den här repliken i anspråk för att uttrycka min indignation över det sätt på vilket Börje Hörnlund möter utskottets enighet beträffande parlamentarisk medverkan i den regionalpolitiska översynen. Vi fick en lång redovisning av vad regeringen gör, som om utskottets uttalande inte hade någon betydelse alls!

Min fråga är: Avser arbetsmarknadsministern att strunta i riksdagens uttalande vad gäller sammansättningen av den grupp som skall se över regionalpolitiken? Varför utestänger Börje Hörnlund och regeringen riksdagspartierna från delaktighet och medverkan i den översyn som nu pågår? Det är obegripligt. Det finns en stor indignation inte bara bland socialdemokraterna i utskottet utan bland alla partier. Jag upplevde att t.o.m. centerpartisterna var skäligen missnöjda och besvikna över vad som hade hänt med det regionalpolitiska rådet. Detta uttalande måste man väl ändå ta konsekvensen av? Börje Hörnlund kan väl inte bara fortsätta att arbeta med det här som om ingenting har hänt.

Arbetsmarknadsministern säger litet storvulet att han är ute i länen och träffar folk. Vem är inte ute i länen? Vi är alla ute i länen, och vi lever ute i länen. Men det är inte detta som det handlar om. Det handlar om att riksdagspartierna bör få insyn i och möjlighet att gemensamt diskutera fram de nya riktlinjerna för regionalpolitiken, i den utsträckning de skall ändras. Syftet är att åstadkomma en nationell samling i stället för en konfrontation i den här frågan. Jag vill rikta en allvarlig fråga till Börje Hörnlund om vilka slutsatser han drar av riksdagens uttalande på denna punkt?

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Georg Andersson har inget bra minne. Centern föreslog nedkylning av överhettade områden långt innan Socialdemokraterna gjorde det. Så småningom tog Socialdemokraterna det förslaget, när det redan var för sent. Sverige var då redan på väg att prissättas ur världsmarknaden.

Jag kan också elda upp mig, men vad tjänar det till. Jag har nyss inför denna kammare lagt fram ett förslag som innebär att 10 % av arbetskraften får möjligheter på olika sätt. Det är ett förslag som är så omfattande att det inte finns någon motsvarighet någonstans. Syftet med förslaget är att vi skall ha fräscha ungdomar och bra arbetskraft när vi har övervunnit sviterna av 80-talet och effekterna av den internationella lågkonjunkturen. Efter detta står en talare här och säger att regeringen inte gör någonting. Det är tur att man är ganska lugn av sig.

Ett utomordentligt brett arbete bedrivs där olika aktörer som kan olika saker – utan att politiken kommer in i det här skedet – tar fram ett mycket bra underlag för senare politisk analys. Jag har givit svar i denna kammare. Jag tar kontakt med partier och gruppleddare för att diskutera hur partierna skall bli delaktiga i detta arbete. I mitt anförande betonade jag att jag naturligtvis har full förståelse för att Georg Andersson vill sitta i en regionalpoli-

tisk grupp. Det viktiga är dock att bygderåden ute i länen som verkligen berörs av det här också får vara med. Den nya dimensionen innebär att man går på djupet för att få kunskap, intresse och uppslutning. Jag vill emellertid mycket gärna ha med Socialdemokraterna. Socialdemokraterna har stått för mycket av koncentrationen i detta samhälle. Genom ett bra deltagande här kan det kanske bli en annan inriktning framöver.

Anf. 24 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har inte lätt för att bli arg, men det är nu nära gränsen. Arbetsmarknadsutskottet har gjort ett uttalande som har lett fram till ett enigt tillkännagivande beträffande parlamentarisk medverkan i den översyn av regionalpolitiken som skall leda till en proposition våren 1994. Det är möjligen ett valdokument för Börje Hörnlund. Börje Hörnlund uppträder här som kejsare och berättar för oss, stackars utskottsledamöter, vad han har tänkt göra redan tidigare och om det arbete som redan pågår. Han låtsas som om uttalandet från arbetsmarknadsutskottet inte betyder någonting alls. Han insinuerar att det har tillkommit för att Georg Andersson vill ha en plats i den regionalpolitiska utredningen. Jag tycker att det är höjden av fräckhet.

Det handlar nu om att visa respekt för riksdagen och för riksdagens partier, som enhälligt har uttalat att partierna bör enrolleras i det här arbetet. Det får inte bara vara så att arbetsmarknadsministern efter det att han har lyssnat med folk ute i länen och såsom ordförande själv i det regionalpolitiska rådet har kommit fram till vad han vill och skall göra, tar kontakt med partierna för att på något sätt rättfärdiga sina förslag. Jag menar att det här är på gränsen till oanständigt från arbetsmarknadsministerns sida.

Nu kräver jag att arbetsmarknadsministern visar respekt för arbetsmarknadsutskottets enhälliga uttalande och här utlovar att partierna med det snaraste blir inkopplade i arbetet med översynen av de regionalpolitiska riktlinjerna.

Jag har mycket annat att säga om regionalpolitiken, och jag skulle vilja göra en del inlägg för att tillrättalägga vad Börje Hörnlund sade i sitt huvud-anförande. Jag skall ta upp detta i den mån tiden medger.

Börje Hörnlund talade om att man nu satsar på mindre högskolor. Genom en mycket hård kamp från Socialdemokraternas sida har vi nu fått igenom en del satsningar. Regeringen prioriterar faktiskt de större högskolorna och universiteten.

Börje Hörnlund talade om satsningar på vägar och järnvägar. Jag kan den frågan. På våren 1991 lade vi fram ett förslag om ett program med satsningar på 100 miljarder under tio år. Regeringen föreslår nu en satsning på 98 miljarder under tio år. Jag vill inte betrakta detta som någon förstärkning av insatserna när det gäller väg- och järnvägsinvesteringar.

Anf. 25 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag börjar förstå var skon klämmer. Georg Andersson är rädd att det skall läggas fram ett förslag till riksdagen som utgör ett mycket bra dokument – ett valdokument. Ett mycket bra dokument som utvecklar hela vårt land, ger tillväxt i alla regioner, breddar våra små lokala arbets-

marknader och utvecklar landsbygden, är mycket viktigare för mig än Georg Anderssons eventuella rädsla.

Jag kommer självfallet att visa respekt för riksdagen, och det har jag alltid gjort. Men jag kommer att samtala med olika partiföreträdare för att diskutera bästa möjliga lösning. Georg Andersson får finna sig i att jag kanske kommer att tala med Ingela Thalén från Socialdemokraterna.

När det gäller vägar och järnvägar lades det i panik före förra valet fram ett paket på 20 miljarder. Detta var inte projekterat. Man visste inte vart vägarna skulle gå. För att över huvud taget få i gång delar av pengarna omfördelade denna regering 4 miljarder kronor, och byggen har där kommit i gång.

Det som kännetecknade Georg Anderssons agerande i valrörelse var inte omtanken om mindre vägar; inte ens omtanken om E 4-satsningen norrut, inte ens Inlandsbanan. Det viktiga var valutslaget och frågan om Öresundsbron. Det finns andra saker att ta med när man vill utveckla hela landet.

Anf. 26 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Först vill jag tacka arbetsmarknadsministern för det han har framfört. Jag kan mycket glatt konstatera att Ny demokratis åsikter nu beaktas mer och mer. I ett av de första inlägg som arbetsmarknadsministern gjorde stödde han tanken att de mindre och medelstora högskolorna skall utvecklas och få ett kraftigt stöd. Som jag tolkar det bör det stödet i första hand gälla de län som har större delen lågutbildade.

Vidare sade arbetsmarknadsministern att alla län mer och mer nu vill in i stödområdena. Vi motsätter oss detta. Jag tycker att man skall försöka vända på den utvecklingen och i stället skapa nya förutsättningar så att man slipper ta in länen i stödområden. Jag tycker att man skall vända på problemet och attackera det från andra hållet.

Jag vill också något kommentera frågan om de parlamentariska inslagen i regionalpolitiska rådet. Ny demokrati vill ju att framtiden mer och mer skall byggas på egna företagare, småföretagare och innovatörer, och att förutsättningarna för dem skall förbättras. I en tidigare debatt påtalade vi detta. Vi fick då ett fint stöd av arbetsmarknadsministern.

I rådet ingår tre företagare, varav en småföretagare. Sveriges framtid – det har konstaterats, av dem som törs tillstå det, både officiellt och inofficiellt – skall byggas på denna grupp.

Jag saknar besked från arbetsmarknadsministern när det gäller frågan vad vi skall göra för existerande småföretagare, och hur vi skall hjälpa dem. Det finns mycket hjälp när det gäller hur man skall starta eget. För det finns det skolor, bidrag och stöd. Det finns inte när det gäller att skapa förutsättningar för existerande småföretag att överleva. Jag tror att det kommer att bli den problemgrupp som vi får konfronteras med inom kort.

Arbetsmarknadsministern berörde frågan om återbäring för de elkraftsproducerande länen. Alla har motionerat om det under längre tid; ingenting har gjorts. Alla partier är eniga. Ny demokrati har motionerat flera gånger. Hur anser arbetsmarknadsministern att det skall genomföras?

Herr talman! I rådet ingår två ordentligt stora företagare och en medelstor tjänsteföretagare. Min meddebattör har inte upptäckt den fjärde företagaren: en kvinnlig deltidsföretagare. Hon är nystartad i glesbygd och på väg att arbeta sig upp. Om man vill se det så, är det 2-2 i denna grupp.

Oron för småföretagarna och småföretagen delar jag. Många har det så jobbigt att de inte tror sig kunna riktigt orka med. Signalerna är ju utomordentligt viktiga. Vi har egentligen inte råd att förlora ett enda litet företag. Vi behöver få flera, och vi behöver få flera anställda i småföretagen.

Jag är tyvärr övertygad om att de stora företagen kommer att producera dubbelt så mycket om ett antal år, men med ungefär samma antal anställda som i dag. De kommer att betyda mycket genom att de köper tjänster från mindre företag. De kommer att betyda mycket för vår bytesbalans och ekonomi. Men vi återgår inte till en fullgod ordinarie arbetsmarknad om man inte i samtliga departement har den grundläggande inställningen att tänka på vilken effekt detta får när det gäller nya entreprenörer och våra små och medelstora företag.

Om man inte är beredd till den helhetssynen blir det tungt att komma tillbaka till en fullgod ordinarie arbetsmarknad i vårt land. Då tar det väldigt lång tid. Det gäller då att skapa goda förutsättningar som ger framtidsstro.

Från OECD-samtalen kan jag berätta att man tror starkt på en ordentligt sänkt ränta under de kommande åren. Det är naturligtvis viktigt både för den enskilde investeraren, alltså för familjen, och för företagen.

När det gäller frågan om vattenkraften råder olika meningar. Såvitt jag förstår finns det i nästan alla partier enskilda motionärer. Det är inte riktigt utklarat inom alla partier ännu. Jag har många gånger varit med om att man har fått hålla på flera år innan man har bestämt sig. Det förefaller mig vara rättvist att en mindre del återgår till källan.

Anf. 28 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Tack för de kommentarerna. Arbetsmarknadsministern tror på en utveckling för de stora företagen som sedan i sin tur skall ge de små företagen möjlighet att utvecklas. Vi har kanske olika synpunkter när det gäller detta. Inom Ny demokrati tror vi att det måste skapas förutsättningar för våra innovatörer och småföretag att utvecklas och växa av egen kraft. De signalerna är viktiga.

Jag måste därför be arbetsmarknadsministern att så snart som möjligt ge småföretagare och innovatörer signaler så att de kan ta ställning till frågor som: Skall vi etablera oss i Sverige? Skall vi försöka växa i Sverige? Är det möjligt att verka i Sverige. Skall vi sälja våra patent utomlands eller flytta utomlands och låta dem verka och utvecklas där? Det är mycket viktigt att dessa signaler är korrekta och att de kommer väldigt snabbt.

Den sänkta räntan, som OECD tror på, bör kanske ingå i de här signalerna, om regeringen kan få ett samtal med Bengt Dennis och dem som bestämmer om räntan, och kan övertyga dem.

När det gäller vattenkraften vill jag påpeka att alla ju är överens om att en viss del skall gå tillbaka till de producerande länderna. Alla är ense om det; varför skall det då vara så svårt att hitta en form för detta? Man medlar ju i

andra sammanhang. Skall det vara så svårt att efter alla dessa år hitta någon form för återbäring?

Anf. 29 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det är fråga om både och; nya entreprenörer och innovatörer som startar sin produktion. Under senare delen av 1980-talet orienterade sig många stora företag mot utländska underleverantörer. En japansk produkt har nu blivit 60 % dyrare – om man ser det kursmässigt – än en svensk, en tysk 20–30 %. Jag tror därför att om vi kan visa att Sverige inte har för avsikt att återigen prissätta sig ur detta, utan att agerandet är långsiktigt stabilt kommer det att ske en viss återorientering så att man handlar på hemmaplan. Jag får sådana besked av de större företagen.

När man gör tvåårsavtal som räcker fram till första kvartalet 1995, så som handels har gjort, sker det på en ansvarsfull nivå. Jag tycker att handelsorganisationer har visat vägen. Detta kommer att märkas på räntan. Det ger också möjlighet att våga börja planera framåt.

Det är ju faktiskt så att man måste återhämta sig, man måste ha en slant bakom sig innan man börjar investera framåt. Vi har ju haft en period då hälften av våra anställda har arbetat i förlustföretag. Det ger inte det utgångsläget. Ju fortare vi får en återhämtning desto fortare får vi en reallöneutveckling. Jag kan inte se några förlorare alls i att man nu tar ett längre ansvar. Det är bra för företagen, det är bra för de anställda och det kanske innebär att 100 000–200 000 kommer i arbete som annars inte skulle göra det.

Anf. 30 BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! För tredje året i rad minskar Sveriges samlade tillgångar, jobben försvinner, arbetslösheten ökar och statsfinanserna urholkas. Detta leder till problem i hela landet. Att det är så framgår med all tydlighet av det stora antal motioner som utskottet fått inom det regionalpolitiska området.

Motionerna visar också hur viktigt det är att föra en ekonomisk politik som leder till tillväxt och ökad sysselsättning. Det är den ekonomiska politiken och produktionens utveckling som lägger grunden för en positiv regional utveckling. Det är viktigt att göra detta konstaterande eftersom de regionalpolitiska medlen aldrig ensamma kan motverka en fortlöpande usel ekonomisk politik som i sig bara ökar de problem som regionalpolitiken till viss del skall kunna råda bot på.

För att åter skapa tillväxt, utveckling och nya jobb måste alla resurser i samhället tas till vara; såväl i glesbygd som i storstad. När vi säger att alla resurser skall tas till vara måste det väl inbegripa att vi även tar vara på kvinnorna och deras resurser. Även kvinnor vill ha rätt att leva i glesbygd och uppfattas som människor med rätt till ett fullvärdigt deltagande i samhällslivet. Detta bör gälla oavsett var i landet man bor. Det kan tyckas vara ett självklart påstående, men det behöver tydligen ändå sägas i detta sammanhang.

Det gäller särskilt mot bakgrund av arbetsmarknadsministerns uttalande om att kvinnor är en "bristvara" i skogslänen. Jag tycker att detta avspeglar just de attityder och förhållningssätt till kvinnor som också präglar regional-

politikens utformning. Detta visar att de här problemen har en större dimension än vad som i förstone kan tyckas.

De unga kvinnornas utflyttning från skogslänen har under en lång tid varit ett mycket stort problem och är det också i dag. Till stor del är orsaken att beroendet av den gemensamma sektorn är mycket starkare i skogslänen än i andra delar av vårt land. Dessutom är den gemensamma sektorn den sektor där en avgörande del av kvinnorna är sysselsatta.

Den gemensamma sektorn är också en förutsättning för att människor i alla delar av vårt land skall få nödvändig service. Den avreglering, bolagisering och privatisering som nu genomförs av ideologiska skäl kommer tillsammans med de kommande nedskärningarna inom den gemensamma sektorn därför att drabba kvinnor i glesbygd mycket hårdare.

Den ensidiga arbetsmarknad som erbjuds i glesbygden ger dessa kvinnor inget alternativ. Det är en illusion att tro att privatisering, eller s.k. avknoppning, av verksamheter inom den gemensamma sektorn skulle vara ett alternativ för de kvinnor som blir arbetslösa om de planerade nedskärningarna genomförs.

Därför är det av avgörande betydelse särskilt för kvinnor i glesbygd att de planerade nedskärningarna i den gemensamma sektorn nu stoppas. Annars rycker man ju undan själva grunden för kvinnors möjligheter att existera i glesbygd.

Som jag berörde inledningsvis är det inte den traditionella regionalpolitiken som betyder mest för människor i glesbygd. På regionalpolitiken satsar vi några miljarder kronor varje år, medan hundratals miljarder fördelas över landet inom andra politikområden inom den s.k. sektorspolitiken. Det är den ekonomiska politiken och de samlade effekterna av sektorspolitiken som avgör förutsättningarna för regional utveckling, inte den specifika regionalpolitiken. Men det är därmed inte på något sätt ointressant hur de regionalpolitiska medlen fördelas och används.

När vi i ett kvinnoperspektiv granskar hur länsstyrelserna använt sina projektpengar under tre budgetår kan vi konstatera att bara 3 % av pengarna har gått till åtgärder för kvinnor.

Detta sätt att hantera projektmedlen stämmer dåligt dels med den övergripande målsättningen att människor i olika delar av landet skall ha likvärdig tillgång till arbete, service och god miljö, dels med vad som understrukits i målformuleringarna, nämligen att jämställdheten särskilt skall beaktas.

Det är med anledning av denna sneda fördelning av de regionalpolitiska medlen och det uppenbara behovet av särskilda satsningar för att stödja kvinnor som vi socialdemokrater har pekat på vikten av att länsstyrelserna inrättar regionala kunskapscentrum för kvinnor och att glesbygdsmyndigheten får resurser till inrättandet av ett nationellt och samordnande kunskapscentrum för kvinnor.

För att stimulera en utveckling i denna riktning har vi också föreslagit en utökning av anslaget till de regionala utvecklingsinsatserna. Det nationella kunskapscentrumets uppgift skall vara att stödja de nätverk som finns, främja kunskapsspridning, utvärdera, ha ett effektivt informationsutbyte, påverka och samordna insatser i ett kvinnostödande perspektiv, föreslå ändringar av regler m.m.

Det räcker inte längre med ett och annat kvinnoprojekt, som tycks komma till stånd enbart därför att det är ett måste. Här måste det hända saker, och staten måste på alla sätt och vis stödja de positiva utvecklingstendenser som vi nu kan se på många håll.

Landsbygdens och glesbygdens kvinnor blir allt aktivare. De står i många fall för de mest nydanande idéerna och går i spetsen för utvecklingsarbetet. De står också för en stor del av nyföretagandet i glesbygden. Vi måste ta kvinnornas idéer och krav på allvar. Kvinnorna måste få vara med och utforma utvecklingen och framtiden i lika stor utsträckning som männen. Det är samhällets institutioner och insatser som måste anpassas till kvinnornas villkor och behov. Det är inte kvinnorna som skall anpassas till något som är förlegat och icke utvecklingsbart.

En central fråga för glesbygdens överlevnad gäller alltså detta med om kvinnorna får vara med och utforma framtiden i byar och kommuner.

Det finns många exempel ute i landet på att regionala kunskaps- och utvecklingscentrum har en stor betydelse när det gäller att även kvinnor får del av de regionalpolitiska satsningarna och att stärka kvinnornas ställning.

Beträffande dessa resurscentrum måste man utgå från kvinnornas situation. Utifrån den beskrivningen får man sedan utarbeta strategier för att stärka kvinnornas ställning. Detta måste ske inom en rad sektorer. Det här kan omfatta företagsutveckling, utbildning, forskning och projektverksamhet.

Men det regionala kunskapscentrumet skall också i ett kvinnoperspektiv analysera och utveckla förslag till åtgärder inom olika samhällsområden.

De många kvinnliga nätverk som nu finns spridda över hela landet har lämnat konstruktiva förslag till åtgärder för att stärka kvinnornas ställning. Det gäller även NUTEK i fråga om kvinnligt företagande. Nu gäller det att ta till vara alla dessa förslag och allt det engagemang som finns bland kvinnorna i dessa frågor.

Först då kan vi hävda att vi skapar förutsättningar för att alla resurser tas till vara när det gäller att skapa tillväxt, arbete och en positiv utveckling i hela landet.

Först då kan vi hävda att vi gör vad vi kan för att skapa jämställdhet mellan könen även inom detta område. Fördelningen av de regionalpolitiska medlen är i allra högsta grad en rättvis- och jämställdhetsfråga.

Därför är det mycket förvånande att Centerns och Folkpartiets representanter ställer sig helt avvisande till vårt förslag i denna del. Vart tog talet om jämställdheten vägen? Är detta undanstoppat i byråådan igen – eller vart tog det alltså vägen?

Slutligen måste jag göra en kommentar med anledning av Börje Hörnlunds tidigare inlägg och det sätt varpå arbetsmarknadsministern hanterar frågan om översynen av regionalpolitiken och det regionalpolitiska rådet.

Agerandet här strider mot tidigare principer när det gäller den övergripande och omfattande översynen av regionalpolitiken. Arbetsmarknadsministern har lämnat kammaren. Men jag kan försäkra, Börje Hörnlund och alla ni som lyssnar här, att våra krav på denna punkt inte är en fråga om huruvida Georg Andersson skall sitta med i den regionalpolitiska utredningen eller inte.

Ministerns uttalanden i denna fråga, vilka direkt var riktade till Georg Andersson, kan inte betraktas som något annat än ett mycket fult påhopp och ett försök att gå förbi här. Övriga partiers berättigade krav på deltagande i det pågående översynsarbetet ignoreras.

Det är politikerna och riksdagen som skall besluta om regionalpolitikens framtida utformning och inriktning. Det är inte experter som skall stå för det, utan – som sagt – det skall vi här i riksdagen göra. För att skapa ett underlag för en bra och utvecklande regionalpolitik är det viktigt att vi får en parlamentarisk utredning. Jag förutsätter att arbetsmarknadsministern tar intryck av arbetsmarknadsutskottets mycket klara uttalande i denna fråga.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 4.

Anf. 31 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Låt mig inleda med att slå fast att det är av nationellt intresse att Sverige har ett stort antal livskraftiga regioner. Det är endast genom närvaron av många livskraftiga regioner runt omkring i vårt land som vi har möjlighet att ta oss ur den kris som vi i dag befinner oss i.

Blickar man ut över de svenska gränserna, ut i övriga Europa, kan man konstatera att det är just närvaron av och samspelet mellan många ekonomiskt kraftfulla regioner som bär upp den ekonomiska utvecklingen i hela Europa. Det är en historisk sanning, och jag tror att den kommer att gälla långt framöver.

Herr talman! Det är ganska märkligt att man skall behöva säga detta i en debatt som denna, eftersom en mångfald av livskraftiga regioner är en förutsättning för ett lands utveckling. Men det har faktiskt förekommit en del inlägg, vilka föranleder en sådan här markering.

I debatten förekommer exempelvis synsätt såsom: Finge vi bara koncentrera resurserna där eller där, finge vi bara satsa på de tre storstadsregionerna, skulle i stort sett frågan om den svenska krisen och välfärdens vara löst. Jag delar inte den uppfattningen. Det finns historiska och många andra belägg för att detta inte är sanning. För att klara Sverige ur krisen är det nödvändigt att det finns många expansiva dynamiska områden i landet. De här påståendena blir inte mer sanna därför att de upprepas ett antal gånger.

Med det vill jag markera att det inte är speciellt konstruktivt att spela ut olika delar av landet mot varandra, vilket då och då förekommer i debatten. Det upplevs inte på något sätt utvecklande. Det kan självfallet finnas inslag i regionalpolitiken som kan behöva ses över, och som det kan finnas olika uppfattningar om. Men att generellt påstå att Sverige vid kraftsamling, exempelvis kring storstadsregionerna eller i södra Sverige, totalt sett kommer att komma i ett bättre läge tror jag är en mycket destruktiv infallsvinkel vid diskussioner om framtiden.

Ett genomgående tema vid den debatt som hittills har varit, och som säkert framöver kommer, är vikten av att få regionalpolitiken mer orienterad åt tillväxthållet och något mindre åt fördelningshållet. Oaktat att vi tillhör utskottsmajoriteten har vi till det här betänkandet fogat en reservation, som Charlotte Cederschiöld senare kommer att gå närmare in på. Vi har reagerat

Prot. 1992/93:105
5 maj 1993

Regionalpolitik

mot synsättet på den ohämmade tillväxten och framför allt att utskottet har valt att ta upp det problemet.

Mycket försiktigt har vi i vår reservation uttryckt att det må hända finns mer angelägna saker i dag för riksdagen, arbetsmarknadsutskottet och det politiska systemet att sätta in sina krafter mot, i stället för att bekämpa ohämmad tillväxt – oaktat hur den beskrivs förekomma i storstadsregionerna. Jag tror att alla regioner i landet, storstadsregioner och övriga regioner, skulle vara betjänta av mycket kraftig tillväxt.

Politik handlar ju också om att ha rätt tajmning, som det så modernt heter. På något sätt känns det som att tajmningen inte är riktigt korrekt vad gäller utskottets uttalande när det gäller att erinra om regionalpolitikens roll för att bekämpa den ohämmade tillväxten. Charlotte Cederschiöld kommer att utveckla dessa tankar ytterligare.

Det finns skäl att se över en del saker inom regionalpolitiken. Även professor Jan-Evert Nilsson, som omnämnts tidigare i debatten, har nyligen i en artikel pekat på hur viktigt det är att mer orientera sig mot tillväxten och mindre mot fördelningspolitiken.

Jag tror också att det kan finnas skäl att exempelvis se över länsanslagens fördelning. Det är min bestämda uppfattning att man i skogs- och mellanbygderna i södra Sverige känner att man får en alltför liten del mot vad motsvarande områden i norra Sverige får. Observera att jag talar om skogs- och mellanbygderna i södra Sverige. Det kan finnas skäl att se över hur den mycket ojämna fördelningen av pengar har resulterat i olika typer av användning av dem.

I landet pågår en ganska omfattande debatt om den framtida regionala indelningen. Det finns ingen måtta på hur många olika intressanta indelningar av landet som man kan tänka sig. Debatten som förs har något fokuserats på hur man skall ändra länsgränser samt statliga verks och myndigheters gränser. Man får lätt känslan att en mängd regionala utvecklingsfrågor i landet skulle få en riktig skjuts om vi bara kunde ändra gränserna – framför allt få större regioner. Frågan är om det är så enkelt. Att det finns enstaka, mycket klara, problem i den administrativa indelningen av landet, det kan väl vara riktigt. Men man kan spetsa till frågan och säga: Om Skåne under de gångna 10–20 åren inte varit två län utan i stället ett sammanslaget län, hade vi då fått en större dynamik där? Hade välfärden, tillväxten, varit betydligt större?

I så fall kunde man ganska snabbt fånga tillfället i flykten på ungefär samma sätt som när man slog ihop Kalmar och Växjö stift. Man sade helt enkelt att det stift vars biskop dör först får gå sin biskop förlustig, och så slår vi ihop stiftet. Nu har landshövdingen i Malmöhus län avgått, och man har bara en landshövding i Skåne. Utan att dra den historiska parallellen alltför långt, herr talman, skulle man kunna fånga tillfället i flykten. Men då reses säkert en mängd argument mot att man inte kan göra så. Måhända tycker några som bor i den östra delen av Skåne att det kunde vara bra om Kristianstad blev residensstad. Det blir lätt en blandning av skämt och allvar, men det finns som sagt ett uns av allvar i det som sagts.

Man kan fråga sig om de större enheterna, de sammanslagna länen, exempelvis ett stort Västsverige från Torsby i Värmland till Laholm i söder, skulle

ha skapat en annan typ av välfärd. Jag är inte helt övertygad om att den här typen av resonemang är så kolossalt fruktbar. Det finns behov av att se över vissa gränser, men det finns möjligheter, herr talman. Det råder inget förbud mot samarbete med myndigheter och politiker över länsgränser och regionala administrativa gränser. Kanske samarbetas det för litet över dessa gränser.

Vad är det som gör en region framgångsrik? Det är inte första gången som jag pekar på den frågan från den här talarstolen. Det är ett fåtal faktorer som är helt avgörande för en regions utveckling, nämligen tillgången till goda förbindelser, samt närheten och tillgängligheten för regionen. Det är också kompetensen, kunskapsnivån i olika avseenden och förmågan och möjligheten att kunna fatta beslut som är avgörande faktorer.

Det är ganska meningslöst att tala om olika saker som borde göras, om man själv inte har kapaciteten, behörigheten, att få fatta besluten. Det avspeglar något den diskussion om de framtida regionerna som pågår ute i landet, nämligen när man säger: Tänk om vi i Småland, Skåne, Dalarna eller någon annanstans finge fatta fler beslut i vår hemtrakt och inte skulle behöva vara beroende av ett antal system där beslutsnivån ligger högre. Så till vida finns det ett värde i att föra diskussionen om att föra ned besluten på den regionala nivån.

Det är precis som i mindre företag där man har en stor beslutskraft och där det finns en entreprenörsanda. Det är också viktigt för den regionala utvecklingen. Kreativiteten är också väsentlig. Det är inget tvivel om att det är i småföretagen som de nya jobben kommer fram, vilka kan lägga grunden till en regional utveckling. Det är också viktigt att man har ett bra kostnads-läge, en god livsmiljö och en god boendemiljö.

Det är viktigt, herr talman, att den nationella politiken kraftfullt stimulerar denna typ av faktorer. Den sittande regeringen har lagt fram en lång rad förslag som gagnar denna utveckling. Men jag är övertygad om att det behövs mer av den sortens politik just för att stimulera tillväxten.

Debatten här har på många sätt varit dyster. Den har inte varit alltför stimulerande att lyssna till. Men för att klara den regionala utvecklingen och en nationell utveckling krävs det goda förebilder.

Harald Bergström talade tidigare om "hembygdens dag". För att ge mitt bidrag vill jag nämna att det hemma i Småland kommer allt tydligare signaler från näringslivet om att "nu har det vänt". Det är viktigt att vi då inte säger: Ja, det har det kanske gjort på något ställe men i övrigt är det dystert. Låt oss i stället fånga in det ljusa i dessa signaler. Låt oss inse att det finns områden och företag som upplever att det just nu har vänt och att ordena strömmar in. Det må gälla exportföretagen, men de påverkar ju omgivningen genom sina underleverantörer. Låt oss bejaka denna positiva utveckling. Låt oss hoppas att den sprider sig. Det finns tillräckligt mycket dystert och tråkigt för att man inte skall ha möjlighet att se det positiva i tillvaron. Låt gärna – om jag får avsluta med en litet lokalpatriotisk framtoning – känslan i det småländska näringslivet, att det nu har vänt och att det nu finns möjligheter med litet klurighet, entreprenöranda och kreativitet, vara den goda förebilden när det gäller att sätta fart på olika regioner i landet i akt och mening att dra Sverige ur krisen.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till den moderata motivreservationen och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 32 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman! Den svaga tillväxten i den svenska ekonomin utgör i dag ett stort problem, vilket också framgår av detta betänkande genom vittnesbörd från motionärer från olika regioner. Tyvärr kan inte regionalpolitiken ensam lösa alla problem. Man kan heller inte sätta den ena regionen mot den andra.

I mitt eget hemlän, Värmland, har vi bekymmer med den extrema lågkonjunkturen men också branschvisa problem för t.ex. bilindustrin och skogsindustrin. Därför är det värdefullt att våra ansträngningar för länet har resulterat i att regeringen har beslutat att förlänga inplaceringen i tillfälligt stödombud för Kristinehamn och att temporärt medge förhöjd stödnivå för Torsby, Årjäng, Eda och Hagfors.

Det är så vi arbetar, Arne Jansson, för att förverkliga våra motioner. Jag tror inte att Arne Jansson ens har läst vår motion, för i så fall skulle han ha funnit att vi har fått den tillgodosedd.

Böhler-Uddeholm i Hagfors befinner sig just nu i ett synnerligen besvärligt läge på grund av den europeiska stålkrisen och de österrikiska ägarnas hantering av den och det svenska järnverket.

I går hade flera ledamöter från olika partier en frågedebatt här i kammaren med näringsministern. Var var då Arne Jansson? Nej visst, då hade han ju varit tvungen att själv skriva en fråga i stället för att åka snålskjuts på andra.

Nu står Hagfors hopp till de initiativ som näringsminister Per Westerberg har tagit för att sätta press på de nuvarande österrikiska ägarna till Uddeholm så att de lever upp till sina givna löften.

Under de senaste decennierna har för övrigt stora tillgångar förts bort från Uddeholm och Värmland. AGA:s vinst på Uddeholmsaffären var gigantisk, men den bidrog definitivt inte till utvecklingen av värmländskt näringsliv.

Vi folkpartister vill att regionalpolitiken skall öka den enskildes möjligheter att fritt välja arbete och bostadsort. Vi vill att det skall finnas en likvärdig ekonomisk, social och kulturell standard över hela landet. Vi är övertygade om att det är genom lokal mobilisering som vi når de bästa resultaten, dvs. regionalpolitiken skall bygga på människors initiativförmåga, skaparkraft och idérikedom, en öppenhet för variationer, stor flexibilitet och möjlighet till olika lösningar i olika delar av landet. Så kan regionalpolitiken medverka till ett fullgott tillvaratagande av hela landets produktionsresurser. Det går inte att satsa bara på den och den regionen i Sverige, vilket flera talare före mig har påpekat.

Just nu pågår förhandlingar om regionalpolitiken inför ett svenskt medlemskap i EG. Man kan konstatera att regionalpolitiken spelar en viktig roll inom EG. Mer än en fjärdedel av EG:s budget avser insatser för att avhjälpa regionala och sociala obalanser inom gemenskapen. År 1997 beräknas dessa insatser utgöra en tredjedel av EG:s totala budget.

Vid arbetsmarknadsutskottets studieresa till Spanien och Portugal i höstas fick vi rådet att vara mycket tuffa i våra förhandlingar med EG. Det gäller att stå fast och vinna respekt hos EG för de regionalpolitiska mål och krite-

rier som vi bygger upp vår politik på: gles befolkning, långa avstånd och kyla.

När kommissionens ansvarige Bruce Millan var här i höstas, uttryckte han en rätt stor förståelse för den svenska särarten. Han berättade också att regionalpolitiken inom gemenskapen har utvecklats, förändrats och utökats varje gång som EG har tagit in nya medlemmar. Men det har inte skett av sig självt, utan det har förutsatt att de nya medlemmarna har krävt sådana förändringar. I den av, det utlåtande, som EG översände efter att ha mottagit den svenska ansökan konstaterades att EG vid ett svenskt medlemskap för första gången tillförs arktiska och subarktiska regioner, vars särpräglade klimatmässiga och demografiska egenskaper EG måste beakta i sin strukturpolitik.

EG:s grundregel är att alla medlemsländer skall få del av gemenskapens strukturpolitik. Alla medlemmar mottar också regionalpolitiskt stöd från dessa strukturfonder inkl. Luxemburg. Hur skulle det då ha gått för Sverige och regionalpolitiken, om vi hade varit med i EG redan i dag? Några utredare på NUTEK har genomfört en sådan studie ända ner på kommunnivå. De konstaterar att våra stödområden inte skulle bli lottlösa och att svensk regionalpolitik skulle må gott av den målmedvetna programsyn som kännetecknar EG:s regionalpolitik.

Tilläggsprincipen skulle dessutom kunna medföra mer stöd totalt för de svenska regionerna. EG kräver nämligen nationell uppbackning, då man satsar från gemensamma fonder. Trots vissa skillnader har ett stort antal svenska kommuner både i och utanför det nuvarande stödområdet dess värre grundläggande karaktäristika som uppfyller de villkor som EG ställer för kategori 2 i dess måluppställning. Här ingår då drabbade industriregioner i stora delar av Bergslagen. De skulle få del av mål 2-resurserna vid ett medlemskap. Men även andra regioner skulle vara aktuella, konstaterar utredarna.

Det regionala målet 5 B är att stärka utvecklingsmöjligheterna för landsbygd med strukturella omvandlingsproblem. Stora delar av de mer nordligt belägna stödområdena uppfyller dessa villkor för att få stöd från EG:s regionalpolitiska strukturfond. Det är väl inte förvånande.

Men Sverige och svenska regioner skulle få tillgång också till insatser som riktar sig inte till en region utan mera till olika grupper. I första hand handlar det om insatser för att motverka långtidsarbetslöshet för äldre samt för att öka antalet arbetstillfällen för ungdomar.

Det är inte några små summor som det skulle röra sig om för Sveriges del. Det skulle motsvara ungefär 1,5 miljarder per år. Det skall ställas i relation till det som satsas på vår egen regionalpolitik, nämligen 2,5 miljarder årligen. Oavsett hur utfallet av våra förhandlingar blir, handlar det alltså om avsevärda belopp.

Herr talman! Jag är övertygad om att vi genom regeringens långsiktiga ekonomiska politik, genom småföretagsinriktad näringspolitik, genom EG-medlemskap och genom regionalpolitik kan se ljusare på framtiden.

Med det anförda yrkar jag bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande AU13.

Anf. 33 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Isa Halvarsson försökte påskina att vi åker snålskjuts på motioner framställda av andra. Varför skall man skriva motioner när de sedan bara blir avstyrkta? Varför skall man inte agera? Varför skall vi sätta i gång och producera motioner med ungefär samma innehåll och inriktning, när vi i stället så att säga kan aktivera en redan skriven motion? Vi tycker att det innebär dubbelarbete. Skall man jobba effektivt eller dubbelarbeta?

Isa Halvarsson sade att vi inte hade läst motionen. Jag hoppas att vi avser samma motion, dvs. den som jag nämnde i mitt anförande, A467. Isa Halvarsson sade att den var tillgodosedd. På s. 38 skriver utskottet: "Med det anförda avstyrker utskottet motionerna --- A467 ---." På s. 62 skriver utskottet: "Med åberopande i övrigt av vad som anförts i inledningen till detta avsnitt avstyrks motionerna --- A467 --- i förekommande fall i berörda delar."

Om vi menar samma motion och om Isa Halvarsson anser att den är tillgodosedd, ställer jag mig litet frågande.

Anf. 34 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Om Arne Jansson hade läst motionen, skulle han ha sett att det som vi krävde var en temporär uppflyttning av t.ex. stödområdena Årjäng och Eda. Det har regeringen tillgodosett, vilket står i arbetsmarknadsutskottets betänkande.

Vi har i denna motion även tagit upp frågan om kapitalförsörjningen, som vi tycker är mycket viktig när det gäller riskkapital för småföretagare. Men det är en fråga som inte avgörs av arbetsmarknadsutskottet. Vi har också tagit upp frågan om infrastruktursatsningar på vägar, järnvägar och telekommunikationer. Men samtidigt hänvisar vi till en motion som har överlämnats till trafikutskottet.

Jag tycker att det är mycket märkligt att Arne Jansson står här och slår sig för bröstet därför att han yrkar bifall till motioner som han egentligen tycker är löjligen och inte hör hemma här i riksdagen. Samtidigt bryr han sig inte om att skriva motioner, eftersom andra redan har gjort det. Men under allmänna motionstiden kunde han ju inte veta om andra skulle göra det eller inte. Jag tycker att det är ett ganska bedrövligen beteende att framställa allvarligt arbetande riksdagsledamöters arbete för sina hemlän och för sina regioner på detta sätt.

Anf. 35 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Isa Halvarsson försöker påskina att vi tycker att dessa motioner är löjligen. Det är väl snarare tvärtom. Vi tycker att de är så pass bra att vi stöder dem. Ny demokrati stöder bl.a. den här Värmlandsmotionen i utskottet, vilket inte de egna partikollegerna till dem som har skrivit motionen gör. Vi tycker att det är jättebra att göra som vi gör. Det tycker vi innebär att vi agerar och gör någonting.

Isa Halvarsson säger att någon motion bl.a. innehåller finansiering, vilket inte behandlas av arbetsmarknadsutskottet. Det kan vara riktigt. Men kan man då inte göra ett särskilt yttrande?

Herr talman! I sitt anförande tidigare sade Arne Jansson att han genom att yrka bifall till dessa motioner skulle visa på det absurda i att riksdagsledamöter motionerar om sina hemlän och om frågor som han tyckte över huvud taget inte hör hemma här. Det var därför som jag sade att han tycker att motionerna är löjliga.

Motionen från de borgerliga Värmlandsledamöterna är tillgodosedd när det gäller stödområdena, vilket vi är tacksamma för.

Anf. 37 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Sverige är stort och förhållandevis glest befolkat. En förutsättning för att vi skall kunna vända utvecklingen mot en stabil tillväxt är att denna tillväxt sker i hela landet.

Olika områden har olika förutsättningar, olika struktur och olika tillgångar som måste tas till vara och utvecklas. Storstäder och glesbygder är beroende av varandra och får inte ställas mot varandra. Ingen är betjänt av att vissa områden avfolkas och stagnerar. Teknikutveckling, datateknik och telekommunikationer ger också större möjligheter till utveckling i hela landet.

Det är klart att jag som västsvensk kunde tycka att Gunnar Wetterbergs artikel i DN häromdagen med bl.a. förslag om ökad satsning på Västsverige är bra. Vi har ju också särskilda problem i och med bilindustrins svårigheter. Men detta får aldrig leda till att andra regioner sätts åt sidan. Jag delar alltså inte Gunnar Wetterbergs inställning. Jag är övertygad om att han har fel när han påstår att vi mer ensidigt skall satsa på s.k. tillväxtregioner. Jag är också övertygad om att han har fel därför att det inte är så säkert var tillväxten kan ske. Olika delar av landet har olika möjligheter, men ingen del är utan möjligheter.

För oss i Centern är målet självfallet att hela Sverige skall leva. Regionalpolitiken tillsammans med satsningar på utbildning och kommunikationer skall skapa förutsättningar för människorna i hela landet att ta vara på sina möjligheter. Alla politikområden måste ta hänsyn till den regionala utvecklingen.

Regeringen utfärdade förra våren direktiv till samtliga kommittéer och utredare att redovisa de regionalpolitiska konsekvenserna av sina förslag. Det gäller t.ex. sysselsättning och offentlig service och deras påverkan på kommuner, näringsliv och privatpersoner i olika delar av landet. Det är bra. Det är självfallet oerhört viktigt att den regionalpolitik som förs är så effektiv som möjligt.

Ibland kommer det signaler om att det inte skulle vara på det sättet. Det är då viktigt att påpeka att vi inte vet hur läget skulle ha varit utan dessa åtgärder. Detta facit har vi inte. Men vi kan ändå konstatera att regionalpolitiken har och har haft mycket stor betydelse för utsatta områden. Vi vet också att EG har en omfattande regionalpolitisk verksamhet och inser värdet av regionala insatser.

Det behövs emellertid ständigt en översyn av regionalpolitiken, eftersom förutsättningarna ändras något och för att man skall få högre effektivitet. Det regionalpolitiska rådet, som regeringen nyligen har tillsatt, har till upp-

gift att se över regionalpolitiken i ett brett perspektiv och med bred kompetens och bistå i arbetet med att utarbeta en regionalpolitisk strategi. Utskottet har inte begärt att få vara med i rådets arbete. Däremot skriver utskottet att det är av värde med parlamentarisk medverkan i det därefter följande beredningsarbetet. Det lät inte riktigt så när Georg Andersson och Berit Andnor talade om detta tidigare.

Georg Andersson tog till ganska stora bröstoner i sin kritik av den regionalpolitik som nu förs och skyller alla problem på regeringen. Jag tycker att Georg Andersson borde vara mer försiktig. Den s-märkta regionalpolitiken var väl inte så ärofull? Vi vet ju vilken kamp om medel som vi hade på den tiden.

Dessutom manar Georg Andersson till nationell samling mot arbetslösheten men även för regional utveckling. Det vore bra om vi kunde komma överens både om populära utökningar beträffande utbildningar och andra arbetsmarknadsåtgärder som nu föreslås i kompletteringspropositionen och om hur åtgärderna skall betalas. Vi får väl se vad den socialdemokratiska motionen kommer att innehålla.

I dag har alla regioner stora problem med arbetslösheten. Ingenstans finns en riktigt positiv utveckling. Det har självfallet sin bakgrund i den ekonomiska krisen och i lågkonjunkturen. Det viktigaste regionalpolitiska målet är naturligtvis att kunna vända den utvecklingen. Ändå har vissa områden kanske litet sämre förutsättningar än andra att hoppa på tåget när konjunkturen vänder. Därför är regionalpolitiken oerhört viktig.

Jag tycker att det är naturligt att det finns en mängd motioner som beskriver den svåra situationen ute i olika län. Jag tycker, i motsats till Arne Jansson, att dessa motioner är av stort värde som en beskrivning och för att de lyfter upp och aktualiserar de olika områdena, även om utskottet inte direkt kan tillstyrka varje motion. I flera fall rör det sig också om förslag där beslut inte fattas på den här nivån, i varje fall inte i vårt utskott. I många fall är det de regionalpolitiska medlen som skall fördelas på ett rättvist sätt mellan län.

Jag måste ändå kommentera Ny demokratis bifallsyrkande till förslaget om Värmland och Gävleborg. Där finns utan tvivel stora problem. Men det finns stora problem på andra håll också. Jag tycker att det är litet konstigt att Ny demokrati aldrig säger någonting om Älvsborgs län, eftersom Ny demokratis ordinarie ledamot i arbetsmarknadsutskottet sitter på Älvsborgsbanken. Trots att vi inte har haft det genomsnittligt sämre än riket i övrigt vet vi att läget försämras ganska drastiskt nu när varslen i bilindustrin och på t.ex. Teli i Vänersborg faller ut. För att inte tala om alla underleverantörer och deras problem, som är mycket stora. Det visar bara att det är litet ihålligt att yrka bifall till satsningar i två län.

Börje Hörnlund har här redovisat en hel del satsningar som gjorts på utbildning, vägar, järnvägar, teleinvesteringar och utlokalisering av tjänsteföretag. Han pekar också på den förbättrade prisbilden för flygtrafiken, m.m. Ingen kan påstå att en sådan politik har gått i stå. I stället vill jag påstå att den är en grund för en regional utveckling.

Jag skall också beröra kvinnornas situation litet grand. Utskottet har ett mycket utförligt avsnitt om insatser för kvinnor, bl.a. beskrivs NUTEK:s

uppdrag att genomföra ett handlingsprogram för att främja kvinnors företagande i stödområdena.

Det är oerhört viktigt att kvinnors företagande kan stödjas och uppmuntras. Den låga andel av de regionalpolitiska medlen som går till kvinnor är förskräckande. Det måste förändras. Nu är ändå en del på gång, som kvinno-kraftskonferenser och klara och tydliga direktiv till både NUTEK och glesbygdsmyndigheten beträffande de här frågorna. Länsstyrelserna är mycket medvetna om dem.

Kvinnor måste naturligtvis ha möjlighet att arbeta och försörja sig genom en anställning eller genom eget företagande, annars ökar flyttningen, vilket nog är det allvarligaste hotet mot utvecklingen i glesbygden. Det finns en oerhörd kraft och kreativitet hos kvinnor i glesbygd. Det tror jag Berit Andnor sade. Jag instämmer i det. Det gör det verkligen. Mängder av olika typer av småföretag startas. Man driver t.ex. på när det gäller samverkan mellan olika sektorer i den kommunala servicen. Det gäller att riva administrativa gränser och att vara mer flexibel i barn- och äldreomsorgen. Det finns en rad andra exempel också.

Den nya arbetslivsutvecklingen, ALU, kan också vara ett bra medel för lokalt utvecklingsarbete, naturligtvis för både män och kvinnor. Men kvinnorna har en given plats där också. Det kan vara medel för att utveckla sin bygd på ett konstruktivt sätt.

Kvinnor har hittills klarat arbetslösheten bättre än männen. Färre kvinnor är arbetslösa. Men vi känner till hoten som kvinnor står inför i form av besparingar, strukturrationaliseringar samt förändringar både i offentlig och privat sektor. Kunskaper är det bästa man kan möta de här hoten med. Den massiva satsningen på utbildning och kompetenshöjning som föreslås i kompletteringspropositionen är mycket bra. Den är nödvändig och måste komma kvinnor till del. Då är det viktigt att betona att avståndet till utbildningen inte får vara för långt. Då blir det mycket svårare för kvinnor att ta del av utbildningen.

Jag vill särskilt lyfta fram utbildningsvikariatet som en bra åtgärd, vilket vi också har skrivit i betänkandet. De kan ge kvinnor möjlighet att höja sin kompetens när det jobb som de kanske har haft i många år försvinner genom teknisk utveckling. Man kan höja kompetensen och vara med och slåss om de nya jobben. Det är oerhört väsentligt. Det behöver arbetas mer med den åtgärden.

Någon talade här om att vi måste ta fram positiva exempel, visa att det händer något positivt. Det finns en del positiva saker. Jag skall bara berätta en liten episod från ett besök jag gjorde i en liten plastindustri uppe i Bengtsfors för ett litet tag sedan.

Vi har så mycket att göra, sade de. Vi hinner inte med egentligen. Men som tur är finns det andra företag här uppe där vi kan lägga ut tillverkning, sade de. De hade alltså haft mycket att göra även före devalveringen. Till saken hör att mycket av deras verksamhet går på export. Man tillverkar bl.a. leksaker som går till USA och till Taiwan av alla ställen, hör och häpna! De har alltså mycket att göra. Det är ett exempel. Det finns fler exempel på den här typen av företagsamhet som går bra. Dem måste vi lyfta fram. De bör tjäna som stimulans och inspiration för andra.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet i betänkande AU13.

Anf. 38 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag talade mycket om behov av nationell samling i regionalpolitiken. Jag tycker nämligen att det skulle vara mycket olyckligt och skadligt för nationen och för regionalpolitiken om vi skapade motsättningar mellan olika regioner.

Vi har också haft ett gott samförstånd i utskottet beträffande uttalandet om översyns- och utredningsarbetet och behovet av en parlamentarisk medverkan i detta. Jag tycker med anledning av Marianne Anderssons inlägg att det är viktigt att markera att det här samförståndet också håller i fortsättningen på den här punkten.

Om man skall göra upp i utskott om gemensamma ställningstaganden är det viktigt att alla parter är trogna överenskommelsen. Det heter i uttalandet att det är "utskottets uppfattning att det är av värde att sådana bedömningar" – de som nu skall göras – "sker under parlamentarisk medverkan. En sådan medverkan anknyter till en fast tradition, som utbildats under de gångna decenniernas utveckling av svensk regionalpolitik." Sedan ger riksdagen detta till känna.

Den fasta traditionen under decennier innebär att regionalpolitiken utformas genom parlamentariskt sammansatta utredningar. Det måste vara det vi har avsett, Marianne Andersson. Det är det vi har kommit överens om, att vi vill ge till känna för regeringen. Om regeringens företrädare avvisar detta och säger: Jo, vi skall så småningom, när regionalpolitiska rådet har gjort sitt och vi har haft remissförfarandet, vara beredda att prata med de politiska partierna i riksdagen. Då stämmer det inte. Det är att visa nonchalans mot riksdagens uttalande. Jag utgår från att Marianne Andersson är överens med mig om att vi nu gemensamt skall stå för den här överenskommelsen och hålla på den i det fortsatta arbetet.

Anf. 39 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! När det gäller nationell samling håller jag naturligtvis med Georg Andersson om att vi inte skall sätta den ena regionen emot den andra. Där är vi fullständigt eniga. Det är bra det.

Om det regionalpolitiska rådet står det faktiskt i betänkandet, jag skall läsa innantill:

"Enligt utskottets uppfattning kan det finnas goda skäl för departementet att genomföra ett översyns- och uppföljningsarbete inom det regionalpolitiska området. En sådan verksamhet är i själva verket nödvändig för att skapa underlag för att bedöma om politikens inriktning når uppsatta mål och om de medel som anslås för ändamålet används på ett rationellt och effektivt sätt.

Det regionalpolitiska råd som arbetsmarknadsministern har tillkallat kan otvivelaktigt fullgöra betydelsefulla funktioner härvidlag. Samtidigt vill utskottet tillägga att eftersom avsikten är att det inledda översyns- och uppföljningsarbetet skall mynna ut i en förnyad genomlysning av politikens inriktning och innehåll ---."

Jag tolkar det inte så, att vi skulle kräva att få vara med i detta regionalpolitiska råd, som redan har påbörjat sitt arbete. Jag tolkar det så, att det skall vara ett parlamentariskt inslag när rådet har kommit fram till sina resultat.

Det är helt riktigt att vi har en fast tradition i svensk riksdag härvidlag, men exakt hur arbetet skall gå till eller exakt i vilken form utredningsarbetet skall ske har vi inte skrivit i betänkandet. Vi har inte heller sagt att det skall vara exakt så som det alltid har varit förut. Som med allting annat sker ju också här oerhört stora förändringar. Parlamentarisk medverkan är angelägen – där är vi överens, men inte om att det absolut skall vara så som det alltid har varit tidigare.

Anf. 40 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Det är trist om vi redan innan man har hunnit klubba beslutet skall behöva börja diskutera innebörden i det.

När vi talar om parlamentarisk medverkan i översynsarbetet måste det väl innebära att parlamentarikerna kommer in i ett sådant skede att de har möjlighet att påverka och få insyn i arbetet. Annars blir det – om vi hårdrar det – så att man får parlamentarisk medverkan först när ärendet kommer till riksdagen. Det är inte det vi talar om utan om översynsarbetet. När vi därtill enigt anknyter den till den fasta och långa tradition som vi har på det här området, finns det anledning för alla parter att titta litet på hur denna tradition var. Vi hade socialdemokratiska regeringar under de decennier då parlamentariska utredningar om regionalpolitiken tillsattes.

Jag har inte sagt att parlamentariker skall in i rådet. Det är inte detta frågan exakt gäller, utan det handlar om att en parlamentarikergrupp kan komma in i ett sådant skede att den har möjlighet att få insyn i arbetet och möjlighet att påverka det.

Är vi överens så långt, Marianne Andersson, och så långt anknutna till den fasta tradition som gällde under socialdemokratiska regeringars tid?

Anf. 41 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag förutsatte självklart att parlamentarikerna har möjlighet att påverka om de skall in. Annars är det ingen mening med det. Vi är naturligtvis överens om att det skall vara så.

Anf. 42 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Marianne Andersson tycker att det är konstigt att vi i Ny demokrati stöder vettiga motioner, trots att det är andra partier som har tillverkat dem. Vi tycker att det är konstigt att man författar en motion som man vet skall behandlas i det utskott som man själv sitter i och där man avstyrker sin egen motion. Det, Marianne Andersson, tycker vi är väldigt konstigt.

Vi har på olika sätt påtalat arbetssättet i samband med hembygdens dag. Det här förfarandet har på något sätt cementerats och överlevt sig självt. Verkligheten har kanske sprungit ifrån arbetsformen. Man skriver tydligen motioner för att få lokal PR. När man har fått det, går man upp i riksdagen, och vad gör man då? Jo, i plenum när ens eget parti eller något annat parti

tagit upp motionen till votering, röstar man emot sin egen motion. Det är detta som vi inte förstår. Varför skriver man då en motion?

Anf. 43 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har aldrig sagt att jag tycker att det är konstigt att Ny demokrati stöder andra partiers motioner. Det sade jag inte heller nu, det var nog någon annan som sade det. Inte heller har jag avstyrkt egen motion i utskottet – jag hade faktiskt inte skrivit någon motion. Men det fanns andra motioner från Älvsborgs län. Ledamöterna från Ny demokrati i utskottet stöder motioner från sin egen valkrets men inte motioner från Älvsborgs län, även om en ledamot faktiskt är från Älvsborgs län. Länet har stora problem. Jag tycker att det är litet inkonsekvent.

Det kan vara så att Arne Jansson har läst igenom motionerna och funnit att de inte var särskilt bra. Det är mycket möjligt att det var så. Men behovet av åtgärder är antagligen och kommer att bli stort i Älvsborgs län. Jag ser inte något konsekvent i att yrka bifall till två motioner, oavsett vem som har skrivit dem, för det tycker jag är ointressant i sammanhanget.

Anf. 44 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Jag har inte heller påstått att Marianne Andersson har skrivit egen motion, inte heller har jag sagt att hon har avstyrkt sin egen motion. Det vi försöker påtala, men som Marianne Andersson inte kommenterade, är arbetssättet i fråga om hembygdens dag, att man förfar på detta sätt. Bevisligen är det så som vi har sagt.

Vi menar att det finns guldskorn i alla motioner. Vi tycker inte om det generella arbetssättet, där man säger: Det här är en jättebra motion, alltså avstyrker vi den. Det föreslås jättebra saker i motionen, alltså avstyrker vi den.

Det har lagts ner jättemycket möda för att skriva vettiga och bra motioner. Vi tycker att de felaktigt kastas bort. Guldskornen i motionerna tas inte till vara.

Anf. 45 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att Arne Jansson nu har lärt sig hur det går till i riksdagen. Vi skriver många motioner som hamnar i olika utskott. Vi vet att motionerna bereds där, och det är där som arbetet sker. Man lyckas kanske komma en bit på vägen och t.ex. ett år få framgång för en motion som man sedan kan upprepa andra år.

Alla de motioner som gäller regionalpolitiken är oerhört innehållsrika med väldigt många yrkanden. En del av yrkandena kan vara mycket bra, men det gäller faktiskt att väga samman vad de skulle innebära kostnadsmässigt. Dessutom är det olika myndigheter som beslutar i olika frågor. Trafikbeslut fattas i annan ordning än andra beslut. En del beslut fattas nere på länsstyrelsenivå, osv. Det är alltså oerhört svårt för utskottet att tillstyrka alla motioner. Vi har inte kompetens för att utföra så omfattande utredningsarbete som det skulle krävas för att få en helhetsbild av alla motioner med olika yrkanden. Den möjligheten finns inte.

Däremot har motionerna ett värde i att lyfta upp olika frågor där man kan nå framgång så småningom. Det tycker jag är mycket värdefullt.

Anf. 46 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Det är ett faktum, Marianne Andersson, att de regionalpolitiska medlen i mycket liten utsträckning kommer kvinnorna till del – 3 % har vi sagt i betänkandet. Det är oacceptabelt. Det är just den sneda fördelningen av de regionalpolitiska medlen och de uppenbara behov som finns av särskilda insatser för kvinnor som ligger till grund för den socialdemokratiska reservationen i denna fråga.

Vi vill gå vidare. Vi säger att det inte längre räcker med enstaka kvinnoprojekt, utan vi måste ta ytterligare steg. Vi vill stimulera till en utveckling inom detta område. Vi har visat på en väg i detta sammanhang, nämligen att genom ytterligare resurser stimulera länsstyrelserna till att skapa de regionala kunskapscentrum som är viktiga i detta sammanhang.

Vi måste gå vidare. Det räcker inte med att konstatera att en hel del är på gång. Visst är det saker på gång, och det är positivt, Marianne Andersson, men det går att göra mer. Utvecklingen visar ju att det som gjorts hittills inte räcker. Vi måste ta ytterligare några steg på denna väg. Det har vi markerat i vår motion och i den reservation som vi har att ta ställning till i dag.

Det är ju viktigt just nu att ta vara på allt engagemang och allt som händer ute i de byar och kommuner, där kvinnorna är mycket aktiva. Vi från samhällets sida måste på olika sätt visa att vi stöder det engagemang och den lokala aktivitet som förekommer. Ett sätt kan vara att bygga upp regionala kunskapscentrum och ett nationellt kunskapscentrum för samordning och utveckling av de olika verksamheterna. Det är vad det handlar om, Marianne Andersson. Det gjorde mig litet förvånad att Marianne Andersson i sitt inlägg sade att hon tycker att det i sak är viktigt att stödja kvinnorna, samtidigt som hon inte är beredd att stödja den socialdemokratiska reservationen i denna fråga.

Anf. 47 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Berit Andnor talade om ett sätt, som naturligtvis skulle kunna fungera. Det finns också möjlighet att bedriva detta arbete i projektform. Det vore intressant att se hur det hela utvecklas under kommande år. Det är ju bra att man kan utveckla en verksamhet i projektform för att sedan kunna gå vidare. Det är oerhört angeläget. Jag tror att vi alla kvinnor i riksdagen är överens om att det är väldigt viktigt att satsa på kvinnor, på kvinnors kunskaper, kreativitet och företagande. Det finns en oerhörd växtkraft, det är vi ju helt överens om.

Till att börja med måste man fördela de medel som nu finns på ett bättre sätt. Det är helt nödvändigt, och det pågår också en hel del arbete med detta. Det har gått ut mycket klara signaler till länsstyrelserna, Glesbygdsmyndigheten och till NUTEK om just stöd till kvinnors företagande. I det avseendet är det ingen som kan vara ovetande.

Sedan är det fråga om hur man skall gå till väga. Jag tycker att man skall följa upp vad som händer ute i länen och se vad som kan göras till ett annat år.

Anf. 48 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Det är ju på det sättet, Marianne Andersson, att vi i ord många gånger kan vara överens i frågor som berör kvinnor. Sedan när vi dis-

kuterar vad vi konkret skall göra för att stärka kvinnors ställning och ta ytterligare steg för att stärka jämställdheten mellan kvinnor och män, då ställer inte de borgerliga partiernas kvinnor upp och är beredda att arbeta för en fortsatt utvecklad jämställdhet mellan könen. Tyvärr är det så, och det har vi sett prov på tidigare, när frågor som arbetsmarknadsutskottet har haft ansvar för har behandlats. Nu ser vi återigen samma sak.

Vi vet ju att det i dag pågår en mycket positiv utveckling i flera län som har stimulerats just genom att länsstyrelserna har engagerat sig och upprättat regionala kunskapscentrum. Det vet vi, så det behöver vi inte analysera och fundera mera över. Det finns också belyst i en del rapporter att det är på det sättet. Nu handlar det om att stimulera en liknande utveckling även inom andra län, som trots de goda resultaten inte har kommit i gång. Vi talar nu om hur man skall gå vidare och hur man skall se till att sprida de goda kunskaperna och erfarenheterna just inom detta område. Det är precis vad den socialdemokratiska reservationen handlar om. Vi socialdemokrater är beredda att stimulera länsstyrelserna och Glesbygdsmyndigheten till att ta ytterligare steg för att stärka kvinnors ställning, i första hand i glesbygden men också i andra län. Men när det blir dags för konkret handling, ser jag ingenting av att gå från läpparnas bekännelse till handling hos de borgerliga partiernas kvinnor.

Anf. 49 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Enligt Berit Andnor gäller det att anslå mera pengar. Det vore rimligt att de medel som går till män omfördelas så, att kvinnorna får en större andel. Vi skall inte bara behöva anslå mera pengar för att det skall komma kvinnorna till del, om det är det som Berit Andnor menar.

Anf. 50 INES UUSMANN (s):

Herr talman! Jag vill börja med att återanknyta till inledningen av dagens debatt, då Georg Andersson citerade den motion som vi socialdemokrater från Stockholms län har väckt.

Stockholm är en region med många ansikten. Här finns resursstarka och framgångsrika människor, samtidigt som det finns fler utslagna, hemlösa och prostituerade människor än någon annanstans.

I Stockholm finns det företag som tror på framtiden och växer i sin egen takt, men det finns också en större andel konkursföretag här än i någon annan region. Förvärvsfrekvensen för kvinnor är högre. Men det finns inte i någon annan region maken till den strukturarbetslöshet för kvinnor i administrativa yrken som råder här. Så här kan man fortsätta att räkna upp exempel.

Jag tycker att man skall slå fast att Stockholmsregionen är en viktig motor för utvecklingen i hela landet. När ett företag skall välja etableringsort, står oftast inte valet mellan Stockholms län och landsorten utan mellan Stockholm och t.ex. Frankfurt eller Milano.

Vi anser att Storstockholm har en mycket stor utvecklingspotential. Möjligheterna är mycket större än problemen – åtminstone har det varit så hittills. Men vi är väldigt bekymrade över att den här regionen har drabbats av den borgerliga politiken tredimensionellt, dvs. av den politik som har förts

av såväl regeringen som landstinget och nästan alla kommunledningar i länet. Det systemskifte som framför allt Moderaterna utlovade före valet har de med full kraft kunnat genomföra i vår region.

Kommunerna har ett ansvar för den lokala samhällsplaneringen, för infrastruktur, för utbildning och barnomsorg samt för olika sociala insatser när det gäller såväl den traditionella socialpolitiken som kultur och fritid. Denna bas är mycket viktig, både för välfärdsutvecklingen och för näringslivet. Om kommunerna i Stockholmsregionen – som kan fungera som en viktig motor för utvecklingen – inte längre kan fullfölja sina åtaganden, får detta konsekvenser för näringslivet och för ekonomin i hela landet. Detta skulle öka klassklyftorna i vår region, som i och för sig redan är större här än vad de är på andra håll i landet. Dessutom skulle detta verka kontraproduktivt, vilket man har kunnat se från andra länders storstäder.

Vi menar inte att kommunerna i Stockholms län skall ha det bättre än vad kommunerna i allmänhet har. Däremot skall kommunerna i Stockholms län ha samma förutsättningar. Vi vet att den kommunala utdebiteringen i länet är förhållandevis låg. Landstinget och flera kommuner har dessutom ganska nyligen genomfört skattesänkningar. Detta är inte bara utmanande utan det undergräver framför allt den berättigade kritiken mot det statsbidragssystem som började att gälla den 1 januari i år, den s.k. kommunala påsen.

Regeringen har nu föreslagit att det kommunala skattestoppet skall hävas. Men om kommunerna inte höjer skatten, belönas de med ett extra statsbidrag. Detta är en mycket märklig signal som direkt uppmanar de rikaste moderatstyrda kommunerna till en ännu mer ojämlig välfärdspolitik.

Däriigenom ökar man klassklyftorna ytterligare i vår region.

Det nya statsbidragssystemet har faktiskt i övrigt systematiskt missgynnat Storstockholms kommuner. Detta har regeringen också insett eftersom man har tillsatt strukturkostnadsutredningen, som man kallar den. Utredningen kommer ganska snart att presentera ett förslag till förändringar av statsbidragssystemet. Vi kommer då naturligtvis att noga ta reda på vilka konsekvenser detta får för vårt län.

Vi har en ny situation i vår region jämfört med vid tidigare lågkonjunkturer. Tidigare har vi klarat oss ganska bra när det gäller arbetslösheten. Men nu har den slagit till lika hårt och skoningslöst som i någon annan region. Den gemensamma sektorn, som här har varit relativt väl utbyggd, håller på att minska, inte minst på grund av att man i kommunerna säger sig inte ha råd med verksamheten, eftersom man befinner sig i kris till följd av det nya statsbidragssystemet.

Andra faktorer som spelar en roll när det gäller arbetslösheten är att kontorsarbetsmarknaden nu rationaliseras med en rasande fart och att avindustrialiseringen är ett faktum i vår region.

Även antalet personer i arbetskraften minskar numera. Det ser ut att bli en begränsning av den öppna arbetslösheten. Siffrorna ser litet snyggare ut när det gäller den öppna arbetslösheten. Men siffrorna stämmer inte med verkligheten. Detta beror framför allt på att allt fler människor inte tycker att det lönar sig att söka jobb. Därför väljer man att lämna arbetsmarknaden helt och hållet. Enligt de siffror vi helt nyligen har fått från länsarbetsnämnden och länsstyrelsen framgår att fler kvinnor än män och fler ungdomar än

äldre lämnar sina arbeten. På ett år har arbetskraften minskat med 14 000 personer i vårt län, därför att man inte längre tycker att det är någon idé att söka arbete. Det är en oerhört allvarlig signal att kvinnor och ungdomar inte tycker att det är någon idé att söka jobb. Det kan då ta många år att åter skapa tilltron till samhällets möjligheter att ge förutsättningarna för ett gott liv.

Ett annat allvarligt tidens tecken är att antalet barnafödslar åter minskar i vår region. Kvinnor och män har i vår region inte längre så stor framtidstro att de numera vill skaffa barn i samma utsträckning som tidigare.

Regionalpolitik, eller egentligen regional politik, är som en kapp över en stor mängd övriga politikområden. Jag tror att också Hans Andersson tidigt i förmiddags var inne på den tankegången. Man kan säga att det handlar om en dubbel utmaning. Vi socialdemokrater vill jobba för att huvudstadsregionen skall vara den motor som behövs för att hela Sverige skall klara konkurrensen med övriga storstäder i ett integrerat Europa. Vi vill också jobba för att förbättra välfärden för alla de invånare i vår region som inte har fötts med silversked i munnen.

Detta, herr talman, kräver mer politiska insatser i stället för, som regeringen nu uppenbarligen anser, mindre politik – regeringen driver snarare en icke-politik. Vi kräver mer och bättre näringspolitik, mer och bättre jämställdhetspolitik och framför allt mer och rättvisare välfärdspolitik. Det skulle därigenom bli en rättvis och bra regional politik.

Herr talman! Jag ställer mig bakom de yrkanden som har förts fram av Georg Andersson och Berit Andnor.

I detta anförande instämde Anita Johansson (s).

Anf. 51 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m):

Herr talman! Alla anföranden som här har hållits under hembygdens dag uttrycker egentligen något som man bör ha respekt för, nämligen en vilja att förbättra livsbetingelserna för dem som man har nära anknytning till. Samtidigt är det rikspolitikens uppgift att se till hela landets intresse. Det kan knappast vara att blåsa under en konflikt mellan olika regioner eller mellan storstäder och glesbygd. Det finns ingen anledning att förringa problemen vare sig i glesbygd eller i storstad. Alternativet till en storstadslokalisering är mer sällan en landsbygdslokalisering. Oftare handlar det om en storstad i ett annat land. Etableringshämmande åtgärder riskerar därför att drabba hela landet. Den som tror att regional ekonomi handlar om ett nollsummespel kommer förr eller senare att bli besviken. Dröjer vi därtill med nödvändiga strukturjusteringar, som anpassar utgifterna till inkomsterna, kommer vi att bli varse fler exempel på förlorade svenska arbetstillfällen.

Problemen är olika i glesbefolkade och tätbefolkade regioner. Det borde egentligen säga sig självt. Problemen, svårigheterna, kostnaderna och hoten är inte desamma. Det är inte heller möjligheterna, dynamiken och skaparkraften. Både den positiva och den negativa sidan har olika dimensioner, olika bakgrund och olika lösningar.

Levande storstäder bidrar till att skapa en levande landsbygd. Ett gott exempel på sådant samarbete är det som sker mellan Bergslagsdelegationen,

NUTEK och Stockholms mark- och lokaliseringsbolag, där man försöker skapa arbete både i Bergslagen och i Stockholm. Detta samarbete hade i mars lett till 400 nya arbetstillfällen bl.a. genom etableringar av flera internationella företag.

Den förra regionalpolitiska debatten blev ett första trevande försök där det nya, moderna morgondagens Europa mötte den s.k. hembygdens dag. Bilden blev då annorlunda. Vi lever med en internationaliserad omvärld. Då gäller inte längre bara anslagsfördelning, utan också – ja fastmer – att finna de krafter som kan hjälpa moder Svea över svåra, tunga trösklar, och att finna de olika roller Sveriges olika regioner kommer att ha i morgondagens Europa. Våra barn kommer inte bara att ha Kopparberg, Värmland och Stockholm som hembygd, utan dessa regioners betydelse i Europa kommer att ingå i den regionala medvetenheten. Regionalt samarbete över nationsgränser blir en överlevnadsfråga. Här uppstår samarbetsnischer, där det gäller att skapa förutsättningar för regionerna att dra till sig olika sorters företag. Frukterbart samarbete uppstår för närvarande även mellan regioner på relativt långa avstånd från varandra och med olika storlek och struktur.

Det är därför, trots en del divergerande synpunkter, glädjande att det har funnits och alltjämt finns en påtagligt gemensam syn på de regionalpolitiska målen. Hela Sverige skall leva, och för första gången framgår det tydligt av betänkandet att detta även inkluderar storstäderna. För den tilltagande helhetssynen tackar jag utskottets ledamöter som i år har varit avsevärt mer tillmötesgående än tidigare på den punkten.

Cirka en tredjedel av landets befolkning bor i storstadsområdena. Storstadsregionernas betydelse sett ur internationellt perspektiv framhålls av utskottet. I år har man också för första gången accepterat att Stockholm, liksom övriga storstadsregioner, är en stark motor i den ekonomiska utvecklingen. Det handlar om att få motorn att fungera, så att den kan sprida goda effekter till övriga delar. Det finns utan tvivel ett samband mellan utvecklingen i särskilt Stockholmsregionen och en balanserad utveckling i hela landet.

Regionalpolitik är egentligen mindre en fråga om fördelning av länsanslag och avsevärt mer en fråga om infrastrukturella satsningar av olika slag. Men alla regionalpolitiska effekter ligger inte i politikernas händer. Förhållanden utanför det direkta politiska inflytandet spelar stor roll, exempelvis om lönekostnadsutvecklingen stiger mer än produktiviteten. Det har den gjort sedan 1970. I de områden där dessa obalanser är störst har man kunnat påvisa särskilt stor arbetslöshet. Givetvis går det att under viss tid ta ut mer ur produktionen än vad den genererar. Under kort tid kan alla göra det. Under lång tid kan en liten grupp göra det. Men om alla gör det under lång tid, uppenbaras till sist sambandet mellan insats och utfall i form av ekonomisk tillbakagång.

Det är därför så oerhört viktigt att vi får så många högproduktiva enheter som möjligt, där ersättning och produktion står i rimlig balans. Om lönerna är för låga i högproduktiva enheter och för höga i lågproduktiva, finns det risk för att de lågproduktiva insatserna ökar och att ekonomin börjar mala på tomgång.

Ökad utbildning, kompetenshöjning, innovationsstimulans och ett nä-

ringslivsvänligt klimat med frihet att välja optimala lösningar och priser på varor, tjänster och insatser, kombinerat med goda möjligheter för småföretagare, höjer den generella levnadsstandarden och utgör egentligen tillsammans med en välutvecklad infrastruktur den bästa regionalpolitiken.

Väl medveten om hur många olika kriterier som påverkar regionernas utveckling har regeringen också utfärdat direktiv till samtliga kommittéer och utredare att redovisa de regionalpolitiska konsekvenserna av sina förslag, bl.a. för att undvika eventuella negativa regionalpolitiska effekter.

Herr talman! Sverige har för närvarande en besvärande utlandsskuld. Vi kan på intet sätt finansiera de utgifter som vi de facto har. Vi lever helt enkelt på för stor fot. Vi har, om man bortser från lågkonjunkturen, även ett strukturellt underskott. Att i det läget, när verkligheten består av arbetslöshet och besparingar, tala om att förhindra tillväxt, förefaller oss moderater som ett olycksaligt återfall i 80-talets tänkande. Vi behöver tillväxt – även om den skulle komma snabbt och ryckigt – om vi skall klara alla sociala åtaganden.

Det synes vara en insiktslös majoritet som i betänkandet varnar för ohämmad tillväxt, i ett läge där tilltron för svensk valuta dalar, där företagen fortsätter att öka sina anställda i andra länder och minska sin andel i Sverige, där arbetslösheten är ett av de största problemen. Har man då satt sig in i vad det innebär att gå från gård och grund, att tvingas lämna sin hembygd, sitt hem, sina vänner, ofta drabbas av skilsmässa och personliga problem, ensamhet och ibland missbruk och allt annat som arbetslöshet och motsatsen till ohämmad tillväxt kan medföra?

Precis som en positiv utveckling i storstadsområdena sprider sig, riskerar även en negativ att göra det. Arbetslösheten i Stockholm är 6 %, bland ungdomar 9 %. Brottsutvecklingen i Stockholm visar kraftig ökning för rån, bombattentat och bombhot. Utvecklingen går mot fler och tyngre brott. Detta ger mer kostnader för polis och socialtjänst men också högre kostnader på många andra områden som socialbidrag, missbrukarvård, barnomsorg, gator, vägar och belysning, kollektivtrafik, fritid och kultur.

Det finns anledning att skapa en medvetenhet om storstadsproblematikens något annorlunda karaktär ur regionalpolitisk synpunkt och att även låta denna vägas in när den framtida regionalpolitiken alltmer måste inriktas på tillväxten av det osäkra välståndet i stället för att fördela ett givet välstånd, för att citera Gunnar Wetterberg.

I den framtida regionalpolitiken kommer också kvinnoaspekterna att få en ökad betydelse. Inom både regeringspartier och opposition har sådana efterfrågats. Det är därför särskilt glädjande med de konkreta åtgärder som nu kommer via NUTEK:s handlingsprogram för att främja kvinnors företagande i det regionalpolitiska stödområdet. Här avsätts en medelsram på 20 miljoner för att genomföra ett program för stöd till kvinnligt företagande. I framtiden borde kvinnor komma att tillhöra de nya banerförarna i tillväxtutvecklingen.

När socialförsäkringssystemen successivt förändras, kommer det samtidigt att bana väg för de nya företagarna. Personligen tror jag att många av dessa företag kommer att ligga i miljöer utanför storstäder. Ren luft, vacker och lättillgänglig natur och en människoanpassad omgivning kommer att bli konkurrenstillgångar såväl vad gäller enskildas val av rekreationsort vid

sjukdom eller ålderdom som vid lokalisering av företag med efterfrågad arbetskraft.

Här kan det bli ett samspel mellan storstäder, där resurser genereras, och landsbygdsområden som kan blomma upp när de ansamlade resurserna spenderas där. Därmed sprider sig välbefindsuppbyggnaden, och det är dit regionalpolitiken syftar.

Även om oppositionen önskar sig mer pengar till det mesta, finns ändå en gemensam huvudinriktning i honnörsorden tillväxt, valfrihet och rättvisa. Även majoriteten önskar sig givetvis mer resurser, precis som de enskilda medborgarna i sin vardag. Vi får hoppas att de regionalpolitiska åtgärderna skall bidra till att stärka de välbefindsskapande krafter som Sverige är i så stort behov av.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till majoritetens hemställan i AU13 samt till den moderata motivreservationen.

Anf. 52 TAGE PÅHLSSON (c):

Herr talman! Låt mig börja med att kort ansluta till Charlotte Ceder-schiölds inledande ord om detta med hembygd och annat. Jag ställer helt upp på att debatten bör vara mera av övergripande karaktär och mindre syssla med hembygdsproblematik. Jag kommer dessutom från ett av de län som är allra hårdast drabbade i landet, Västernorrlands län, så jag tror inte att jag över huvud taget behöver dra fram några speciella problem. Alla vet hur det ligger till där.

Det är med blandade känslor jag går in i debatten i detta ärende. I mitt fall är det litet knepigt, för det handlar om ett ämnesområde som jag har stort intresse för och lång praktisk erfarenhet av.

Varför då blandade känslor? Jo, för att jag inte kan komma ifrån upplevelsen av att man för en skendebatt här i kammaren, liksom för övrigt även i andra politiska fora, när man debatterar regional utveckling. Debatten förs bland politiker som har formell beslutanderätt, javisst, politiker som förfogar över – och kan fördela – skattemedel för verkställande av besluten men som egentligen har ett begränsat inflytande över regionalpolitikens praktiska utformning. Och detta på grund av egna beslut i denna kammare – huvudsakligen i en annan tid, dvs. under föregående regeringstid!

När man här i olika omgångar har beslutat om att släppa de statliga verken allt friare och avhånt sig alla möjligheter till politisk påverkan av trafikuppläggning, organisation, investeringar m.m., har man också i praktiken sagt: Sköt det här som ni finner bäst, huvudsaken är att ni får ekonomisk bärighet på verksamheten!

Vad har då detta inneburit? Jo, herr talman, jag sticker nu ut hakan och påstår att den regionala utvecklingen i vårt land numera drivs och formas av de statliga verken, framför allt de affärsdrivande!

Det är besluten i direktionsrummen hos Posten, SJ, Televerket, Vattenfall och Vägverket som på både kort och lång sikt ger de praktiska möjligheterna för våra regioner och bygder att överleva. Indragningar och nyorganiseringar med arbetslöshet och serviceförsämringar bidrar i högsta grad till att ta död på medelstora och mindre samhällen runt om i landet.

Vi rikspolitiker protesterar och lokalpolitikerna uppvaktar, pressen fros-

sar och skriver, och insändarskribenterna rasar – men vad händer? Ingen-ting, eftersom ingen av oss har makt att göra något.

Det är med förlov sagt, herr talman, makabert, ja nästan patetiskt, att då konstatera det mycket stora intresse som visas regionalpolitiska ärenden från riksdagsledamöternas sida. Man kan bara titta på det stora antalet motioner – även undantaget de obligatoriska s.k. hembygdsmotionerna – som föreligger i anslutning till dagens betänkande.

I det perspektivet, herr talman, känns det på något sätt mindre meningsfullt att diskutera detaljer i den lagda regionalpolitiska propositionen, som i och för sig innehåller mycket som är bra och ger goda förutsättningar för en förbättrad regional utveckling i landet.

Till de blandade känslorna hör för mig även funderingarna över den allmänna inriktningen av regionalpolitiken. Vi har ju i regeringsförklaringen från Centerns sida fått in en klar linje om att hela landet skall leva, och den inriktningen framgår också mycket klart i propositionen.

Tyvärr måste man i dag fråga sig om denna linje har den breda förankring som vi har trott. Jag syftar då givetvis på den märkliga debattartikel som nyligen har skrivits av ett departementsråd i Finansdepartementet och den debatt som börjat spira efter den. Genom att ifrågasätta det regionalpolitiska stödet till bl.a. Norrland och skogslänen sår man ett frö till en, som jag ser det, otrevlig och egentligen rätt improduktiv nord-syd-dialog. Det finns anledning att fråga: Till vilken nytta?

Herr talman! Jag skulle gärna se att vi överlag visade mera av ödmjukhet när vi diskuterar de regionalpolitiska frågorna. Det har i dag varit litet av knivkastning mellan denna talarstol och bänkarna i kammaren, och jag tror inte att det är bra för landet. Jag skulle vilja att vi i större utsträckning försökte samarbeta över partigränserna, när det inte gäller oundvikligen partiskiljande frågor, och att vi inriktade oss på övergripande mål, som t.ex. vad den eventuella EG-anslutningen kommer att innebära för den regionala utvecklingen i landet. Detsamma gäller arbetsmarknadsfrågorna, som är oerhört väsentliga och där vi har stora problem framför oss, infrastrukturens uppbyggnad och möjligheterna att över huvud taget skapa överlevnadsmöjligheter i stora delar av landet. Inte minst gäller det vad som har påpekats av mina kvinnliga kolleger från Stockholm, nämligen storstädernas situation och de sociala problem som där uppkommer genom bristande balans mellan befolkningstal och arbetsmarknad.

Herr talman! Jag vill med detta inlägg försöka väcka till eftertanke och kanske ge underlag till fortsatt diskussion om riksdagens arbetssätt och möjligheter att i praktiken påverka landets regionala utveckling. Jag har inget annat konkret yrkande än bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 13.

Anf. 53 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Hans Andersson har tagit upp de huvudsakliga argumenten för att vi måste bedriva en regionalpolitik som syftar till att försöka lyfta upp de regioner som på olika sätt drabbas av en oreglerad marknadsekonomi. Vårt parti anser att en politik som syftar till att utjämna obalanser mellan

olika regioner måste vara en del av den ekonomiska politiken, inte någon sorts socialpolitik vid sidan av den ekonomiska politiken.

Vi anser att ökade klyftor mellan människor, mellan regioner och mellan kön hämmar den ekonomiska utvecklingen. Inkomstskillnaderna i Europa per individ är med våra mått mätt ofantliga. I de två rikaste regionerna i EG-området är den genomsnittliga inkomsten fyra till fem gånger större än i den fattigaste. I de tio sämsta regionerna ligger arbetslösheten på 25–30 % mot bara 3 % i de bästa regionerna. Jag tror att vi här har en del av förklaringen till att den ekonomiska stagnationen drabbar Europa i den utsträckning som är fallet i dag.

Då och då poppar det i debatten upp triviala analyser baserade på att ekonomisk tillväxt ofta är förknippad med befolkningstäta regioner. Därav dras slutsatsen att vi nationellt skall prioritera satsningar på storstäderna för att dessa skall kunna bli vinnare i kampen med andra storstäder och tillväxtregioner.

Jag anser för min del att vi i stor utsträckning har sysslat med detta under de senaste åren. Det har handlat om stora satsningar på E 6, E 4 och E 3, Öresundsbro, snabbtåg mellan storstäderna, Dennispaket, Adelsonpaket, forskning, högskolor, kultur osv.

Det planerades enligt propositionen våren 1991, "Näringspolitik för tillväxt", att 100 miljarder skulle gå i huvudsak till storstadsområdena. Den socialdemokratiska regeringen var ansvarig för denna proposition. Man kan fråga sig: Var är den tillväxten nu? Borde den inte i varje fall ha börjat inträffa nu?

Den asociala fastighetsspekulationen på 80-talet var ett försök att göra snabba vinster på storstadsfastigheter, både i vårt land och utomlands. Var är de vinsterna nu? Urbaniseringseffekterna var så stora att ekonomiska experter ansåg att man kunde betala överpriser på fastigheter i storstäder och ändå få igen pengarna med god vinst.

Jag instämmer med de talare som sagt och även i det som anförs i propositionen om att i parollen "Hela Sverige skall leva" också ligger att storstäderna skall leva. Men vi får inte hamna i en naiv övertro på storstädernas möjligheter som ekonomiska motorer. Också storstäderna har betydande sociala problem, arbetslöshet och stagnation.

Det är naturligt att den som kommer från den del av landet som haft tillgång till den traditionella delen av regionalpolitiken också har perspektiv på denna ur den egna landsdelens synvinkel. Vi ser för vår del regionalpolitiken som en liten återbetalning av de resurser som denna landsända faktiskt tillfört landet. Regionalpolitiken är också ett medel för att se till att denna del av landet skall fortsätta att fungera och även fungera bättre. Vi tror också att storstäderna i längden kommer att i huvudsak tjäna på en sådan politik.

Bara den norrländska skogsindustrin bidrar för närvarande till landets inkomster med ett nettoexportvärde om i storleksordningen 30 miljarder kronor. Det är mer än dubbelt så mycket som Saab och Volvo bidrar med under ett gott år.

Skulle den elkraft som i dag tillförs landet från den norrländska vattenkraften köpas från annat håll, torde kraftigt ökade elenergikostnader bli följden. Alternativkostnaden för denna elenergi torde kunna uppskattas till i

storleksordningen 10 miljarder kronor per år. Enbart skatteintäkterna från elproduktionen i norr tillför statskassan flera miljarder kronor per år.

De regionalpolitiska medel om ca 2 miljarder kronor som årligen tillförs Norrland är därför en förhållandevis måttlig summa jämfört med de värden som landet hittills tillförts från dessa källor.

Bohlins revisionsbyrå taxerar marknadsvärdet av Vattenfalls kraftstationer bara i Norrbottens län till ca 35 miljarder kronor. Liknande taxeringar har gjorts av t.ex. MoDo:s anläggning i Husum, som värderas till ca 10 miljarder kronor.

Det är ovedersägligt att de norrländska malmtillgångarna har fungerat som bas för svensk stålindustri och annan metallproduktion. Den inhemska produktionen av metaller har i sin tur varit viktig för verkstadsindustrins råvaruförsörjning. De stora avstånden i Norrland, som ofta är en nackdel, har också varit en fördel, eftersom Norrland har varit ett utmärkt testområde t.ex. för högspänningsöverföring av elenergi och för långväga telekommunikationer. Svenska lastbilar och bussar har fått sin höga kvalitet delvis genom att de kunnat testas under förhållanden som har ställt stora krav på dylika transportmedel. Det är heller ingen tillfällighet att utländska biltestare nu valt norra Norrland som ett försöksområde för sin verksamhet.

Den relativt höga andelen av effektiv processindustri och vattenkraftsproduktion ger denna del av landet ett mycket högt produktionsvärde per anställd. Denna struktur har lett till att varje arbetande i Norrland ger ett betydligt större bidrag till landets nettoexportvärde än vad arbetande i övriga landet gör.

Den norrländska infrastrukturen har uppskattats ha ett värde av ungefär 1 000 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 700 000 kr per invånare. Att låta denna infrastruktur förfalla och bygga upp den igen i något annat område skulle vara ett gigantiskt nationalekonomiskt slöseri.

Jag tycker att det är rimligt ur nationalekonomisk synpunkt att investeringar i infrastruktur per capita är större i denna del av landet än i storstadsområdena. Det innebär naturligtvis inte att vi inte skall göra stora investeringar också i storstadsområdena. Det har för övrigt vårt parti även ställt sig bakom.

Landet måste, som en del talare också markerat, ses som ett samverkande system, där såväl goda livsmiljöer som väsentliga produktionsresurser skall värnas.

För Norrlands del måste särskild uppmärksamhet också ägnas åt möjligheterna till ökad handel och kommunikation mellan de olika länderna på det som numera kallas Storkalotten. I de fem nordligaste länen eller fylkena i Sverige, Finland och Norge samt i västra Ryssland bor ca 4 miljoner människor. Råvarutillgångar och potential för en modern industriell utveckling är goda.

Det handelsutbyte som nu börjar spira i denna region måste präglas av en strävan till ömsesidig utveckling i alla länder och stödjas med förbättrade kommunikationer. I området finns tillgång till kunskap om högteknologi och forskningsresurser i t.ex. Uleåborg, Luleå och Kiruna. Näringslivet är faktiskt mer differentierat än vad många tror, och andelen tjänsteproduktion ökar.

Om vi räknar in i detta område den del av landet som går ned t.o.m. Jämtlands län och län på motsvarande latitud i Norge, Finland och angränsande regioner i Ryssland, finner vi att här finns 7 miljoner människor. Det finns ungefär 15 miljoner människor i den närmaste omgivningen.

Avstånden är stora, och där är inte särskilt tätbefolkat. Men befolkningen är inte heller särskilt liten. Väckande tjänsteproduktion, väckande kunskapsintensitet i näringslivet och ett rikt kulturliv kännetecknar de expansiva regionerna i Europa. Men dessa fenomen finns också i den norra delen av Norden. De finns inte bara i Baden-Württemberg, Lombardien eller Katalonien.

Vi kan inte heller flytta företagen i skogsindustrin till Arlanda, rymdforskningen i Kiruna och vattenkraftsstationerna i Luleälven till Sturup eller LKAB:s gruvor och SSAB till Landvetter. Det är naturligtvis oundgängligt att denna typ av verksamhet bedrivs där den nu finns, dvs. där råvarutillgångarna och andra naturliga förutsättningar finns.

Herr talman! Det är givetvis alldeles nödvändigt att det nu genomförs analyser för att snabbt forma en ny regionalpolitik som kan hantera de oerhörda problem som bolagisering, privatisering, avreglering och EG-anpassning ställer till med. Redan den förra regeringen skar ned i omfattningen av regionalpolitiken i EG-anpassningens anda. I själva verket kommer, enligt min mening, den pågående utvecklingen att kräva en kraftigt förstärkt regionalpolitik. Det parlamentariska inslaget i den regionalpolitiska översynen borde vara en självklarhet. Där instämmer jag med de övriga talare som har kritiserat regeringen.

Herr talman! Jag instämmer i Hans Anderssons yrkande vad avser mom. 1 i betänkandet.

Anf. 54 OLLE LINDSTRÖM (m):

Herr talman! Det råder stor samstämmighet här i kammaren om de regionalpolitiska målen. Vägen dit – hur målen uppnås – finns det däremot skiljaktiga meningar om.

Jag skall i mitt korta anförande belysa några områden som i huvudsak berör skogslänen. I och med det kommer jag också att beröra mitt hemlän Norrbotten.

Regeringen för nu en aktiv politik för regional utveckling. Genom att stimulera och förbättra de mindre företagens möjligheter att utvecklas kan dessa bidra till en positiv regional spridning av arbetstillfällen. Satsningarna på infrastrukturen är också betydelsefulla för hela landet i allmänhet och naturligtvis för glesbygden.

Förbättringar i infrastrukturen är den mest verk samma åtgärden för att långsiktigt stärka näringslivet, ekonomin och utvecklingsmöjligheterna i olika delar av landet. Investeringar i infrastrukturen är i allmänhet samhälls-ekonomiskt mycket lönsamma. Trots att detta många gånger tidigare har framhållits av ansvariga politiker, inte minst i regionalpolitiska sammanhang, är det en borgerliga regeringen en situation med ett kraftigt eftersatt vägunderhåll och en eftersläpning i utbyggnaden av vägnätet, inte minst i Norrbotten. Det här kommer att klaras av med hjälp av ökade satsningar på infrastrukturen.

Norrbotten är ett starkt industriberoende län. Det geografiska läget inne-

bär höga transportkostnader, och därför är investeringar i infrastrukturen mycket betydelsefulla för länets framtidsmöjligheter. Våra tunga råvaror som malm, stål och skog är beroende av framkomliga vägar, året runt, till rimliga kostnader.

De investeringar i vägar och järnvägar som riksdagen beslutat om – ungefär fyra gånger så stora som genomsnittet under 80-talet – är glädjande och betyder oerhört mycket för den regionala utveckling som vi alla eftersträvar.

Ett annat område som nu måste uppmärksammas är skogsbrukets och skogsindustrins framtid. Skogen är förnybar råvara som via förädling tillför landet stora exportinkomster. Skogsbruket med tillhörande förädlingsindustri är Sveriges viktigaste näring. Skogen ger en positiv bytesbalans på över 50 miljarder kronor årligen och sysselsätter direkt och indirekt ca 300 000 personer.

Skogsbruket är också från regional synpunkt mycket viktigt. Det är av stor vikt att skogen även i framtiden får bidra till välfärd, överskott i handelsbalansen och sysselsättning i glesbygden.

Skogstillgångar och avverkningsmöjligheter ökar. Enligt slutsatserna i ett betänkande från 1990 års skogspolitiska kommitté är det möjligt att uthålligt avverka omkring 95 miljoner skogskubikmeter per år från slutet av 90-talet. Detta skall sättas i relation till nuvarande avverkning på 60–70 miljoner skogskubikmeter. Virkesförrådet per hektar och andelen äldre skog ökar.

Skogsindustrins prognoser visar att högst 70 % av tillväxten kommer att kunna utnyttjas av industrin de närmaste 10–15 åren. Det är viktigt att se till att skogsråvaran används.

Främst i Norrlands inland, långt från massafabrikerna, kan – om ingenting görs – utnyttjandet av skogen som uthållig resurs minska. Nedläggningen av ett antal enheter inom skogsindustrin och de stora transportkostnaderna i Sverige gör att skogsbruket slås ut i stora områden t.ex. i Norrbotten. Den förnybara råvaran utnyttjas inte, och skogsnäringen som livsnerv i glesbygden upphör. Det behövs därför alternativ.

Några av de mest kvalificerade produkterna man kan använda skogsråvaran till är drivmedel. Etanol och butanol, som framställs ur biomassa, kan processas till bränsle, ett alkoholderivat. Det kan blandas i alla typer av motorbränslen.

Enbart i Norrbotten finns i dag fem miljoner ton biomassa som kan användas i sådan energiproduktion. Det borde vara av riksintresse att möjliggöra ett fortsatt utnyttjande av den växande skogen. Det är dessutom fullt möjligt att använda returfibrer i en sådan process.

Med hjälp av ett sådant inhemskt baserat energisystem kan glesbygden, skogslänen och Norrbotten, erhålla ett stort tillskott av arbetstillfällen. Exempelvis borde regionalpolitiska medel kunna utnyttjas till projektstudier av fullskaleanläggningar vad avser användningen av biomassa till framställning av drivmedel.

I norra Sverige finns också andra möjligheter. Bengt Hurtig var nyss inne på den frågan. Det finns utmaningar som är knutna till Kolahalvön.

Kolahalvön och det rysk-norska Barents hav är ett av världens rikaste områden på naturtillgångar som mineraler, naturgas, olja och fisk. Här finns all anledning att underlätta handelsutbytet mellan Sverige och Ryssland på

olika sätt. Järnvägsförbindelserna via Finland är från den synpunkten mycket viktiga. En ny hamn i Luleå är också betydelsefull. Det gäller bl.a. en ny malmskeppningshamn som kan ta in större båtar. En hamn behövs också för ett industriellt utvecklingssamarbete med Kolahalvön och Ryssland.

Jag hoppas att det regionalpolitiska råd som nu skall göra en översyn av regionalpolitiken tar hänsyn till vad jag har anfört. Det gäller framför allt utmaningen i att skapa ett utbyte med våra grannar längst upp i norr.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet och till den moderata reservationen.

Anf. 55 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Jag kan i stor utsträckning instämma i det Olle Lindström sade om vidareförädling av skogsråvaran.

Det omedelbara hotet inför det kommande, och nästkommande, budgetåret mot såväl Norbottens län som andra län är den indragning av medel från den offentliga sektorn som regeringen avser att göra. Hittills har arbetslösheten i stor utsträckning drabbat männen. Men med denna attack mot kommuner och landsting som regeringen gör kommer även kvinnorna att drabbas i stor omfattning.

Är Olle Lindström beredd att agera för att kommunerna skall få tillgång till medel så att de slipper avskeda personal?

Anf. 56 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Om kommunerna inriktar sig på den primära verksamheten, omsorgen och övriga delar som kommunerna enligt kommunallagen skall sköta, tror jag att det finns resurser för att klara de arbetstillfällen för kvinnor Bengt Hurtig efterlyser. Kommunerna och landstingen har breddat sig en hel del med tanke på den uppgift de egentligen har. Inte minst i min hemkommun har det visat sig att det finns möjligheter att dra in på sådana områden som inte är prioriterade. Därför inverkar detta inte på kvinnors sysselsättning.

Anf. 57 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Om dessa besparingar skall genomföras är det ofrånkomligt att områden som vård, omsorg, utbildning och kultur drabbas.

När jag var i Tyskland i höstas träffade jag konservativa politiker. De sade att de nu inte kunde avskeda fler människor från den offentliga sektorn. Det skulle kosta i stort sett lika mycket att betala dessa människor via a-kassor och socialbidrag. Det fanns inte någon ekonomisk vinning.

Kan Olle Lindström tänka sig att lyssna på den typen av konservativa politiker som finns i Tyskland?

Anf. 58 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag är beredd att lyssna på alla politiker, oavsett från vilket parti de kommer. Men jag tror mig kunna säga att jag är ganska erfaren när det gäller den kommunala sektorn. Jag har jobbat där i 15–20 år. Därför vet

jag vilka möjligheter det finns till förändringar i det politiska arbetet i kommunerna.

Kommunerna har breddat sig på tekniska områden, t.ex. fastighetsförvaltning. Det finns många områden som det läggs alltför stora pengar på. Om kommunerna endast ägnade sig åt prioriterade områden som skola, omsorg osv., skulle det finnas resurser för att mer än väl klara en hög kvalitet på omsorgen och arbetstillfällena.

Jag tror inte alls att det är så som Bengt Hurtig vill göra gällande, dvs. att det måste göras stora neddragningar. Det hela är en prioriteringsfråga.

Anf. 59 JOHN ANDERSSON (-):

Herr talman! Lagom till den regionalpolitiska debatten kommer de senaste dumheterna om Norrland direkt från regeringskansliet. Ett departementsråd tycker att man skall slopa Norrlandsstödet och i stället satsa på Skåne.

Egentligen var det inte någon nyhet. Departementsrådet har haft sina föregångare. T.ex. hade experterna i Produktivitetsdelegationen ungefär liknande åsikter. Överdirektör Göran Aldskogius tycker inte att det är önskvärt att skapa nya arbetstillfällen i glesbygden. Ovanpå detta har också huvudstadens landshövding gjort två uttalanden. Det ena gäller arbetslösheten, och det andra gäller väganslaget. Kännetecknande för dessa båda personer är deras främlingskap gentemot verkligheten.

Vill man gå tillbaka ordentligt i historien kan man börja med Axel Oxenstiernas ord "I Norrland hava vi inom våra gränser ett Indien blott vi förstå att bruka det". Jag tror säkert att man har förstått att bruka det, eftersom synen på Norrland har haft en kolonial prägel. Det gäller också den politik som har bedrivits i Norrland. Det är Norrlands skog och malm som med en billig vattenkraft i ryggen skapat en stor del av vårt lands välbefinnande.

Nu har departementsrådets utspel också inspirerat en ledamot av Sveriges riksdag. Det har resulterat i en interpellation till arbetsmarknadsministern där interpellanten frågar om regeringen är beredd att föreslå att de statliga investeringarna i större utsträckning går till södra Sverige. I interpellationen kan man läsa att det alltför länge varit en självklarhet att investeringar huvudsakligen skall göras i glesbygd i Norrland. Interpellanten anser dock att det även fortsättningsvis blir nödvändigt med en fortsatt penningström från söder till norr.

Den enda tröst jag kan ge interpellanten är att han inte är ensam om att få allt om bakfoten. Han är i gott sällskap, som jag har redovisat här. Man undrar om detta är en medveten kampanj eller om det sker mot bättre vetande.

Förhållandet är ju det motsatta, nämligen att Norrland inte kostar. Det regionalpolitiska stödet är ca 2,5 miljarder kronor. Den återbäring som detta stöd ger är mycket liten i förhållande till det exportnetto som Norrlandslänet lämnar ifrån sig. De fem nordligaste länen står för drygt 80 % av landets vattenkraftsproduktion och 40 % av landets totala elkraftsproduktion. Drygt 50 % av elkraften "exporteras" söderut.

Skogsbaserad norrländsk industri bidrar årligen med ett nettoexportvärde på över 30 miljarder kronor. Jämför detta med landets bilindustri!

Norrlandsförbundet har av SCB-material tagit fram nettoexportvärdena för de fem nordligaste länen och jämfört dem med riksgenomsnittet. Det visar att Jämtland ligger 26 500 kronor över riksgenomsnittet, Västernorrland 22 700 kronor, Norrbotten 19 000 kronor, Västerbotten 17 800 kronor och Gävleborgs län 13 100 kronor över riksgenomsnittet per sysselsatt.

Här kan man tala om strömmar och i vilka riktningar de går. Det är inget tvivel om, tvärt emot vad många försöker göra gällande, att landet som helhet skulle må bra om det satsades och investerades ännu mer i Norrland.

Med en regionalpolitik som gör skäl för namnet måste nu satsningar göras på en rad områden i Norrland. Självfallet måste ett fortsatt skogsbruk garanteras även framdeles i Norrlands inland. Det behövs ett återinsatt stöd för gruvprospektering. Ytterligare resurser måste till för att bygga ut infrastrukturen på en rad områden.

Det här är satsningar som skulle vara en form av återbäring av de värden som skapas i vårt lands norra del. Det skulle i sin tur garantera en fortsatt välfärdsnivå i vårt land.

Herr talman! Det har talats mycket om nationell samling här i dag och att man inte skall ställa region mot region. Det låter väl bra, men om detta skall bli möjligt måste man nog sluta med att ständigt utdela örfilar i en viss riktning. Att ständigt vända den andra kinden till är nog inte heller så lämpligt i längden. Jag har i mitt korta inlägg försökt att balansera den nationella samlingen.

Anf. 60 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Regionalpolitiken hamnade åter i fokus häromdagen. Låt mig som företrädare för ett norrländskt skogslän få framhålla att jag givetvis anser att det är viktigt för vårt lands utveckling att vi kan behålla och utveckla vår konkurrenskraft, inte minst i ett europeiskt perspektiv. Då behöver vi en stark huvudstadsregion lika väl som tillväxtkraft i våra relativa storstadsregioner på västkusten och i Skåne. Så långt har Gunnar Wetterberg helt rätt. Det tjänar hela landet på.

Men på samma sätt som mitt län, Gävleborgs län, behöver både en växtkraft i Gävle-Sandviken-regionen och ett omland i övriga regionen som är i inbördes balans, behöver hela vårt land en utveckling som är i inbördes balans. Hela Sverige skall leva! Det krävs sålunda en genomtänkt utvecklingsfrämjande politik för hela vårt land. Den måste ta sikte på de olika förutsättningar som råder i olika delar.

En uppmärksam rapport i vintras visade för övrigt att det inte är alldeles lätt att dra några snabba slutsatser om vilka län eller regioner i vårt land som skulle vara mer närande eller tärande för vårt lands ekonomiska utveckling. Då är det inte bara helt onödigt och provocerande att ställa regionalpolitikens ändå rätt blygsamma stödformer i motsats till våra potentiella tillväxtregioners möjligheter. Det är helt enkelt poänglöst.

Herr talman! Liksom utskottet vill jag understryka att regionalpolitiken endast marginellt kan påverka den regionala utvecklingen. Långt viktigare är det att regionalpolitiska hänsyn tas när åtgärder utformas inom arbetsmarknads-, närings-, trafik-, skatte-, utbildnings- och forskningspolitiken.

Jag vill också kraftigt understryka det ansvar som statliga affärsverk har i sitt förändringsarbete.

I Gävleborg dominerar fortfarande skogen och järnet den ekonomiska utvecklingen. Det har gjort den sårbar för konjunkturväxlingar och vikande exportutveckling. Det är huvudorsaken till att länet tidigt drabbades av de senaste årens ekonomiska nedgång. Förhoppningsvis kan nu de första tecknen på en vändning i exportindustrin, och då särskilt inom skogsindustrin, ge positivt utslag för länet. Men inom dessa sektorer kan vi ändå inte räkna med att ens en kraftig konjunkturuppgång kommer att skapa förutsättningar för särskilt många nya jobb.

Herr talman! Arbetslöshetens gissel slog tidigt och hårt mot Gävleborg redan vintern 1990/91. Tillsammans med Norrbotten låg arbetslösheten i Gävleborg redan från början i topp. I mars i år var 13 500 personer arbetslösa. Det är 7,5 %. Ungefär 26 000 personer, eller 14 % av den arbetsföra befolkningen, är utan arbete eller placerade i olika arbetsmarknadsåtgärder. Ungefär en tredjedel av ungdomarna i åldern 18–24 år står på så sätt utanför arbetsmarknaden. I Bollnäs och Ovanåker gäller det 2 av 5 ungdomar.

Befolkningsutvecklingen i Gävleborg har länge varit vikande. Sedan 1975 har befolkningen minskat med mer än 5 000 invånare. År 1992 var Gävleborg ett av de fyra län vars befolkning minskade. Sysselsättningsläget och de begränsade utbildningsmöjligheterna har gjort att många ungdomar flyttar från länet. Kvinnounderskottet är stort i glesbygdskommuner och bruksorter.

I mitt län är också utbildningsnivån låg sett i ett nationellt perspektiv. Andelen högskoleutbildade är bland de lägsta i landet. Utbildningsnivån och bristen på utbildningstradition utgör allvarliga hinder för en utveckling som ställer stora krav på förnyelse. När konjunkturen vänder kan det paradoxalt nog bli brist på arbetskraft till de nya jobb som skulle kunna skapas också i mitt län.

Det ytterst allvarliga sysselsättningsläget i Gävleborg överträffas endast av läget i Norrbotten. Hela Gävleborgs län är således i alla avseenden ett Norrlandslän. Vår geografiska belägenhet, med Gävles relativa närhet till landets främsta storstadsregion Stockholm–Uppsala-området, tycks emellertid ha skapat en synvilla att det inte kan vara så allvarligt som längst uppe i norr.

Det gör att man i stort sett i alla sammanhang när regionala förhållanden skall beaktas förbiser Gävleborgs län. Vi tycks ligga i något slags skugga när beslutsfattarna i centrala sammanhang skall ta regionalpolitiska hänsyn. Vi ser det mycket tydligt när olika centrala affärsverk och myndigheter nu skall rationalisera. Gävleborgs län, och särskilt Gävle, förefaller vara favoritobjekt för allsköns indragningar.

Herr talman! Helt avgörande för utvecklingen i Gävleborg är emellertid den ekonomiska utvecklingen i vårt land och därmed vilken ekonomisk politik som förs och vilka resultat den får. Vårt land är utrikeshandelsberoende. Det gäller genom vår näringsstruktur i särskilt hög grad Gävleborg. När konjunkturen går upp eller ned i Sverige gör den det i mitt hemlän med i 50 % större utsträckning.

Regionala obalanser blir tydligare och allvarligare i tider av dålig ekono-

misk utveckling. En politik för tillväxt gör inte att glesbygden kommer på efterkälken – den förhindrar däremot att glesbygden får slå igen helt.

De viktigaste inslagen i en långsiktig ekonomisk politik för tillväxt i vårt land, och därigenom för Gävleborg, är såsom det också formulerats av regeringen: Sänkt strukturellt underskott i statsfinanserna för att skapa låg inflation och lägre räntor. Skattepolitik för arbete, sparande och tillväxt, samt en svensk anslutning till EG. Då skapas bättre konkurrensförhållanden för exportföretag. Då stimuleras nyföretagande och investeringar i produktivt arbete. Det kan innebära en renässans för ny- och småföretagande.

Framtidens jobb skapas framför allt i de små företagen. Med avregleringar och förändring av den offentliga servicen kan möjligheter till nya företag inom tjänstesektorn skapas. Inte minst inom traditionella kvinnoyrken inom vård och omsorg skapas utrymme för både nya jobb och nya företag.

Målet för en liberal regionalpolitik är att skapa miljöer som kan stimulera kreativitet, enskilda initiativ och lokal mobilisering. Kampanjen "Hela Sverige skall leva" har visat att såväl idéer som kreativa människor finns överallt i vårt land.

Herr talman! I Gävleborgs län är Ljusdal och Hofors inplacerade i stödområdet. De problem som föranledde den tillfälliga inplaceringen av Ovanåker, Bollnäs, Söderhamn och Nordanstig i stödområdet har kraftigt förstärkts under pågående lågkonjunktur. I flera fall har den därav föranledda utslagningen av arbetsplatser haft en sådan omfattning att problemen inte längre kan lösas endast av en uppgång i den ekonomiska utvecklingen. Det gäller i synnerhet kommunerna i Voxnandalen – Bollnäs och Ovanåker. Jag välkomnar därför regeringens nyligen fattade beslut att förlänga den tillfälliga inplaceringen av bl.a. dessa fyra kommuner.

Gävleborgs län är med sin långsträckt form från norr till söder mycket beroende av goda kommunikationer. Genom sitt geografiska läge har länet en strategisk betydelse för all markbunden trafik mellan Norrland och Mellansverige. All omfattande och tyngre trafik på såväl väg som järnväg passerar genom länet. Infrastrukturpropositionen har på ett glädjande sätt tillgodosett våra främsta behov vad gäller upprustning av vägar och järnvägar.

Förverkligandet av snabbtågsförbindelser längs Ostkustbanan och Norra stambanan kommer att förkorta restiden till Uppsala och Stockholm avsevärt. Det kommer att underlätta och förstärka de satsningar som näringsliv och kommuner gör för att utveckla södra Norrland. Det utvidgar de lokala arbetsmarknaderna och ökar möjligheten till såväl tillfällig som mera varaktig arbets- och utbildningspendling. Det förbättrar interaktionen mellan arbetsmarknader inom länet men även med Uppsala- och Sundsvallsregionen, vilka också är betydande utbildningscentra.

Därmed, Arne Jansson, har kraven i min motion A472 tillgodosetts av den av regeringen förda politiken.

Anf. 61 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! För en tid sedan gjorde tidningen Veckans affärer ett försök till analys över vilka regioner i landet som hade förutsättningar att utvecklas. Enligt tidningen löper Bergslagen stor risk att bli ett enda stort gruvhål eller ett reservat för pensionärer. Framtidsforskaren Åke E. Andersson ansåg att

Prot. 1992/93:105
5 maj 1993

Regionalpolitik

det behövs djärva planer och föreslog en rejäl import av entreprenörsorienterade Hongkongkineser som skulle kunna sätta fart på området. Åke E. Andersson ansåg också att Bergslagen är fångad i sin historiska roll. Det kanske ligger något i det. Bergslagen kan ses som den svenska industrins vagga och har spelat en stor roll i välståndsutvecklingen.

Det som de flesta kommunerna i området har gemensamt är att de varit och är beroende av en enda dominerande industri. Vi vet vad som händer orten och kommunen när en stor industri tvingas att lägga ner verksamheten. Bergslagen har varit och är sårbar i den omstrukturering som pågår.

Örebro län har under de senaste 20 åren utsatts för en omfattande struktumvandling. Den ekonomiska krisen och regeringens ekonomiska politik har lett till den högsta arbetslöshet vi någonsin haft i länet. Siffran för öppet arbetslösa är nu 7 %. Vi ligger på tredje plats i landet. Det är ingen placering vi eftersträvar. Men så är det, och länet måste därför prioriteras när det gäller regionalpolitiska insatser inom alla områden.

Vad gäller industrisektorn har Örebro län en koncentration av tung verkstads- och processindustri i länets norra, västra och södra delar. Vi kallar det halvmånebältet. Gemensamt för de kommuner som ingår i bältet är beroendet av industrisektorn. Man är beroende av ett enda företag och en bransch. Det gäller framför allt kommunerna Hällefors, Ljusnarsberg, norra delen av Lindesbergs kommun, Degerfors och Karlskoga.

Invånarna i länet har numera lärt sig att det är på dem själva det beror om det skall bli ytterligare arbetstillfällen. Det finns ett stort lokalt engagemang. Men det är viktigt, som Georg Andersson betonade i sitt anförande tidigare i dag, att de lokala initiativen tas tillvara på ett bättre sätt. Till det behövs också hjälp och stöd i form av regionalpolitiska insatser

Vi är naturligtvis oroliga för vad en privatisering och bolagisering av statlig verksamhet kommer att betyda för våra kommuner. Vem är intresserad av att driva verksamhet i områden med stor arbetslöshet och där t.ex. posten och televerksamheten är hotad?

I fyra motioner har vi socialdemokrater från Örebro län beskrivit vad vi anser behövs för att utveckla länet både på kort och lång sikt. En inplacering av Hällefors och Ljusnarsbergs kommuner i stödområde 1 är i dagens svår-bemästrade situation en nödvändighet. Regeringen har möjlighet att under en begränsad tid besluta om högre lokaliseringsbidrag för kommuner som är placerade i stödområde 2. Det har man gjort när det gäller Hällefors och Ljusnarsberg. Det är naturligtvis bra. Men bättre och mer berättigat är att de blir varaktigt inplacerade i stödområde 1.

Vi har också beskrivit vad som behövs för att utveckla Karlskoga-Degerfors-regionen. Det är också fler omgivande kommuner än Degerfors som är beroende av arbetsmarknaden i Karlskoga, nämligen Storfors och Kristinehamn i Värmland.

Vi har föreslagit nödvändiga satsningar på vägar, järnvägar och på utbildningen. Kravet på utbildningen kan delas upp i två delar. En del ger en utbildning och förbättrad kompetens till dem som är drabbade av strukturaliseringar. Den andra delen skulle omfatta högskolan i Örebro med satsning på mer kvalificerad teknisk utbildning.

Örebro län är befolkningsmässigt Sveriges mittpunkt. Vi föreslår utbygg-

nad av tågtrafiken på Mälarbanan och Nobelbanan och andra snabbförbindelser för persontrafik samt en terminal för godstransporter. Det är åtgärder som skulle bidra till en bra framtidsutveckling för länet.

Herr talman! Jag är inte nöjd med den behandling våra motioner fått i utskottet. Riksdagen har fastställt målen för regionalpolitiken – mål som innebär att människor skall ha tillgång till arbete, service och god miljö oavsett var de bor i landet. Jag tycker inte att regeringen lever upp till de målen. För att göra det krävs en aktivare och mer kraftfull regionalpolitik än den regeringen för i dag.

Anf. 62 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsutskottets betänkande rörande regionalpolitiken behandlar en rad motioner. Den motion som vi socialdemokratiska ledamöter på Värmlandsbanken gemensamt utarbetat är ett viktigt dokument över det som hänt och händer i vår valkrets och i vårt län.

Värmland blöder. Det är en sanning som värmlänningarna tyvärr tvingas uppleva både dag och natt, höll jag på att säga. Värmland är ett av många län som får vidkännas dramatiska förändringar. Många människor – allför många – upplever en tilltagande otrygghet som kan liknas vid förtvivlan, för att inte säga hopplöshet.

Arbetslöshetssiffrorna talar sitt kalla tydliga språk. Det är en ytterst oviss framtid som väntar. Visst gavs det vallöften både här och där. Visst borde många bland mina länskolleger känna av den tilltagande snålblåsten som på sina håll lokalt ökat till stormstyrka.

Så till betänkandet: Utskottet konstaterar att arbetslösheten i Bergslagslänen – dvs. Värmlands Örebro, Kopparbergs och Gävleborgs län – har ökat. Med undantag av Västmanlands län ligger alla övriga Bergslagslänen över det s.k. riksgenomsnittet. De inomregionala skillnaderna är stora, som utskottet mycket riktigt framhåller.

I Värmland är det Eda kommun som har den högsta registrerade arbetslösheten med 9,4 %. Med riksgränsen i väster, och med långa avstånd till andra industricentra inom länet, har kommuninvånarna och de styrande inom både företagsvärlden och Eda kommun det synnerligen besvärligt, trots den förändrade stödindelning som skett i andra sammanhang. En närmare analys av länets geografiska karta och den snabbt ökande arbetslösheten visar allt annat än positiva förtecken.

Tittar vi ut över länets horisont kan vi konstatera att ytterligare orosmoln dykt upp på vår himmel. Jag tänker då i första hand på våra järnbruksarbetare i Hagfors och deras familjer. Järnverket har försålts till den österrikiska Böhlerkoncernen. Företaget vill nu smita undan de tidigare utlovade ersättningsjobben till Hagfors.

Jag behöver inte orda mer om detta efter gårdagens riksdagsdebatt i ärendet. Vi kan konstatera att det finns fog för att regeringen och dess utsedda företrädare agerar med kraft och mod i de nu inom kort inledda förhandlingarna. Vi hoppas naturligtvis och tror alltjämt på att bolaget infriar förhoppningarna och medverkar till att de utlovade ersättningsjobben kommer till stånd.

Herr talman! Man kan finna vissa tecken i skyn som kan ge framtidstro.

Men tålamodet med den sittande regeringen börjar alltmer tryta. Det går inte att bara skylla på tidigare regeringar och säga att det enbart är Socialdemokraternas fel att det i dag står 20 000 värmlänningar utanför en ordinarie arbetsmarknaden.

Det finns riksdagsledmöter tillhörande regeringspartierna som har en ständig förmåga att skylla ifrån sig och ge skulden för det skedda till alla andra. Det håller inte i längden att bara skylla ifrån sig på oss för all framtid. Regeringen har det yttersta ansvaret för den förda politiken. Det är, herr talman, och förblir den sittande regeringen som har regeringsansvaret. Den får därmed finna sig i att kritiseras av oppositionen. Ansvaret vilar tungt på Kjell Ericsson och alla andra riksdagsledamöter tillhörande regeringsalliansen.

Herr talman! Det finns många bäckar små som till slut bildar en å. Låt mig ta ett par exempel. Ägaransvaret för statliga företag är en av de saker som indirekt berörs av vilken regering som styr landet. Nu är regeringen på väg att i sin iver att privatisera och bolagisera bryta den träffade överenskommelsen mellan Socialdemokraterna och regeringen om ett tidsbegränsat moratorium när det gäller att försälja koncerner ledda av statliga företag. Av ideologiska skäl vill man snarast sälja ut Celsiuskoncernen. Zackrisdalsverken, som ingår i nämnda koncernbildning, är snart ett minne blott.

Utskottet pekar på att regionalpolitiska hänsyn måste tas när åtgärder beslutas inom andra politikområden. Det är riktigt.

Har Kjell Ericsson och andra regeringsföreträdare plötsligt glömt denna passus, när man nu ohämmat vill gå in för att snabbt sälja ut Celsiuskoncernen och dess anställda till högstbjudande? Det gäller också affärsverken Posten och Televerket. Jag fick för bara ett par timmar sedan ett samtal om att Postens anställda vill träffa oss här på Värmlandsbanken för att diskutera frågor som rör Posten; de anställda säger att man inte alls tar regionalpolitiska hänsyn.

Ett annat område är byggbranschen. Ni kommer aldrig ifrån ansvaret för den höga byggarbetslösheten heller. Att på så kort tid förändra bostadsfinansieringssystemet är en miss, och det får stora konsekvenser för alla berörda. Ytterligare 3 miljarder i minskade bostadssubventioner aviseras, och allt fler frågar sig: Vad blir följden av detta? Är Kjell Ericsson beredd att verka för att de tre miljarderna tas upp på nytt? Jag är beredd att från mitt partis sida diskutera frågan. Jag tror att det här i slutändan kommer att drabba oss själva.

Den 16 april behandlades näringspolitiken. Där avslog majoriteten våra krav om en utökning med ca 100 miljoner kronor till småföretagsverksamheten – för att ta ett av många exempel.

Det finns ett samband och en helhet när det gäller politiken. Jag tycker inte att regeringspartiernas riksdagsledamöter och andra företrädare lever upp till vad man i andra sammanhang säger.

I betänkandet har vår motion välvilligt avstyrkts med olika formuleringar. Laila Strid-Jansson har i sin reservation varit mera lyhörd för de krav vi framfört. Jag och s-kollegerna på Värmlandsbanken kommer i den efterföljande voteringen att stödja reservation nr 10 om insatser i Bergslagslän,

eftersom skrivningen där i den del som rör Värmland bättre tillgodoser yrkandena i vår motion.

Vi är inte alls nöjda med majoritetens skrivningar. Jag kan inte heller finna att kraven i den borgerliga motionen av Isa Halvarsson, Kjell Ericsson m.fl. blivit tillgodosedda med majoritetens skrivning. Jag beklagar att mina ärade bankkolleger inte fått gehör vare sig för sina egna krav eller för våra konkreta krav i motion 439. Man kan gott utan att ironisera säga att de inte nådde ända fram. Låt mig också säga att det inte är någon anklagelse – det är bara ett konstaterande om majoritetsskrivningen i arbetsmarknadsutskottets betänkande.

En jämförelse mellan majoritetens skrivningar och s-reservationerna visar trots allt att Socialdemokraterna har en något vassare udd och en mer välvillig inställning i stort till regionalpolitiken både inom Bergslagen och i skogslänen. Det är naturligtvis förpliktande för framtida regionalpolitiska strävanden och våra idéer, som bör kunna förverkligas i ett senare skede.

Till sist, herr talman, en kommentar till den debatt som har pågått här. Jag har naturligtvis ingenting emot att företrädare för andra partier för fram våra angelägna krav. Om vi har skrivit en bra Värmlandsmotion – vilket vi tycker att vi har gjort – är det bara bra om Ny demokrati eller andra partier hakar på och för fram kraven i den. Det är ju parlamentarismens grundidé. Jag vill bara säga det som en kommentar till den debatt som här har förts.

Herr talman! Nu väntar vi oss att den s.k. infrastrukturpropositionen kommer att behandla frågor som rör Värmland om järnvägar, vägar och flygplatser och att vi tillgodoses i de diskussioner som kommer att föras mellan regering, verk och myndigheter. Det är viktigt att vi kan komma hem till länet och säga att vi tillsammans ändå har klarat det här. Ett råd till Kjell Ericsson och Isa Halvarsson är att jobba och jobba målmedvetet för att klara länet. Då kan vi ses på barrikaderna än en gång.

Jag hoppas, herr talman, att vi ändå kan bringa ned arbetslöshetssiffrorna och att vi inte kan förvänta ett förverkligande av de prognoser som nu föreligger om att 40 %, kanske 50 % av byggnadsarbetarna inom vissa län kommer att vara arbetslösa vid kommande årsskifte, om inget görs. Det är en otillständig situation. Därför finns det all anledning för Kjell Ericsson och andra att arbeta för att skapa jobb, både i Värmland och i andra delar av vårt land.

Jag instämmer i det yrkande som tidigare framförts av Georg Andersson och Berit Andnor och yrkar därutöver bifall till reservation 10 av Laila Strid-Jansson.

Anf. 63 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Magnus Persson uppmanade mig att jobba och jobba. Det är någonting som jag har gjort alltsedan jag kom till riksdagen. Under den gamla regeringen jobbade jag på samma sätt som jag har gjort under den nuvarande regeringen, men nu har jag bättre tillgång till regeringskansliet än tidigare. Men jobbar och jobbar för Värmland och resten av landet, och för att få ned arbetslösheten, gör vi. Jag skall i mitt anförande redovisa en del av det.

Det har sagts mycket om regionalpolitik i dag. Därmed kan man konsta-

tera att målen för regionalpolitiken ligger fast. Det innebär att människor oavsett var de bor i landet skall ha tillgång till arbete, service och god miljö. Politiken skall också främja en rättvis fördelning av välfärden i olika delar av landet.

För att vi skall nå de målen måste det skapas förutsättningar för ekonomiskt, socialt, kulturellt och ekologiskt fungerande regioner. Det är viktigt att ha dessa förutsättningar klara för sig i det regionalpolitiska arbetet.

Sverige har haft och har stora problem – med finanskriser, bankkriser, industrikriser och arbetsmarknadskriser. De här problemen kunde man börja skönja redan 1989, när bubblan sprack efter år av spekulations- och inflationspolitik. Härefter har det varit mycket besvärliga år; sedan 1989 har vi förlorat över 200 000 industriarbetstillfällen, och det är allvarligt.

Regeringen har därför fått arbeta hårt för att återupprätta Sverige som en tillväxt- och företagarnation. Det har bl.a. skett genom att man har sänkt skatter och avgifter och genom att man har åstadkommit bättre riskkapitalförsörjning och i övrigt förbättrat villkoren för de små och medelstora företagen. Man har också fått satsa mycket stora resurser för att hävda arbetslinjen. Man har även tvingats till mycket stora offentliga besparingar. Men trots det är regionalpolitiken ett prioriterat område.

Den långvariga lågkonjunkturen i kombination med bransch- och strukturproblem har gjort att Värmland har drabbats hårt – det är Magnus Persson och jag överens om. Vissa kommuner har drabbats mycket hårt av arbetslösheten. Därför finns till det här betänkandet en motion från de borgerliga företrädarna på Värmlandsbanken. I den motionen tar vi bl.a. upp behovet av olika regionala insatser i Värmland. Bl.a. tar vi upp behovet av temporära uppflyttningar i högre stödområde för vissa kommuner.

Jag har förståelse för utskottets synpunkter att de långsiktiga problemen måste vara avgörande för stödområdets avgränsningar. Men temporärt är det vissa kommuner som har extremt svåra problem på grund av strukturförändringar och nedgången i vissa branscher. Jag är därför väldigt nöjd med att regeringen har hörsammat vår begäran om temporära förändringar för vissa kommuner. Det har man gjort redan innan motionen behandlades här i riksdagen. Syftet med den är alltså tillgodosett, och det har det blivit genom arbetet direkt gentemot regeringen. Vi har uppvaktat och försökt påverka gång efter gång, och vi har också nått fram.

Det innebär att kommuner som tidigare tillhörde stödområde 2 – Hagfors, Torsby, Eda och Årjäng – kommer att få bättre möjligheter vid nyetablering eller expansion i befintliga företag – stödprocenten höjs från 20 % till 35 %. Det kommer att bli en mycket bra draghjälp i en besvärlig situation. Kommunerna Kristinehamn, Storfors, Degerfors och Karlskoga får också vara kvar i tillfälligt stödområde.

I Hagfors har det som bekant under en längre tid varit stora problem med det största företaget, Böhler Uddeholm, precis som Magnus Persson konstaterade. Den österrikiske ägaren har beslutat om stora neddragningar av verksamheten. Ägaren har därmed inte levt upp till de uppfästelser som gjordes i samband med förvärvet av företaget. Vi har därför över alla partigränser arbetat hårt för att trycka på ägaren.

Det har skett genom täta kontakter med regeringen. Regeringen har

också på olika sätt agerat i frågan, bl.a. genom det ansvariga statsrådet och dennes statssekreterare. Vidare har regeringen bl.a. utsett landshövdingen i Värmland att vara regeringens förhandlingsman mot den österrikiske ägaren. Detta ärende kommer att följas noggrant också i fortsättningen – det här är en viktig fråga för oss.

Järnverket i Hagfors är en dominerande arbetsplats i kommunen. På grund av den uppkomna situationen är problemen mycket stora. Därför är det bra att regeringen har beslutat om bättre möjligheter när det gäller att utveckla befintliga företag och att få nya företag till orten. Detsamma gäller också de andra kommuner som temporärt har fått bättre regionalpolitiskt stöd.

Nu är det inte bara de rena regionalpolitiska stöden som är av betydelse utan också mycket annat, som har konstaterats tidigare i dag. De största medlen till regionerna går ändå ut via andra sektorer. Ett viktigt område är satsningen på infrastruktur, dvs. vägar, järnvägar, telekommunikation m.m. Regeringen har lagt fram en strategi för hur det framtida kommunikationsnätet skall se ut. För Värmlands del tycker jag att förslaget är bra. Man har fått med E 18 och riksväg 45 i nationella stamvägnätet. Även väg 61 tillmäts en hög prioritet, och vägarna 62, 63 och 64 finns med som viktiga vägar.

När det gäller järnvägen hör sträckan Stockholm–Oslo, via Karlstad och Arvika, till de järnvägar som skall byggas ut för snabbtåg. Likadant är det med sträckan Karlstad–Göteborg. Allt detta är bra för Värmland. Det finns också stora medel angivna för utbyggnad. Under tioårsperioden rör det sig faktiskt om 98 miljarder. Till detta kommer de vägar som skall finansieras via avgifter.

Om man tittar på vad som är på gång finner man att E 18-projektet mellan Slottsbron och Valnäs kommer att startas upp inom kort. Det är bra att den flaskhalsen nu byggs bort. Det ger samtidigt många arbetstillfällen till entreprenörbranschen. Ett projekt som jag hoppas skall komma i gång gäller förbifarten vid Kil, alltså vägarna 45 och 61. Projektet innebär en förkortning av sträckan mot Sunne och Arvika med flera kilometer. Det är ett projekt som också samhällsekonomiskt är mycket lönsamt.

Under det senaste året har det anslagits sammanlagt 3,7 miljarder för satsningar på länsvägnätet i glesbygden och på grusvägarna i skogslänen. Detta har gjort att det för första gången på många år finns resurser för att rusta upp de mindre vägarna i Värmland. Det pågår också många projekt runt omkring i länet, vilka i första hand medför bättre vägar för de berörda. De ger också många arbetstillfällen, och det är viktigt. Så satsningen på infrastruktur är högst angelägen, och den måste fortsätta.

Det finns också många andra delar som är viktiga för regionalpolitiken. Dit hör jord- och skogsbruket. Om man skall kunna ha öppna landskap måste de areella näringarna få förutsättningar för att kunna fortleva och utvecklas. Därför är t.ex. Norrlandsstödet viktigt för jordbruket.

När det gäller skogsnäringen bör man vara observant på de regionalpolitiska konsekvenserna. Lågkonjunkturen har gjort att virkespriserna kraftigt har sjunkit. Man börjar också tala om avståndsrelaterade priser. Detta kan vara ett hot mot inlandets stora skogsresurser. Skogen är vår främsta råvara och ger stora resurser till vår välfärd. Därför gäller det också att se till att

skogen får de rätta förutsättningarna. Det är väsentligt att också de mindre sågverken i skogslänen får de rätta förutsättningarna. De förädlar råvaran och skapar arbetstillfällen ute i bygderna. Det är också viktigt att forskningsresurserna ökar till skogsnäringen. Det finns mycket att göra när det gäller förädling av våra råvaror till fina produkter.

En annan väsentlig fråga gäller användningen av bioenergi. Det finns sedan tidigare en uppgörelse mellan Socialdemokraterna och Folkpartiet beträffande resurser till ny teknik och satsningar på bioenergin. I klimatpropositionen finns det ytterligare förslag om stimulanser till satsningar på just bioenergi, bl.a. i form av stöd till mindre pannanläggningar.

Även utbildningsinsatserna är otroligt väsentliga i regionalpolitiken. Det gäller alla skolformer. Det gäller grundskolan, gymnasieskolan, komvux, högskolan och utbildning i företag. Det gäller att passa på att höja kompetensen, så att vi står väl rustade när konjunkturerna vänder.

Herr talman! Vi har förvisso en svår tid, med svåra ekonomiska problem och en hög arbetslöshet. Det gör kanske att vi både måste gasa och bromsa. Men det absolut väsentligaste nu är att vi arbetar för att få ner räntan. Detta gäller både företagare och enskilda, och det gäller för hela landet.

Trots att vi har stora problem och kommer att ha så under en lång tid kan man ändå skönja ett visst ljus för vårt näringsliv. Genom olika åtgärder, t.ex. sänkta skatter och avgifter, bättre riskkapitalförsörjning, sänkt ränta och kronans depreciering har vår konkurrenskraft kraftigt förstärkts. Det kan man också avläsa i större order främst på exportmarknaden men också på den inhemska marknaden.

Jag vill på inget sätt förringa de problem som finns. Det är många företagare som i dag har det väldigt jobbigt. Men man kan ändå se att det satsas på nya verksamheter. Ett sådant roligt exempel är byggandet av ett nytt blekeri vid Säffle bruk. Ett annat exempel är startandet av en ny påsindustri i Töcksfors. Utbyggnaden av Abekos industrier i Årjäng hör också till dessa roliga exempel.

Man måste också ha med sig de ljusa exemplen. Det handlar om att skapa mod, optimism och framtidstro. Det gäller att man går vidare i detta arbete för att skapa bra förutsättningar att bo och leva i hela vårt land.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 64 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag sade i mitt inledningsanförande, Kjell Ericsson, att de temporära åtgärderna med uppflyttning av stödområde är bra. Det har vi krävt tidigare, men det är bra att regeringen har fullföljt den linjen.

Kjell Ericsson har några standardfraser. Han säger att bubblan brast 1989. Det var långt före den här regeringens tillträde. Då uppkom kriser, arbetslöshet osv. Jag tycker att Kjell Ericsson skall sluta med dessa standardfraser. De är mer eller mindre en variant av skitsnack.

Jag ifrågasätter inte att Kjell Ericsson jobbar. Jag har också, herr talman, jobbat rätt länge i det här jobbet. Jag har suttit både i opposition och i regeringsställning. Jag har jobbat i perioder då vi har haft betydligt bättre siffror än vad man i dag kan redovisa. Därför kan det vara en och annan som ifrågasätter om regeringen för den här arbetslinjen, som Kjell Ericsson säger. Herr

talman! Det är väl bara att titta på de siffror som finns. Jag nämnde att det i dag står drygt 20 000 värmlänningar utanför den ordinarie arbetsmarknaden.

Kjell Ericsson säger också att han skönjer ett ljus i tunneln. Herr talman! Vi är många som har tittat efter det ljuset. Tyvärr har vi svårt för att se det. Det är en flämtande låga. Förhoppningsvis kan den bli större, men nog finns det fler än Kjell Ericsson som jobbar när det gäller Värmland.

Kjell Ericsson bör lyda ett råd, nämligen att vara litet mer ödmjuk och inte på alla punkter skylla ifrån sig. Det är och förblir den nuvarande regeringen, och de till regeringen hörande riksdagsledamöterna, som har det yttersta ansvaret.

Kjell Ericsson kommenterade inte min fråga om varför han och alla andra sade nej till 100 miljoner kronor, som skulle ha gått till småföretagsverksamhet. Han vill egentligen inte heller kommentera Laila Strid-Janssons reservation. Jag tycker inte att majoritetens skrivning är till fyllest. Man tillgodoser varken våra krav eller de krav som Kjell Ericsson själv har undertecknat i en motion. Men vi skall inte kasta yxan i sjön. Framtidstro och optimism har alltid funnits bland värmlänningar, och vi skall se framtiden an med tillförsikt. Men var litet ärligare och uppriktigare i den framtida debatten!

Anf. 65 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Magnus Persson uppmanar mig till större ödmjukhet. Jag har alltid varit ödmjuk i det politiska arbetet. Jag tar heller inte till några bröstoner. Jag har förklarat läget, hur det ligger till. Jag kan däremot ibland ifrågasätta Magnus Perssons ödmjukhet.

Jag minns den första debatten som vi förde här i kammaren efter regeringsskiftet. Det vara bara två veckor efter det att den nya regeringen hade tillträtt. Också då påstod Magnus Persson att det var regeringens fel att vi hade den höga arbetslösheten. Så kunde det näppeligen inte vara. Detta skulle i så fall ha skett på två veckor.

Jag konstaterar bara fakta – vad som har hänt under 80-talet, vad som har hänt i och med olika kriser och vad som har gjort att vi har hamnat i det läge som råder i dag. Vi kommer inte ifrån den biten. Det kanske är många som är ansvariga för det här, men regeringsmakten innehades då av ett annat parti. Men nu måste vi också städa upp efter detta, få det här klart. Finans-krisen kostar oss stora pengar. Den har dessutom skapat en stor arbetslöshet. Vi har också den värsta lågkonjunkturen i mannaminne. Allt detta gör att vi har en svår situation, men vi jobbar hårt för att komma till rätta med det här.

Det pratas om att vi inte tar arbetslinjen på allvar. Jag kan bara nämna några exempel. Vi skall ha 100 000 i ungdomspraktikplatser, 42 000 i AMS-utbildning, 16 000 i annan utbildning, 28 000 i företagsutbildning, 50 000 i arbetslivsutveckling, 20 000 i utbildningsvikariat och 42 000 i beredskapsarbeten. Vi har sammanlagt åtgärder för 311 000 personer.

Det finns inte någon regering som har satsat så mycket på arbetslinjen som den här regeringen har gjort. Det är viktigt att konstatera.

Vår motion från den borgerliga bänken har blivit tillgodosedd. Vi har fått den temporära uppflyttning i stödområde som vi har begärt. Kompetenshöjande utbildning, tjänsteföretag m.m. ingår i paketet. Kapitalförsörjningen

finns också med. Vi har startat med nyföretagarlån genom industri- och nyföretagarfonden. Vi har också verkat för att utvecklingsfonden i Värmland skall få ha kvar sina pengar längre, trots de indragningar som den förra regeringen beslutade om. Vi jobbar också fortsättningsvis för att ge företagen bättre möjligheter, bl.a. genom skattelättnader. Detta har skett redan nu. Skatter och avgifter har sänkts, och skatter har faktiskt slopats. Därtill kommer ytterligare ett förslag om förbättrade möjligheter för småföretagare med sänkta skatter och kvittningsrätt. Denna regering har kommit med ett batteri av åtgärder.

Anf. 66 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Oppositionens roll är naturligtvis alltid att kritisera. Om det ansågs att jag var ute för tidigt efter två veckor, är jag i alla fall i dag inte ute alltför tidigt. I dag har den sittande regeringen haft så pass lång tid på sig att köra i gång regeringsmaskineriet att den hade kunnat visa upp betydligt bättre resultat. I regeringsdeklarationen sades att hela Sverige skall leva.

Allt det som Kjell Ericsson räknade upp är bra. Han räknade emellertid inte upp de alternativa förslag som vi socialdemokrater har. Han kommenterade inte med ett ord att vi vill utöka stödet till småföretagsverksamheten med 100 miljoner kronor. Han sade inte ett ord om att vi vill återupprätta den verkstadstekniska delegationen för underleverantörsprogrammet. Det skulle ha gett avsevärda resultat i Töcksfors, Årjäng och på andra orter inom vårt län. Det är här den nyfondsgaranti som många hoppas på kommer in. Jag tror dock inte att man skall ha alltför stora förhoppningar. Vi hade avvikande förslag som vi tyckte var bättre.

Sist men inte minst efterlyste jag ödmjukhet från Kjell Ericssons sida. Jag tycker att vi kan mötas i debatten både här i kammaren och hemma i Värmland. Men jag tror inte att det i längden går att skylla ifrån sig. Det är och förblir den sittande regeringen som har regeringsansvaret. Alla riksdagsledamöter som tillhör den falangen måste inta sin roll såsom ledamot av ett parti i regeringsalliansen.

Huruvida er motion är tillgodosedd eller ej kan vara en tolkningsfråga. Jag har en annan syn på saken. Jag tycker inte heller, Kjell Ericsson, att majoriteten har tillgodosett de krav och önskemål som vi hade i vår motion. Därför, herr talman, har vi sagt att vi i slutomgången kommer att rösta med den reservation som bättre tillgodoser Värmlands intressen. Låt oss mötas på hemmaplan, Kjell Ericsson, och fortsätta med den här debatten. Det viktiga är att Värmlands röst hörs och att det kan skapas flera jobb i Värmland och i landet i övrigt.

Anf. 67 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Jag fortsätter gärna debatten. Det är viktigt för Värmland att dessa frågor lyfts fram. Jag är också ödmjuk i denna debatt. Jag vet att frågorna är mycket viktiga. Vi har många allvarliga problem, som inte kommer att lösas i år eller nästa år. Vi kommer att ha problem under många år framöver. Jag skyller inte ifrån mig. Jag bara konstaterar fakta och vad vi har att göra. Många har ansvaret för vad som har skett. Men däremot är det mycket svårt att lösa problemen. Det kommer att ta lång tid.

Magnus Persson nämnde 100 miljoner i ytterligare stöd till småföretagsutveckling. De satsningar vi har gjort med skatter och avgifter som har sänkts omfattar mycket mer än 100 miljoner. Vi har gett företagen möjlighet till bättre riskkapitalförsörjning. Vi har också föreslagit att man skall lägga fram ett program för regeringen som gäller innovatörer och uppfinnare, där det skall satsas pengar. Mera industrirelaterad forskning och utveckling skulle kunna hjälpa inte minst vårt län och förhoppningsvis även skogsnäringen. I vårt län har det i år satsats 550 miljoner på infrastruktur. Det är mycket mera än vad som har gjorts tidigare. Det har också satsats på arbetslösheten.

Sammantaget har det satsats enorma resurser. Vi skall kämpa för att få mera resurser. Det måste emellertid också finnas en balans i den här diskussion, och man måste se till vad som är möjligt. Vi har gjort vad som är möjligt i det här fallet.

Anf. 68 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Kjell Ericsson säger att motionen – jag utgår från att vi avser samma motion, nämligen motion 467 – har blivit tillgodosedd av regeringen innan den behandlades i utskottet. Jag undrar i så fall om utskottet har behandlat ärendet på fel sätt. Om motionen är tillgodosedd, brukar man väl skriva i betänkandet att motionen är tillgodosedd och därför inte behöver behandlas.

På s. 38 i betänkandet sägs att utskottet med det anförda avstyrker bl.a. motion A467, i förekommande fall i motsvarande delar. På s. 62 sägs att med åberopande i övrigt av vad som anförts i inledningen till detta avsnitt avstyrks bl.a. motion A467, i förekommande fall i berörda delar. Jag vet inte om det är fråga om en felhantering. Jag tycker dock att det skulle ha underlättat för ledamöterna i utskottet samt för kansliet om man hade avfärdat motionen i början av hanteringen och sagt att den är tillgodosedd och inte behöver belysas ytterligare.

Anf. 69 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Den viktigaste begäran i motionen var att en temporär uppflyttning i ett högre stödområde skulle ske. Det har vi begärt. En sådan åtgärd har regeringen vidtagit redan innan ärendet avhandlades i riksdagen. Det innebär att motionen är tillgodosedd. Vi har fått som vi vill, och då är vi nöjda med det här.

Arbetsordningen i riksdagen är sådan att man rent formellt avstyrker motionen. Innehållet i motionen är dock tillgodosett. Vi har fått dessa kommuner temporärt uppflyttade i högre stödområden. Vi är nöjda med det.

Även infrastrukturen finns med här. I princip alla de vägar som jag räknade upp i mitt anförande finns med. Under alla år har jag i riksdagen motionerat om just dessa vägar, som nu finns med i regeringens infrastrukturproposition. Det gäller E 18 och vägarna 45, 61, 62, 63 och 64 och järnvägen mellan Stockholm och Oslo samt mellan Karlstad och Göteborg. Allt det där har jag motionerat om sedan jag kom in i riksdagen. Nu finns det med i regeringens proposition. Det visar också att dessa viktiga bitar är tillgodosedda. Arbets sättet är dock sådant att man i alla fall avstyrker motionerna, eftersom det här redan är genomfört. Sådan är arbetsordningen i riksdagen.

Anf. 70 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Jag vill bara få bekräftat att Kjell Ericsson har sagt att hela denna motion är tillgodosedd. Den tillgodosågs innan den kom till utskottet. Det faktum att man avstyrker motionen och i stort sett inte har kommenterat den så mycket hör till arbetsordningen.

För mig förefaller det här mycket konstigt, men jag får väl studera det litet senare.

Anf. 71 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Regeringen har vidtagit dessa åtgärder innan riksdagen behandlade frågan. Regeringen har vidtagit dessa åtgärder. Man har möjlighet att vidta sådana temporära åtgärder. Om det i stället hade gällt ett beslut om att ändra stödområdet helt och hållet, skulle riksdagen ha fattat beslut om det. Nu kunde regeringen göra detta, eftersom det handlade om något temporärt.

Förslaget om infrastruktur finns med i olika propositioner. Detta medför att motionen i allt väsentligt är tillgodosedd. Vi kommer säkert att återkomma med ytterligare motioner i olika ärenden. För närvarande har det viktigaste kravet tillgodosetts, nämligen en temporär uppflyttning. Detta har skett.

Anf. 72 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Ibland kallas denna debattdag för hembygdens dag. I detta epitet ryms ett mått av raljerande. Det skall vara en debattdag för särintressen och något slags kråkvinkelperspektiv. Men kunskap om regionala problem är inte utslag av särintressen; genom att förstå regionala problem kan man också vinna allmängiltiga kunskaper.

Jag talar gärna om Uddevallaregionens problem. Jag gör det som lokalt förankrad ledamot, men jag gör det också, och kanske främst, ur ett principiellt perspektiv.

Herr talman! Det är nog många ledamöter som inte har hunnit läsa betänkandet. Det finns troligen många ledamöter som tänker: Visst har ni det besvärligt i Bohuslän, men det har vi också. Det är ju sant.

När jag lyssnat på debatten här i dag och när jag har läst betänkandet har jag fått en känsla av att det kan finnas ledamöter av arbetsmarknadsutskottet som inte hunnit läsa alla motioner eller som inte har funderat över alla principiella ställningstaganden i detta betänkande. Den känslan får jag när jag i betänkandet kan läsa hur utskottet raskt och schvungfullt buntar ihop motioner i paket och knippen regionvis och ämnesvis, och närmast i förbigående avslår dem.

På en och en halv A 5-sida avslår utskottet 10 motioner som berör Västsverige. Bohusbänkens motion A474 återges av utskottet. Men motionens analys och förslag kommenteras över huvud taget inte. Utskottet föreslår egentligen avslag utan motivering. Det är inte en nöjaktig behandling, herr talman.

Personligen har jag i motion A460 tagit upp frågan om återbetalning av statligt stöd från Volvo med anledning av att man lade ned Uddevallaverken. Den motionen har utskottet uppenbarligen läst. Den kommenteras på åtta

rader. Utskottet delar min syn, att bidrag skall återkrävas när ett företag inte uppfyller sina åtaganden. Men utskottet tycks mena att det här är en förhandlingsfråga för NUTEK och Volvo. Utskottet nöjer sig med att konstatera att NUTEK driver krav på återbetalning av just 115 miljoner kronor.

Herr talman! Riksdagen är ju inte ett ämbetsverk. Riksdagen skall vara en aktiv kraft och fatta beslut som visar att det är valda representanter som formar politiken och inte ämbetsmän och företagare i förhandling.

Riksdagen måste inse att svenska folket börjar tröttna; tröttna på att allt görs upp i slutna rum, där företagen ställer villkoren och staten betalar. Det må sedan gälla bankstöd eller det mäktiga Volvo.

Frågan om de 115 miljoner kronorna är toppen på ett isberg. Det är ett berg av gigantiska subventioner som Volvo fick för att satsa på det goda arbetet. Man har diskuterat hur stort det totala stödet var. Det var från bruttosummor på 12 miljarder till nettosatsningar från samhället på 3–4 miljarder. Det är förre statsrådet Åsling, en partivän till arbetsmarknadsminister Hörnlund, som har angett den senare siffran, 3–4 miljarder. Jag tror att Åsling har rätt.

Genom att etablera sig i Uddevalla fick Volvo subventioner, inte bara för satsningen i Uddevalla, utan man fick också möjlighet att lyfta investeringsfonder för andra satsningar. Volvo fick dessutom köpa varvet mycket billigt och kunde som extra bonus tillgodogöra sig stora förlustavdrag från varvet som juridisk person.

De 115 miljonerna är bara en bråkdel av vad Volvo borde betala tillbaka. Det är ur skattebetalarnas perspektiv som frågan är av stor principiell vikt. Riksdagen kan, genom att stödja motion A460 markera att riksdagen inte accepterar att allmänna medel hanteras ovarsamt. Det gäller en principfråga. Det är inte bara en fråga om stöd till arbetslösa eller stöd till Uddevallaregionen.

När Uddevalla miste Uddevallavarvet provade man en idé. Idén var att stödja en region indirekt genom att subventionera en storkoncern. I stället för att dirigera pengar till samhällsorgan som länsstyrelse och kommun, dirigerade staten sina pengar till en koncern.

Nu kunde – eller rättare sagt, nu beslöt – Volvo att inte uppfylla sina åtaganden. Naturligtvis skall stödet då återbetalas. 115 miljoner är ett absolut minimum. Men det sades, när pengarna avsattes, att det inte primärt gjordes för att gynna Volvo, utan för att stärka näringslivet i Uddevallaregionen.

Då är det ju, herr talman, mer än rimligt – ja det är principiellt följdriktigt – att återbetalda medel skall ställas till regionens förfogande. Uddevallaregionen har på några få år mist ca 4 000 industrijobb – nästan 80 % av industrijobben.

Uddevallaregionen är trots det inte någon förlorad region. Det finns gott om idéer och projekt som snabbt kan leda till en återindustrialisering. Men det saknas riskkapital. Från kommunens och länsmyndighetens sida gör man ett bra jobb. Men man kan inte ställa upp med kapital.

De två riskkapitalbolagen Atle och Bure, som man startade med buller och bång, tar ju inga risker. Från dem råder tystnad. Då behövs en alternativ resurs. Då fordras att i varje fall några av de medel som en gång anslogs för Uddevallaregionen också får brukas för sitt ursprungliga ändamål.

Om nu en riksdagsmajoritet anser att det är rätt att sänka ersättningen till arbetslösa kan då samma riksdag säga att det inte angår riksdagen hur statliga stödpengar till företag hanteras? Riksdagen måste markera att sparsamhet med allmänna medel även gäller företagsstöd och att anvisade medel skall användas till avsedda ändamål.

Statsrådet Hörnlund har i dag i kammaren sagt – i likhet med utskottet – att frågan ligger på NUTEK:s bord. Det är bara delvis sant. Frågan ligger just i dag på riksdagens bord. Snart kan frågan ligga på regeringens bord. Det blir fallet om Volvo vidhåller att man skall överklaga ett beslut om återbetalning av 115 miljoner kronor.

Volvo går inte ens med på att betala 115 miljoner. Volvo vill inte ens betala hälften. Företaget kan möjligen tänka sig knappt 50 miljoner. Det är ett bud som nästan inte är värt att kommentera. Volvo har råd och skyldighet att betala minst 115 miljoner. Det skall erkännas att det visserligen motsvarar nästan 10 årslöner för koncernens styrelseordförande, men det är blygsamt jämfört med de miljarder koncernen de facto fått av skattebetalarnas pengar.

Arbetsmarknadsminister Hörnlund har antytt, genom att hänvisa till att Saab:s besvär om återbetalning avslogs, att regeringen avser att stödja min och NUTEK:s uppfattning, dvs. att en överklagan från Volvo kommer att avslås.

Men statsrådet Hörnlund antydde å andra sidan också att det finns skilda förutsättningar i de båda fallen, t.ex. att Saab var i drift kortare tid.

Det är ingen som vet hur det går i den här frågan. Därför är det viktigt att riksdagen i dag gör ett tillkännagivande som visar att politikerna återvänt från 1980-talets frivilliga exil; den tid när kravkoncernerna fick bestämma. Det kan hända, herr talman, att de riksdagsledamöter som i dag skall rösta inte hunnit sätta sig in i frågan och därför inte kommer att stödja motionen. Det är en möjlig tolkning, om det går så illa att den avslås.

Det är då viktigt att fortsätta att driva frågan i andra former och upprätthålla ett politiskt medborgartryck på såväl Volvo som regeringen. Det här gäller mer än en utsatt region. Det gäller en fråga om att hävda principer, principer om en ansvarsfull ekonomisk förvaltning och respekt för ingångna avtal.

Avslutningsvis, herr talman, yrkar jag under mom. 53 bifall till motion A460.

Anf. 73 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Herr talman! Jag vill gärna bemöta Lars Bäckströms kritik när det gäller återbetalningen från Volvo av pengarna de fått för Uddevallasatsningen. Man kan tycka att det är berättigat, och jag kan i långa stycken hålla med Lars Bäckström om att det är riktigt. Man kan vara förgrymmad på Volvo för att de gör som de gör. Men faktum kvarstår: Det var en socialdemokratisk regering som förhandlade med Volvo om det här stödet.

Ärendet ligger på regeringens bord, inte på riksdagens bord. Ärendet ligger nu, som vi också har skrivit i betänkandet, hos NUTEK eftersom regeringen har givit NUTEK i uppdrag att förhandla med Volvo om återbetalning.

När jag besökte NUTEK förra veckan sade man att det är ett känsligt läge. Både NUTEK och Volvo får alltså gå den formella vägen till regeringen med detta. Det är icke riksdagens ärende ännu.

Prot. 1992/93:105
5 maj 1993

Regionalpolitik

Anf. 74 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Ja, det här är kanske inte ännu ett ärende för riksdagen. Men om en liten stund är det så. Vi skall ju strax votera i denna fråga.

I en motion i detta sammanhang sägs det att riksdagen skall våga agera. Riksdagen skall inte sitta tyst och fungera ungefär som den gjorde förra hösten. Jag skulle vilja säga: I herredagsmän, reser icke så fort! Vad göras skall är allaredan gjort.

Inte heller får man ha samma inställning som kristdemokraten Harald Bergström har. Han säger ju: Det här är inte mitt bord.

Så sade man på snobbiga restauranger en gång i tiden. Men här är det verkligen fråga om vårt bord, Harald Bergström. Vi är politiker, dvs. valda för ta ansvar för rikets finanser. Det är riksdagens främsta uppgift. Riksdagen kan inte acceptera att det slösas med allmänna medel. Därför skall vi ordentligt markera här. Statsrådet Hörnlund gjorde en lätt markering tidigare i dag och sade att vi kanske kan gå samma väg som i Saabfallet. Men han sade också att det finns skilda förutsättningar.

Således bör riksdagen markera att den har börjat tröttna på företagare och banker som inte sköter sig och klarar av sina åtaganden. En riksdagsmajoritet kan alltså göra en markering om att pengarna skall återbetalas. De 115 miljonerna är för övrigt bara en bråkdel av vad det företag rätteligen borde betala som har råd att hålla sig med en styrelseordförande som är värd 10 miljoner per år.

Anf. 75 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Herr talman! Helt kort. Riksdagens bord talas det om. Men vi måste, Lars Bäckström, hantera saker och ting i rätt ordning. Det är en markering inför regeringen att detta är upptaget i en motion som behandlats. Däremot skall vi inte gå in i förhandlingar och agera.

Det har sagts många gånger tidigare, men det kan sägas en gång till, att det är nödvändigt med förhandlingar i botten. Sedan kan man ge sig på det hela.

Anf. 76 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Frågan är förhandlad i den meningen att NUTEK har framställt ett krav på 115 miljoner. Volvo avser dock att överklaga. Möjligtvis kan man tänka sig knappt 50 miljoner.

Nu har vi i riksdagen möjlighet att agera. Vi kan inte längre, som vi gjorde under hela 80-talet, vänta på att man förhandlat färdigt. Den inställningen till politiken – alltså att man skall låta det vara en fråga för tjänstemän och företagsledare – har redan fått förödande konsekvenser. Det är politikerna som skall tillse att skattebetalarnas pengar hanteras varsamt och omsorgsfullt.

Harald Bergström talar om möjligheter att gå in en gång till, om korten

på bordet osv. Men vad fick Volvo i form av förlustavdrag vid köpet av varvet? Den fråga kunde kanske utredas.

Regeringen behöver en markering från riksdagens sida, och regeringen får ta sitt ansvar och hantera frågan med fasthet gentemot företaget. I det avseendet har vi inte fått några tydliga signaler. Harald Bergström borde i dag markera sin inställning och säga att han delar min uppfattning – dvs. att de 115 miljonerna skall återbetalas och att de skall ställas till länsmyndigheternas förfogande när det gäller Uddevallaregionen. Det vore befriande att få höra något sådant sägas.

Om jag fick höra att grundsynen är densamma och att man av formella skäl undvek att rösta på ett bättre sätt kan jag förstå resonemanget. Men inte ens det har sagts. Det har alltså inte framkommit att grundsynen är densamma och att de 115 miljonerna skall återbetalas och ställas till Uddevallaregionens förfogande. När det inte kommer några sådana indikationer blir det nödvändigt att hårt driva frågan i riksdagen.

Anf. 77 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsläget i Kristianstads län, liksom i landet i övrigt, är mycket besvärligt.

I april i år var totalt mer än 26 000 personer inskrivna vid länets arbetsförmedlingar. Av dessa personer var 11 000 öppet arbetslösa. Det har skett en mycket kraftig ökning sedan vi i riksdagen i fjol debatterade regionalpolitiska insatser. Det rör sig om en ökning på hela 40 %.

Den mycket kraftiga nedgången på arbetsmarknaden inger naturligtvis mycket stor oro. Detta borde ge den politiska ledningen och den politiska majoriteten en och annan tankeställare.

Ett av de allvarigaste inslagen i det rådande konjunkturläget är den höga arbetslösheten bland ungdomar. På vissa orter i Kristianstads län är ungdomsarbetslösheten mycket hög, uppemot 15–16 %. Risken är naturligtvis mycket stor att många av de här ungdomarna tappar fotfästet i tillvaron.

Till följd av privatisering och indragningar av resurser inom den offentliga sektorn drivs ett väldigt stort antal människor, framför allt kvinnor, ut på en mycket oviss arbetsmarknad.

Anledningen till det svåra läget är mycket välkänd. Regeringens politik leder till en mycket kraftig fördjupning av den lågkonjunktur som nu drabbar enskilda människor. Åtstramningen fortsätter, vilket gör att ytterligare arbetstillfällen framöver slås ut. Någon ljusning kan för dagen inte skönjas. Tvärtom förvärras läget ytterligare till följd av den förda låt-gå-politiken.

Situationen är, som jag ser det hela, utomordentligt dystert i hela landet. Men det finns regioner som har det extremt svårt och där det vad gäller framtidsutsikterna ser oerhört mörkt ut. Det gäller utan tvivel Kristianstads län, speciellt de östra delarna.

Vi menar att läget där till följd av vissa faktorer inger mycket stora bekymmer och att situationen måste följas upp, för annars är risken stor att man fastnar i en förödande arbetslöshet och nedgång.

Sammantaget gör detta att framtidsutsikterna bedöms vara särskilt dåliga i hela länet. Jag skall peka på några faktorer som är av betydelse.

Trävaru- och livsmedelsföretagen är starkt dominerande i vår region, och

inom dessa företag sker nu mycket stora förändringar. Inom dessa näringar har vi fler anställda än vad som gäller på andra håll i riket.

Vidare är länets träindustri näst störst i landet. Denna industri drabbas nu mycket hårt av åtstramningen inom byggsektorn. Risken är betydande att flertalet av dessa företag slås ut om inte en förändring sker.

Också slakteribranschen utsätts för en omfattande strukturförändring. Främst drabbas Tomelilla och Kristianstad.

Till detta med dagens situation kommer framöver förändringen inom den militära verksamheten till följd av riksdagens beslut i fjol. Två regementen i Kristianstad försvinner alltså. Det gör att 1 500 arbetstillfällen bortfaller. Regimenterna har varit, och är fortfarande, socialt, ekonomiskt och arbetsmarknadsmässigt mycket viktiga för hela regionen. Självfallet kommer en nedläggning av regementena att sätta mycket djupa spår i regionen.

I vår regionalpolitiska motion, som lades fram i januari, redovisas läget totalt sett. Vi lägger också fram en lång rad förslag som skulle, om de förverkligades, bidra till en förbättrad situation.

Vi konstaterar nu att läget ytterligare har förvärrats sedan januari. Därför är det än mer nödvändigt med insatser. I samband med riksdagsbeslutet om en indragning av regementena utlovades statlig hjälp med att skapa nya arbetstillfällen. Men vi har ännu inte sett särskilt mycket av den hjälpen. Det är viktigt att åtgärder plockas fram, eftersom den här frågan är oerhört angelägen just nu.

Vidare finner vi att den sydöstra delen av landet helt har förbigåtts av regeringens när det gäller satsningar på infrastruktur. Detta är beklagligt.

Vi föreslår att väg E 22 på sträckan Malmö-Karlskrona byggs ut till motorväg. Det skulle betyda oerhört mycket för utvecklingen i hela regionen.

Samtliga 12 kommuner i området har också uppvaktat riksdagen om detta. Förslaget finns dessutom med i den socialdemokratiska utskottsmotionen. Vi finner denna satsning mycket angelägen.

Trävaruindustrin befinner sig i en alldeles speciell situation. Vi menar att det krävs ett särskilt program att sättas in för trävaruindustrin. I annat fall är risken mycket stor att hela denna näring slås ut, vilket naturligtvis vore ett mycket stort problem för framtiden.

Vi vill också peka på att satsningar på högskolan kan betyda mycket för en positiv utveckling av länet.

Herr talman! Med detta vill jag rikta statsmakternas uppmärksamhet på de särskilda svårigheter som vi står inför i länet, och som absolut måste förankla ingripanden på ett eller annat sätt. Speciellt måste man leva upp till löftet, givet i samband med försvarsbeslutet, om stöd för att ersätta de arbetstillfällen som därmed förlorades.

Nedläggningen av regementen sker mycket snabbt, och vi anser att det är bråttom med insatser för att överbrygga läget på det området.

Sammanfattningsvis är Kristianstads län hårt utsatt till följd av en mycket djup lågkonjunktur, av indragningar i den offentliga verksamheten och av en mycket stark strukturförändring inom vissa näringar. Det behövs alltså politiska insatser och stimulanser för att vända utvecklingen. På så sätt säkras framtidsstron och tillförsikten i fortsättningen.

Anf. 78 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Hela Sverige behöver tillväxt. Vi har halkat efter rejält under det senaste decenniet. Hela landet, alla delar av Sverige, behöver en aktiv regionalpolitik. Vårt perifera läge i Europa bidrar naturligtvis till den här situationen.

T.o.m. i axeln Stockholm–Arlanda–Uppsala, som vi alla i decennier har mjölkat, börjar man få problem. Om vi framöver skall ha en regionalpolitik att tala om, behöver vi sträva efter riktigt starka tillväxtregioner, ju fler desto bättre.

Tillväxtfaktorer för regioner är enligt bedömningar, gjorda både i Europa och i USA, tre väsentliga sådana. Den första viktiga tillväxtfaktorn är att man har stora rejäla universitet för forskning, utbildning och kreativitet.

Kompetens borde vara vår främsta råvara, men den är urholkad. I Sverige har vi exempelvis bara hälften så många välutbildade som i USA, och generellt sett är siffrorna på det här området, jämfört med våra konkurrentländer, lägre. Vi har också en industri som bygger på uppfinningar som gjordes vid förra sekelskiftet. Det här med kompetensen är otroligt viktigt.

Den andra tillväxtfaktorn som är viktig är bra infrastruktur, framför allt när det gäller flyget. Kreativitet uppstår nämligen vid människors möten.

Den tredje tillväxtfaktorn är bra livsmiljö i form av ett bra kulturutbud, bra skolor, bra fritidsmöjligheter och bra bostäder.

Skall man få tillräckligt antal studerande vid ett universitet, visar alla studier att det fordras ett uppland på ungefär en miljon invånare, vilket innebär att Sverige kan rymma ungefär åtta framgångsrika regioner.

Vi har en tillväxtregion som är värd att tala om, nämligen Stockholm – Arlanda – Uppsala. Vi har två regioner med potentiella möjligheter att i dag snabbt komma i gång, nämligen Göteborgsregionen och Skåne, för Skånes del gärna i samverkan med Själland.

De här tre regionerna, Stockholm, Göteborg och Skåne, har redan i dag resurser att kunna höra till de 20–30 starkaste K-regionerna och storstadsproduktionsområdena i Europa. Men det handlar då inte om, som utskottet med en av sina dubbla tungor säger, att försöka hejda en alltför snabb expansion.

I dag är sysselsättningsläget, dvs. tillgången på jobb, lika besvärligt i dessa områden som i de traditionella stödområdena. Om vi skall kunna få i gång tillväxten här i landet, är det orimligt att försöka bromsa just de regioner som kan komma i gång först. I dessa regioner kan man ju sedan dra i gång motsvarande regionalutvecklingsdiskussioner kring exempelvis Växjö, Linköping, Karlstad, Sundsvall och Umeå.

Vad Göteborgsregionen och Skåne behöver för att utvecklas är att få vara friregioner och att själva få påverka och styra sin fysiska planering, sin trafik, sin miljö och sitt kulturliv. Man behöver en bättre infrastruktur. För Skånes del skulle det främst utgöras av bron över Öresund, därigenom klaras frågan om flygplatstillgången och även frågan om trafikmöjligheterna till EG för de båda regionerna. EG är ju vår viktigaste handelspartner.

De här två regionerna har under lång tid bara fått hälften av de väganslag som både trafikarbetet och fordonsparken skulle ha motiverat. Det kan inte fortsätta på det viset hur länge som helst.

Det här seklet har varit nationalstaternas sekel i Europa, nästa sekel blir regionernas. Det ser man tydligt på exempelvis den berömda bananen från Sydengland, Nordfrankrike, Mellantyskland ner till Italien. Det finns andra exempel. Den här utvecklingen går snabbt, och Sverige får inte missa det här tåget. En stark regional samverkan i det gamla Hansaområdet kan bli en motvikt mot de här snabbt växande centrumerna i Frankrike, Tyskland och Italien.

För dem som bor i stödområdena kan det naturligtvis kännas bra och rättvist att det går illa för storstäderna, men den lyckan blir aldrig långvarig. Målet för regionalpolitiken skall inte vara allmän medelmåtta utan gemensam framgång. Det fordras då att vi ger storstadsregionerna den frihet som de behöver för att kunna utvecklas. Det är bra för hela landet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

I detta anförande instämde Gullan Lindblad (m).

Anf. 79 HANS STENBERG (s):

Herr talman! I en väl fungerande regionalpolitik är kommunikationerna oerhört viktiga. Skall vi få en utveckling över hela landet, krävs det att vi har bra vägar, järnvägar, flygförbindelser och telekommunikationer. Det krävs också att vi har en fungerande postgång över hela landet.

I detta hänseende har de statliga verken en central roll. Det kändes därför mycket bra att få höra Tage Pålsson gå upp i debatten och tala mycket väl om de statliga verkens betydelse för en regional utveckling. Man får då förutsätta att Tage Pålsson och andra centerpartister röstar för den socialdemokratiska reservationen nr 1, som handlar om de statliga verken.

För utvecklingen i mitt eget hemlän, Västernorrland, är det – förutom det jag tidigare nämnde om kommunikationerna – oerhört värdefullt att få en fortsatt utveckling av Mitthögskolan och att få knyta fasta forskningsresurser till den högskolan. Kan vi göra det har vi möjlighet att tillsammans med näringslivet fortsätta att utveckla den stora exportindustri som vi har i länet.

På senare tid har en debatt om huruvida det är klokt att över huvud taget bedriva regionalpolitik flammats upp. Det har sagts att det är bättre att satsa på tillväxtregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö.

Det har nämnts flera gånger i kammaren i dag att det är idiotiskt att bygga motorvägar mellan Ödetorpen i Norrland i stället för att satsa på t.ex. Stockholmsområdet, där vägarna är så oerhört mycket sämre än i Norrland. Jag brukar tänka på detta när jag så här på västkanten skall åka till affären eller över huvud taget ta mig hemifrån med bil. Jag åker på länsväg 571 i Västernorrland, som för den delen inte är ett dugg sämre än många andra länsvägar. Men hjulspåren är faktiskt så djupa att jag, trots att jag nästan kryper fram med bilen, skrapar bort underredsmassan på bilen och slår sönder ljuddämparen. Då tänker jag faktiskt: Vilken tur att jag inte bor i Stockholm, där man har dåliga vägar. Då hade jag måst köpa en traktor för att ta mig hem.

Man kan raljera litet över detta, men det allvarliga är faktiskt inte att några personbilar slås sönder och orsakar kostnader för de människor som bor i Norrland. Det kan vi nog leva med i värsta fall. Det allvarliga är att de

dåliga vägarna i skogslänen hämmar landets viktigaste exportgren, nämligen skogsindustrin. Denna industri är faktiskt ryggraden i Sveriges ekonomi.

Jag kan ta ett exempel. SCA vill bygga om sin fabrik för massatillverkning i Östrand och gå över till en modernare, miljövänligare och konkurrenskraftigare metod att bleka massan. Men för att företaget skall kunna använda den modernare tekniken krävs det att man kan få fram virket till fabriken inom tre veckor från avverkningsen. Med de vägar som vi har i Västernorrland, Jämtland och övriga skogslän i dag är detta faktiskt omöjligt. Det skulle innebära att fabrikerna fick stänga några månader under våren.

Jag vill påstå direkt – och här har jag skogsindustrin bakom mig – att de dåliga vägarna i Norrland och skogslänen faktiskt hämmar landets viktigaste exportgren och våra möjligheter att få ordning på Sveriges ekonomi igen. Läget för företagen i skogslänen blir inte bättre av att flygkommunikationerna ständigt försämras med försämrade turlistor, indragna turer och ständiga förseningar. Det blir allt svårare både för storföretag och för småföretag att bedriva någon verksamhet i många mindre orter runt om i landet. Försämringen av flygkommunikationerna kommer att få enorma regionalpolitiska konsekvenser, om vi inte gör något åt den ganska snabbt.

Jag vill, herr talman, avsluta med att säga att en grundförutsättning för en väl fungerande regionalpolitik är att det finns väl fungerande kommunikationer över hela landet. En grundförutsättning för en positiv utveckling av den svenska ekonomin såsom helhet är att kommunikationerna i Västernorrland och andra skogslän förbättras så att skogsindustrin, som faktiskt är ryggraden i svensk ekonomi, får möjlighet att modernisera och effektivisera sin verksamhet så att den klarar av att fortsätta att dra in lika stora exportinkomster som i dag.

Anf. 80 ELVY SÖDERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill till att börja med att instämma i Hans Stenbergs anförande.

På s. 63 i utskottets betänkande kan vi läsa följande under rubriken Utskottets överväganden:

”Arbetslösheten i de aktuella länen har liksom i övriga län ökat mycket kraftigt det senaste året.” Här syftar man på de fyra nordligaste länen. ”Alla fyra länen ligger över riksgenomsnittet, Västernorrlands län och Norrbottens län dessutom betydligt över detta snitt.”

Harald Bergström har i debatten sagt att vi måste ”sprida positiva signaler”. Jag måste tyvärr konstatera att detta är mycket svårt, när arbetslösheten i Västernorrland fortsätter att öka mycket kraftigt. Även i min egen hemkommun fortsätter arbetslösheten att stiga. Jag kan berätta att vi under de senaste åren har tappat över 3 000 arbetstillfällen. Prognosen visar tyvärr att vi under nästa år riskerar att tappa ytterligare över 1 000 arbetstillfällen. Situationen är densamma i hela länet. Mot bakgrund av denna dramatiska utveckling behövs nu kraftfulla satsningar för att främja utvecklingen och bekämpa arbetslösheten i Västernorrland och hela Sverige.

Det vore en positiv signal, Harald Bergström, om regeringspartierna stödde den socialdemokratiska reservationen nr 1. Säg nej till utförsäljning

av landets naturtillgångar. Säg nej till privatiseringar och utförsäljningar av statliga företag. Säg ja till satsningar på en bra infrastruktur i hela landet.

Som Hans Stenberg sade är basen för en bra regional- och näringspolitik just en väl utbyggd infrastruktur och en basal service, som bygger på rättvisa och regionalpolitiska ambitioner.

Herr talman! Sverige behöver det tillskott som vår exportindustri ger. Men för att exportindustrin skall kunna överleva i vår region krävs det att näringslivet i Västernorrland får tillgång till bra vägar, järnvägar, flyg och telekommunikationer samt en högskola, som kan bidra till höjd kompetens.

Med anledning av vad som står i betänkandet om Västernorrland vill jag ställa ett par frågor till regeringen och till arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund: Är regeringen verkligen medveten om hur det ser ut i Västernorrland? Om så är fallet, vilka åtgärder tänker man vidta?

Börje Hörnlunds recept i dagens debatt var att vi socialdemokrater skulle visa ödmjukhet. Detsamma sade Tage Pålsson i sitt anförande, och detsamma säger centerpolitiker på tidningarnas debattsidor. Vi socialdemokrater känner ödmjukhet inför den mycket svåra situation som många människor runt om i landet befinner sig i. Men det är nog inte den ödmjukheten som arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund syftar på. Nej, han vill att vi socialdemokrater skall visa ödmjukhet mot den borgerliga regeringen. Men se det tänker vi inte göra, för det kan vi inte med tanke på den ideologiska grund som vi bygger vår politik på.

Snarare känner jag ilska över regeringens brist på en politik som kan vända den negativa trend som både Västernorrland och Sverige befinner sig i. Eller är möjligen denna icke-politik regeringens politik? Vad vi behöver är en politik som sätter fart på Sverige, inte en politik som stramar åt och än mer förvärrar den situation som vi befinner oss i, en politik som faktiskt leder till större arbetslöshet. Dagligen för jag diskussioner med våra kommunpolitiker om vad som kan komma att hända med en ökad arbetslöshet inom den offentliga sektorn.

Gunnar Wetterberg på Finansdepartementet föreslår att man skall slopa Norrlandsstödet. Jag tycker att man i stället skall slopa Gunnar Wetterberg. Det är dumt att föra den typen av polemik och debatt i en sådan här allvarlig situation.

Till sist, när det gäller våra vägar:

En hövding från noll åtta
har Norrland satt i brand
Han sa "där byggs utan måtta
fin väg i folklöst land"

Kom upp Ulf Adelsohn och pröva
på väg som är åker lik
där lastbilar skall köra
transport till vår fabrik

Vårt kära Västernorrland
behöver väg, järnväg, flyg och bro

ej grop vid grop i lösan sand
som stig för häst och ko

Anf. 81 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Både i betänkandet och i propositionen står det att hela Sverige skall leva. Men det räcker inte med vackra ord för att det skall kunna bli en sanning. Och sanningen är ju att Sverige håller på att dö som industrialisation. Effekterna av den förda politiken blir mycket brutal i skogslänen.

I Dalarna hade vi länge en mycket bra utveckling, ända fram till 1991. Näringslivet blev mer mångsidigt, kvinnorna fick arbete i en utsträckning som aldrig tidigare, och befolkningen ökade i de flesta kommunerna. Nu är utvecklingen den omvända. Arbetslösheten formligen exploderar, hela branscherna slås ut, och regeringen vrider jobben ur den kommunala sektorn genom indragning av pengar därifrån. Den som kan flyttar till bättre lottade län.

För mig och mina bankkamrater från Dalarna är det självklart att det går så här illa när politiken bygger på skattesänkningar, marknadskrafter och privatisering. Det finns ingen regionalpolitik i världen som kan upphäva de effekter som en felaktig näringspolitik och ekonomisk politik ger.

Vi socialdemokrater från Dalarna har väckt många förslag som är bra för länet. Vi vill att man skall kunna använda stödpengarna på ett effektivare sätt. Vi vill ha en bättre stödområdesindelning som bättre svarar mot de problem som finns i de olika kommunerna. Vi har väckt många förslag som gäller den kvinnliga arbetsmarknaden. Vi tycker, som så många andra här i dag, att vi är förfördelade när det gäller infrastruktursatsningarna. Vi ligger i en trafikskugga, och vi finner oss inte i att vi skall bli förfördelade gång på gång utan att kompenseras på annat sätt.

Vi har väckt förslag som skulle förbättra turismens förutsättningar. Vi tycker t.ex. att turism skall jämföras med annan näringsverksamhet när det gäller energibeskattnings. Vi tycker att man skall skapa bättre förutsättningar för glesbygdshotellernas överlevnad.

Jag beklagar verkligen att utskottet har avstyrkt samtliga motionsförslag och fortsätter på den väg som man har valt och som i så många avseenden har visat sig vara fel.

Många har under dagens debatt sagt att regeringen satsar mer på arbetsmarknadspolitik än vad någon regering tidigare har gjort. Det är i och för sig rätt. Men att det är så beror på att den felaktiga politik som man bedriver har skapat en arbetslöshet som är större än den någonsin har varit i modern tid, vilket självfallet tvingar fram väsentligt högre kostnader för att motverka den. Detta är ingenting att yvas över. I stället skulle man skämmas över detta förhållande.

Tage Pahlsson har åberopats här. Han sade uppgivet: Vi kan ingenting göra. Det är livsfarligt om den attityden sprider sig i samhället. Vi befann oss i den situationen en gång tidigare. Det var 1982. Då var det många som sade: Vi kan ingenting göra. Vi kommer inte att kunna klara full sysselsättning i framtiden.

Men vi kunde göra det, och vi skall kunna göra det igen, därför att det är nödvändigt.

Herr talman! I Göteborgs och Bohus län är vi nu inne i den allvarligaste sysselsättningskrisen sedan 1930-talet. I runda tal 50 000 människor står utanför den ordinarie arbetsmarknaden. 30 000 är öppet arbetslösa, och 20 000 är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Och krisen kommer att fördjupas ytterligare. Vi vet, enligt länsarbetsnämndens beräkningar, att 60 000 människor kommer att vara antingen öppet arbetslösa eller föremål för olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder nu i sommar.

Den kraftiga konjunkturedgången har förstärkt de strukturella problemen inom näringslivet. I fokus står nu bilindustrin, där omkring 10 000 personer kommer att vara friställda i Västsverige sommaren 1993.

Inom en radie på 20 mil från Göteborg finns en fjärdedel av Sveriges industriella kapacitet. Med de hot som vi ser framför oss är det därför ett i hög grad både nationellt och regionalt intresse att kraftfulla åtgärder vidtas för att främja företagande och sysselsättning.

Herr talman! Vi har i andra sammanhang här i kammaren hävdad att långsiktiga satsningar på kommunikationer och inom utbildningsområdet lägger en grund för en vitalisering av näringslivet och också ger direkta effekter på sysselsättningen.

Etablering och utveckling av små och medelstora företag bör på alla sätt främjas. Det är vad vi hävdar i motion A474. Vi vill att aktiva åtgärder skall vidtas för att marknadsföra regionen och ytterligare internationalisera näringslivet. Det är sådant som vi håller på med. Men vi behöver också stöd för det.

Vi har en odelad tro på regionens möjligheter att hävda sig i en än mer konkurrensutsatt värld under de kommande åren. Men det krävs också, vilket vi kräver i motionen, en fungerande arbetsmarknads- och regionalpolitik. Och det krävs en total satsning på näringspolitiken. Vi har ingen näringspolitik i landet just nu. Det är vad vi skulle behöva.

Herr talman! I Uddevallaregionen och Bohuslän har näringslivet av tradition varit inriktat på primärnärings- och arbetsintensiv produktion med relativt låg teknologinivå. Norra Bohuslän var stödområde 1965–1982. I Uddevalla med kringliggande kommuner har omfattande statliga insatser genomförts, senast med hjälp av Uddevallapaketen 1985–1987. Volvos lokalisering av en bilfabrik till Uddevalla liksom förbättringen av kommunikationerna till Göteborg var hörnstenar i ett åtgärdsprogram som genomfördes för att vitalisera regionen. Det blev resultat. Ett 80-tal företag, varav 35 nyetableringar, genomfördes med hjälp av detta lokaliseringsstöd i Uddevallapaketen. Det blev investeringar i ny produktionskapacitet. Men vi har fortsatta problem. Uddevalla Invest gick i konkurs 1991. Men vi har också genomfört en framgångsrik rekonstruktion. Ett tiotal av de helägda dotterbolagen bedriver fortsatt industriverksamhet.

Herr talman! Nu står vi emellertid inför de verkligt stora problemen. När de uppsägningar som har aviserats genomförts – Volvo i Uddevalla, Elitföns-ter, osv. – kommer vi i regionen att vara nere i en industrikapacitet på 8 % av den förvärvsarbetande befolkningen mot 25 % för tio år sedan. Det är därför som vi menar att det behövs omfattande statliga insatser för att stödja

regionen. Vi behöver dessa insatser för att först och främst hjälpa nyföretagare med framför allt riskkapital.

Den starkt försämrade arbetsmarknaden i Uddevalla får givetvis negativa effekter också i de kringliggande kommunerna, som redan nu har en hög arbetslöshet. Vi behöver alltså fortsatta långsiktiga satsningar, näringslivsin-satser av olika slag, som lokaliseringsbidrag och utvecklingsbidrag. Alla par-tier på bohusbänken ställer sig bakom motionen A474, bakom kraven på ar-betsmarknads-satsningar och regionalpolitiska satsningar i vårt län.

Jag kan inte säga att arbetsmarknadsutskottet har engagerat sig särskilt mycket i att behandla motionen. Man har bara kort formulerat fram ett av-slagsyrkande. Jag tänker inte ta kammarens tid i anspråk med att yrka bifall till motionen, men jag tycker att arbetsmarknadsutskottet kunde ha åstad-kommit litet mer.

I detta anförande instämde Lars Bäckström (v).

Anf. 83 OLLE SCHMIDT (fp):

Herr talman! Efter att ha lyssnat till den här debatten, som jag inte föran-mält mig till, tycker jag ändå att jag så här i slutskedet vill komma med några synpunkter.

Jag har lärt mig att den här dagen kallas hembygdens dag. Det är, som Lars Bäckström sade, litet raljerande. Det är något nedsättande i det. Jag tycker ändå, precis som Lars Bäckström, att det nog vore konstigt om vi riks-dagsledamöter inte var beredda att argumentera och hävda våra väljares och våra regioners intressen. Det tror jag att de förväntar sig av oss.

I mitt tycke har regionalpolitik och det som har debatterats här i dag en tendens att i alltför hög grad handla om hur våra norra delar, glesbygden, skall utvecklas. Jag kommer från ett storstadsområde, Malmö, och har i olika sammanhang i den här kammaren påpekat att om hela Sverige skall leva måste man satsa resurserna strategiskt och långsiktigt, även på stor-stadsområdena.

Det handlar självfallet inte bara om de medel som riksdag och regering anslår via regionalpolitiken. Det handlar i lika hög grad om satsningar på t.ex. kultur, arbetsmarknad, utbildning, forskning, vägar, järnvägar – alltså infrastruktur. I vintras dristade jag mig att göra en egen liten undersökning. Jag försökte få grepp om hur infrastrukturpaketen fördelats över landet.

Åren 1991–1992 satsades det ungefär 17 miljarder på vägar över hela landet. Av de här miljarderna kom drygt 400 miljoner till Malmöhus län. Proportionellt, om man vågar göra det, befolkningsmässigt eller vägmässigt skulle man egentligen ha ungefär en och en halv miljard i mitt hemlän.

När jag studerat utbildnings- och forskningsinsatserna för Lunds och Mal-mös universitet har det också varit till Lunds och Malmös nackdel. På kultu-rens område är snedvridningen markant. Operan och Dramaten i den här staden får ca 400 miljoner kronor – och det är väl bra. Det är ungefär 30 miljoner kronor mer än de sammanlagda bidragen till alla landets regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner. Som jämförelse kan nämnas att Malmö stadsteater – en bra stadsteater, tycker jag – får omkring 45 miljo-ner kronor. Dramaten får 146 miljoner. Man kan fråga sig varför inte natio-

nalscener, om det är det vi talar om, inte också skulle kunna ligga utanför Stockholm.

Herr talman! Tredje vice talmannen kommer också från Skåne. Arbetslösheten i Skåne är mycket hög. I storstäderna Helsingborg och Malmö är den extremt hög, faktiskt högre än i flera av de s.k. skogslänen. I Malmö är drygt 10 500 personer i dag öppet arbetslösa, och varslen är många. Den gamla industristaden Malmö håller på att avindustrialiseras. I spåren av Kockums nedläggning och den minst sagt misslyckade satsningen på Saab har problemen tornat upp sig. Oron kring det som nu händer med Öresundsbron är självfallet stor.

Länsarbetsdirektören i Malmöhus län har påpekat att de problem som föds i den ökande arbetslöshetens spår säkert är svåra att bemästra i storstäderna. De sociala problemen blir större. Koncentrationen av problemen gör svårigheterna större. Därför behövs det enligt min mening speciella insatser just för storstäderna.

Herr talman! I förra veckan dristade sig departementsrådet Gunnar Wetterberg att i klartext hävda att satsningar på Malmö- och Göteborgsområdena skulle vara bra för hela Sverige och, märk väl, ge hela vårt land större möjligheter i framtiden. Jag måste medge att det var djärvt av departementsrådet, som givetvis fått löpa gatlopp i medierna. Det var ingenting annat att vänta. Han har också i dag anklagats för än det ena, än det andra.

Jag tillhör dem som tycker att det är bra att den här debatten har kommit i gång. Jag välkomnar Wetterbergs debattinitiativ och synpunkter. Alla spetsigheterna i formuleringarna får han själv stå för. Sådana kan jag spetsa till själv vid behov. I dag handlar det för mig i första hand om att vi i det här huset måste skapa generella förutsättningar för välstånd totalt sett, för hela vårt land, och inte bara ägna oss åt att fördela välstånd. Då måste varje insatt krona användas på bästa möjliga och mest effektiva sätt.

Herr talman! Jag får harangera Elvy Söderström, som läste en dikt. Det var en vacker dikt. Jag är inte så poetisk.

Jag förstår nu att jag kan bli beskylld för att ha varit alltför lokalpatriotisk. Nu hoppas jag att det här inlägget inte uppfattas på det viset. Jag har bara velat understryka vikten av att vi får en så bred debatt som möjligt om förutsättningarna att skapa tillväxt i vårt land, att kunna konkurrera i det nya Europa och att härigenom säkra välfärden i hela Sverige.

Till sist skulle jag vilja ställa en fråga till Bertil Persson. Väktalige Bertil Persson på Malmöbanken talade om regionernas Europa. Det tycker jag är glädjande. Bertil Persson och jag har slagits mycket för ett enat och samlat Skåne. Jag tror att det skulle vara en förutsättning för bättre utveckling i de södra delarna om vi fick göra fler saker på egen hand och besluta mer. Hur blir det, Bertil Persson, är Moderaterna nu beredda att se till att vi får ett Skåneparlament? I de diskussioner vi har haft nere i Skåne, och tidvis även i det här huset, tycker jag nog att det har funnits en viss tveksamhet. Jag hoppas att Bertil Persson kan få sina mer tveksamma partivänner, både nere i Skåne och i det här huset, att ändra uppfattning och mer entydigt ställa sig bakom att det behövs en regional nivå, inte bara i Skåne, utan även i övriga delar av vårt land.

Anf. 84 ELVY SÖDERSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Till Olle Schmidt vill jag säga att vi behöver både-och. Vi behöver Skåne, vi behöver Norrland.

Den gamla industrikommunen Malmö åderlåts, säger Olle Schmidt. Jag hävdar att exportintensiva Västernorrland också åderlåts. Detta beror på att vi i dag har en brist på politik som gäller den ekonomiska utvecklingen i Sverige. Vi saknar en näringspolitik som skall ta vara på de krafter som finns i Malmö och Västernorrland och i många andra delar av Sverige.

Även till Olle Schmidt ger jag rådet att rösta med den socialdemokratiska reservationen. Då kommer Malmö att må bra mycket bättre än Malmö gör i dag.

Anf. 85 OLLE SCHMIDT (fp) replik:

Herr talman! Nu skall vi inte ha någon större ekonomisk-politisk debatt. Den skall föras vid ett annat tillfälle. Självfallet stöder jag den ekonomiska politik som regeringen för. Det vore ganska orimligt om vi skulle använda samma recept som har fört Sverige in i den ekonomiska krisen, Norrland in i den ekonomiska krisen, Västernorrland in i den ekonomiska krisen, Malmö in i den ekonomiska krisen för att lösa problemen. De generella instrument som Elvy Söderström och Socialdemokraterna föreslår är vi inte överens om.

Däremot, Elvy Söderström, är vi självfallet överens om att det, för att begreppet Hela Sverige skall leva skall bli verklighet, krävs att man har en regionalpolitik som omfattar hela landet. I detta sammanhang har jag ingen annan uppfattning än Elvy Söderström och andra talare som har framfört detta. Det jag har sagt. Det jag med mitt inlägg vill understryka är att vi också måste kunna diskutera hur vi bäst satsar de regionala medlen för att snabbast och effektivast få utveckling.

Där tycker jag faktiskt att Gunnar Wetterberg hade en hel del intressanta synpunkter. Inte minst rev han upp en väldig debatt, och det var bra. Jag tror faktiskt att vi behöver debattera dessa frågor litet öppnare och friare än tidigare både här i kammaren och i landet i övrigt.

Anf. 86 ELVY SÖDERSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är bristen på ekonomisk politik och bristen på näringspolitik som har försatt Sverige i den situation som vi befinner oss i. Vi befinner oss i en nedåtgående spiral. Det krävs politiska beslut för att vända den spiralen uppåt igen. För det krävs att riksdagen ställer upp på den socialdemokratiska reservationen i detta betänkande.

Anf. 87 OLLE SCHMIDT (fp) replik:

Herr talman! Jag delar inte den uppfattningen. Instrumenten för att Sverige skall kunna ta sig ur lågkonjunkturen har regeringen presenterat i kompletteringspropositionen, som kommer att debatteras senare.

Jag har försökt läsa de motioner och de förslag som Socialdemokraterna har kommit med. Jag måste säga att jag tror att t.o.m. en del hederliga och ärliga socialdemokrater medger att det inte var mycket nytt i dem. Vad Sverige behöver är givetvis en politik där man långsiktigt ser till att företagen

åter får kraft. Vi behöver skapa en generell näringslivspolitik och skattepolitik som gör att företagen kan konkurrera, att småföretag i högre grad etablerar sig och att Sverige återigen, som bl.a. Bertil Persson var inne på, kan skörda de nya idéerna och initiativen bl.a. genom en intensiv forsknings- och utbildningspolitisk satsning för att höja kompetensen. Jag tror att det är på det sättet som Sverige kan ta sig ur problemen.

Anf. 88 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att Olle Schmidt skall behöva vara orolig för att bli kallad lokalpatriot. Det är vi nog allihop, och det skall vi också vara. Däremot tycker jag att Olle Schmidt, och för den delen också Charlotte Cedershiöld, är uppe på fel ärende. Ni skall föra den här diskussionen i samband med näringspolitiken, inte regionalpolitiken. Regionalpolitiken vill vi nog behålla för glesbygden och skogslänen, som rent fysiskt har sämre förutsättningar att hävda sig i en marknadsekonomi. Låt det få vara på det sättet.

Jag undrar om Charlotte Cedershiöld vågar upprepa sitt anförande i sin födelse- och uppväxtbygd Rättvik.

Anf. 89 OLLE SCHMIDT (fp) replik:

Herr talman! Om jag har begått något parlamentariskt brott genom att framföra dessa uppfattningar i just denna debatt, ber jag om överseende. Jag har lyssnat på debatten hela dagen. Jag vet inte hur många talare som berört just dessa förhållanden. De flesta sade att vi inte skall ställa regionerna mot varandra. Helt plötsligt var man inne på den debatt som initierades av Gunnar Wetterberg. Av det skälet framförde jag mina synpunkter.

Sedan sade jag också att de pengar som regionalpolitiken omfattas av är en mycket liten del. Men det som skrivs i betänkandet är någonting mer. Det handlar om en princip för hur man ser på politiken, på de beslut som vi fattar i denna kammare och vilken effekt de har ute i landet. Då har även regionalpolitiken i stort och synsättet betydelse. Det tycker jag är viktigt.

Jag har svårt att förstå talet om att man måste hävda sig. Jag har som sagt lyssnat till flera inlägg. John Andersson, mannen från Dorotea, hävdade med bestämdhet att vi i södra Sverige egentligen skulle vara glada över att Norrland finns, annars skulle inte södra Sverige klara sig. Han menade att de norra delarna av Sverige hävdar sig väl, så jag förstod---

Anf. 90 TREDJE VICE TALMANNEN:

Repliken gällde Bengt-Ola Rytter.

Anf. 91 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Herr talman! Jag är beredd att hjälpa Olle Schmidt att få en aktiv näringspolitik, men jag är inte beredd att arbeta för att Olle Schmidts behov skall tillgodoses när det gäller regionalpolitiken.

Det är inget parlamentariskt fel att föra den här debatten nu, men jag tycker att det är sakligt fel. De storstadsregioner som har problem skall arbeta för en aktiv näringspolitik och en riktig ekonomisk politik. Då löses problemen. Vi i glesbygd och skogslän har en annan sorts problem. Vi måste ha en aktiv regionalpolitik för att lösa våra problem.

Anf. 92 OLLE SCHMIDT (fp) replik:

Herr talman! Min uppfattning är att en aktiv regionalpolitik måste, om hela Sverige skall leva, gå ut på att man gör stödinsatser också i storstadsområdena och ser till att även storstadsområdena får sin beskärda del. Skapar man tillväxt och kraft i storstadsområdena genererar det mer också för glesbygd och andra delar av vårt land.

Anf. 93 HANS STENBERG (s) replik:

Herr talman! Olle Schmidt säger att vi inte skall ställa regionerna mot varandra. Sedan öser han beröm över Gunnar Wetterbergs debattinlägg. Det handlar just om att ställa regioner mot varandra. Jag tycker dessutom att den här debatten tyder på en viss okunnighet, att man bortser från de faktiska förhållandena. Sverige blir mer och mer beroende av sin skogsindustri. Det kanske inte är så lyckligt att Sverige blir alltmer enbent som nation och alltmer beroende av skogsindustrin. Men det är det faktiska förhållandet.

Det är också ett faktiskt förhållande att skogsindustrin hämmas i sin utveckling av de dåliga kommunikationerna i skogslänen. Skall vår skogsindustri kunna fortsätta att konkurrera framöver gäller att den kan utvecklas på högsta tekniska nivå. Det är inget alternativ för skogsindustrin att flytta till storstadsregionerna. Måste den flytta på sig, och kan den inte verka där den finns i dag, kommer den att flyttas utomlands.

Därför är det absolut nödvändigt att vi ser till att vi förbättrar kommunikationerna, så att skogsindustrin får fram den råvara som den behöver för exporten och för produktionen och att man får varorna på ett billigt och smidigt sätt ut ur landet. Det är avgörande för att trygga hela Sveriges framtid och klara Sveriges ekonomi även framöver.

Anf. 94 OLLE SCHMIDT (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att Hans Stenberg skall gå tillbaka och se på de alster som regeringen har skrivit under de senaste åren. Där står precis det som han efterlyser: satsning på skogslänen, satsning på grusvägar i Norrland, etc. Jag bl.a. har kritiserat att de satsningarna har varit för ensidiga.

Jag öser inte beröm över Gunnar Wetterberg. Jag konstaterar bara att det var ett bra debattinitiativ. Jag delar en del av hans åsikter.

Jag varnar också kammaren – om man får uttrycka sig så – för att de sociala problem som håller på att utvecklas i storstadsområdena är väldigt svåra. Jag är övertygad om att de är betydligt svårare att bemästra än likartade sociala problem på andra håll i landet och i glesbygd. Det tror jag har att göra med den sociala kontrollen, men det kan vi debattera i en annan situation.

Jag tycker inte heller att Hans Stenberg och andra skall behöva vara så hemskt oroliga. EG har gjort en undersökning av vilka regioner i Sverige som har bästa tillväxtmöjligheter. Olika faktorer vägdes in, bl.a. livskvalitet. Då hamnade faktiskt Jämtland först i hela Sverige, på tolfte plats i hela Europa av närmare 300 olika regioner. Det finns alltså god potential och god kraft också i Norrland. Så ni behöver inte hela tiden vara så väldigt oroad.

Anf. 95 HANS STENBERG (s) replik:

Herr talman! Det är bara att konstatera de fakta som råder. Jag tycker att Olle Schmidt skall ta kontakt med våra största skogsföretag. Man avstår i

dag från investeringar i ny teknik, därför att vägarna är så dåliga att man inte får fram råvaran. Man tvingas alltså leva med en föråldrad teknik, vilket gör att det blir svårare att konkurrera på utlandsmarknader. Det kan inte vara i landets intresse att vi inte kan rusta upp dem.

Jag noterar också att Olle Schmidt tydligen är kritisk mot sin egen regerings satsning på att förbättra skogsvägarna och förbättra förhållandena för skogsindustrin.

Anf. 96 OLLE SCHMIDT (fp) replik:

Herr talman! Hans Stenberg har alldeles rätt. Jag tyckte att det var en för ensidig satsning. Om vägarna nu är så väldigt dåliga – det kan Hans Stenberg säkert bedöma mycket bättre än jag – är det väl ändå inte någonting som har inträffat under de senaste två åren. Det finns inget motstycke till de satsningar som den här regeringen tidigare har gjort och som nu kommer i och med 98-miljarderspaketet för den närmaste tioårsperioden. Inte ens någon socialdemokratisk kommunikationsminister har kommit i närheten av dessa satsningar. Därför kunde Hans Stenberg och Socialdemokraterna möjligen vara något mer lågmälda i sin kritik. Dessa skogsvägar har säkert varit dåliga under lång tid, och det ansvaret hade faktiskt inte den här regeringen.

Anf. 97 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Jag vill först instämma i det som Olle Schmidt sade i sitt huvudanförande.

Jag fick en fråga av Olle Schmidt. Han undrade vilken uppfattning vi moderater har i de regionalpolitiska frågorna. Det är att något föregripa den partistämman som vi skall ha till hösten, men det är alldeles uppenbart att de moderater som representerar de tillväxtregioner som lider svårt under det nuvarande läns- och landstingseländet vill ha friregioner. Företrädare för andra delar av landet är mer skeptiska. Men vi i vårt parti är inte så låsta vid formalia som Folkpartiet är.

Jag tycker att den diskussion som skall föras och det som är väsentligt när det gäller en framtida regional struktur gäller uppgifterna. Dit hör nog inte sjukvården, men väl den övergripande fysiska planeringen, vissa delar av trafikpolitiken samt vissa kultur- och miljöfrågor.

För detta behövs sannolikt inte någon omvandling av de gamla lands- till någon form av länsparlament. Jag tror inte heller att det behövs en beskattningsrätt för detta, utan man kan lösa det hela på en naturlig väg genom kommunalförbund. I den här frågan är det viktigt att först analysera funktionerna innan man börjar gå in i detalj med formalia, såsom Folkpartiet har gjort.

Anf. 98 OLLE SCHMIDT (fp):

Herr talman! Tack för det svaret, även om jag inte blev så mycket klokare. Jag förstod inte riktigt det där med formalia och hur vi i Folkpartiet skulle ha tagit oss an det. Men det kan kanske Bertil Persson förklara.

Det som oroade mig när jag läste Moderaternas förslag till partiprogram – för övrigt är det mycket som oroar mig i det programmet – var att det så tydligt sågs att Sverige inte behöver någon regional beslutsnivå. Till min häp-

nad såg jag sedan att Bertil Persson själv har varit med och skrivit under detta program. Det förvånar mig med tanke på att Bertil Persson och jag ju har drivit frågorna om ett enat, samlat Skåne och understrukit behovet av en regional nivå, vilket Bertil Persson var inne på för några minuter sedan i sitt anförande.

Anf. 99 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Jag tycker att Olle Schmidt skall läsa denna handling. Den förklarar nämligen precis vad jag sade, dvs. att vi inte behöver låsa fast oss vid att göra om de gamla landstingen till länsparlament. Det behövs två beslutsnivåer och två beskattningsnivåer, staten och kommunerna. I förslaget till program anges att man ser mycket positivt på utvecklingen av kommunalförbund, gärna i internationell samverkan – precis som tanken är nere i Skåne.

Jag vet att Folkpartiet vill ha länsparlament och att det skall sitta 132 människor i varje parlament. Vad jag däremot inte förstår är vad Folkpartiet vill använda länsparlamenten till.

Anf. 100 OLLE SCHMIDT (fp):

Herr talman! Vi från Folkpartiet föreslår ju inte några länsparlament. Det tror jag att Bertil Persson får diskutera med sittande talmannen. Han kan nog mera om länsparlament än jag. Vad vi föreslår är däremot regionparlament, vilket är ungefär detsamma som Bertil Persson var inne på. Det handlar då om 8–10 regioner. Framför allt trodde jag att vi var överens om att den regionala nivån behövdes i varje fall i Skåne. Jag hänger inte med på att vi inte behöver någon regional nivå. Bertil Persson sade att det inte behövs någon sådan i Sverige förutom just i Skåne. Jag trodde möjligen att det kunde behövas regionala nivåer också på andra håll. Men nog är vi väl överens om, Bertil Persson, att det behövs ett regionparlament, ett Skåneparlament i Skåne? Är det inte så?

Anf. 101 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Vi behöver en form av samverkan i Skåne, en samverkan som kan ske även med Själland, om vi skall få ut full effekt av den region där nere som har förutsättningar att vara Europas sjätte K-region.

Med det förslag som vi har kan man skapa kommunalförbund även tvärs över nationsgränserna. Därmed finns det alla möjligheter i världen att åstadkomma en bra samverkan när det gäller just frågorna om fysisk planering, trafikplanering samt om miljö och kultur. Från min sida sett är den saken därmed löst på ett tillfredsställande sätt. Vi kommer ändå inte att kunna skapa ett regionalparlament, eller vad Olle Schmidt nu vill ha, över Sundet, men det är möjligt att skapa ett kommunalförbund, och det är det som är det väsentliga.

Anf. 102 OLLE SCHMIDT (fp):

Herr talman! Det är väldigt bra att vi förbättrar samverkan, vilket vi har försökt att göra i Skåne under decennier. Men det har inte blivit bättre för det, möjligtvis kan det bli bättre i slutskedet. Det är ju därför som det är så

viktigt med ett samlande organ, som dessutom – enligt min uppfattning – skall vara demokratiskt och direktvalt.

Jag har aldrig varit förtjust i kommunalförbund, som både jag själv och Bertil Persson har suttit i. De har aldrig fungerat. Det kan möjligen bero på att de är ganska odemokratiska. Jag kan aldrig tänka mig att lagstiftningen medger några kommunalförbund över Öresund, med eller utan bro. Jag tycker nog att det är bättre att skapa ett direktvalt Skåneparlament, som vi en gång i världen faktiskt var överens om, Bertil Persson.

Prot. 1992/93:105
5 maj 1993

Regionalpolitik

Anf. 103 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Det här skall bli mitt sista inlägg i den här omgången.

Vad vi nu talar om – och det som Olle Schmidt frågar efter – är det som står i vårt partiprogram, inte vad gällande lagstiftning säger.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Tredje vice talmannen meddelade att det i reservation 9 berörda uttalandet om regionalpolitiska insatser i län och regioner inte var knutet till något särskilt moment. Propositioner härom skulle ställas innan frågor som berörde särskilda regioner avgjordes.

Mom. 1 (inriktningen av regionalpolitiken)

Först biträdde reservation 1 av Ingela Thalén m.fl. – som ställdes mot meningsyttringen av Hans Andersson i motsvarande del – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 163 röster mot 130 för reservation 1 av Ingela Thalén m.fl.

Mom. 3 (storstadsregionerna)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 208 röster mot 82 för utskottets hemställan med godkännande av motiveringen i reservation 2 av Anders G Högmark m.fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Stina Eliasson (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Kenneth Lantz (kds) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 16 och 22 (ändrad beslutsordning för inplacering i stödområde m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 275 röster mot 22 för reservation 3 av Laila Strid-Jansson.

Mom. 30 (användningen av länsanslaget)

Först biträdde reservation 4 av Ingela Thalén m.fl. – som ställdes mot meningsyttringen av Hans Andersson i motsvarande del – genom uppresning.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 167 röster mot 128 för reservation 4 av Ingela Thalén m.fl.

Mom. 35 (anslag till regionala utvecklingsinsatser)

Först biträdades reservation 6 av Ingela Thalén m.fl. med 124 röster mot 10 för meningsyttringen av Hans Andersson i motsvarande del. 161 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 167 röster mot 129 för reservation 6 av Ingela Thalén m.fl.

Regionalpolitiska insatser i län och regioner

Utskottets uttalande godkändes med 167 röster mot 130 för godkännande av uttalandet i reservation 9 av Ingela Thalén m.fl.

Mom. 53 (insatser i västra Sverige)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 15 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion A460 av Lars Bäckström. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 54 (insatser i Bergslagslänen)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 22 för reservation 10 av Laila Strid-Jansson. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 56 (skärgårdsfrågor)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 10 för meningsyttringen av Hans Andersson i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande vid morgondagens arbetsplenum.

6 § Stöd och service till vissa funktionshindrade

Föredrogs
socialutskottets betänkande
1992/93:SoU19 Stöd och service till vissa funktionshindrade (prop.
1992/93:159).

Anf. 104 JAN ANDERSSON (s):

Herr talman! Svensk handikappolitik har internationellt ett högt anseende. Grundstenarna i den politiken är följande.

För det första: Det miljörelaterade handikappbegreppet innebär att ett handikapp inte är en egenskap utan ett förhållande mellan skadan eller sjukdomen och omgivningen. Förändringar i omgivningen kan minska eller kan-ske t.o.m. ibland eliminera handikappet.

För det andra: Handikappolitik är inte enbart socialpolitik utan berör alla samhällsområden. Bostadspolitik skall utformas så, att alla kan få tillgängliga bostäder. Trafikpolitiken skall göra det möjligt för alla att färdas när de önskar. Kulturpolitiken skall se till att teater, film, radio och TV är tillgängligt för alla osv.

För det tredje: Den generella välfärdspolitik som innebär att välfärden omfattar alla är grunden också för selektiva åtgärder. Vi skall ha en barnomsorg där alla barn kan delta, och vi skall ha en skola där alla kan få undervisning osv. Ju bättre den generella politiken fungerar, desto färre selektiva insatser behövs. Vi skall dock vara klara över att sådana ändå alltid kommer att behövas.

Denna politik, med dessa grundstenar, har fungerat bra, särskilt i ett internationellt perspektiv. I ett nationellt perspektiv är emellertid inte bilden lika ljus. Om vi jämför levnadsvillkoren för människor med funktionshinder med levnadsvillkoren för människor utan funktionshinder och koncentrerar oss framför allt på dem som har de svåraste funktionshindren, finner vi att skillnaderna fortfarande är mycket stora.

Människor med funktionshinder har en sämre ekonomisk situation, är i betydligt större utsträckning utanför arbetsmarknaden, har inte alls samma tillgång till fritids- och kulturaktiviteter. Listan på skillnader i levnadsvillkor kan göras mycket längre. Men slutsatsen är att dessa kvarstående skillnader och orättvisor gör att ytterligare insatser behövs.

Det är i detta perspektiv det föreliggande förslaget om en ny lag, lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, och förslagen om förstärkningar av habilitering och rehabilitering, hjälpmedelsverksamhet, tolkverksamhet och förbättringarna i socialförsäkringssystemet för familjer med funktionshindrade barn skall ses. Förslaget kommer att förbättra situationen avsevärt framför allt för människor med svåra funktionshinder.

Fru talman! Det var den förra socialdemokratiska regeringen och den biträdande socialministern Bengt Lindqvist som tillsatte handikapputredningen. Utredningen lade fram sitt huvudbetänkande i juni 1991, före valet. Det fanns då en vänstermajoritet i utredningen. Dock skall påpekas att utredningen i allt väsentligt var enig. Nu lägger en borgerlig regering, efter att i den s.k. krisuppgörelsen ha kommit överens med oss socialdemokrater, ett förslag som innehåller de allra flesta delarna i utredningsförslaget.

Det är således enligt min mening en mycket angelägen reform. Men jag måste ändå peka på två saker i det inledande avsnittet "Allmänna utgångspunkter och överväganden" som enligt min mening beskriver utvecklingen av handikappolitiken på ett felaktigt sätt. Det står att handikappolitiken varit mer honnörssord än praktiska handlingar. Och förvisso är det så att mer kunde ha gjorts och att långt ifrån alla ambitioner i det nationella handlingsprogrammet från början av 1980-talet har uppfyllts, men jag menar att föregångaren till LSS, dvs. omsorgslagen, bilstödsreformen, integreringen av funktionshindrade barn och ungdomar inom barnomsorg och skola och ut-

byggnaden av t.ex. färdtjänsten faktiskt inte bara är honnörsord utan också praktiska handlingar.

Kanske just socialministern, som ofta säger positiva saker om den svenska välfärden i en verklighet som inte alltid ter sig lika ljus ute i kommuner och landsting, borde vara extra försiktig med att påstå att andra tidigare sysslat mer med honnörsord än praktiska handlingar. Sådana konstateranden kan slå tillbaka. Då talar jag inte isolerat om denna handikappreform, som givetvis är en praktisk handling, utan om handikappolitiken i ett helhetsperspektiv, inneslutet den generella välfärdspolitiken.

Sanningen är att detta är en viktig reform, men den är inte den första på handikappområdet och förhoppningsvis inte den sista heller. T.ex. återstår en hel del att genomföra både av förslag som handikapputredningen lade fram i huvudbetänkandet, såsom sysselsättningsgarantin, och förslag som utredningen hade med i sitt slutbetänkande.

Skrivningen om att det nu är nödvändigt att vrida över uppmärksamheten från organisationernas inflytande till den enskilde är för mig också något svår att förstå. Jag ser nämligen inte någon motsättning mellan en stark handikapprörelse med ett stort inflytande och att stärka enskilda funktionshindrades inflytande.

Fru talman! Låt mig nu gå över till våra socialdemokratiska reservationer och ett par andra frågor som är väsentliga från våra utgångspunkter.

Vår första reservation tar upp tre saker. För det första vill vi att erfarenheterna från STIL, GIL, assistansprojektet som DHR har bedrivit och andra projekt som bygger på samverkan och inflytande från de funktionshindrade skall spridas. Anledningen är att det för närvarande i vårt land pågår en utveckling med helt andra förtecken. Denna utveckling går ut på att privata entreprenörer skall erbjuda sina tjänster till oss kunder som på vilken marknad som helst. Projekten som vi värnar om har helt andra utgångspunkter. De utgår från individen som medborgare, inte som kund, en medborgare som tillsammans med andra kan och vill ta ansvar för sitt eget liv.

Den andra delen av reservationen handlar om att LSS är en viktig lag men att långt ifrån alla funktionshindrade kommer att omfattas av lagen. Därför är det viktigt att andra lagar – socialtjänstlagen, hälso- och sjukvårdslagen, plan- och bygglagen m.fl. – fungerar på ett tillfredsställande sätt. Det finns med andra ord en risk, när man inför en s.k. pluslag, att människor med stora behov men som inte omfattas av lagen får en försämrad situation. Denna risk måste man vara uppmärksam på.

Den tredje delen handlar om en av grunderna för handikappolitiken, nämligen den generella välfärdspolitiken. Den ifrågasätts i dag, ofta med argument som att om vi får ett mera selektivt system skulle de sämst ställda gynnas. Sådana påståenden är inget annat än lögn och förbannad dikt. Orkar man bara lyfta blicken och skåda ut över världen, finner man många exempel på att det förhåller sig precis tvärtom. Klyftorna ökar i selektiva system, och de mest utsatta är de stora förlorarna.

Vi tar precis som i höstas upp den besvärliga ekonomiska situationen för funktionshindrade och den negativa utveckling i form av ökade taxor och avgifter som pågår och menar att regeringen måste skaffa sig en samlad bild över läget och återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder.

Den kanske viktigaste delen i förslaget till ny lag rör rätten till personlig assistent. Den enskilde kommer genom reformen inte bara att få denna rätt utan också ett stort inflytande över hur insatserna utformas. De funktionshindrade själva har påpekat att det är viktigt att den ersättning som utgår för insatserna via socialförsäkringssystemet görs flexibel för att ta hänsyn till de olika behov som kan finnas. Vi i utskottet har tagit fasta på dessa synpunkter.

Av statsfinansiella skäl införs en åldersgräns för rätten till personlig assistent. Vi i utskottet är överens om att detta är olyckligt. Det torde bli svårt att förstå för enskilda funktionshindrade, som haft en rätt till personlig assistent under många år, att den upphör vid 65 års ålder, trots att behoven kvarstår eller kanske t.o.m. har ökat.

En annan sak som varit föremål för diskussion i utskottet är om inte alla rättigheterna borde vara samlade hos en huvudman, nämligen kommunen. I förslaget ligger rätten till rådgivning och stöd hos landstingen. Resten av rättigheterna har kommunerna ansvaret för. Vi har trots detta fastnat för att följa utredningens och regeringens förslag av två skäl. För det första är rådgivningen och stödet ofta förknippade med den habilitering och rehabilitering som landstinget har ansvaret för och för det andra kan rätten föras över till kommunen om landstinget och kommunen är överens därom.

Den viktigaste delen i utredningsförslaget, som inte finns med i propositionen, är rätten till sysselsättning och daglig verksamhet för alla inom personkretsen. Anledningen är det statsfinansiella läget. Egentligen är det olyckligt. För när vi alla med rätta tycker att det socialt och ekonomiskt är ett enormt slöseri när vi som i dag har över 7 % arbetslösa av den totala arbetskraften, skall vi veta att siffrorna är helt annorlunda för människor med funktionshinder och att bakom varje siffra döljer sig enskilda individer. 1989, då vi hade en helt annan sysselsättningssituation än i dag, var ungefär 70 % av de allra svårast funktionshindrade utanför arbetsmarknaden. Situationen är med all säkerhet inte bättre i dag. Snarare tvärtom.

Vi socialdemokrater tycker att det inom de ekonomiska ramar som finns borde vara möjligt att i någon eller några kommuner pröva den sysselsättningsgaranti som handikapputredningen föreslog. Erfarenheterna från en sådan försöksverksamhet skulle sedan kunna användas när det statsfinansiella läget blivit bättre och en garanti för hela personkretsen kan införas.

Handikapputredningen föreslog en tidpunkt för ett definitivt avvecklande av vårdhemmen. I propositionen föreslås ingen tidpunkt för avvecklingen, under hänvisning till att vård oberoende av samtycke av utvecklingsstörda finns kvar ytterligare en tid. Vi socialdemokrater accepterar detta men menar att när förslag om att vård oberoende av samtycke skall upphöra skall regeringen samtidigt lägga fram förslag om tidpunkt för vårdhemmens avveckling.

Till min förvåning och med djupt beklagande konstaterar jag att den borgerliga riksdagsmajoriteten – eller kanske jag än så länge skall säga utskottsmajoriteten – tvärt emot statsrådet inte vill avveckla vårdhemmen. Man har i utskottet hänvisat till att ålderdomshemmen lagts ner under 80-talet och till att avvecklingen av mentalsjukhusen gick för fort.

Argumentet med mentalsjukhusen håller inte, därför att det borgerliga förslaget inte gäller takten i utvecklingen. Man vill behålla vissa vårdhem för

utvecklingsstörda. Det finns skäl att fråga sig om t.ex. Sten Svensson, vice ordförande i utskottet och tidigare ordförande i psykiatriutredningen, har samma åsikt när det gäller boende för personer med psykisk störning, dvs. att de inte skall få rätt till ett eget boende eller ett gruppboende.

Inte heller beträffande ålderdomshemmen håller argumentet. På ålderdomshem bor personer som under hela sitt övriga liv bott i ett helt annat boende. Att jämföra deras situation med situationen för utvecklingsstörda som under hela sitt liv inte ges den självklara rätten till ett eget boende håller inte. Dessutom är boende på ålderdomshem i dag ett eget särskilt boende, där den enskilde har eget kontrakt.

Nej, det borgerliga förslaget är ett utslag av förmynderi, där den självklara rätten till ett eget boende eller ett gruppboende inte skall ges till en viss grupp av utvecklingsstörda. Det man gör är egentligen att urholka lagen, LSS, för en del av personkretsen. Man ger för vissa utvecklingsstörda inte en rätt till bostad med särskilt stöd. Men inte nog med det, man upphäver i praktiken det beslut om avveckling av vårdhemmen som följer av omsorgslagen och upphäver den rätt till gruppboende som i dag finns för personkretsen. Den borgerliga majoritetens förslag är anmärkningsvärt och, som jag sagt, ett utslag av förmynderi.

Handikapputredningen skriver i sitt huvudbetänkande: "Ingen annan enskild faktor har så stor betydelse för känslan att ha en egen identitet som en egen bostad. Det är i bostaden man tillgodoser de mest elementära behoven. Bostaden är också den plattform från vilken man utgår när man skapar relationer med andra och deltar i samhällslivet. För den som har ett funktionshinder, och som på grund av detta tvingas tillbringa en stor del av sin dag i hemmet, är bostaden ännu mer betydelsefull än för icke funktionshindrade personer." Jag delar den uppfattningen. Jag satt själv i Handikapputredningen.

De borgerliga ledamöterna i Handikapputredningen instämde i detta och tog konsekvenserna av sitt ställningstagande genom att föreslå en tidpunkt för vårdhemmens avveckling. Tyvärr gör inte de borgerliga ledamöterna i socialutskottet detsamma.

Vår sista reservation handlar om handikapputredningens förslag om att färdtjänsten skall ha samma tillgänglighet och samma taxa som övrig kollektivtrafik. Statsrådet har valt att inte lägga ett sådant förslag, eftersom ett samlat grepp skall tas om trafikfrågorna när handikapputredningens slutbetänkande är remissbehandlat.

Vi tycker detta är olyckligt. Det hade varit möjligt att redan nu ta beslut om just denna del, som är remissbehandlad. Det vore angeläget att så hade skett med tanke på det som händer i ganska många kommuner, nämligen att färdtjänsttaxorna höjs och att antalet resor inskränks.

Fru talman! Slutligen vill jag säga att detta är en mycket angelägen reform. Det är positivt att vi i stor politisk enighet fattar beslut om denna fördelningspolitiskt viktiga reform. Jag beklagar emellertid djupt att rätten till en bostad med särskilt stöd inte kommer att omfatta hela personkretsen.

Men jag vill än en gång påpeka att detta varken är den första viktiga handikappreformen eller en slutpunkt för förbättringar för människor med funktionshinder, men däremot givetvis ett viktigt steg på vägen. Handikapput-

redningen har i sitt slutbetänkande lagt förslag om generella insatser som hör ihop med de individinriktade insatser som vi nu genomför. Det är viktigt att också dessa förslag genomförs. Vi måste dessutom försvara det vi uppnått. Med det menar jag den välfärdspolitik som vi byggt upp i Sverige. Denna reform bygger nämligen på den grund som den generella välfärdspolitiken utgör. Den måste vi bibehålla och utveckla.

Med det anförda vill jag yrka bifall till de fyra socialdemokratiska reservationerna.

Anf. 105 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag har liksom Jan Andersson haft förmånen att få delta i Handikapputredningen under de år som den har varit verksam. Jag har egentligen ingen anledning att anföra någonting annat än det som Jan Andersson har gjort från denna talarstol. Det är lätt att instämma i nästan allt vad han har sagt. I stort sett alla ledamöter har varit eniga i utredningen.

Det är en stor förmån att ha fått vara med i denna utredning och följa dess förslag fram till kammaren. Det allra mesta som vi har föreslagit har blivit propositionsförslag och har sedan också passerat genom socialutskottet. Vi kan därmed också förvänta att det blir kammarens beslut i dag.

Det har också varit en förmån att få samarbeta i Handikapputredningen med handikapprörelsen och dess representanter där. Det är viktigt att säga det när det har blivit modernt att kritisera och skälla på kravmaskiner. Utan det oerhörda engagemang känslomässigt och kunskapsmässigt som representanterna för handikapprörelsen har visat i utredningen hade vi troligen inte hamnat där vi har hamnat i dag. Resultaten hade inte blivit så bra som de blivit.

Vi konstaterade att, trots samtliga politiska partiers markering under Internationella handikappåret att handikappade medborgare inte skulle sättas åt sidan i svåra ekonomiska tider, har detta ändå skett. Välfärdsgapet mellan funktionshindrade och icke funktionshindrade medborgare har ökat under denna period. Ingen regering har egentligen rätt att slå sig för bröstet och säga att den har varit bra på handikappfrågor.

Detta måste ses i sitt sammanhang, och jag instämmer i Jan Anderssons bedömning att svensk handikappolitik vid en internationell jämförelse står sig bra, men ändå har ingen regering rätt att slå sig för bröstet och säga att den har varit mycket duktig.

Vi gjorde en kartläggning som visade stora skillnader i välfärd mellan funktionshindrade och icke funktionshindrade. Denna kartläggning är nu några år gammal. Det har i pressen redovisats interna kartläggningar som regeringen har gjort om välfärdsutvecklingen i Sverige sedan regimskiftet och som visar på ökade välfärdsskillnader i det svenska samhället. Med den bakgrund som vi har kan vi med till visshet gränsande sannolikhet säga att gapet mellan funktionshindrade och icke funktionshindrade har ökat ytterligare under denna regeringsperiod.

Betänkandet från utskottet bygger ju på Handikapputredningens huvudbetänkande, som omfattar individuella åtgärder. Vårt slutbetänkande handlar om mera generella åtgärder, ändringar av den yttre miljön och av den inre miljön i bostäder, anpassning av kollektivtrafik, tillgänglighet i vid be-

Prot. 1992/93:105
5 maj 1993

*Stöd och service
till vissa
funktionshindrade*

märkelse osv. Det hade varit ännu bättre om båda de här typerna av åtgärder hade kunnat presenteras samtidigt. Av praktiska skäl är det dock inte möjligt. Det hade inte varit lämpligt att vänta med detta förslag ytterligare ett år för att få en samtidighet.

På debattsidan i dagens nummer av Aftonbladet uttalar Margareta Persson, ordförande i HCK, en viss oro för att de fina åtgärderna i betänkandet skall kunna utvecklas till något slags undantagsstuga, en skyddad zon för funktionshindrade, där samhället runt omkring blir mindre och mindre tillgängligt. Jag tycker att det skulle vara viktigt med en markering från Bengt Westerbergs sida att Margareta Perssons farhågor är obefogade och att regeringen snabbt, gärna med angivande av en tidsplan, redovisar när de generella åtgärderna kommer att beslutas och genomföras.

Vänsterpartiet är positivt inställt till samtliga förslag i betänkandet. Vi skulle dock gärna ha velat göra en del tillägg när det gäller hjälpmedlen. Jag anmälde en avvikande uppfattning i utredningen. Utredningen och propositionen slutade i ett förslag med skyldighet för landstingen att tillhandahålla hjälpmedel. Det är bra om det fungerar. Det hade varit ännu bättre om det hade blivit en laglig rättighet för handikappade att få tillgång till hjälpmedel. Man skall inte från en underlägsen position behöva vända sig till landstingen för att de sedan skall uppfylla sin skyldighet. I stället skall man ha en rätt som medborgare att få hjälpmedel för att kunna leva ett så normalt liv som möjligt.

Vidare har vi frågan om ersättning för personlig assistans. Det är oerhört värdefullt att det betonas att det är den enskilde som själv skall välja vilken form av assistans han skall ha, vem som skall utföra den, osv. Jag instämmer i Jan Anderssons betoning av kooperativa modeller. Det fanns sådan verksamhet redan när vi satte igång vårt arbete, t.ex. STIL-projektet. Under arbetets gång har nya sådana projekt kommit till. De är oerhört värdefulla, och de borde provas ytterligare.

Vi skulle vilja komplettera med en mjukare formulering angående assistansersättningen. Vi vill ha flexiblare regler bl.a. när det gäller åldersgränsen vid 65 år. Det har också Jan Andersson tagit upp. Tyvärr kommer det fortfarande att finnas en skillnad mellan dem som omfattas av omsorgslagen och den nya gruppen som omfattas av LSS. Det gäller rätten till sysselsättning. Vi vill se ett förslag om sysselsättningsgaranti för alla dem som omfattas av LSS.

Ytterligare en angelägen sak är den betoning av rätten till färdtjänst till kollektivtrafiktaxa som en enig Handikapputredning har uttalat sig för. Verkligheten ute i kommunerna visar att en sådan lagfäst rätt är oerhört viktig.

Jag instämmer i vad Jan Andersson har sagt om att det behövs en tidpunkt när de gamla institutionerna, sjukhusen och vårdhemmen skall vara avvecklade. Vi har sagt att när LSS skall träda i kraft bör de gamla sjukhusen och vårdhemmen stängas.

Jag har en avslutande reflexion. Det förslag som föreligger och som vi strax skall fatta beslut om är tyvärr behövligt. Det är en reaktion på ökade skillnader i samhället och svårigheter för svaga grupper att hävda sina intressen. Framför allt är det ett resultat av de avigsidor som finns av en välbehöv-

lig avreglering och decentralisering av kommunal verksamhet. Detta är bra för de allra flesta medborgare. Men för de svagaste och för dem som är beroende av intresseorganisationer för att få sina rättigheter tillvaratagna innebär detta svårigheter. Det blir större belastning på organisationerna. Verkligheten blir mer svåröverskådlig och svårhanterbar. Därför behövs denna väg över en rättighetslagstiftning.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna och till ett samlat yrkande som är utdelat i bänkarna och som innebär bifall till Vänsterpartiets motioner under mom. 4, 7, 8, 9, 11, 17 och 28. Det huvudsakliga innehållet har jag tagit upp i mitt anförande.

Det av Rolf L Nilson under överläggningen framställda särskilda yrkandet hade följande lydelse:

4. Beträffande 9 § *andra stycket förslaget till lag om stöd och service till vissa funktionshindrade* att riksdagen med bifall till motion 1992/93:So20 yrkande 4 och med anledning av motionerna 1992/93:So19 yrkande 1, 1992/93:So24 och 1992/93:So25 yrkande 1 beslutar att 9 § *andra stycket* skall utgå.

7. Beträffande *rätt till bistånd vid flyttning* att riksdagen med bifall till motion 1992/93:So20 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att införa en regel som ger rätt till bistånd vid flyttning till annan kommun.

8. Beträffande *verkställighet av domstolsbeslut* att riksdagen med bifall till motion 1992/93:So20 yrkande 8 samt med avslag på motionerna 1992/93:So22 och 1992/93:So454 hos regeringen begär förslag till en sanktionsparagraf enligt vad i motionen sägs om ekonomiska sanktioner mot kommuner som inte fullgör de åtaganden de har enligt lagen.

9. Beträffande *rättshjälp* att riksdagen med bifall till motion 1992/93:So20 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändringar i rättshjälpslagen så att personer med funktionshinder lättare kan få rättshjälp vid processer i socialförsäkringsmål.

11. Beträffande *förslag till lag om assistansersättning* att riksdagen

dels antar regeringens förslag till lag om assistansersättning,

dels med anledning av motion 1992/93:So20 yrkande 2 hos regeringen begär förslag om tillägg till 4 § så att ersättning även kan utgå om särskilda skäl föreligger enligt vad i motionen sägs om uppmjukning av förbudet mot att ersättning ej skall utgå vid intagning på statlig och kommunal institution och vid gruppböende.

dels med bifall till motion 1992/93:So20 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad flexibilitet vid bestämmande av perioder för assistansersättning.

17. Beträffande *hjälpmedelslag* att riksdagen med bifall till motion 1992/93:So20 yrkande 1 hos regeringen begär förslag till en hjälpmedelslag enligt vad i motionen anförts om hjälpmedel eller funktionshinderbehov.

28. Beträffande *Handikapputredningens slutbetänkande* att riksdagen med bifall till motion 1992/93:So290 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1992/93:So225 och 1992/93:So232 hos regeringen begär en tidsplan för genomförande av 1989 års Handikapputrednings förslag.

Prot. 1992/93:105
5 maj 1993

*Stöd och service
till vissa
funktionshindrade*

Anf. 106 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Det råder stor enighet om lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Det är viktigt att man inte väntar och att lagen får träda i kraft så fort som möjligt.

Ett samhälles civilisationsgrad kan bedömas utifrån hur man tar hand om och behandlar sina svaga. Speciellt belysande är hur detta sker i tider av samhällslig stress som t.ex. i en ekonomisk krisperiod. Det är därför ett för det svenska samhället glädjande dokument som debatteras. Förvisso finns alltid önskemål om ytterligare satsningar. Förvisso finns svagheter i förslaget, dvs. förslaget är inte så långtgående eftersom ekonomin tillfälligt sätter vissa spärrar. Men i stort är alla remissinstanser, alla berörda grupper, ense om att detta är ett mycket bra förslag. Desto mer gäller detta då förslaget har utformats i en ekonomisk verklighet som blivit allt mörkare och där varje ny utgift kan avvisas. Trots detta satsas här 1 600 miljoner kronor!

I en tid av veklagen och benägenhet att klä sig i säck och aska samt att tala om solidariteten med de svaga, är denna satsning ett tecken på att det svenska samhället genomsyras av en djup och motståndskraftig humanism. Låt oss vara stolta över detta, och låt oss gå till verket med att åtgärda bristerna.

Levnadsvillkoren för funktionshindrade kan ofta vara svåra med störningar i det dagliga livets arbete, vid fritid och vila. Till det kommer en ofta pressad ekonomi samt frustrationen av att inte själv kunna påverka utformningen av stöd och service – ja, att inte ens få välja vem man vill ha hjälp av!

Fru talman! Med denna lag skall vi kunna främja jämlikhet i levnadsvillkor och främja delaktighet i samhällslivet så att den enskilde funktionshindrade kan leva så nära ett vanligt liv som möjligt. I botten ligger respekten för den enskildes självbestämmande och integritet och viljan att ge honom inflytande över sin egen livssituation. Genom anpassning till de individuella behoven skall goda levnadsförhållanden utformas så att de är lättillgängliga. Respekten för den enskildes vilja skall vara genomgående. Den enskilde skall få hjälp endast om den enskilde begär det.

Fru talman! Det har sagts här att Sverige länge har varit ett föregångsland vad gäller att anpassa miljö och samhälle till individen. Men visst finns här stora brister vad gäller de handikappades delaktighet i vår välfärdsutveckling. Den utredning som tillsattes av den föregående regeringen år 1988 visar på samsynen inom detta problemkomplex. Samsynen i denna fråga är en styrka. De svaga skall aldrig få utnyttjas som slagträn i en politisk debatt.

De åtgärder som föreslås får effekter över i stort sett hela samhället. Ett omfattande arbete med att kartlägga de funktionshindrades behov har genomförts. Det finns alltså en mycket fast grund att stå på.

Den svenska ekonomin har försämrats påtagligt sedan utredningen tillsattes. Det är en av landets svåraste perioder. Därför visar denna stora enighet att det ändå går att gemensamt göra stora genomgripande insatser. Redan tidigare har en del insatser genomförts under den borgeliga regeringen. Vårdbidraget har höjts, bidragen till handikapporganisationerna har förbättrats, rikstolk-tjänsten har fått ökade resurser, och det finns flera andra exempel. Nu fortsätter vi med individinriktade åtgärder som är byggda på grundstenarna valfrihet och integritet, delaktighet och jämlikhet. Man skall inte

längre som medborgare i det svenska samhället känna sig utlämnad åt myndighetsbeslut.

Att stärka den enskildes rätt är alltid väsentligt. Behovet av detta framstår klart när man vet att 80 % av människor med handikapp inte anser sig kunna påverka socialtjänstens service vad beträffar ledsagarverksamhet och att endast 8 % kan bestämma vilka personer som skall ge stöd och service inom hemtjänsten.

Fru talman! Med denna lag garanteras personer med omfattande och varaktiga funktionshinder stöd som kan underlätta den dagliga livsföringen, även om det inte kan normalisera den. Stödet blir en rättighet för den enskilde.

I anledning av propositionen har tolv motioner väckts. Utskottet har behandlat dem. Dessutom finns det sju motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Samtliga dessa, utom ett yrkande, avstyrks då yrkandena enligt majoriteten endera väl tillmötesgår i propositionen eller inte kunnat omfattas av utskottets uppfattning.

Socialdemokraterna har avgett fyra reservationer som har redovisats här. Jag tycker att de endast upprepar vad som står i propositionen och vad regeringen redan har sagt. Det finns inte något direkt nytt substansellt innehåll i reservationerna.

Redan i propositionen poängteras, och även utskottet gör det, att fristående organisationer, vilka nämndes här förut, och kooperativ betyder mycket för utvecklingen av metoder både nu och framgent. Men jag kan inte som Jan Andersson se något fel i att kanske också privata intressen går in. De kompletterar ju varandra. Utskottsmajoriteten kan inte se att det särskilt behöver poängteras. Det är alldeles uppenbart att vi stöder de åtgärder och den metodutveckling som t.ex. STIL bedriver.

Propositionen betonar också betydelsen av socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. I det ligger självfallet att hela den legala biten står under observans. Regeringen säger också att man återkommer i de legala frågorna. Som vi ser det finns det inget skäl att reservera sig här. Jag tycker att reservationerna slår in öppna dörrar.

Sedan vill Socialdemokraterna som alltid bryta en lans för välfärden, möjligen ifrågasätta dess existens, och framför allt ifrågasätta den borgerliga majoritetens och regeringens inställning i denna fråga. Här vill jag bara hänvisa till statsrådet Könbergs redogörelse för regeringens välfärdspolitik i debatten här i kammaren så sent som den 15 april. Då klargjordes än en gång regeringens mål att trots den tunga ekonomiska situationen förbättra välfärden, speciellt för de sämst ställda. Jag tycker inte att detta behöver upprepas ytterligare.

Socialdemokraterna återkommer och försöker misstänkliggöra regeringens och den borgerliga majoritetens politik i välfärdsfrågan, trots att de har fått klara svar. Det tillför inte något till debatten. Utskottet anser att både propositionen och betänkandet tydligt klargör synen på välfärden. Det behövs inte någon ny kartläggning av de handikappades situation. Nu behövs att lagen träder i kraft. Sedan får vi se vad det leder till för behov av kartläggning.

Utskottet delar inte heller Socialdemokraternas uppfattning att nuva-

Prot. 1992/93:105
5 maj 1993

*Stöd och service
till vissa
funktionshindrade*

rande resurser med säkerhet räcker för att genomföra en försöksverksamhet med daglig sysselsättning för de nya grupper som lagen omfattar. Det är möjligt att man kan finna former för det. Då har inte utskottsmajoriteten något emot en sådan försöksverksamhet, vilket också poängteras. Det är också självklart att detta nog följs och att en omprövning görs när ekonomin så tillåter.

Fru talman! Socialdemokraterna kan inte heller avhålla sig från att reservera sig när det gäller färdtjänsten, trots att det så tydligt står att regeringen skall återkomma i den frågan när man kan ta ett totalgrepp efter en hel remissbehandling av Handikapputredningens slutbetänkande. Då har man så att säga mer på fötterna. Det normala är väl att man inhämtar så mycket kunskapsunderlag som man behöver för att bedömningen skall bli fullgod. De får faktiskt respektera att vi har den inställningen.

I övrigt har det belysts saker där man inte riktigt har orkat ända fram. Det gäller t.ex. åldersgränsen vid 65 år där utskottet mycket noga påpekar att detta inte är lyckligt, men att vi i dagens läge inte riktigt klarar av det. Vi betonar att detta måste följas mycket noga. Det måste ske med stor smidighet och med förståelse för den enskildes situation. Regeringen har också sagt att man skall överlägga med Kommunförbundet. Det kommer alltså att hållas under mycket noggrann observation.

När det gäller hjälpmedel vill Vänstern ha en rättighetslagstiftning. Det låter ju bra, men det är utan tvekan så att det leder till svårigheter att avgöra exakt vilken rättighet man har. Att det finns en skyldighet att tillhandahålla hjälpmedel är alldeles klart. Med en rättighetslag blir det svåra gränsdragningsproblem om människor överklagar om de inte får exakt den rätta formen av hjälpmedel.

Fru talman! Vad gäller yrkande 2 i motion So27 av Lena Öhrsvik angående en översyn av 16-årsgränsen inom den allmänna försäkringen anser utskottet, efter att ha inhämtat yttrande från socialförsäkringsutskottet, att yrkandet skall tillstyrkas.

Utskottsmajoriteten anser också att regeringen bör ges till känna, att enligt utskottsmajoriteten kan små välfungerande vårdhem utgöra en god vårdmiljö och vara anpassade efter den enskildes behov. Det gäller inte de stora institutionsliknande anläggningarna. Det gäller små välfungerande vårdhem. Vi har en tilltro till huvudmannens och den enskildes förmåga att avgöra om detta vårdmässigt fungerar bra. Vi skall inte ställa oss utan alternativ och diktera för alla och envar att exakt så här skall en bra vårdmiljö se ut och exakt så här skall man bo om det skall vara en bra miljö.

Vi har varit utsatta för detta tidigare när vi talade om hur äldre skulle bo för att det skulle vara värdigt. Vi vet att det inte riktigt stämmer. Bakom detta ligger erfarenheter från den omdiskuterade ålderdomshemsnedläggningen. Där har många efter hand fått tänka om. Pendeln i vårt land har en sällsynt förmåga att slå från det ena extremläget till det andra utan att finna ro någonstans i en balanserad mittpunkt.

Utskottsmajoriteten vill med detta tillkännagivande påtala vikten av moderation, tilltro till de huvudmän vi har, flexibilitet och verklighetsanpassning. Det måste också finnas alternativ för att undvika ett alltför stelbent

tillämpande av regler. Vi vill poängtera att detta noga följs upp så att vi inte ställer oss utan alternativ, något vi sedan får beklaga.

När det gäller boendet understryker ett enigt utskott att även gruppboendet bör utformas flexibelt och anpassas efter de behov som faktiskt är för handen.

Fru talman! Jag vill med det anförda yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer och motioner utöver motion So27 yrkande 2 som tillstyrks.

Anf. 107 JAN ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller det som Leif Carlson sade om de kooperativa projekten är jag inte alls emot några privata initiativ här. Det viktiga är att den enskilde får bestämma hur han vill ha sin personliga assistans.

I mitt inledningsanförande sade jag att vi nu har en utveckling med helt andra förtecken, vilka inte utgår från den enskildes behov utan från ett kundperspektiv där producenterna bestämmer villkoren. Det var utifrån det som jag tyckte att vår markering var viktig.

När det gäller välfärdspolitiken är jag inte alls så övertygad som Leif Carlson. Jag är inte alls övertygad om den skrivning som finns i betänkandet. Där står: "Vidare framhålls att den strukturella obalansen i Sveriges ekonomi medför att utvecklingen av välfärdspolitiken måste ske under delvis förändrade villkor".

Detta kan kopplas till att det inom regeringen förekommer en diskussion om grunderna för välfärdspolitiken. Där delar jag socialministerns syn i den offentliga debatten, men däremot inte statsministerns. Det finns skäl för vår oro, och det finns skäl för oss att poängtera att grunderna för den här reformen är den generella välfärdspolitiken.

Sedan vill jag gå över till vårdhemmen. När det gäller den här gruppen – en av de mest utsatta – pratar inte Leif Carlson om boende och eget boende, utan han pratar om vårdmiljö. Det är ett perspektiv från ovan, ett överförmynderi, där en grupp i samhället inte skall ges de självklara rättigheter som alla andra har när det gäller eget boende.

Vi kan ha olika uppfattningar om det var rätt eller fel det som hände med ålderdomshemmen, Leif Carlson. Men de personer som bor på ålderdomshemmen har inte bott där under hela sitt liv. Under större delen av sitt liv har de bott i eget boende.

Det har rått en mycket stor enighet om denna reform. Det har tidigare poängterats, och det framhåller också Leif Carlson. Men den föll delvis i utskottet. Denna fråga är både praktiskt och principiellt viktig. Det skall bli intressant att höra vad socialministern säger. Det socialdemokratiska förslaget ligger oändligt mycket närmare propositionen.

Det är anmärkningsvärt att man när det gäller en av rättigheterna förvägrar en del av personkretsen denna. Det är faktiskt vad det är fråga om, Leif Carlson.

Anf. 108 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det finns mycket att säga om kooperativen. Att dessa synpunkter kommer fram bejakar vi på alla sätt. Men jag kan inte

se att det enbart för att en del privata intressenter deltar plötsligt blir ett kundperspektiv. Det är inget fel med att vara kund, såvitt jag kan förstå. Kännetecknande för en kundmodell är att det inte är producenten som bestämmer, utan kunden och producenten deltar i en dialog för att komma fram till något som är bra. Det är det som ingår i en marknad. Det finns alltså inte under några förhållanden något fel på kundperspektivet som sådant.

Vi har olika uppfattning om välfärdspolitiken. Jag håller med Jan Andersson om att välfärdspolitiken och grunderna för denna självfallet skall diskuteras. Det vore underligt i ett föränderligt samhälle om det inte pågick en livaktig debatt om hur välfärdspolitiken skall vara utformad. Jag tror inte att vi nu eller någonsin kommer att kunna ha några fixa och säkra lösningar för all framtid. Här behövs alltid en debatt. Vi har en tilltro till att regeringens välfärdspolitik skall slå väl ut även för de sämst ställda.

Vad sedan gäller boendet, Jan Andersson, är det snarare ett överhetsperspektiv att tro sig exakt veta och kunna tala om hur människor skall bo, hur boendet skall vara utformat för att det skall vara bra och att säga att det inte finns alternativ. Vi har en större tilltro till den enskilde och till de huvudmän som har ansvaret. Vi tror att de själva kan avgöra om det är ett bra förhållande, ett bra boende som fungerar för just dessa personer, eller inte. De kan också se om det är ett boende som passar bra till den vård som dessa personer ofta behöver.

Detta är komplicerade förhållanden. Jag tror inte att det är så lätt som att centralt i riksdagen generellt bestämma att det är den här formen som är bra, punkt slut. Vi borde ha bränt oss en gång och sett att det finns alternativ. Det finns skäl till att med en viss ödmjukhet närma sig det mycket komplicerade förhållande som ett boende utgör.

Anf. 109 JAN ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Leif Carlson kan inte vara helt omedveten om den diskussion som förs om välfärdspolitiken och där frågan om man skall vara medborgare eller kund finns med. Jag menar att de som för fram kundalternativet har ett överhetsperspektiv där det egentligen är producenterna som styr utvecklingen.

Det perspektiv som jag vill föra fram, och som Handikapputredningen mycket tydligt har fört fram, inte minst när det gäller rätten till personlig assistans, är medborgarperspektivet – rätten som medborgare att få utforma insatserna efter sina behov.

Jag önskar att Leif Carlson hade läst Handikapputredningens förslag. När vi diskuterar vårdhemmen eller boende med särskilt stöd är det inte fråga om ett enda alternativ. Det finns ett oändlig rad av olika alternativ som på samma sätt som när det gäller rätten till personlig assistans utgår från den enskildes behov. Det är inget överförmynderi.

Det som Leif Carlson och den borgerliga majoriteten i utskottet gör genom att vilja bevara vårdhemmen är däremot att neka en utsatt grupp den självklara rätten till en egen bostad och att kunna påverka hur denna egna bostad skall se ut. Leif Carlson måste vara medveten om att detta inte bara är en avvikelse från propositionen och utredningen. Det är även en avvikelse från de beslut som fattades under 1980-talet. Besluten om avvecklingen av

vårdhemmen och en ökning av gruppboendet har varit av oerhört stor betydelse för de utvecklingsstörda.

Prot. 1992/93:105
5 maj 1993

Anf. 110 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Jag är både medborgare och kund. En av fördelarna med att ha ett kundperspektiv – vilket Jan Andersson här försöker utmåla som något i grunden negativt – är att jag som ”kund” – jag sätter här ordet kund inom citationstecken, eftersom det är ett begrepp – kan välja något annat om det som producenten gör inte passar mig. Det är därför bra att det finns kooperativa lösningar, samhällseliga lösningar och privata lösningar så att jag som kund, kanske med hjälp av någon om jag inte klarar det själv, kan göra ett val som är bra. Det är inte något fel att ha ett kundperspektiv.

Jag är heller inte särskilt bekymrad över att man nu har en annan uppfattning än den man hade på 1980-talet med de beslut som då fattades. Vi vet att vi då brände oss en del. Boendet är mer komplicerat. Det är bra att det finns alternativ. Jag vet också att det finns små väl fungerande ”institutioner”.

Självfallet är stora institutioner inte bra. Men det finns institutioner som byggdes på 70-talet vilka har mycket hemliknande förhållanden. Det finns i dag sådana med få boende som skall läggas ner för att man i stället i ett hyreshus skall bygga gruppboende. Där bor man ändå samlat i en miljö som inte någon, vare sig de som arbetar som vårdpersonal, huvudmannen eller berörda, anser tillför något nytt. Det kostar mycket mer pengar utan att ge något extra.

Jag menar att det måste finnas möjlighet för de berörda huvudmännen och de berörda boende att själva diskutera och se om detta är bra eller inte. Man skall inte döma ut en typ av boende rakt av. Det bör alltid finnas en möjlighet att välja alternativ och se om det finns positiva värden i de former som finns.

Talmannen anmälde att Jan Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 111 TALMANNEN

Jag får meddela att anslag har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 112 ROLF L NILSON (v) replik:

Fru talman! Leif Carlson berörde mitt krav på en rättighetslag för hjälpmedel. Han invände att man vid tillämpningen av en sådan lag råkar ut för svåra definitionsproblem och gränsdragningsproblem. Det är riktigt. Men mot detta vill jag invända att vi under hela utredningsarbetet har arbetat med gränsdragningsproblem och definitionsproblem. Vi är väl medvetna om att detta är en stor materia och att man inte kan göra alla lyckliga och tillfreds när man formulerar sig. Men det går att hantera.

Vi försökte i utredningen formulera någon sorts ledord eller paroller för vad som skulle gälla. Det var paroller som jämlikhet, full delaktighet, respekt för självbestämmande, integritet, största möjliga inflytande och medbestämmande samt kontinuitet. Rätten för den enskilde att få sina behov av

*Stöd och service
till vissa
funktionshindrade*

hjälpmedel tillfredsställda överensstämmer bättre med de paroller som Handikapputredningen formulerade än med att man ålägger en myndighet, landstingen, att sörja för att hjälpmedel finns.

Det är att stärka den enskilde att ge honom eller henne rätten att leva så delaktig och jämlikt som möjligt.

Anf. 113 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! På sätt och vis är vi rätt ense i denna fråga. Detta är svårt. Man kan dela in svårigheterna på olika sätt. Innan man har provat är det svårt att säga om man värderar rätt. Jag tror att man kan hamna i närmast olösliga överklaganden om man inför en rättighetslag och att en skyldighetslag därför fungerar bättre.

Men om det skulle visa sig att man stöter på svårigheter som icke kunde förutses, eller om det finns skäl att tro att en annan lösning skulle vara bättre, är det självklart – det andas hela utskottets behandling av ärendet, liksom propositionen – att man är villig att göra justeringar när utvecklingen följs av Socialstyrelsen m.fl.

Jag tror att det här är den rätta bedömningen, men jag är fullt medveten om att verkligheten kan visa att det är en felaktig ståndpunkt som majoriteten och regeringen har intagit. Det finns då också en beredvillighet att finna bättre lösningar.

Anf. 114 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var ett positivt inlägg av Leif Carlson.

Leif Carlson tog upp en annan viktig aspekt som inte är helt tillfredsställande behandlad i betänkandet, och det gäller möjligheterna att se till att lagen om stöd och service verkligen får genomslag. Det saknas i förslaget sanktionsmöjligheter riktade mot landsting och kommuner.

Jag vet att utskottet hänvisar till att Lokaldemokratikommittén överväger den här frågan. Men jag tycker att vi har så mycket erfarenhet av omsorgslagen att det redan nu borde vara möjligt att skriva in en sanktionsparagraf i LSS. Beslut enligt omsorgslagen har överklagats. De överklagade har fått rätt, och det finns talrika exempel på att kommuner eller i förekommande fall landsting inte har rättat sig efter utslagen. Det är oerhört kränkande för den som råkar ut för detta att ha lagen och domstolen på sin sida men ändå inte få sin rätt.

Anf. 115 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Inte heller på den här punkten råder det några djupgående åsiktsskillnader. Det är självklart för alla människor att man vill ha möjlighet att få provat om man har rätt, och om man har det vill man också få rätt. Samtidigt skall vi ha klart för oss att detta inte är alldeles lättlost. Även om vi har sett att man har låtit bli att följa lagen och även om vi känner till behovet av sanktionssystem är det inte så lätt att utforma ett sådant så att det passar i det här fallet för landsting och kommuner. Vi har inte erfarenhet av det sedan tidigare.

Därför tycker jag att det finns skäl att följa de goda traditionerna här i huset att avvakta resultatet av de utredningar som är på gång och särskilt den

där man kommer att behandla just sanktionssystemet, nämligen Lokaldemokratiutredningen. När det kommer måste man på något sätt – det tror jag att vi är ense om – kunna understryka att lagen faktiskt gäller och att lagbrott alltid är lagbrott.

Anf. 116 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Det är en viktig reform som vi nu debatterar och som vi om några timmar skall fatta beslut om – vi kanske inte hinner fatta beslut i dag, men i så fall blir det ett beslut om det här i morgon bitti.

När 1989 års handikapputredning tillsattes var uppgiften att utreda frågor kring samhällets åtgärder till stöd för människor med stora funktionshinder; det har berörts här tidigare. Utgångspunkten var de omständigheter som förelåg för barn, ungdomar och vuxna med omfattande funktionshinder samt de små och mindre kända handikappgrupperna.

Det är helt korrekt, som handikapprörelsen själv har konstaterat – och det instämmer jag i – att funktionsnedsättningar skall betraktas som en av flera naturliga och oundvikliga variationer hos en befolkning. Människor med funktionsnedsättningar och deras behov är inte ständigt "nya problem" som skall lösas i särskild ordning. Mångfalden och människors funktionsnedsättningar finns alltid att räkna med.

Den kunskapen skall vara utgångspunkten för den generella välfärdspolitiken och samhällets utveckling – det framförde också Handikapputredningen. Vi är många som delar den inställningen. Alla människor skall ges lika rättigheter samt möjligheter till ett rikt liv.

Vad kan vi då som beslutsfattare åstadkomma för att utjämna de skillnader som trots allt finns i dagens samhälle?

I en rapport från 1987 lade Folkpartiet liberalerna fram ett program i 13 punkter med förslag att stärka såväl det ekonomiska som det psykologiska och praktiska stödet till de handikappade. Vi lyfte särskilt fram det handikappade barnet. Vi ställde oss frågan: Vad kan vi göra för att öka familjernas integritet, valfrihet och självbestämmande?

Svaret som vi fann var att varje familj är unik. Därför måste samhällets stöd och insatser knytas till den enskilda familjen. Valfrihet är en viktig utgångspunkt för hur stödet bör vara utformat. Valfrihet stärker den enskilda familjens integritet. Det är familjens behov som skall vara styrande. Familjen skall inte behöva känna sig prisgiven åt myndigheternas godtycke. Vidare framförde vi kravet på personlig assistent – en människa som man lär känna och som man litar på. Ett annat krav var att förvärvsarbetande föräldrar till svårt handikappade barn över 16 år skulle ha rätt till ledighet med ersättning.

Självfallet är de konstateranden som vi gjorde 1987 relevanta även för den enskilda individen. Valfrihet och integritet är inte bara honnörsord utan minst lika mycket reell verklighet för en framsynt handikappolitik.

Många av våra förslag blir nu äntligen verklighet. I det betänkande som vi i dag diskuterar redovisas bl.a. åtgärder som personlig assistent, ledsagarservice, rådgivning och annat personligt stöd och bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet. Det är kort sagt en verklighetsförankrad reform bakom den gemensamma beslutsformu-

Prot. 1992/93:105
5 maj 1993

*Stöd och service
till vissa
funktionshindrade*

leringen om en god service och ett gott stöd oavsett var de funktionshindrade bor.

Nu kommer vi att genomföra en rättighetslag för ca 100 000 gravt funktionshindrade. Tidigare har den borgerliga regeringen – som också har påpekats från kammarrens talarstol – även genomfört beslut om bl.a. förbättring av vårdbidragen och ökat stöd till handikapporganisationerna.

Allt detta genomförs trots en mycket bekymmersam ekonomisk situation för vårt land. Folkpartiet liberalerna gav ett enda vallöfte inför 1991 års val, och det var att öka insatserna för de handikappade. Detta bekräftas genom beslutet i dag.

Vi anser att den generella välfärdspolitiken måste omfatta även de grupper som hittills varit åsidosatta. De handikappade har inte fått följa med i den mycket kraftiga allmänna standardutveckling som ägt rum i vårt land under 80-talet utan har fått stå tillbaka. Bertil Ohlin myntade på sin tid uttrycket det glömda Sverige. Vi för nu fram åtgärder för det glömda Sverige. Trots att den totala kakan krymper är den borgerliga regeringen beredd att satsa nya resurser för de handikappade och funktionshindrade. Det är en stor och viktig reform som vi i dag får vara med om att genomföra.

I stora drag tillstyrks regeringens proposition av utskottets ledamöter. Men ytterst förvånande är, tycker jag, Socialdemokraternas reservation nr 1, där man begär att regeringen skall återkomma till riksdagen med en samlad bild av läget i landet och med förslag till åtgärder för att förbättra situationen för människor med funktionshinder.

Det är ju riktigt att gruppen funktionshindrade är avsevärt större än den personkrets som nu kommer att omfattas av lagen. Men regeringen avser ju också att återkomma senare i denna fråga. Det framgår av betänkandet.

Hela propositionen handlar ju om att förbättra, att främja människors jämlikhet i levnadsvillkoren och att man skall kunna välja olika lösningar – enskilda, offentliga och kooperativa – för servicefunktionerna osv.

Denna omfattande handikappreform genomförs trots att den svenska ekonomin, som jag sade tidigare, upplever en av de svåraste perioderna.

Jag var själv med i FN i New York i höstas. Där redovisade olika länder de insatser som genomförs under det av FN proklamerade handikappårtiondet. Jag känner mig stolt, och jag kan gott säga att Sverige med sin handikappolitik var ledande i fråga om den redovisning som socialminister Bengt Westerberg då lämnade.

Det största hotet mot välfärdsstaten och satsningar på handikappåtgärder är en stagnerande ekonomi. Det krävs strukturreformer och vissa utgiftsminskningar som ni socialdemokrater tyvärr saknar mod att ställa upp på. Åtgärderna är förvisso smärtsamma men måste göras för att man bl.a. skall kunna satsa på trygga system för de handikappade. Ekonomin är alltså alltför svagt välfärdens ryggrad.

I dessa dagar saknar vi budgetförslaget från Socialdemokraterna om en förstärkning av svenska statens ekonomi.

Reservationerna 2 och 4 från socialdemokraterna kan också ses som önskemål om ökade utgifter. Dessutom kommer ju färdtjänsten att behandlas i ett senare sammanhang.

Jag vill säga några ord om reservation 3 om avveckling av vårdhem. Majo-

riteten i utskottet delar i huvudsak propositionens förslag om avveckling och anser att större institutioner bör avvecklas. Något slutdatum kan på nuvarande grunder inte fastställas. Men i vissa fall anser vi att små vårdhem – de välfungerande med bra personal – kan erbjuda en god vårdmiljö. Vi anser att huvudmannen utifrån de *individuella* önskemålen och vårdbehoven under avvecklingstiden bör kunna ta ställning till frågan om nedläggning eller fortsatt drift. På längre sikt kan man också tänka sig en ombyggnad till gruppboende av dessa hem. Den enskildes och de anhörigas önskemål måste alltid vara vägledande. Den principen kan vi inte tumma på.

Det finns i dag flera tusen människor som bor på vårdhem och specialistsjukhus. Vi känner väl till att stora institutioner många gånger har, och har haft, en mycket negativ inverkan på dem som bor där. De tappar sin egen identitet. Däremot redovisas många positiva erfarenheter av annat boende som man har kunnat erbjuda, exempelvis gruppboende. Denna fråga måste därför noga följas. Jag upprepar att huvudmannen för verksamheten får ett mycket stort ansvar när det gäller att följa frågan om boendet för den funktionshindrade. Som vägledning ligger i botten också Socialstyrelsens allmänna råd.

Herr talman! Till sist: Vi har ett stort ansvar för en fungerande handikappolitik inom välfärdsstatens ramar. På många sätt leder de nu föreslagna åtgärderna till väsentliga förbättringar. Vi måste ändå utgå från målet att välfärdspolitiken skall utvecklas. Vi bär alla inom oss visioner om en ökad trygghet för just dessa människor i vårt samhälle.

Med det anförda yrkar jag bifall till hemställan och avslag på samtliga reservationer i betänkandet.

Anf. 117 JAN ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Ulla Orring tycker att det är förvånande att vi vill att regeringen skall återkomma med en samlad bild över läget.

Vi har beskrivit att det sker stora förändringar i våra kommuner och lands-ting, bl.a. på avgiftssidan men också när det gäller tillgängligheten i t.ex. färdtjänstssammanhang.

Det borde inte vara särskilt förvånande att vi vill att regeringen skall återkomma med en samlad bild. Det som nu händer går snabbt. Alla är medvetna om att avgifterna höjs och att tillgängligheten försämras. Det har hänt saker sedan Handikapputredningen lade fram sitt betänkande, bl.a. på sysselsättningsidan. När det gäller sysselsättningen i landet totalt sett har ju en dramatisk förändring skett under de senaste åren. I dag har vi snart en arbetslöshet som motsvarar EG-genomsnittet.

Vi har skäl att tro att det också har skett försämringar för människor med funktionshinder. Vi har velat ge regeringen till känna att vi finner det angeläget att den sysselsättningsgaranti som byggde på konstaterandet att 70 % av de svårast funktionshindrade vid det tillfället stod utanför arbetsmarknaden borde prövas. Vi har ställt upp på det. Det fanns ju inte pengar i det här läget. Men samtidigt borde det vara angeläget att man i någon eller i några kommuner skaffar sig erfarenheter av en sådan här verksamhet.

Till sist skall jag ta upp frågan om vårdhemmen. Hur många vårdhem har Ulla Orring tänkt skall vara kvar? Hur många personer i den personkrets

som vi diskuterar skall nekas rätten att få ett eget boende? Inser inte Ulla Orring – med tanke på den grupp vi talar om, nämligen de utvecklingsstörda – att risken är uppenbar att avvecklingen av vårdhem, vilken har varit av godo, kommer att avstanna? Åtminstone kommer avvecklingen helt säkert inte att gå lika fort, beroende på de signaler som Ulla Orring, hennes kamrater i socialutskottet och ev. en riksdagsmajoritet sänder ut.

Anf. 118 ULLA ORRING (fp) replik:

Herr talman! Jan Andersson är onyanserad i den här debatten när det gäller på vilket sätt som regeringen och vi i utskottet flyttar fram positionerna.

Det är egentligen en fantastisk seger för den handikappolitik som den borgerliga regeringen nu kan presentera. Jan Andersson måste vara ganska så medveten om det svåra ekonomiska läget. Trots detta genomförs nu en rättighetslag, som bl.a innebär rätt till personlig assistent.

Det borde ändå inge även Jan Andersson en viss trygghet att en borgerlig regering lägger fram ett sådant här förslag. Jag vet att Jan Andersson har suttit med i Handikapputredningen och har stora kunskaper inom det här området. Men vi brottas med en besvärlig ekonomi, och vi kan bara göra det som är möjligt med de resurser som vi har i dag.

Jag beklagar lika mycket som Jan Andersson att vi har det svåra sysselsättningsläget, men det framgår ju ganska klart av vårt betänkande att regeringen kommer att följa den här frågan. Punkten är inte satt. I och med det som vi i dag får vara med om att genomföra kommer vi en bra bit på vägen mot en utmärkt handikappolitik.

Jan Andersson tar upp de små vårdhemmen. Vi har gjort många förbehåll i betänkandet kring den här frågan. Vi säger att vi skall utgå från den enskildes behov och framför allt önskemål och att huvudmannen nog skall följa det här. Det är inte fråga om att många vårdhem skall vara kvar, utan det gäller det enskilda vårdhemmet, bl.a i Jämtland. Där finns nämligen ett vårdhem med enskilt boende i små villor. Det har utvecklats väldigt mycket under den här tiden som frågan har fokuserats.

Jag är övertygad om att den här frågan nog kommer att följas även i fortsättningen.

Anf. 119 JAN ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det här är en fantastisk reform. Jag sade det i mitt inledningsanförande. Jag sade också att det inte är den första reformen men att den är ett viktigt steg på vägen. Sedan kommer vi att få Handikapputredningens slutbetänkande. Den svenska handikappolitiken är i grunden bra, men det finns fortfarande brister.

Vi har också blivit överens med regeringen i krisuppgörelsen om de ekonomiska ramarna för den här reformen. Jag har ingen annan uppfattning. Det har medfört att även om vi inte gillar frågan om sysselsättningsgarantin och åldersgränsen har vi fått acceptera det. Vi tycker ändå att det inom de ekonomiska ramar som finns borde vara möjligt att pröva sysselsättningsgarantin. Det är intressant, inte minst inför framtiden. Jag hoppas på att sysselsättningsgarantin skall kunna införas.

När det gäller vårdhemmen måste jag däremot säga att vi varken diskute-

rar utredningens förslag eller regeringens förslag. Vi hade bara en synpunkt med anledning av regeringens förslag. Vi ansåg att samtidigt som man tar ställning till vård oberoende av samtycke borde man komma överens om ett slutdatum för vårdhemmens avveckling. Den fråga jag ställer mig är om utvecklingen, sedan man fattade beslut om avveckling av vårdhemmen, har varit negativ och därför föranleder ett annat beslut. Eftersom ni ändrar beslutet, Ulla Orring, måste utvecklingen ha gått i fel riktning. Jag kan inte tolka ert ställningstagande i socialutskottet på något annat sätt.

Jag tycker inte att utvecklingen har varit felaktig. Jag tycker att utvecklingen mot en större frihet för de utvecklingsstörda har varit fantastisk. I den mån den har varit olycklig har det gällt fall där enskilda har nekats rätt till gruppboende. Hur skall man kunna pröva det med ert förslag? Ni urholkar denna rätt genom att säga att det nu skall bli tillåtet att ha vårdens kvar. Hur skall den enskilde kunna pröva sin rätt i framtiden, Ulla Orring?

Anf. 120 ULLA ORRING (fp) replik:

Herr talman! Det var fint att Jan Andersson erkände att det här är en fantastisk reform. Det är en fantastisk reform att få genomföra med de ekonomiska bekymmer vi har i landet just nu. Det är bra att vi är överens om att det är en fantastisk reform och att den kommer många människor till godo. Vi måste utjämna de olikheter som råder mellan de som saknar funktionshinder och de funktionshindrade.

Jag har emellertid en känsla av att ni socialdemokrater alltid skall ha litet grädde på moset. Det är aldrig riktigt bra. Ni har dock mycket svårt att anvisa de ekonomiska medel som krävs för grädden på moset. Vi ser fram emot att få förslag till finansiering av en rad av de sociala reformer som vi så väl behöver. Det går inte bara att komma med kritik. Man måste ange varifrån pengarna skall tas.

Det är självklart att det här inte är någon slutpunkt för handikappolitiken och för stödet till de funktionshindrade. Det vore skräp med svenska folket om man skulle sätta punkt nu. Vi måste självfallet gå vidare. Jag tror att vi kommer att göra det helt besjälade av tanken att förbättra situationen för handikappade och funktionshindrade.

När det gäller sysselsättningsgarantin påpekade Jan Andersson själv att vi har ett mycket svårt arbetsmarknadsläge i landet. Då läget förbättras och sysselsättningen ökar kommer dessa förhållanden säkert också att förbättras. Jag är övertygad om att både Jan Andersson och andra – även jag själv – kommer att driva på i den frågan. Det är viktigt att alla människor får sysselsättning.

Till sist vill jag ta upp frågan om vårdhemmen, som Jan Andersson fäster sig vid. Jan Andersson, den avveckling som har skett och sker av de stora institutionerna är efterlängtat. Dessa institutioner har inte utgjort någon bra miljö för de utvecklingsstörda som har bott där. Jag har besökt många sådana inrättningar och sett läget. Däremot förnekar Jan Andersson att det har skett förändringar på de små vårdhemmen. Det har faktiskt skett sådana förändringar. Det finns exempel på många bra, små vårdhem. Vi skall även i fortsättningen utgå ifrån den enskilde utvecklingsstördes egna behov och önskemål. Vi skall skydda den personliga integriteten.

Anf. 121 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag vet att det är många människor som gläds över det beslut som vi skall fatta här i riksdagen i dag. Det gäller många människor med funktionshinder av olika slag och naturligtvis inte minst de som är svårast drabbade. En gravt handikappad man uttryckte det så här: "Så länge jag kan minnas har jag väntat på ett erkännande att också mitt liv har ett värde och att också mina små möjligheter till aktivt liv skall tas till vara."

Det har varit en lång och stapplande väg för beslutsfattare och olika samhällsorgan att komma fram till den medvetenhet som ändå finns i dag och som nu kan tyckas självklar, nämligen att graden av funktionshindret avgörs av hur vi lyckas anpassa den fysiska miljön och servicen till människors behov.

Det är inte så förfärligt länge sedan som det var tämligen ovanligt att man ordnade en rullstolsramp till en offentlig lokal, bara för att ta ett exempel. Det finns många andra exempel som visar på de små steg man tagit under ganska lång tid. Fortfarande återstår mycket när det gäller att förbättra den fysiska miljön, bl.a. när det gäller att göra den kollektiva trafiken mer lättillgänglig.

Den här propositionen och det här riksdagsbeslutet kan ses som ett svar på mångas krav och förväntningar under många år. Jag minns reaktionerna när den nya omsorgslagen tillkom i mitten på 80-talet. Den gällde alltså bara en begränsad grupp. Då var det många, exempelvis svårt rörelsehindrade, som med visst fog undrade: Vad kommer nu att hända med oss? Kommer inte våra behov att bli eftersatta när en annan grupp nu omfattas av en rättighetslag? En viss risk finns ju alltid med en rättighetslag, så att förverkligandet av den inte sker på bekostnad av insatserna till andra grupper – även om det naturligtvis aldrig är avsikten.

Med den här nya lagen vidgas personkretsen. Fysiska och psykiska handikapp jämföras i stort sett. Det är graden av funktionshinder som är avgörande. Ett undantag finns dock, och det har nämnts här tidigare i dag. Det gäller rätten till daglig verksamhet, som också fortsättningsvis omfattar bara omsorgslagens personkrets. Anledningen är beklagligtvis att det just nu fattas pengar. Men det sägs också i propositionen att frågan om att ge den nya lagens hela personkrets rätt till daglig verksamhet måste omprövas när det statsfinansiella läget så medger.

Det är mycket, mycket viktigt att ta fasta på det beskedet och hålla ambitionen levande. Att ha ett arbete, en daglig sysselsättning betyder så oerhört mycket. Man måste få känna att man klarar av vissa uppgifter.

Den fråga som kanske har vållat mest uppmärksamhet är frågan om personlig assistans. Enligt propositionen skall den upphöra vid uppnådd pensionsålder. Alla tidigare talare har berört detta. Jag vill bara understryka vad som sägs i utskottets betänkande, nämligen att vi naturligtvis inte tycker att det är tillfredsställande att denna rätt upphör vid en viss uppnådd ålder och på en viss dag. Det här är en av de frågor som man måste följa med stor uppmärksamhet, för att se efter att det kommer att fungera på ett godtagbart sätt. Det kommer utan tvivel att ställas stora krav på kommunerna.

Andra frågor som också måste följas med särskild uppmärksamhet gäller habilitering och rehabilitering samt rådgivning och stöd. Jag nämner dessa

frågor samtidigt, därför att det inte alls är så självskrivet var gränsen går mellan vad som är habilitering och vad som är stöd. Men enligt propositionen så ingår rätten till personligt råd och stöd i den nya rättighetslagen och kan därmed alltså överklagas, medan habilitering och rehabilitering införs i HSL och därmed inte kan överklagas. Bara det här är i sig en liten knepighet. Sedan är det fråga om vem som skall ha ansvaret för dessa uppgifter. Jag menar att det är riktigt att, som propositionen föreslår, ge sjukvårdshuvudmännen detta. Det är ju där som den samlade kompetensen finns för de här insatserna. Att överlåta uppgiften rådgivning och stöd till kommunerna bör därför enligt min mening ske i undantagsfall, annars kan det finnas fog för den oro som en del handikapporganisationer känner för att viktig kompetens skall gå förlorad.

Herr talman! Det finns många frågor som är värda att lyftas fram, och det går inte att säga att någon är viktigare än andra eftersom insatserna har olika betydelse för olika grupper och individer.

En sak som vi har arbetat med mycket i Centern är stödet till anhöriga, dvs. att man uppmärksammar deras situation som ju ofta är mycket utsatt. Det gäller inte minst handikappade barns familjer, som ju ofta har en totalt annorlunda situation än andra familjer och som har små möjligheter att leva ett, som andra tycker, normalt familjeliv. Den här frågan har på senare tid uppmärksamrats mycket mer än tidigare. Det är vi naturligtvis mycket glada för.

Stödet till handikapporganisationerna betyder mycket, också de som omfattar små grupper. Vårdbidraget är naturligtvis viktigt.

Den nya lagens rättigheter kommer också att vara av mycket stort värde för handikappades familjer. Det gäller rätten till avlastning, rådgivning och stöd m.m. och naturligtvis också de 10 kontaktdagarna som har både praktisk betydelse och ett symbolvärde.

Jag vill också som de tidigare talarna något beröra frågan om avvecklingen av specialsjukhusen och vårdhemmen. I utskottet är vi ju överens om att de stora institutionerna och vårdhemmen skall avvecklas. Däremot finns det delade meningar om ifall en generell avveckling är nödvändig eller ens önskvärd.

Från Centerns sida menar vi att man bör akta sig för att vara alltför kategorisk i det här sammanhanget. Det kan mycket väl vara så att små hemliknande vårdhem för en del kan vara ett bättre alternativ än ett eget boende. Människor kommer alltid att vara olika, ha olika förutsättningar och olika behov. Det är ett faktum som ingen ambition i världen kan ändra på.

Det handlar inte om något överförmynderi som det har sagts tidigare, utan snarare om en ödmjukhet inför verkligheten och att verkligheten ser olika ut för olika människor.

Jag vill bara till sist än en gång understryka att det här beslutet är ett steg på rätt väg, men det betyder inte att vi får slå oss till ro. Arbetet med att ge handikappade människor en bättre tillvaro och en större delaktighet i samhällslivet måste fortsätta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet.

Anf. 122 FANNY RIZELL (kds):

Herr talman! I den princip som ligger till grund för både propositionen om stöd och service till vissa funktionshindrade och utskottets betänkande talas det om att den handikappade skall få kontinuitet i sin hjälp. Det innebär att den enskilde eller hans familj skall kunna känna sig säkra på att stödet från en personlig assistent inte plötsligt upphör eller förändras. Detta har tidigare varit ett problem. I Handikapputredningens kartläggningsbetänkande kom man fram till att endast 8 % av de svårt funktionshindrade som erhöll hemtjänst vid en viss tidpunkt själva kunde bestämma vem som skulle ge hjälpen.

Denna typ av beslut bör tas nära människorna. En rättighetslag kan ju synas tala emot den principen. Men med tanke på att detta är en mycket utsatt grupp finns det skäl att stödja förslaget. Mot bakgrund av problemet med ett kontinuerligt stöd för vissa funktionshindrade är det därför med glädje jag noterar socialutskottets betänkande när det gäller gränsen för när lagen skall gälla. Möjligheten att själv välja en personlig assistent och därmed öka inflytandet över sitt eget liv väger inte lättare när den handikappade har nått en viss ålder. För vissa är det kanske t.o.m. så att behovet av kontinuitet i hjälpen från en personlig assistent är större när man åldras.

Utskottet medger också att det ur principiell synpunkt är tveksamt att införa en åldersgräns. Naturligtvis är det i dag svårt att ur statsfinansiell synpunkt motivera en utökning utöver den föreslagna 65-årsgränsen. Därför tycker jag att det är positivt att utskottet understryker att övergången måste vara smidig och att det måste tas hänsyn till den enskildes önskemål när den funktionshindrade byter från personlig assistent till någon annan stödform. Jag tycker också att det är glädjande att utskottet förutsätter att denna del av reformen noga följs upp. I och med dessa skrivningar i utskottets betänkande kan grundprincipen om kontinuitet i vården av den funktionshindrade uppnås.

Anf. 123 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman. Det råder i praktiken nästan full enighet om de förslag på handikappområdet som riksdagen i dag skall besluta om. Det är glädjande. Men vägen hit har ingalunda varit alldeles spikrak.

Den dåvarande socialdemokratiska regeringen gjorde dagarna före valet 1988 ett desperat försök att förstärka sin profil i handikappfrågor genom att tillsätta Handikapputredningen. Det var i och för sig positivt. Men utredningen fick alltför snäva ramar.

För kommittén gällde, som för flertalet statliga utredningar, s.k. nolldirektiv. Det innebar att eventuella förbättringar skulle, som det hette, genomföras med oförändrade eller minskade resurser.

Var och en inser att det är omöjligt att förbättra situationen för gravt funktionshindrade utan att tillföra resurser.

Den inställningen hade vi i Folkpartiet, och den hade man i hela handikapprörelsen. Vi krävde därför att Handikapputredningen skulle få ändrade direktiv. Så småningom fick den socialdemokratiska regeringen ge med sig. Nolldirektiven försvann. Det gjorde det möjligt för utredningen att lägga fram det betänkande som är underlag för det förslag vi i dag behandlar.

Jag vill med detta inte ha sagt att svensk socialdemokrati inte skulle ha

visat engagemang i handikappfrågor. Det har man förvisso gjort. Det gäller framför allt många enskilda socialdemokrater.

Men på ett område har jag under årens lopp fått bekräftat att det svaga intresse som nolldirektiven indikerade inte bara var en tillfällighet. Det har gällt inställningen till familjer som har barn med funktionshinder. År efter år har Socialdemokraterna t.ex. gått emot våra förslag om förbättrat vårdbidrag. Det var först för ett år sedan, när förslaget lades fram i en proposition från den nya regeringen, som Socialdemokraterna anslöt sig.

Det är en svår och genomgripande händelse att få ett barn med funktionshinder. Det rör föräldrarna djupt. Det förändrar deras liv för all framtid. Barnets födelse skulle bli ett av de största ögonblicken i deras liv och så blir det i stället den svåraste stund de har varit med om. Många föräldrar skildrar det som ett fall från svindlande lycka, lättnad och upprymdhet till bottenlös förtvivlan. Få situationer i livet ställer så stora krav på människors anpassningsförmåga.

Under årens lopp har jag haft många kontakter med föräldrar i den här situationen och med deras organisationer. För mig personligen har de här mötena betytt oerhört mycket. De har givit mig fördjupade kunskaper och större möjligheter till inlevelse i andras svåra livssituation. De har bidragit till ett starkt personligt engagemang och inspirerat till politisk handling.

För ett år sedan höjdes alltså vårdbidraget. Nu kommer de här familjernas situation att ytterligare förbättras. När man vaknar i morgon – ja, t.o.m. på fredag, när formellt beslut är fattat – kommer förstås allting att vara precis som vanligt. Det kommer att ta en viss tid innan morgondagens beslut omsätts i konkreta resultat. Men successivt kommer detta att märkas.

I propositionen preciseras vissa rättigheter när det gäller att underlätta vardagen för familjer som har barn med svåra funktionshinder. Det handlar framför allt om rätten till råd och stöd, om avlösning, om en individuell plan och, naturligtvis, om de förbättringar i föräldraförsäkringen som föreslås.

Herr talman! För drygt sex år sedan kom jag i kontakt med STIL, Stockholm Independent Living Förening. I riksdagens allmänpolitiska debatt i februari 1987 berättade jag om det mötet.

STIL hade beskrivit sig som en medborgarrättsrörelse för människor med funktionshinder.

Vi är trötta på att andra, icke-handikappade, bestämmer över våra liv. Vi vill ha samma frihet och samma ansvar som andra, sade Adolf Ratzka som var en av initiativtagarna till STIL och som för övrigt finns här i kammaren just nu.

I stället för att kommunala myndigheter i skilda sammanhang skall ställa upp med biträden, vårdare eller hjälpare ville STIL ha ordningen att de som så önskade själva skulle få anställa sina assistenter.

Tanken var egentligen ganska självklar, konstaterade jag i mitt riksdagsinlägg. Den som behöver service skall själv få ställa krav och utforma servicen.

Jag vågade mig också på en vision. Så här sade jag: "Så småningom borde alla handikappade som har behov av personlig service få samma möjlighet som Adolf Ratzka och hans vänner att anställa sina egna assistenter."

Jag anade inte då att det skulle bli jag som fick möjlighet att lägga fram den proposition till riksdagen där just den reformen skulle föreslås. I dag är

det med stor glädje – om ni ursäktar vill jag säga att jag också känner en smula stolthet – som jag kan konstatera att denna min, och naturligtvis också många andras, vision är på väg att gå i uppfyllelse.

Med morgondagens riksdagsbeslut får tusentals människor med allvarliga funktionshinder rätt till personliga assistenter. Det är en stor framgång för den medborgarrättsrörelse som Adolf Ratzka och hans medarbetare drog i gång här i Stockholm för sju åtta år sedan.

Personlig assistans innebär att den funktionshindrade får tillgång till ett mänskligt hjälpmedel som utför det som den funktionshindrades händer och fötter, öga, öra eller förstånd inte klarar av. Assistenten skall följa den funktionshindrade var han eller hon än är och enbart ge service åt sin "huvudman".

Egentligen borde det vara ganska självklart att svårt funktionshindrade själva får avgöra vem som skall hjälpa dem med personliga angelägenheter. Det kan handla om att hjälpa till vid toalettbesök, med av- och påklädning eller med att lyssna på och tolka samtal med andra i telefon eller öga mot öga. Men en självklarhet har detta alltså inte varit.

Rätten till personlig assistans är ett principiellt oerhört viktigt genombrott i den svenska handikapplagstiftningen. Det handlar om självständighet, om valfrihet och om integritet – om sådant som många av oss högt värdesätter men som nästan alla funktionshindrade länge bara har kunnat drömma om.

Med den statliga assistansersättning som vi också inför nu tryggas reformen. Inga människor med grava funktionshinder och omfattande assistansbehov blir beroende av den egna kommunens, eller kommundelens, ambitionsnivå eller ekonomi.

Herr talman! Det finns naturligtvis mycket att säga om den här propositionen. Men tiden tillåter bara ytterligare en kommentar.

Många har ifrågasatt om det behövs speciallagstiftning för svårt funktionshindrade och framför allt om det är nödvändigt och lämpligt med en rättighetslagstiftning. Det är frågor som också jag har ställt mig. Svaret är från principiella utgångspunkter inte självklart. Men det blir ändå för min del ett alldeles entydigt ja.

Motivet för en speciallagstiftning är att de funktionshindrade under lång tid har försummats. Det har alltså inte räckt med en allmän lagstiftning för att lyfta deras standard. De senaste 20 åren har i väsentliga avseenden inneburit en radikal omprövning. Jag är övertygad om att lagstiftningen har varit av stor betydelse för den.

Jag hade i går till min stora glädje möjlighet att till Allan Everitt överlämna medaljen Illis Quorum för hans förtjänstfulla insatser på detta område. Få insåg så tidigt och så tydligt som han att lagstiftningen borde användas i de funktionshindrades tjänst.

Erfarenheterna av omsorgslagen säger dessutom, enligt min mening, att rättighetslagstiftning fungerar. Mycket av uppmärksamheten när det gäller omsorgslagen har riktats mot de landsting som har fått många domar mot sig och som inte har förmått att leva upp till domstolarnas beslut. Detta är naturligtvis ett stort problem. Men det vore ändå helt fel, menar jag, att dra slutsatsen att rättighetslagstiftningen har varit utan värde.

Under de senaste tio åren har omsorgerna för utvecklingsstörda ökat sin

budget med 4 % varje år – vilket kan jämföras med sjukvården i dess helhet, vars ökningstakt har varit hälften så snabb. Under senare år har ökningstakten t.o.m. varit något lägre.

Herr talman! Vi hade aldrig, tror jag, fått den här ökningen av omsorgerna om det inte hade varit för rättighetslagstiftningen. Det har heller inte saknats tecken på att andra handikappgrupper, utöver de utvecklingsstörda, har halvat efter därför att de inte har haft någon rättighetslag.

Samhällsutvecklingen visar enligt min uppfattning att ju mer man integrerar och decentraliserar och ju större krav som ställs på effektivisering och omprövning, desto viktigare blir det med preciserade rättigheter för grupper med särskilda behov.

I morgon skall riksdagen besluta om den nya lagen för funktionshindrade, LSS. Jag skulle gärna se att den lagen i framtiden blev onödig. Men i dag är den faktiskt nödvändig.

Anf. 124 JAN ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller nolldirektiven har nog inte någon regering större anledning än andra att slå sig för bröstet.

Jag har en klar minnesbild av hur det var med nolldirektiven och Handikapputredningen. Ett enigt socialutskott med socialdemokratisk majoritet föreslog nämligen ett tillkännagivande till regeringen.

Också Psykiatriutredningen jobbade under nolldirektiv. Den borgerliga regeringen har i det fallet inte tagit något initiativ till att med en gång ta bort nolldirektiven. Även då gick det hela via utskottet. Jag minns att socialdemokratiska motioner tillstyrktes i socialutskottet.

Utredningarna har varit viktiga, och borttagandet av nolldirektiven var också väsentligt.

Jag delar Bengt Westerbergs uppfattning i fråga om den här reformen, som är synnerlig viktig. Reformen är ett viktigt steg på vägen. Men samtidigt vill jag ännu en gång påpeka att Handikapputredningen måste ses i sin helhet. Slutbetänkandet om de generella insatserna är också väldigt viktigt.

Bengt Westerberg nämnde Allan Everitt, som satt med som expert i utredningen i fråga. Allan Everitt var, såvitt jag förstår, en av de viktiga kuggarna när det gäller tillkomsten av omsorgslagen.

En fråga som har debatterats här och som Bengt Westerberg inte berört gäller vårdhemmens avveckling. Liksom när det gäller övriga delar av omsorgslagen menar jag att detta med den enskildes rätt till en gruppbostad har varit väldigt betydelsefullt. Trots att överklaganden har gjorts och trots att alla inte har fått sina önskemål tillgodosedda har omsorgslagen varit, och är fortfarande, väldigt betydelsefull, liksom detta med vårdhemmens avveckling.

Jag skulle vilja höra vad Bengt Westerberg har för uppfattning när det gäller den reservation från oss socialdemokrater som bygger på det ställningstagande som görs i propositionen: Så länge vård, oberoende av samtycke, finns kvar kan man inte ha en slutpunkt.

Men samtidigt som ställning tas i den här frågan vill vi att regeringen kommer med besked om ett avvecklingsdatum. Är inte det rimligare än det, enligt min uppfattning, rätt anmärkningsvärda ställningstagande som den bor-

Prot. 1992/93:105
5 maj 1993

*Stöd och service
till vissa
funktionshindrade*

gerliga majoriteten i socialutskottet gör, dvs. att vårdhemmen inte skall avvecklas?

Anf. 125 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig bara erinra om att nolldirektiven beslutades av den socialdemokratiska regeringen och utsattes för mycket hård kritik från mig och flera andra. Handikapprörelsen var mycket aktiv i denna debatt. Det dröjde dock rätt länge innan regeringen var beredd att ändra de här nolldirektiven.

Också Psykiatriutredningens nolldirektiv beslutades av den tidigare regeringen. Det är riktigt att det tog en tid innan direktiven ändrades, men det blev en ändring.

Det viktiga som man kan konstatera är att den utgångspunkt som den socialdemokratiska regeringen valde, nämligen att man skulle finansiera handikappreformer inom handikappområdet, var orimlig. Jag är övertygad om att Jan Andersson delar min uppfattning på den punkten.

Jag delar naturligtvis Jan Anderssons uppfattning om att slutbetänkandet också är viktigt. Denna reform är mycket viktig. Det är kanske den största handikappreform som någonsin genomförts i Sverige. Men med all säkerhet är det inte den sista reformen. Mycket återstår att göra på det här området.

Jag går vidare till frågan om vårdhemmen. Det är sant att den socialdemokratiska reservationen ligger närmare propositionen på denna punkt. Den socialdemokratiska reservationen är också tydligare än utskottsmajoritetens formuleringar. Om jag skall vara alldeles uppriktigt begriper jag inte riktigt vad de innebär.

Jan Andersson ställde tidigare frågan: Vilka kommer att nekas rätten till eget boende? På den frågan kan man bara ge ett alldeles klart svar, nämligen att ingen kommer att nekas rätten till eget boende. Jag har också tolkat inläggen från de borgerliga ledamöterna här i kammaren så, att utgångspunkten är att man skall lyssna på dem som berörs, dvs. de funktionshindrade och deras anhöriga. Det är bara för den händelse att människor absolut vill bo kvar i ett sådant här litet väl fungerande vårdhem – jag har inte själv sett så många sådana som motsvarar beskrivningen, men låt oss ändå anta att de finns – som de skall bo kvar. Om de själva inte vill bo kvar, är det deras egen vilja som skall vara styrande. Svaret på Jan Anderssons fråga är att ingen kommer att nekas rätten till eget boende.

Anf. 126 JAN ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag hoppas att åtminstone Bengt Westerbergs egna partikamrater lyssnar på sin partiledare, därför att det skulle innebära att vi i morgon i kammaren skulle kunna få en majoritet att rösta i enlighet med den socialdemokratiska reservationen. Det i sin tur skulle innebära att den positiva utvecklingen när det gäller vårdhemmen kan fortsätta.

Jag blir allvarligt oroad om den borgerliga majoritetens förslag i socialutskottet vinner gehör i kammaren. Det skulle ge en alldeles felaktig signal, inte minst till landstingen.

Historieskrivningen när det gäller nolldirektiven är riktig. Men den histo-

rieskrivning som jag gav är också riktig, dvs. att socialutskottet i enighet har drivit fram ett borttagande av nolldirektiven.

Till slut kommer jag till två andra frågor.

Jag vet att utvecklingen är beroende av den statsfinansiella situationen. Ändå vill jag peka på ett par saker. Jag antar att Bengt Westerberg har samma uppfattning som jag.

För det första är det viktigt att sysselsättningsgarantin kan genomföras så snart som möjligt. En avsevärd skillnad föreligger trots allt när det gäller sysselsättningssituationen för dem som har de svåraste funktionshindren, även bortsett från dagens arbetsmarknadsläge. Säkerligen är det fortfarande mer än 70 % av dem som står utanför arbetsmarknaden. Därför skulle det vara bra om det inom de ramar som gäller gick att hitta en försöksverksamhet för att på det sättet få erfarenheter.

För det andra är detta med åldersgräns problematiskt. Principiellt och praktiskt råder det tvivel om nyttan av en sådan. I praktiken kan det bli så att det är en annan lag som gäller. Med tanke på kommunernas ekonomiska svårigheter kan det inte uteslutas att servicen blir sämre när en person som haft rätt till LSS fyller 65 år – detta trots att behoven kvarstår, ja, kanske t.o.m. blir ännu större.

Anf. 127 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag har lyssnat på hela denna debatt, och jag har hört inlägg från flera borgerliga ledamöter. Jag tror att jag har tolkat dem riktigt om jag säger att avsikten är att de utvecklingsstörda själva, och i viss utsträckning deras anhängare, skall avgöra frågan om boendet.

Om tolkningen inte är riktig utgår jag från att någon av de borgerliga ledamöterna begär replik och talar om för mig hur jag skall tolka det något oklara uttalande som gjordes. Men är tolkningen riktig kan jag garantera Jan Andersson att vi när vi för frågan vidare – det handlar ju nu om ett tillkännagivande till regeringen – med utgångspunkt i den tolkningen kommer att se till att behandlingen av denna fråga blir bra.

Jag delar naturligtvis Jan Anderssons bekymmer när det gäller sysselsättningsfrågorna. På sätt och vis var det ett nederlag att vi tvingades skjuta på den här reformen, som kanske var väl så viktig som andra inslag i Handikapputredningens förslag. Jag tycker visst att förslaget om försöksverksamhet är en ganska god idé. Jag har inte förstått att det råder någon oenighet mellan ledamöterna i socialutskottet på den punkten. Det är nog mera en fråga om formuleringar. Jag tror inte att detta kommer att bli ett problem. Vi skall se om vi kan finna vägar för att stimulera en försöksverksamhet.

Jag delar också uppfattningen att det här med åldersgränsen är ett problem. Därför har jag i propositionen skrivit att vi skall ta upp överläggningar med Kommunförbundet när det gäller anvisningarna om hur problemet skall hanteras. Min utgångspunkt är självklar, nämligen att personer som en gång fått personlig assistent före 65 års ålder i praktiken skall få den servicen även därefter, fast med stöd av annan lagstiftning.

Det vi av ekonomiska skäl inte har vågat föreslå nu är att alla personer, även de med åldersrelaterade handikapp, skall få personlig assistent. Med nämnda förslag hade reformen blivit åtskilliga hundra miljoner kronor dy-

rare, och det fanns det i dagsläget inte utrymme för. Men när det gäller den första gruppen som jag talat om skall vi i samråd med Kommunförbundet försöka se till att frågan kan lösas på ett smidigt sätt.

Anf. 128 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill först säga att jag tycker att Bengt Westerberg har rätt att vara både glad och stolt över det här förslaget. Jag har kanske inte rätt att känna samma stolthet över det som åstadkommits som Bengt Westerberg, men jag delar hans glädje.

Jag ställde ett par frågor i mitt anförande som gällde fortsättningen. Det har ju betonats att Handikapputredningens arbete måste ses som en helhet. Detta är den individuella delen. Det som skall komma handlar mer om generella åtgärder, som gynnar den personkrets som vi arbetar med. Men det kommer också att gynna de handikappgrupper som vi enligt direktiven tvingades att så att säga definiera ut, genom att åtgärderna leder till allmänna förbättringar.

En hel del av de åtgärder som föreslås i slutbetänkandet är inte sådana som direkt medför kostnader för staten. Jag tänker på ombudsmannainstitutionen. Det här kostar något, men inte så förfärligt mycket. Jag tänker även på detta med en antidiskrimineringslagstiftning och ett lagfästade av ansvars- och finansieringsprincipen. Detta är viktiga steg på vägen, och jag skulle vara tacksam om vi kunde få en markering som är något tydligare än det som Bengt Westerberg sade, alltså att denna handikappreform är den senaste men inte den sista.

Anf. 129 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Man kan väl konstatera att Handikapputredningen i sitt slutbetänkande har redovisat vad som skulle kunna ses som ett slags strategi för samhällsutvecklingen när det gäller att anpassa samhällsutvecklingen till personer med svåra funktionshinder. Handikapputredningen spänner ju över ett mycket stort område. Medan det första betänkandet, som alltså har resulterat i en proposition och som i morgon resulterar i riksdagsbeslut, handlar om individuella stödinsatser, handlar slutbetänkandet om hur vi kan förändra samhället så att olika funktionshinder kan undanröjas.

Det här är en strategi som inte kan förverkligas genom ett enda beslut. I stället handlar det om en plan som sträcker sig över ganska många år. Det finns en del frågor som vi på ett tidigt stadium kommer att ta itu med. Tillgänglighetsfrågorna är ett sådant komplex av frågor som det är viktigt att man börjar arbeta med. Det kommer ändå att ta lång tid innan vi kan uppnå målen.

Remisstiden för slutbetänkandet går ut i dagarna. Så fort som vi har fått in alla remissyttranden kommer vi att börja arbeta med dessa frågor praktiskt, och vi kommer att bedöma vilka prioriteringar som skall göras. Det ligger naturligtvis mycket i det som Rolf L Nilson säger, att det som snabbt kan genomföras inte medför stora kostnader. Han gav själv några exempel. Och det är väl rimligt att anta att vi på departementet och inom regeringen kommer att prioritera en del av de förslagen och ganska snabbt återkomma till riksdagen.

Anf. 130 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Det skulle vara bra om vi kunde avsluta dagens debatt med ett så klart besked som över huvud taget är möjligt till Margareta Persson, att detta är starten på ett kontinuerligt reformarbete och att det inte är fråga om att skapa en skyddad zon eller, som det sagts, en undantagsstuga i en fientlig omvärld.

Anf. 131 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Beskedet till Margareta Persson och Rolf L Nilson är ett entydigt ja.

Anf. 132 INGVAR BJÖRK (s):

Herr talman! Jag skall i detta mitt anförande behandla socialutskottets betänkande rörande stöd och service till vissa funktionshindrade. Jag skall enbart ta upp färdtjänsten.

Handikapputredningens förslag i detta avseende är att färdtjänsten skall utgöra ett komplement till kollektivtrafiken, att länsfärdtjänst skall införas, att ingen begränsning beträffande antalet resor eller tidpunkten för resor skall förekomma och att egenavgiften vid färdtjänstresa ej skall överstiga kollektivtrafiktaxan. Dessutom skall inga avgifter tas ut för ledsagare och medåkande barn.

Detta förslag säger man nej till för närvarande. Det gäller såväl propositionen som utskottsmajoriteten. Man skall återkomma till frågan om färdtjänst i samband med beredningen av Handikapputredningens slutbetänkande.

Såväl Socialdemokraterna som Vänsterpartiet har en motion och en reservation fogade till socialutskottets betänkande. Beträffande Socialdemokraternas yttrande säger man: Motionärerna anför att en funktionshindrad bör ha samma tillgänglighet och betala samma kostnader för färdtjänsten som andra medborgare betalar för kollektivtrafiken.

Socialdemokraterna säger också i sin reservation att avgifterna för färdtjänst under senare år har ökat och ofta kraftigt överstiger kollektivtrafiktaxan.

Denna utveckling har, som Socialdemokraterna anför, blivit allt värre. I exempelvis betänkandet "Handikapp Velfärd Rättvisa" ger man uttryck för precis samma uppfattning. Då kan man, enligt min mening, inte vänta med en reform beträffande färdtjänsten.

Handikapputredningen påpekar bl.a. att den avgift som de färdtjänstberättigade betalar varierar mycket kraftigt i olika kommuner. Man använder sig av olika avgiftssystem, men det finns också olika nivåer i detta system. Helt avgörande för taxan är i vilken kommun man bor. Den som har tur bor i en kommun där kollektivtaxan utgör taxa också för färdtjänsten. Den som har otur får i stället betala 25–30 %, kanske mer, av det taxameterbelopp som en taxi tar upp.

Handikapputredningen säger följande om det här i sitt betänkande Handikapp Velfärd Rättvisa: För samtliga färdtjänstanvändare, men i synnerhet för yngre personer med omfattande funktionshinder och stort behov av färdtjänst, är ökningarna i avgift problematiska.

Prot. 1992/93:105
5 maj 1993

*Stöd och service
till vissa
funktionshindrade*

Det är också så, att de som har funktionshinder oftast har en mycket låg ekonomisk standard. Det slår mycket hårt mot dem när kommunerna har stränga villkor för färdtjänsten. Höjer sedan dessa kommuner avgifterna drabbas de här människorna ännu hårdare. Då har vi avlägsnat oss ännu mycket mera från detta med rättvisa och jämlikhet, som vi väl alla omfattar. Enligt min mening är dessa skillnader i standard alltför stora. Jag önskar naturligtvis att de kommuner som ligger högst skall kunna sänka sina avgifter till den nivå, där den kommun som ligger lägst befinner sig. Önskar man detta måste staten helt enkelt gå in och lagstifta, för annars får vi aldrig någon rättsida på detta förhållande.

Naturligtvis är det alldeles galet att gå den väg som beskrivs i nr 15, 1993 av Kommunaktuellt, där man från kommunalt håll gör en ekonomisk bedömning av de personer som önskar färdtjänst. Han man alltså en någorlunda god ekonomi skall man inte få färdtjänst, utan då skall man betala helt med egna medel. Det är inte fråga om personernas ekonomi. I stället handlar det om hur pass funktionshindrad vederbörande är. När det gäller lagstiftningen måste det alltså bli på det sätt som Handikapputredningen föreslår och som jag inledningsvis skisserade.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Socialdemokraternas reservation nr 4.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 6 maj.)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 18.06 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

7 § Barnombudsman

Föredrogs
socialutskottets betänkande
1992/93:SoU21 Barnombudsman (prop. 1992/93:173).

Anf. 133 MY PERSSON (m):

Fru talman! Låt mig först deklarerat att jag tror mig förstå att de två följande talarna i detta ämne tar till orda därför att de båda länge och mycket hedervärt arbetat för en barnombudsmannafunktion. Jag förstår därför deras glädje över det beslut som vi snart kommer att fatta. Jag kan också delvis dela denna glädje.

Ändå känner jag en viss oro för de konsekvenser detta beslut kan komma att få, och det är anledningen till mitt anförande.

Inom den svenska statliga förvaltningen finns i dag fyra ombudsmän: JO, KO, JämO och DO. I riksdagen har det genom åren väckts åtskilliga förslag om inrättande av ombudsmän på olika områden. Det är naturligt att olika befolkningsgrupper i vårt samhälle gärna ser sig företrädda av en statlig ombudsman, dvs. någon som kan bevaka och tillvarata just deras intressen och göra det med sådan tyngd som bara ett av staten sanktionerat mandat tillåter. Fram till i dag har sådana propåer avslagits av riksdagen – något som enligt min mening varit alldeles riktigt.

De fyra statliga ombudsmän vi har i dag omfattar oss alla. Den femte ombudsmannen, som vi nu under stor samstämmighet kommer att besluta om, blir den första statliga ombudsmannen med mandat att föra en speciell grupps talan. Jag ser en fara i detta.

Följden av vårt kommande beslut blir att andra grupper i samhället kommer att kräva sina ombudsmän. Det är fullt förståeligt. Om en grupp har fått sin talesman, vill en annan också ha sin.

Varför ställer jag mig då tveksam till en sådan utveckling? Jag gör det av rent principiella skäl. Jag anser att våra nuvarande fyra statliga ombudsmannafunktioner är tillräckliga. Om meningen med ett statligt ombudsmannaskap är att ombudsmannen på hög nivå kraftfullt skall kunna företräda den enskilde medborgaren gentemot etablissemangen, får en sådan institution inte urholkas. Men jag befarar att så kommer att ske om ombudsmannafunktionen tillåts omfatta allt flera grupperingar.

När vi nu genom att i morgon besluta om en Barnombudsman öppnar möjligheten för ett stort antal nya ombudsmän för olika intressen och grupperingar, påbörjas den nivellering av funktionen som jag befarar. Ingen av oss kan vara så aningslös att man tror att det inte kommer nya framställningar om nya ombudsmannaskap.

Under innevarande riksmöte har sådana krav redan avslagits. Hur skall man efter morgondagens beslut försvara att man beviljar en grupp och inte en annan denna rättighet?

Kommande propåer om inrättande av ombudsmän för olika speciella grupper eller intressen måste riksdagen alltså såvitt jag förstår behandla välvilligt, så att vi inte alla kollektivt blir ett fall för DO.

Låt mig så till sist få deklarerat att den första i raden, när vi nu genom vårt kommande beslut öppnar möjligheterna för ett som jag befarar stort antal nya statliga ombudsmän enligt mitt förmenande inte borde ha varit Barnombudsmannen utan en talesman för våra allt flera ensamma, sjuka och förvirrade gamla. Men det, fru talman, är en helt annan historia.

Anf. 134 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Fru talman! Äntligen kan vi i Sveriges riksdag besluta om en ombudsman för barn och ungdom – en Barnombudsman. Vi är, precis som My Persson sade, många här i riksdagen som under lång tid har arbetat för att vi skall få en Barnombudsman. Representanter från olika partier har motionerat träget. Så småningom beställde riksdagen en utredning som jag fick förmånen

att göra, och nu finns det en proposition som vi behandlar och ett betänkande från ett enigt socialutskott.

Det är självklart att jag efter denna långa tid är väldigt nöjd med att socialutskottet har lagt fram det här betänkandet, och att utskottet är enigt.

Innan jag går in på varför jag tycker att en Barnombudsman är bra, vill jag gärna kommentera det My Persson sade. Hon gjorde en principiell fråga av frågan om Barnombudsmannen. Hon tog dessutom upp den oro som jag tidigare har hört finns kring ombudsmän och kring att vi skall få en uttunning av ombudsmannafunktionen i Sverige.

Jag tycker inte att My Persson behöver hysa någon oro och se någon fara i det beslut vi nu skall fatta. Jag tror inte heller att det behöver bli någon nivellering eller att beslutet kommer att innebära att vi måste fatta beslut om flera ombudsmän. Det finns något som skiljer barn från andra i Sverige, och det är att barn upp till 18 år inte har rösträtt. Det är väldigt viktigt att vi kommer ihåg att barn inte har rösträtt och inte kan påverka samhället. Det tycker jag är ett mycket, mycket starkt skäl till att vi skall ha en Barnombudsman.

Ett annat skäl är naturligtvis att FN har antagit en barnkonvention för att skydda barnen som riktar sig till alla jordens länder. Det tycker jag att man bör se som ett skäl till att i Sverige inrätta en Barnombudsman.

Jag tycker som sagt, fru talman, att socialutskottet har skrivit ett mycket bra betänkande. Det understryker, utöver det som står i propositionen, det jag tycker är viktigt.

Det är bl.a. att ombudsmannen skall följa upp hur FN:s barnkonvention efterlevs i Sverige. Men jag anser att Barnombudsmannens arbete inte bara får bli ett uppföljande av konventionen, dvs. att ombudsmannen i efterhand kontrollerar vad som har hänt i Sverige och om Sverige följer konventionen. Jag anser att ombudsmannen också måste arbeta offensivt, ständigt hävda barnperspektivet i samhället, vara opinionsbildande och ha kontakt med barnen.

Ombudsmannen måste helt enkelt ligga i förgrunden och medverka till att det inte fattas dåliga beslut om barn, och inte komma in i efterhand och se om vi har följt barnkonventionen.

Det är speciellt viktigt i tider av besparingar i Sverige. Vi får inte hamna i den situationen att vi efteråt som vuxna tvingas konstatera att de beslut vi fattade inte var bra för barn. Ombudsmannens och alla vuxnas uppgift blir att hävda att satsningar på barn är en investering för framtiden. I FN:s barnkonvention sägs det ju också att rika länder skall ta ett ansvar för sina barn i proportion till sitt välstånd. Det lägger ett stort ansvar på vårt land, eftersom vi är rika.

Det är också viktigt att Barnombudsmannen använder sig av den forskning som finns kring barn och de resultat som har kommit fram. Vi har länge arbetat för att vi skall få en kvalificerad forskning om barn i Sverige. Det är också viktigt att Barnombudsmannen initierar ny forskning.

Till sist, fru talman, vill jag säga att jag ser Barnombudsmannen som ett tillskott till barnkompetensen i Sverige och inte som en ersättning. Det innebär att tillsättandet av en Barnombudsman inte får vara ett skäl till att dra in barnkompetensen på annat håll.

Jag yrkar bifall till hemställan i socialutskottets utmärkta betänkande.

Anf. 135 MY PERSSON (m) replik:

Fru talman! Ewa Hedkvist Petersen säger att jag inte skall behöva hysa oro. Jag är ledsen, men jag hyser en viss oro ändå.

Beslutet i det här ärendet behöver inte innebära att vi skall tillsätta fler nya ombudsmän, sägs det. Jag kan bara gå en timme tillbaka, när det här i kammaren framställdes krav, vill jag påstå – det har framställts tidigare – på en ombudsman för de handikappade. Det var ett krav som, såvitt jag tolkade vår socialminister rätt, sågs mycket välvilligt av socialministern. Underförstått kunde man nästan uppfatta det så att departementet redan hade börjat fundera över ett sådant förslag.

Så jag tror att min oro tyvärr är befogad. Att jag är oroad beror på att vi nivellerar det hela, så att den Barnombudsman vi tillsätter i morgon kanske kommer att undan för undan få mindre makt och myndighet.

Barn har ej rösträtt, sades det, och just därför skall barnen ha en ombudsman. Det är sant att barn inte har rösträtt, men barnen har så många andra språkrör, skulle jag vilja säga. Men det kan vi lämna därhän.

Vi skall inte gå in i polemik med olika grupper och grupperingar i samhället om vem som har bäst rätt till en ombudsman. Men den grupp som jag försöker kämpa för – det är inte så många som gör det ännu, men det kommer väl – är också en grupp som egentligen på sitt sätt inte har rösträtt.

Formellt har den gruppen rösträtt, i kraft av ålder. Men det är de mycket mycket gamla och de mycket sjuka som jag talar om. De har ofta inte rösträtt, för de kan icke göra sin röst hörd.

Jag tycker inte att vi skall polemiserar om huruvida det är de mycket gamla eller barnen som borde få sin ombudsman i dag. Men jag vill påstå att om behovet av en ombudsman är så stort för barnen, så är det än större för mycket gamla, ofta demenssjuka människor, som själva inte kan föra sin talan.

Anf. 136 EWA HEDKVIST PETERSEN (s) replik:

Fru talman! Jag är som sagt väldigt nöjd med socialutskottets betänkande och det beslut vi skall fatta, för jag ser många många skäl till att det behövs en Barnombudsman i Sverige.

Men jag tycker att det är mycket olyckligt om vi skall hamna i en situation där vi säger att den ena gruppen har större behov än den andra och därigenom säger att den grupp som nu är på väg att få en ombudsman inte har det behovet. Det är faktiskt så jag uppfattar My Persson.

Jag tycker att vi borde kunna se saken så att det finns olika sätt att arbeta för olika grupper i samhället. Nu har vi ansett att en Barnombudsman är bra för barnen, just av de skäl som jag har framfört. Det finns säkert skäl att göra speciella insatser för att hävda andra gruppers behov också, och då får vi pröva på vilket sätt det skall ske. Vad vi hamnar i har jag ingen aning om.

Men jag är väldigt glad över att vi nu får en ombudsman för barn och ungdom, och jag är glad åt att det är ett enigt utskott som ställt sig bakom förslaget.

Anf. 137 MY PERSSON (m) replik:

Fru talman! Kort replik bara. Det handlar inte om att barnen inte har behov av en ombudsman. Jag sade att vi inte skall gå in i polemik om vilka grupper som bör eller inte bör ha ombudsman.

Vad jag är bekymrad över är att vi släpper loss någonting som gör att jag trots allt tror att den Barnombudsman som i morgon kommer att ha relativt stor makt i kraft av att vara statligt utsedd – Barnombudsmannen får status och maktbefogenheter – kanske om ett eller två eller tre år kommer att vara en rätt så tandlös tiger, därför att vi då kanske kommer att ha tre, fyra eller fem andra statliga ombudsmän. För varje ny sådan vi får kommer Barnombudsmannens makt att minska, och det är detta som oroar mig något.

Debatten om vilken annan grupp som borde få sin ombudsman och när det i så fall skall ske tycker jag att vi skall ta vid ett helt annat tillfälle. Det är ett samstämigt beslut vi fattar om Barnombudsmannen, och jag håller med om att det här egentligen skall vara en dag då vi på barnens vägnar skall vara väldigt glada. Men jag tycker att det är viktigt att poängtera att jag tror att de farhågor jag hyser tyvärr har relevans.

Jag vill inte kunna komma tillbaka om fem eller sex år och säga: Vad var det jag sade? Men jag befarar att det kanske kan bli så.

Anf. 138 ULLA ORRING (fp):

Fru talman! Barnen är det bästa vi har – barnen är vår framtid! I grunden tror jag att alla ställer upp på detta påstående, och i grunden har alla omtanke om barnen och en önskan att skydda dem mot livets onda.

Den som tidigt väckte vår insikt om barnen i vårt svenska samhälle var Ellen Key. Hon skrev för snart 100 år sedan en bok som hon kallade "Barnets århundrade". Hon skrev om respekt för barnen, om hur viktigt det är att barn får möjlighet att utveckla sin egen karaktär, att barn får växa upp till självständiga individer.

Hon propagerade också för grundsynen om förbud mot aga i skolan och i hemmet. Det dröjde ända till 1958 innan skolan införde förbud mot aga, och först 1979 tillkom en lag om förbud mot aga i hemmen.

Nu står vi inför ett beslut om att införa en särskild Barnombudsman, för barnens bästa. Vi ser att i dag finns ett behov av en ombudsman, vars uppgift blir att bevaka frågor som angår barns och ungdoms rättigheter och intressen.

Jag tror uppriktigt sagt att My Persson kommer att bli nöjd, när vi efter några år kan utvärdera Barnombudsmannens uppgifter. Jag tror inte heller att själva ombudsmannafunktionen kommer att urholkas. Jag har haft nöjet att kunna följa Konsumentombudsmannens uppgifter och verksamhet ganska nära, och jag tycker att den institutionen har varit till konsumentens bästa.

Tyvärr utsätts barn i dagens samhälle för nya övergrepp och kränkningar, trots att aga är i lag förbjudet. Nu handlar det ofta om sexuella övergrepp och annat våld och om flyktigbarnens utsatta position i ett främmande land – vi vet att de kan utsättas för orimliga handlingar.

Vad kan vi göra? Vad är vårt mål för barnens bästa? Vi påminns mycket ofta om barns utsatta läge och deras behov av skydd.

Det är inte bara *en* åtgärd som måste vidtas, men vi anser att det behövs en speciell Barnombudsman som med särskild uppmärksamhet kan ägna sin kraft åt att följa lagstiftning och andra författningar som även rör barnen och att tillämpningen av dessa stämmer överens med FN-konventionen om barnets rättigheter, som vi har anslutit oss till.

På vårt bord i riksdagen ligger i dag en FN-rapport från kommittén för barnens rättigheter. Där redovisas positiva observationer om Sveriges ställningstagande för att förbättra barnens situation. Man uttrycker också sin uppskattning av det betydelsefulla bidraget från Sveriges regering och de svenska frivilligorganisationerna för att förbättra barns situation världen över. Men kommittén är också kritisk, bl.a. mot att vi i vårt land inte kan garantera att barn i fängsligt förvar hålls åtskilda från vuxna.

Nog finns det nya arbetsuppgifter för Barnombudsmannen förutom att lotsa barn och ungdomar igenom de svårigheter de möter vid kontakten med myndigheterna. Det behövs en auktoritet inom detta område för att bl.a. sprida opinion och söka påverka attityder. Detta är inte något uttryck för att ta ifrån föräldrarna deras självklara ansvar för sin familj och sina barn. Men tyvärr har inte alla barn goda kontakter med sin familj.

Fru talman! Barnombudsmannen kommer inte att utrustas med några befogenheter att fordra in uppgifter från myndigheter och andra organ. Där-
emot blir det väldigt viktigt med samarbete med andra myndigheter. En gång om året skall också Barnombudsmannen, vars tjänst inrättas vid Barnmiljörådet, rapportera till regeringen om de frågor som myndigheten särskilt har uppmärksammat.

Jag vill säga att det är med glädje som vi lämnar ett enigt utskotts förslag till avgörande i riksdagen. Bifall till utskottets hemställan och bifall till en Barnombudsman!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 6 maj.)

8 § Kontroll över ämnen som kan användas vid olaglig tillverkning av narkotika

Föredrogs
socialutskottets betänkande

1992/93:SoU24 Kontroll över ämnen som kan användas vid olaglig tillverkning av narkotika (prop. 1992/93:186).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 6 maj.)

9 § Statlig lokalförsörjning

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1992/93:FiU26 Statlig lokalförsörjning (prop. 1992/93:100 delvis).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 6 maj.)

10 § Godkännande av en överenskommelse mellan Sverige och Estland

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1992/93:SkU32 Godkännande av en överenskommelse mellan Sverige och Estland om ömsesidigt bistånd i tullfrågor (prop. 1992/93:223).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 6 maj.)

11 § Handläggning av brottmål efter rättspsykiatrisk undersökning, m.m.

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1992/93:JuU29 Handläggning av brottmål efter rättspsykiatrisk undersökning, m.m. (prop. 1992/93:25).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 6 maj.)

12 § Rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan, m.m.

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1992/93:LU42 Rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan, m.m. (prop. 1992/93:211).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 6 maj.)

13 § Ändring i lagen om handelsbolag och enkla bolag m.m.

Prot. 1992/93:105

5 maj 1993

Föredrogs

lagutskottets betänkande

1992/93:LU43 Ändring i lagen om handelsbolag och enkla bolag m.m.

(prop. 1992/93:137).

Skolans

internationalisering

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 6 maj.)

14 § Skolans internationalisering

Föredrogs

utbildningsutskottets betänkande

1992/93:UbU12 Skolans internationalisering (prop. 1992/93:158).

Anf. 139 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Fru talman! Att samarbetet mellan länderna i världen hela tiden utvecklas är inte okänt. Att Sverige som industrination är oerhört beroende av sin export är inte heller okänt.

Däremot kan det för en stor allmänhet vara okänt hur stor betydelse skolan och dess utbildning har för att Sverige i framtiden skall kunna vara vid frontlinjen när det gäller utvecklingen i tidigare nämnda exempel.

När det gäller skolans internationalisering har Ulrica Messing m.fl. socialdemokrater i en motion lämnat förslag och synpunkter som på ett konstruktivt sätt bidrar till en utveckling av den svenska skolan.

Man har där pekat på skolans roll, behovet av nya undervisningsformer, att internationaliseringen inte stannar i Europa utan gäller även andra delar av världen. Man pekar även på behovet av flera utländska studenter i Sverige liksom på vikten av lärarnas fortbildning vad gäller språken.

I vad avser här redovisade synpunkter och förslag tycker jag att motionen har blivit tillgodosedd. Men tyvärr har inte utskottets majoritet gått motionen till mötes när det gäller IB-utbildningens kostnader. Vi anser det inte vara rimligt att elever som väljer en IB-utbildning skall kosta kommunerna betydligt mer än andra elever. Det är inte rimligt vare sig med hänsyn till kommunernas alltmer begränsade resurser eller med hänsyn till principen om likabehandling av kommuninnevånarna.

Vi anser att kostnaden i princip bör motsvara samma kostnad som eleven skulle haft i den egna gymnasieskolan eller i reguljär gymnasieutbildning i annan kommun.

Fru talman! Jag vill i detta stycke yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 140 STEFAN KIHLEBERG (nyd):

Fru talman! Utbildningsutskottets betänkande har rubriken Skolans internationalisering, och som helhet tycker jag att det är ett bra betänkande, om än bara ett tuffpjäst i den väldigt viktiga process som skolan är på väg in i.

Tyvärr är det litet mycket av prat och alltför litet av handling. Jag tänker t.ex. på den av Rune Rydén väckta motionen om det internationella skolungdomsutbytet. Långt innan skolan själv var vaken för vikten av det här har det t.ex. via Rotary och den gamla statliga Centralnämnden för skolungdomsutbyte sedan 30–40 år tillbaka funnits ett fungerande skolungdomsutbyte.

Det tråkiga är att det i praktiken har varit och fortfarande är förbehållet ungdomar som har förhållandevis välbeställda föräldrar. Och vad är anledningen till det? Jo, eftersom bestämmelserna är sådana att när någon ungdom ger sig i väg på ett sådant här utbyte, normalt på ett år under gymnasietiden, förlorar man dels studiebidraget, dels, i de fall som man har flerbarnstillägg, också detta tillägg. Dessutom är det ofta ett äkta utbyte, så att den svenska familj som skickar i väg sin flicka eller pojke tar emot en utländsk ungdom från något annat land. Alltså har man kostnaderna kvar. Det innebär att det är ganska betungande. Härtill kommer dessutom resekostnader och liknande.

Detta är en gammal fråga, väl känd, ältad och diskuterad. Den togs upp av Internationaliseringsutredningen, som i sitt betänkande skriver att man anser det angeläget att stöd ges. Man går t.o.m. steget längre och föreslår ett merkostnadstillägg.

Alla instämmer i ord, men sedan kommer handlingen inte till stånd, för detta kostar naturligtvis pengar, men egentligen bara 30 miljoner kronor. Man påstår nu att 30 miljoner kronor är mycket pengar, men ser man å andra sidan till vad man får för dessa pengar, finner man att det i det stora hela är en mycket liten summa.

Jag tycker att man t.ex. kan sätta detta i relation till vad biståndsmiljarderna kostar. Då framstår 30 miljoner som en mycket liten summa för att ca 4 000 svenska ungdomar skall få en chans att åka ut och se världen och ta med sig hem alla de positiva möjligheter som detta för med sig.

Läget är tråkigt. Vad värre är: argumentet att det nuvarande statsfinansiella läget är det som hindrar är inte övertygande. Man anar att det bakom finns andra, outtalade motiv, av modellen att det är fråga om lyxstudier för barn till höginkomsttagare. Att man inte vill rätta till situationen omöjliggör i praktiken tyvärr för mera normala inkomsttagare att utnyttja detta. Därför förvånar det mig att det fortfarande efter så många år får förbli på detta sätt, i all synnerhet som man på mycket goda grunder kan diskutera om det i praktiken verkligen är en kostnad.

Kostnaden uppstår genom att man när man går tillbaka till skolan i Sverige normalt går ett år längre än sina kamrater. Sverige är ju ett av de få länder som inte vill tillgodoräkna den utbildning man fått i det främmande landet. I det nuvarande läget är det i praktiken arbetslöshet som väntar efter det året, och vi vet att det är mycket dyrare.

Dessutom har jag förstått, vilket jag inte har känt till tidigare, att det tydligen fuskas rätt mycket. Rektor, föräldrar och elever fuskar helt enkelt i samråd med varandra, så att man i praktiken utfår studiebidraget, vilket jag finner minst lika upprörande.

Sammanfattningsvis är jag förvånad och besviken, eftersom viljan inte räcker till för alla dem – inte sällan t.ex. socialdemokrater – som talar mycket

om internationell förståelse, om vikten av att lära känna andra kulturer och om kulturell korsbefruktnings. Jag själv instämmer i allt detta, men man vill inte ta steget att låta detta kosta 30 miljoner kronor.

Ett annat förslag som föreligger är att över en miljard skall tas i anspråk för att t.ex. investeras i kulturvetenskaplig forskning, som det heter. Exempelvis därifrån skulle man kunna ta några miljoner. Proportionerna är viktiga i sådana här sammanhang.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 141 BJÖRN SAMUELSON (v):

Fru talman! Från Vänsterpartiets sida yrkar vi avslag på den här propositionen. Det beror inte på att vi skulle vara emot en internationalisering av skolans verksamhet. Eleverna i den svenska skolan skulle genom en internationalisering kunna få mer kunskap och kompetens om internationella förhållanden, t.ex. om nord-syd-problematiken, bättre färdighet i främmande språk osv. Bakgrunden är i stället att det i propositionen saknas ett resonemang om skolans behov av internationalisering.

När regeringen pratar om internationalisering är det ofta i insnävad form om den västeuropeiska integrationen eller EG-medlemskapet. Det är helt klart att det behöver vidtas åtgärder för att förbättra kompetensen och kunskapen inom skolan om olika internationella förhållanden, t.ex. de globala miljöhoten och förhållandena för barn och ungdom i andra länder. Jag tycker att en del anföranden i denna kammare talar för att det borde finnas mer information om dessa förhållanden i skolan.

Detta grundresonemang förs inte i propositionen. Det här resonemanget skall komma i samband med att förslag till ny läroplan för grund- och gymnasieskolan skall läggas fram. Det hade varit lämpligare att fatta besluten i ett sammanhang. Då skulle det också stå klart vilka mål och medel skolan har att arbeta med i internationaliseringsarbetet. Därmed skulle det framgå hur de resurser som föreslås i propositionen och som tas upp i betänkandet skall användas.

Jag yrkar bifall till min meningsyttring.

Anf. 142 INGRID NÄSLUND (kds):

Fru talman! Vår omvärld utvecklas och förändras i en allt snabbare takt. Strävandena att skapa ett integrerat Europa fortsätter. Sverige har genom ansökan om medlemskap i EG tagit ett steg närmare Europa.

Den ökade friheten i Öst- och Centraleuropa har vidgat våra möjligheter till nära kontakter med en hel rad länder, vilka under en lång följd av år haft politiska system som försvårat fritt utbyte människor emellan.

Flera länder i Asien har genomgått en snabb utveckling och blivit intressanta handelspartner. Sverige har sedan lång tid tillbaka utvecklat värdefulla kontakter i olika delar av världen med hjälp av missions- och biståndsarbete.

De ökade kontakterna med omvärlden ger också skolan nya möjligheter att vidga sitt kontaktnät med skolor utanför Sverige och över huvud taget med människor.

Livliga kontakter mellan klasser i våra grannländer i Norden förekommer sedan mycket lång tid tillbaka, inte minst på låg- och mellanstadiet. Det är

en verksamhet som vi verkligen hoppas skall fortsätta. Skolor har också haft utbyte med andra skolor i Storbritannien, Frankrike och Tyskland – de länder vilkas språk vi studerar i skolan. Nu hörs signaler om att ett utbyte med de baltiska länderna är på gång på sina håll. Vissa skolor har utbyte med Ryssland. På gymnasienivå har elevutbytet utvecklats främst med engelsktalande länder. Det beror naturligtvis på att det språket än så länge är mest lättillgängligt för oss.

Regeringen har en ambition att stödja internationella kontakter och utbyten på skolans område. Den vill också verka för att det skall bli möjligt för fler svenska elever att studera i utlandet under någon tid. På sikt bör ett EES-avtal ge svenska elever möjlighet att delta i de utbytesprogram som finns inom EG.

Internationaliseringen ökar också behovet av de svenska utlandsskolorna och riksinternaten i Sverige. Det är viktigt att barn till svenskar som en tid är bosatta utomlands har möjlighet att uppehålla kontakten med det egna språket och den egna kulturen.

För att skolan skall kunna ta aktiv del i internationeliseringsprocessen behövs utbytesprogram för lärare och skolledare. Invandrare och hemspråkslärare kan på ett naturligt sätt bidra till ökad internationell medvetenhet och kunskap i skolan.

Regeringen föreslår att resurserna för skolans internationalisering förstärks med totalt 16 miljoner kronor för budgetåret 1993/94. Man föreslår att resurser satsas på lärares, skolledares och elevers internationella kontakter samt introduktionskurser i svenska för elever från utlandet som tas emot i gymnasieskolan. En funktion bör finnas för att ge råd och hjälp när det gäller internationella kontakter. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Regeringen föreslår också vissa ändringar i skollagen, bl.a. att en elev på ett program i gymnasieskolan skall ha rätt att fullfölja sin utbildning på det aktuella programmet efter högst ett års ledighet för utlandsstudier. Vidare skall en kommun eller en fristående skola som så önskar vid sidan av den ordinarie gymnasieskolan få anordna IB-utbildning – International Baccalaureate – utan godkännande av regeringen, och hemkommunen skall bli skyldig att betala ersättning till utbildningsanordnaren för IB-utbildningen. Till sist dras riktlinjer upp i propositionen för ett ändrat och förbättrat bidrag till utlandsundervisningen som skall träda i kraft den 1 juli 1994.

Regeringens förslag om kommunernas betalningsskyldighet för IB-utbildningen förutsätter att en ny bestämmelse införs i 5 kap. skollagen. Bestämmelserna i 5 kap. 5 och 13 §§ ändras så att det framgår att hemkommunen inte är skyldig att erbjuda den elev som avlagt IB-examen utbildning i den vanliga gymnasieskolan. Utskottet tillstyrker dessa lagändringar.

Det blir allt vanligare att svenskar arbetar utomlands. Därför anser regeringen det rimligt att staten ger ett visst ökat stöd åt utlandsskolorna för att hålla nere elevavgifterna. Lokalbidraget utgör i dag 60 % av den årliga kostnaden. Det avser man att höja till 75 %

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag och utgår från att regeringen noggrant kommer att följa utfallet av de nya riktlinjerna för statsbidraget till utlandsundervisningen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utbildningsutskottets betän-

kande nr 12 och avslag på reservationerna och på förslaget i meningsyttringen.

Jag skulle vilja svara på vad de övriga talarna har anfört här.

Krister Örnfjäder tog upp IB-utbildningen. Han befarar att det skall bli stora kostnader för kommunerna. Spännvidden mellan de olika programmen på gymnasieskolan är redan i dag mycket stor. Det rör sig om en spännvidd på 25 000 till 80 000 kr per elev. Med utgångspunkt i detta finns det inget som talar för att IB-utbildningen skulle bli dyrare än de redan dyraste utbildningarna. Därför kan jag inte inse att det skulle vara orättvist om några få elever får tillfälle att följa en IB-utbildning där all undervisning är på engelska.

Det rör sig för närvarande om tre utbildningsanordnare som arrangerar denna form av IB-utbildning. Det kommer säkerligen att bli en mängd skolor av det slaget. Jag anser att det är värdefullt för Sverige om det finns elever som är helt utbildade på engelska och som alltså har lättare att redan direkt efter gymnasiet att på olika sätt delta i internationella sammanhang.

Vidare har vi de frågor som Stefan Kihlberg tog upp. Jag kan i och för sig förstå argumentationen, dvs. att det inte skulle röra sig om så mycket pengar. Men vi kan inte räkna med att summan skall stanna vid 30 miljoner kronor. Avsikten var väl att det skulle bli ett betydligt utökat antal föräldrar som ville utnyttja förmånen. Hela diskussionen är att fler skall ha råd att sända sina barn utomlands. Då blir det ju fråga om en högre summa. Dessa elever får ju ett gymnasieår när de sedan kommer hem. Många av dessa elever vill nog ha detta år, även om de tycker att de har fått en värdefull utbildning utomlands. Många gånger rör det sig om att få bra betyg för att kunna komma in på någon viss linje på universitetet. De har säkert mycket stor glädje av året utomlands med det språk de nu kan tala obehindrat och med de erfarenheter som de har fått på olika områden.

Björn Samuelson yrkade avslag på hela propositionen. Jag tycker att de saker som Björn Samuelson tog upp är oerhört viktiga. Jag tror att alla i utskottet är överens om att den typen av internationalisering skall förekomma i skolan. I den här propositionen har först och främst saker och ting som kostar pengar tagits upp. Regeringen har därför kommit med förslag om att på olika sätt kunna ge stöd.

När det gäller de andra delarna är jag övertygad om att de kommer med i läroplanspropositionen och att de där kommer att utvecklas på ett bra sätt. Jag är medveten om att sådana projekt redan nu är i gång på många skolor. Man utnyttjar lärare som har varit i t.ex. Afrika och andra u-länder för att sprida kunskap. Jag har själv bidragit på den punkten.

Jag tror egentligen inte att det finns någon motsättning här. Det finns ingen anledning att motsätta sig de här förslagen därför att man tycker att de andra skall utarbetas på ett mer detaljerat sätt än tidigare. Vi ber att få återkomma om detta i läroplanspropositionen.

Jag ber alltså att få yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på reservationerna och förslaget i meningsyttringen.

Anf. 143 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Fru talman! Ingrid Näslund säger i sitt anförande, som svar på mina farhågor, att man inte har någon anledning att tro att IB-utbildningen skulle bli

dyrare än någon annan reguljär redan i dag befintlig gymnasieutbildning, på grund av den stora spännvidden.

Med den typen av argumentation borde det vara mycket lätt för majoriteten i utskottet att ställa sig bakom vår reservation. Vi har däremot dessa farhågor. I vår reservation säger vi att kostnaden skall begränsas så att den i princip motsvarar kostnaderna för eleven i den egna gymnasieskolan eller i reguljär gymnasieutbildning i annan kommun. Har man den åsikt som Ingrid Näslund nu har gett uttryck för, kan man faktiskt skriva in detta för att säkerställa att något annat inte kommer att inträffa.

Anf. 144 INGRID NÄSLUND (kds):

Fru talman! Det är faktiskt redan säkerställt. Om kommunen och utbildningsanordnaren inte kan komma överens, om kommunen anser att man får betala en oskälig summa, har man möjlighet att vända sig till regeringen. Regeringen kan då avgöra ersättningsfrågan eller överlämna den till någon annan myndighet som regeringen bestämmer. Jag tycker att vi har beaktat dessa farhågor.

Anf. 145 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Fru talman! Vore det inte ett enklare förfaringssätt att se till att ärenden av den här typen inte behövde hamna på regeringens bord och att riksdagen redan vid det här tillfället såg till att en sådan situation inte skulle kunna inträffa?

Anf. 146 INGRID NÄSLUND (kds):

Fru talman! Det är onödigt att skriva in några regler i det här fallet. Krister Örnfjäder talar om att det inte får kosta mer än en gymnasial utbildning. Vilken gymnasial utbildning skulle det vara i så fall? Det skulle kunna leda till att en utbildningsanordnare propsar på att få mer pengar än han annars skulle få genom att jämföra sig med de dyrare utbildningarna. Nu hamnar vi kanske på något som är mer likt ett "happy medium".

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 6 maj.)

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition

1992/93:197 Ändring i lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall, m.m.

Anmäldes att följande fråga framställts

den 4 maj

1992/93:658 av *Margareta Viklund* (kds) till statsrådet Alf Svensson om kvinnounderskottet i Asien m.m.:

Andelen kvinnor i förhållande till män har sjunkit dramatiskt i Asien de senaste årtiondena. Orsakerna är aborter av flickfoster, undernäring och överarbete bland kvinnor. Enligt vissa beräkningar saknas det 60 miljoner kvinnor i Asien.

Över 90 % av aborterna i vissa delar av Indien utförs på flickfoster, och i 38 av 40 länder i Asien, Afrika och Latinamerika är dödligheten bland barn under fem år högre för flickor än för pojkar.

Vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga för att inom utvecklingssamarbetets ram lyfta fram problematiken?

17 § Kammaren åtskildes kl. 19.43.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 17 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 51 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 104 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. anf. 112 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 18.06 och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Onsdagen den 5 maj

1 § Justering av protokoll	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 29 april	1
Kulturutskottets betänkande KrU20	
Kulturutskottets betänkande KrU22	
Kulturutskottets betänkande KrU24	
Kulturutskottets betänkande KrU25	
Kulturutskottets betänkande KrU26	
Konstitutionsutskottets betänkande KU18	
5 § Regionalpolitik	3
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU13	
Debatt	
Georg Andersson (s)	
Arne Jansson (nyd)	
Hans Andersson (v)	
Harald Bergström (kds)	
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Berit Andnor (s)	
Anders G Högmark (m)	
Isa Halvarsson (fp)	
Marianne Andersson (c)	
Ines Uusmann (s)	
Charlotte Cederschiöld (m)	
Tage Pålsson (c)	
Bengt Hurtig (v)	
Olle Lindström (m)	
John Andersson (-)	
Lennart Rohdin (fp)	
Maud Björnemalm (s)	
Magnus Persson (s)	
Kjell Ericsson (c)	
Lars Bäckström (v)	
Börje Nilsson (s)	
Bertil Persson (m)	
Hans Stenberg (s)	
Elvy Söderström (s)	
Bengt-Ola Rytter (s)	
Karl-Erik Svartberg (s)	
Olle Schmidt (fp)	
Tredje vice talmannen (om debattreglerna)	
Beslut	95

Beslut om uppskjuten votering	96	Prot. 1992/93:105
6 § Stöd och service till vissa funktionshindrade	96	5 maj 1993
Socialutskottets betänkande SoU19		
Debatt		
Jan Andersson (s)		
Rolf L Nilson (v)		
Leif Carlson (m)		
Talmannen (om sammanträdets fortsättning under kvällen)		
Ulla Orring (fp)		
Rosa Östh (c)		
Fanny Rizell (kds)		
Socialminister Bengt Westerberg (fp)		
Ingvar Björk (s)		
<i>Beslut skulle fattas den 6 maj</i>		
Ajournering	126	
Återupptagna förhandlingar	126	
7 § Barnombudsman	126	
Socialutskottets betänkande SoU21		
Debatt		
My Persson (m)		
Ewa Hedkvist Petersen (s)		
Ulla Orring (fp)		
<i>Beslut skulle fattas den 6 maj</i>		
8 § Kontroll över ämnen som kan användas vid olaglig tillverkning av narkotika	131	
Socialutskottets betänkande SoU24		
<i>Beslut skulle fattas den 6 maj</i>		
9 § Statlig lokalförsörjning	132	
Finansutskottets betänkande FiU26		
<i>Beslut skulle fattas den 6 maj</i>		
10 § Godkännande av en överenskommelse mellan Sverige och Est- land	132	
Skatteutskottets betänkande SkU32		
<i>Beslut skulle fattas den 6 maj</i>		
11 § Handläggning av brottmål efter rättspsykiatrisk undersökning, m.m.	132	
Justitieutskottets betänkande JuU29		
<i>Beslut skulle fattas den 6 maj</i>		
12 § Rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyr- kan, m.m.	132	
Lagutskottets betänkande LU42		
<i>Beslut skulle fattas den 6 maj</i>		
13 § Ändring i lagen om handelsbolag och enkla bolag m.m.	133	
Lagutskottets betänkande LU43		
<i>Beslut skulle fattas den 6 maj</i>		

14 § Skolans internationalisering	133
Utbildningsutskottets betänkande UbU12	
Debatt	
Krister Örnfjäder (s)	
Stefan Kihlberg (nyd)	
Björn Samuelson (v)	
Ingrid Näslund (kds)	
<i>Beslut skulle fattas den 6 maj</i>	
15 § Bordläggning	138
16 § Anmälan om fråga	
1992/93:658 av Margareta Viklund (kds) om kvinnounderskot-	
tet i Asien m.m.	139

